

PAPI + LELKISÉG

KIADVÁNY SZOROZAT

A PAPI LELKISÉG

kiadványsorozat

az iskolaév folyamán négyszer jelenik meg: az iskolaév elején, karácsony előtt, húsvét előtt, iskolaév végén.

Célkitűzését lásd az első szám 6—12. lapjain.

Osszeállítja Hunya Dániel S. J. teológiai tanár, a szegedi Egyházmegyei Nagyszeminárium lelki igazgatója.

Kiadásért felel Magyar Károly lelkész.

Levelezések, megrendelések címezendők: Papi Lelkiség, Szeged, Dóm-tér 2.

Postatakarékpénztári csekk számla száma: 19,078.

A kiadvány egyes számainak ára: 3 P. (Első szám nagyobb terjedelme miatt: 4 P.)

A kiadványsorozat számai csak előfizetés ellenében kaphatók. — Előfizetést kérjük csekken eszközölni.

*

Jelen számnak főtárgya a *papi aszkézis*.

A következő számnak főtárgya lesz a *papi jellem és tökéletesség*.

*

Egyházi jóváhagyással.

A pap legfőbb erénye.

A sokféle képesség közül, melyekkel felruházta Isten az emberi lelket, kétségtelenül a legértékesebbek egyike a szeretet. Hogy nemcsak megismerni tudjuk a dolgokat, de a bennük megtalált jóság és szépség miatt vonzódunk feléjük, megszerzésükért küzdünk s ha elértük, öröm és boldogság árad szét bensőnkben: ez valóban oly kincse lelki életünknek, melyért mindennap hálát kell adnunk a Teremtőnek. Igaz, hogy a szeretet vak, ha nem világít neki az emberi elme, de hideg és erőtlen az értelem fénye, ha nem kíséri és követi, nem sarkallja és ösztönzi a szeretet melege. Ész nélkül pusztító tűzzé válhatik a szeretet, de szeretet nélkül céltalan, eredménytelen keresés marad az észnek működése.

A papi élet is tartalmatlan, ha nem fűti át a léleknek legszebb tehetsége: a szeretet Isten s az emberek iránt. Az isteni dolgokról szerzett legmélyebb tudás, a Szentírásnak és a szenthagyomány forrásainak legtüzesebb ismerete, az Egyház történelmében, erkölcsstanában és jogszabályaiban való legalaposabb jártasság, a teológiai és bölcséleti tudományok gyökeres elsajátítása nagy papi érték, de áll mégis szószerint Szent Pál szava: „... ha szeretetem nincs, semmit sem használ.” A csupa ész és akarat embere lehet esetleg jó államférfi, kiváló hadvezér, nagyhírű tudós, a papnak azonban, hogy hivatása magaslatán álljon, kell még a szeretet erénye, nem mint esetleges járulék, hanem mint szükséges és elengedhetetlen követelmény.

A papi élet forrása az Isten szeretete. Aki előtanulmányai révén többet tud Istenről, mint a többiek, azt Isten tökéletes szépsége, jósága, irgalma szükségképen jobban vonzza, gyönyörködteti és szeretettel tölti el. Aki arra hivatott, hogy Krisztust prédikálja, a megfeszítettet, mindjobban elmélyed a szent evangéliumok tanulmányozásába és mivel vállalja a Krisztus Követése intelmét: „Summum igitur studium nostrum sit in vita Domini nostri Jesu Christi meditari”, minden elmélkedésével közelebb jut az Üdvözítő Szívéhez, mindjobban átengedi magát az isteni Mester vonzóerejének és állandóan viszonzni igyekszik azt az áldozatkész szeretetet, mely az evangéliumból feléje árad. — És aki állandóan kapcsolatban áll az oltárral s az áldozat bemutatásakor nap mint nap Krisztusnak eszköze, képviselője, szétosztója, a pap sose felejt el, hogy mint „*dispensator mysteriorum Dei*” elsősorban maga telik meg állandóan új meg új kegyelmi ajándékokkal. Szent közösségben érzi magát a Legszentebbel, a Legjobbal: ez a tudat fűti, lelkesíti, serkenti állandóan: „*Charitas Christi urget me.*” — A szeretetnek ez a tüze kifelé való munkálkodására is serkentőleg hat: „*Zelus Domus tuae comedit me*” — a templom díszé, a lelkek üdve, az Anyaszentegyház dicsősége legfőbb gondja, legfontosabb teendője az életben. Mindezekkel az érdekekkel szemben háttérbe szorul minden egyéb kíváncsalom. Nem hanyagolja

el a földieket sem, melyek velejárói ennek az árnyékvilágnak, érdeklődéssel kíséri a világ eseményeit és mindazt, ami híveinek életét betölti, mert közelebb jut így híveinek megismeréséhez: de életének igazi tartalmát s egyben gyönyörűséget és élvezetet az az „*unum necessarium*” ad, melyet a bethániai Máriában megdicsért az Úr. — És mivel minden szeretet a barátságnak csendes, meghitt és biztonságos kikötője felé evez, a papnak Krisztus-szeretete is arra törekszik, hogy a „*iam non dicam vos servos, sed amicos*” megvalósuljon rajta. Jézusával megbeszéli szívének minden titkát, vele küzdi végig életének minden harcát, nála sirja el lelkének minden baját, szenvedését és belőle meríti minden vigasztalását, aki a „*fons totius consolationis*”. — Így kíséri el a pap Jézust és Jézus a papot ebben az életben, így él ő Jézusban és Jézus őbenne, míg szinte egybeolvad Jézus papjával. „*Vivo ego, iam non ego, vivit vero in me Christus.*”

De halljuk a szeretet apostolának szavát: „*Ha valaki azt mondja: Szeretem az Istent, és felebarátját gyűlöli, az hazug. Mert aki nem szereti testvérét, akit lát, Istent, akit nem lát, hogyan szeretheti?*” (1 Jn. 4, 20.) Hazug volna tehát az a pap, aki az aszkétikát csak az Isten közvetlen szeretetére építené és elhanyagolná a szeretet parancsának másik felét, „*mely hasonló ehhez: szeresd felebarátodat, mint tenmagadat*”.

Mily ádáz harcot kellett vívnia Udvözítőnknek álnok farizeusokkal, önző szadduceusokkal, mert nem látták be, hogy a vallásosság igazi tartalma a szeretet és nem lehet szétválasztani egymástól a kettős isteni főerényt: az Isten szeretetét a felebaráti szeretettől. És évszázadok múlva is mennyi farizeusi lelkület van olyanokban is, kik az újszövetség, a szeretet-vallás papjai. Azt vélik, hogy tökéletes papok, holott hasonlatosak azokhoz, akiket az Úr így jellemezett: „*in se confidebant et aspernabantur ceteros*”. A szeretet őszinte jóakarattal minden embertársval szemben. A szeretet bőkezű adakozás anyagi és erkölcsi kincsekből. Nincs tehát Krisztus szerinti papi lelkület abban, aki csak követel híveitől, embertársaitól engedelmisséget, hűséget, áldozatot, kötelességteljesítést, de a Gondviselés által neki juttatott szellemi, lelki és anyagi kincsekkel fukarkodva nem örvendeztet meg övéit semmivel, elzárkózik előlük és szíve mélyén a példabeszéd farizeusával így imádkozik: „*Istenem, hálát adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint a többiek.*” Krisztus papja ellenben „*együtt örül az örvendezőkkel és sír a sírókkal . . .*” Egygyéforr a gondjaira bízott lelkekkel és igyekszik jóságával könnyűvé tenni számukra Krisztus igáját, édessé terhet. Ezzel egyben kedves kötelességgé varázsolja a lekipásztor iránt járó engedelmes tiszteletet.

Szeretni annyit is tesz, mint megbocsátani. A személyes ellenségnek is, az Egyház ellenségének is, a közéleti ellenfélnek is, mert Krisztus papja nem lehet haragtartó, megbocsát, nem egyszer-kétszer, hanem hetvenszer hétszer, vagyis mindig újra, csak lássa a javulásnak némi jelét. De ezt a javulást is előmozdítja a szeretet és a békülésre való őszinte készség, mely a jó pásztor minden szavából kicseng, minden tettéből szertesugároz.

A megbocsátó szeretet még fokozódik ott, ahol a pap mint a megbocsátó Jézus képviselője törvényt ül a bűnös lélek felett.

Tudjuk, hogy vannak esetek, amikor nem szabad feloldozást adni. Tudjuk, hogy az apostoli Egyház is gyakorolta már a kiközösítést és a szentáldozás megtagadását. Szent Pál is ilyen eszközzel élt korintusi híveivel szemben. De mily megható módon nyilvánul meg lelkipásztori szíve, amikor második levelében így szól: *„Elég az ilyeneknek ez a büntetés . . . annál inkább bocsássatok meg neki és vigasztaljátok meg, hogy felette nagy bánat valamiképp meg ne éméssze az ilyent. Épp azért kérlek titeket, tanúsítsatok iránta nagy szeretetet.”* (2 Kor. 2, 6—8.) Úgy büntet tehát az apostol, hogy sujtó keze azonnal kész az áldásra és ha kénytelen megszorítani bűnbeesett hívét, *„a bűnbánatra szomorította meg”*. És ha hátat fordít a bárány a nyájnak és hitehagyás bejelentése végett áll ott a lelkipásztor előtt, tudja meg az is, hogy a szerető pásztor kész arra, hogy bármikor tárt karokkal visszafogadja majd a „tékozló fiút” és hogy a plébánia ajtaja senki mögött nem csapódhat be véglegesen.

Ne mondja senki, hogy az elvhűség, a rendíthetetlen egyházas szellem kizárja a szeretetet. Senki úgy nem gyűlölte a bűnt, mint a legszentebb Jézus, mégis elviselte a szemrehányást, hogy bűnösökkel társalog. Senki oly eréllyel nem támadta a tévhitet, mint az Üdvözítő, mégis szóba elegyedett a farizeussal is, házában vendégeskedett; szóba elegyedett azokkal is, kiket kufár szellemük miatt korbáccsal kiűzött a templom csarnokából.

Minél tovább él a pap magasztos hivatalában, annál jobban kell kifejlődnie a szeretet szellemében. Mert a szeretet a lélek megérését jelenti. Szent Pál apostol mennyire hangsúlyozza ezt, amikor a szeretet remekbe készült himnusza kapcsán gyermekkel hasonlítja össze azt, ki a különféle charismatikus adományokat, prófétálásokat és nyelvek tudását többre becsüli a szeretetnél. A lélek végső kifejlődése tehát a szeretet. *„Midőn pedig férfiúvá lettem, felhagytam azokkal, amik gyermekhez valók”* (1 Kor. 13, 11).

Ahogy haladunk a korrallal, úgy haladjunk a szeretetben. Nem a magabazárkózó, megközelíthetetlen egyedüllétbe burkolódzó, az elmúlás miatt siránkozó, a jelent kárpáló, csak a régi jó idők emlékeibe rejtőző öreg pap, gyermekeknek réme az igazi típusa az öreg papnak, hanem aki eljutván az élet felhőtlen csúcsaira, honnét tágabb a kilátás, kinőtt minden fiatalos túlzásból, lemondott minden hiúságról és nagyratörő tervekről, szelíd mosolygással szemléli a körülötte nyüzsgő életet, melynek legszebb gyümölcsét lealkonyuló nap módjára szétsugározza: a megértő, megbocsátó és mindent megújító szeretetet. Így tett a 100 éves Szent János is, mindig ezt az egyet hajtogatván: *„Fiacskáim, szeressétek egymást.”*

Így élünk, így haljunk, mint Krisztus igaz papjai. Így érdemeljük meg, hogy egykor magunk tapasztaljuk túl a sírnak sötét kapuján az Apostol által hangoztatott szent igazságot: *„a prófétálások véget érnek, a nyelvek megszűnnek, a tudomány elenyészik”*, de *„a szeretet soha meg nem szűnik”* ott, ahol színről-színre láthatjuk Istent, aki maga a Szeretet.

Apor Vilmos
püspök

A pap Krisztus misztikus testében.

Corpus Christi sacerdoticum

„Júlia szép leány“ a magyar balladakincs egyik legrágább gyöngye. A magyar népi vallásosság sokszor félreismert mélységének ősi dokumentuma. Egyben jele annak, hogy az Agnus Dei s benne Krisztus áldozatának és közvetítésének gondolata mily eleven volt a köztudatban. A székely népdal legnevesebb mai gyűjtője, Domokos Pál Péter jegyezte föl a ballada következő változatát:

Tizenkét oltáron tizenkét pap vagyon,
jobbabb azok közül Urunk Jézus vala.

— — — — —
A homlokán vala egy szép fényes csillag,
jobboldalán vala egy szép fényes napfény,
baloldalán vala egy szép fényes hódfény,
s a fejébe vala nyolcvan misegyertya.

Ősi bazilikák oltárai felett ma is ezt a képet látjuk. Tizenkét bárány között a legfehérebb, a „nagyobb“ Krisztus: az Isten Báránya. Körötte a tizenkettő jelképe az apostoloknak s rajtuk keresztül az egész sacerdotiumnak. A szimbólum gyönyörűen szemlélteti azt a tényt, hogy minden papi hivatás és hatalom csak részesedés, hasonlatosság Krisztus Urunk papságában. Isten Bárányává leszünk, áldozat és közvetítő Krisztusban és Krisztus által.

1. A krisztusi közvetítés teljessége.

Aquinói Szent Tamás a sacerdotium lényegét a következőképp határozza meg: közvetítő Isten és a nép között, — amennyiben az istenit a néphez juttatja (sacra dans) és viszont a nép imáit az Úrnak bemutatja s bűneit kiengeszteli (sacrificans).

A újszövetség egyedüli közvetítője Jézus Krisztus. „Hiszen egy az Isten s egy a közvetítő is az Isten és az emberek között: az ember Krisztus Jézus, ki mindenkiért adta oda magát váltságul, bizonyosságul.“ (I Tim. 2, 5—6.) Ebből az igazságból világosan következik, hogy senki sem állhat oda Isten és a nép közé, senki sem lehet pap, közvetítő és áldozat, aki nem Krisztus részese, megszemélyesítője, helyettese. Az ismert protestáns ellenvetést, amely minden emberi közvetítést ki akar zárni, alapjában dönti meg a Szentírás, mikor szemléltető módon is kifejti, hogy a különböző feladatkörök Krisztus testében nem vonatkoztathatók el a Főtől, a különféle szolgálatok csupán tagjai az egyetlen Közvetítőnek, aki bennünk és általunk folytatja főpapi munkáját. „Mert amint a test egy, bár sok tagja van, a testnek pedig minden tagja, bár sok, mégis egy test, úgy van Krisztus is.“ (I Kor. 12, 12.) Krisztus, a Fő és a közvetítő a kiválasztott tagok által építi tovább az Isten országát, mígnem a misztikus test eléri teljességét.“ És ő maga megtett némelyeket apostoloknak, némelyeket pedig prófétáknak, másokat meg evangelistáknak, másokat pedig pásztoroknak és tanítóknak, hogy alkalmassá tegye a szente-

ket a szolgálat munkájára, Krisztus testének kiépítésére." (Ef. 4, 11—12.)

A megváltás művében épp ez a legszebb, hogy ember Közvetítő útján Krisztus papságában valósul meg. Hisz elméletben elgondolható egy olyan megváltás, mely nem egyéb, mint irgalmas megbocsátása a bűnnek. Isten egyszerűen eltörölhette volna az eredeti bűnt következményeivel együtt, hogy helyreállítsa parancsoló szavával az elveszett paradicsomot. A teológusokat minden időben élénken foglalkoztatta ez a probléma s okokat kerestek, miért volt szebb és illőbb, hogy a megtestesülés és keresztdózat valósága juttassa el hozzánk a megbocsátást és istengyermekséget. E mélyleges kérdésnek csak egy pontja érdekelt itt bennünket. A tényleges megváltás Krisztus Urunk emberi közvetítésének műve. Tehát lényegesen papi mű, főpapi megváltás, sacerdotalis redemptio.

Pap vagy közvetítő, e szinonimában eltörölhetetlenül ott cseng a másik szó is: ember. Isten kifürkészhetetlen szent szándéka szerint ember által akarta megváltani Ádám gyermekeit. És hogy erre képessé tegye az embert — ezért testesült meg az Ige. A megtestesülés egyúttal az első ordinatio sacerdotalis. Az emberi természet fölszentelése, fölkenése az isteni Igével. „Ista mystica et invisibili unctione tunc intelligendus unctus, quando Verbum Dei caro factum est, quando humana natura Deo Verbo est in utero Virginis copulata.” (S. Augustinus.) A megtestesülés, vagyis az unio hypostatica kizárólag csak egy emberé. A mi Urunk Jézus Krisztus egy személyben a megtestesült Ige. De az Irás tanúsága szerint a megtestesülés misztériuma s vele a megváltani-tudás hatalma kiterjed az egész emberiségre, elsősorban azokra, akiket Krisztus e hatalommal jogilag és fizikailag felruház. Ez a természetfeletti jog és fizikum a character sacerdotalis.

A kenet, a chrisma, mely által Jézus embervolta főpappá, krisztusivá teljesült: maga az Istenség, s mivel az elválaszthatatlan immár tőle, azért mindörökké pap: sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech. (Ps. 109.) Jézus Krisztus az első „fölkent”, az első fölszentelt, — Bourgoing szavaival: — a *primus Christus*. Belőle árad reánk a papi rend szentsége, kenete, s így lesz minden fölszentelt pap Krisztus képére és hasonlatosságára mindörökké pap és fölkent: második Krisztus. Sacerdos — *alter Christus*.

A pap azonban nem másolata, utánzata vagy öntvénye Krisztusnak. Nem szabad egy percig sem külön gondolni a papot Krisztustól. Csak egy Krisztus van és csak egy sacerdotium. A pap hozzátartozik Krisztushoz, mintegy folytatása, kiegészítése, teljessége a Főpapnak. Velünk együtt totus sacerdos a totus Christus. A papra vonatkozik tehát elsősorban Szent Pál szava: plenitudo Christi. (Ef. 1, 23.)

Krisztus misztikus teste magában foglalja Krisztust és az ő tagjait. A tagok azonban hozzátartoznak a test teljességéhez. Tagok nélkül csonka volna a Fő, ahogy alapzat nélkül csonka az épület, venyigék nélkül a szőlőtő. A szentpáli *πλήρωμα* jelentését aktív értelemben vesszük, amint azt (Cornely tanúsága szerint) a hagyományos Szentírás-magyarázat többsége teszi. P. Mersch a Corpus Christi Mysticumról írt klasszikus könyvében ilyen értelemben mondja, hogy a

pleroma Christi „folytatja, kifejezi, kifejti a megszentelésnek minden Krisztusban rejtett erőt.” (I, 159.)

Krisztus az egyedüli Közvetítő. De nem áll egyedül, hanem papjaival, s közös hivatásukban valósul meg a közvetítés teljessége.

2. A krisztusi közösség szentségi szervezete.

Napjainkban igen sokat írnak Krisztus „misztikus testéről.” Bizonyos körökben divattá vált ez a kifejezés, mások viszont teljes jó-hízeműséggel korszerűnek mondják s ezért propagálják. Mindkét esetben elsőkélyesedik a biblikus tanítás, profán színt kap, s szinte érthető, hogy komoly teológusok, mint P. Cordovani és Koster kikelnek a Corpus Christi mysticum írói és szónokai ellen. Ők képviselik a másik végletet. — Az igazi hittudomány távol tartja magát mindkét irányzattól. Arra törekszik, hogy kívülről jövő esetleges szempontok és befolyások félretételével, egyedül a kinyilatkoztatás fényében közelítse meg a biblikus tanítás mélységeit.

Pál apostol nem időszerű emberi bölcseséget hirdetett, hanem Isten szavának volt a kinyilatkoztatásban eszköze. A sugalmazás értelmében Isten a szerzője a Szentírásnak s a benne foglalt tanításnak. Jellemző, hogy a Szentírás egyszerűen Krisztus testének (*σῶμα Χριστοῦ*) nevezi a természetfölötti közösséget. Csak a középkor folyamán tették hozzá megkülönböztetésül a „misztikus” jelzőt. Ez a szó a teológia nyelvhasználatában azelőtt hasonló jelentőségű volt a szentségivel. Mysterionnak nevezték nemcsak a legszentebb áldozatot (mint a szentségek középpontját), hanem a keresztséget, bérmálást, papszentelést. Misztikusnak a bennük létrejött egyesülést Krisztussal. S valóban, ha a Corpus Christi tanítását mélyebben vizsgáljuk, felismerjük annak szentségi jellegét. Kétségtelenül természetfölötti, kegyelmi közösség, de mégis meghatározott, megfogható. Mert a kegyelem, mely önmagában láthatatlan, foghatóvá válik a Krisztustól rendelt szent jelekben: a szentségekben. Különösképp nyilvánvaló ez azoknál a kegyelmeknél és természetfölötti jegyeknél, amelyek kizárólag a szentségekhez vannak kötve. Ilyenek a szentségi kegyelmek és főképp a szentségi character. Ezekben kell keresnünk a Corpus Christi tulajdonképeni kapcsoló erőt.

A keresztség teremti az első kapcsolatot: Krisztus tagjává avat és beplántál a szentségi test közösségébe. „Ugyanis mi mindnyájan egy Lélekkel egy testté kereszteltettünk.” (I Kor. 12, 13.) A bérmálás megerősíti bennünk ezt a Krisztushoz-tartozást, szorosabbra fonja a kapcsolatot a közösséghez, felvértez a külső támadások ellen. — Mindkét szentségben a szentségi character képesít és felhatalmaz bennünket, hogy mint tagok a Fő kegyelmében s életében részesüljünk, vagyis az ő gazdagságából meríthessünk, teljességéből töltekezzünk. Egész kegyelmi életünk nem egyéb, mint részesedés Krisztus kegyelmében. „És mi mindnyájan az ő teljességéből vettünk és pedig malasztért malasztot.” (Jn. 1, 16.)

Tagjai közül Krisztus kiválaszt egyeseket azzal a szándékkal, hogy nemcsak passzíve töltekezzenek kegyelmével, hanem aktíve közreműködjenek a kegyelmek továbbításában, magvetésében. Az így kiválasztott tagok tulajdonkép a Fő szerepét teljesítik a tagok közt,

képviselik és helyettesítik, s így minden tagnál szorosabb és jellegzetesebb kapcsolatban vannak Krisztussal. Ezt a sajátos kapcsolatot teremti meg a *character sacerdotalis* a papszentelésben. A pap hivatásánál fogva építő tagja a Krisztus-testnek. „És ő maga megtett némelyeket apostoloknak, némelyeket pedig prófétáknak, másokat meg evangelistáknak, másokat pedig pásztoroknak és tanítóknak, hogy *alkalmassá tegye a szenteket a szolgálat munkájára Krisztus testének kiépítése végett.*” Így kapjuk magából a Corpus Christi szentségi szervezetéből az egyházirend meghatározását: „szociális szentség Jézus Krisztus titokzatos testének fölépítésére és a kegyelmi közösség különös szolgálatára.” (Schütz, II 602.)

A Krisztus-test lényegénél fogva *közösségi szervezet*. Ezt akarja kidomborítani a szerves életből vett hasonlatpár (test-szöllőtő). Ez a természetfölötti organizmus különböző tagokból épül egygé, s minden tagnak saját szerepe van a testben. A Corpus Christi „különbözőféle tagok sokaságának benső egységbe való tömörülése, ahol minden résznek sajátos feladata van, melynek elvégzése által az egész érdekét szolgálja.” (Wikenhauser, 143.) S mivel a tagok sokaságát a szentségek egyesítik és a hármasság karakter által a részek feladatkörét elhatárolják, így teljes joggal mondhatjuk, hogy az a szervezet: szentségi szervezet.

„A character igazi lényege és jelentősége abban nyilvánul meg, hogy a misztikus Krisztus-test tagjait megjelöli (signatio) s ezáltal az istenemberi Főhöz való tartozásukat hozzáhasonulásban kifejezi és a szerves kapcsolatot vele megteremti.” Ebből a meghatározásból vezeti le Scheeben azt a megállapítást, hogy a szentségi character tulajdonkép ez *istenemberi character* jegye bennünk. Vagyis ugyanazon jegy által, mely Krisztust fejünkbe avatja, leszünk mi tagjai (Mysterien § 84).

A dogmatika részletesen tárgyalja a kérdést, hogy Krisztusban melyik kegyelmet jelölhetjük *gratia capitis* névvel. A hittudósok általános tanítása szerint nemcsak a megszentelő kegyelem (*gratia creata*), hanem az emberi és isteni természetet egy Személyben egyesítő kegyelem (*gratia unionis*) is főszéki kegyelem. — Mikor a tridenti szent zsinat azt mondja, hogy Jézus Krisztus a megigazultakba mint Fő a tagokba s mint szöllőtő a venyigékbe árasztja kegyelmét (*sessio VI, c 16*), akkor nyilvánvalóan a megszentelő kegyelemről beszél, mely lényegénél fogva (*formaliter, non numerice*) azonos a főben és a tagokban. Ám az egységesítő kegyelemnek is részesei leszünk valamelyes módon, mégpedig a szentségi jegy révén. „*Oportet autem instrumentum esse proportionatum agenti: unde et ministros Christi oportet esse ei conformes. Oportet igitur ministros Christi homines esse, et aliquid divinitatis eius participare.*” (S. Thomas, *Contra gentes IV 74*.) A szentségi jegy révén a tagok viszonya az Ige személyéhez hasonló lesz (analog) ahhoz a kapcsolathoz, amely az Ige és ember között Krisztusban megtalálható. Ilyen értelemben beszélhetünk a szentatyák nyelvén arról, hogy az *incarnatio* természetfölötti módon folytatódik bennünk. A Corpus Christi a megtestesülés *prolongációja*. De azt is tudjuk most, hogy ez csak szentségi valóságban értelmezhető, mint újjászületés Krisztusban. „A szentségi ekonomia

tehát nem más, mint a megtestesülés titkának kiépülése. A megtestesülés titkában történt meg először és alapvetően, hogy az egész természetfölötti valóság láthatóan megjelent. Krisztus embersége az Igének nemcsak jelképe, hanem élő hordozója és eszköze. Ennek a nagy központi és forrásjellegű szentségnek kisugárzása és utánzása az egész szentségi rend". (Schütz II, 363.)

3. A Corpus Christi főpapi jellege.

Az incarnatio egyúttal Krisztus pappászentelése. Abban a meg-hitt órában, mikor a názareti csendben s áhítatlan megszólalt emberi szóval, angyali jelenésben az Isten üzenete, csodálatos szentelési szertartás kezdődött.

És mondá neki az angyal:

— Ne félj, Mária! mert kedvet találtál az Istennél. Ime méhedben fogansz és fiat fogsz szülni és nevét Jézusnak hívod. Nagy leszen ő és a Magasságbeli Fiának fog hivatni; és néki adja az Úr Isten Dávidnak, az ő atyjának királyi székét és országolni fog Jákob házában mindörökké és királyságának nem leszen vége.

Mondá pedig Mária az angyalnak:

— Miképen leszen ez, mikor férfit nem ismerek?

És felelén az angyal mondá neki:

— A Szentlélek száll tereád s a Magasságbelinek ereje meg-árnyékoz téged; azért a Szent, ki tóled születik, Isten Fiának fog hivatni.

Csak ennyit jegyzett fel Szent Lukács a fenséges szertartásból és a Szűzanya „igen” szavát. E pillanatban az Ige megtestesült, az emberi természet az istenivel Személyében egyesült és a Fölkent, a Christos, a Főpap a világba lépett. „Szűzi méhének rejtekében Mária, mint templomszentélyben hordja a sacerdot”, — mondják az egyházatyák. Az ember Jézus Krisztus az unio hypostatica révén Közvetítő, Király, Próféta és Fő. Vagyis épp az isteni fölszentelés által lett számunkra mindez: papi közvetítőnk, papi tanítónk, papi fejedelmünk és papi fejünk. Nincs Krisztus művében, sem lényegében egyetlen profán vonás. Minden sacerdotális benne s innen kapja titokzatos teste is a papi jelleget.

Épp napjainkban erős a törekvés, hogy profanizálják a társadalmat és mindjobban kiszorítsák a papot az életből. (XI. Pius, *Acerba animi* 1932.) Pedig nem lehet a krisztusi pap hivatását a templomi ájtatosság keretei közé korlátozni. A krisztusi életnek, melyet a pap tanít, irányít, közvetít, át kell hatnia az egész társadalmat, föl kell villa-nyoznia az egész embert, be kell sugároznia az egész világot. Krisztussal és Krisztus által „világ világosságának” kell lennie. (János 8, 12; Mt. 5, 14.)

Elsősorban a keresztény közösségben, a Corpus Christi szent-ségi szervezetében kell a papi jellegnek kidomborodnia.

Már Aquinói Szent Tamás úgy tekinti Krisztust főnek, mint aki-nek főségi helyzete magában foglalja papi hatalmát. (III 22, 1. ad 3.) A teológusok vitakoznak azon, hogy vajjon azért fejünk-e Krisztus, mert Főpap (Koster), vagy fordítva, azért Főpap, mert fejünk. (Adam K.) Mindkét véleményre találunk támasztékot a szentpáli íra-

tokban, melyek végeredményben is azt tanítják, hogy Krisztus fősége és főpapsága egyaránt az unio hypostatica kegyelmére vezetendők vissza. S mivel a szenthagyomány ezt a kegyelmet szentelési unctiónak tekinti, így valóban beszélhetünk arról, hogy a *sacerdotalis jelle*g vezető helyet tölt be Krisztus Urunk főségi szerepében.

Krisztust oly értelemben nevezzük Főnek, hogy szerves összeköttetésben van a tagokkal és reájuk éltető befolyást gyakorol. Utóbbi alatt értjük a kereszttáldozatban számunkra kiérdemelt krisztusi kegyelmek kiáradását és ömlését belénk. Ez lényegesen sacerdotalis funkció. Krisztus épp a főségi kegyelmek teljességében Főpapunk, főpapi jellegében érdemli ki és közvetíti tagjainak a kegyelmeket.

De vajjon nem tesznek-e a főpapi kegyelmek bennünket is részeseivé Krisztus papságának? Nem teremtenek-e a szentségi jegyek analógiát ilyen vonatkozásban is Krisztus és tagjai között?

A szentségi jegy: *signum configurativum cum Christo*. Miként a katona harci jeggyel dicsekedik, úgy a keresztny ember papi jeggyel. (S. Thomas III. 63, 3 ad 2.) Végeredményben minden szentség Krisztus papságában részesít, de csak a szentségi jegy hatalmaz fel papi működésének folytatására, befogadására vagy gyakorlására: *per omnia sacramenta fit homo particeps sacerdotii Christi, non tamen per omnia sacramenta aliquis deputatur ad agendum aliquid, vel recipiendum quod pertineat ad cultum sacerdotii Christi*.

Krisztus főpapi tevékenysége kétirányú. Egyrészt az isteni kegyelmeket közvetíti a tagokba, másrészt mint fő engeszteli értünk az Atyát s bemutatja a legszentebb áldozatot, Isten legtekélyesebb dicsőítését. Mindkét papi tevékenység részesülését jelentik a szentségi jegyek, persze más és más fokozatban.

A keresztségben és bérmálásban nyerjük a képesítést és egyúttal a kötelezettséget, hogy bekapcsolódjunk a Corpus Christi kegyelmi életébe. Ez a bekapcsolódás a kegyelmek befogadását, egyéni feldolgozását jelenti s egyúttal jogot (Codex I. C. can. 682) az összes szentségekhez és szentelményekhez. Hasonlóképp a részvételt jogát és kötelességét a legszentebb áldozatban, amelyet a megkeresztelt ember együtt mutat be Krisztussal, mint tag a fővel, saját áldozatával egészítve ki a Krisztusét. — Az egyházi rend mindkét viszonylatban aktív papi tevékenységre hatalmazza fel hordozóját. Krisztus kegyelmét közvetíti és áldozatát mutatja be a pap, Krisztus nevében és személyében közvetíti. Egy személy a fővel, mikor az oltáron a legszentebb szavakat mondja, nem is ő, hanem Krisztus beszél ajkán: *Hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei*.

Igy lesz mindenki részese Krisztus papi tevékenységének az egy test minél teljesebb épülésére. „Minden részben növekedjünk Krisztushoz, aki a fej és akitől van az egész testnek az egybeerősítése és egybekötése minden összekötő íz közreműködésével, minden egyes tagra kimért tevékenységben.” (Ef 4, 16.)

4. A pap mint instrumentum coniunctum α Krisztus-testben.

Az összes tagok „általános papságától” megkülönböztetett az egyházi rend. A Krisztus-test szervezetének hierarchikus felépítését

többféle hasonlattal igyekeztek szemléltetni az idők folyamán. Szent Ágoston szerint a püspökök a titokzatos test „szemei”. Aegidius Romanus viszont „nyaknak” nevezi e szervezetben az apostoli papságot; így akarja jelképezni azt, hogy rajtuk keresztül kapcsolódnak a többi tagok a Fővel s áradnak a Főből a tagokba a kegyelmek. Talán inkább mondhatjuk, hogy Krisztusban van a titokzatos test idegközpontja és a papság belőle szétágazó ideghálózat szerepét tölti be, mely által összefogja, mozgatja, élteti az egész testet.

Mindezek az emberi képek azt akarják szemléltetni, hogy a pap szorosabban tartozik a főhöz, mint a többi tagok s képviseli, illetve érezteti a tagok közt a fő életadó erejét. „A megtestesülésben láthatóképp indult Krisztus papságának ugyancsak látható folytatása az egyházi rend, s innen árad minden időben az emberiség földi élete folyamán az újjászületés ereje és megszentelődése egész nemünknek, amely feje által a Szentháromság isteni lényegébe nyúlik.” (Rahner, 129.)

Krisztus Urunk papsága természeténél fogva látható: az Igével egyesült *szent emberségben* valósul. „Mert minden főpap emberek közül választatván, emberekért rendeltetik.” (Hebr. 5, 1.) Ilyen értelemben Krisztus *szent embersége* az istenséggel egyesített papi szerv (*instrumentum coniunctum*), általa történik a közvetítés Isten és az emberek között. Igen ám, de a közvetítő szervnek nemcsak a cselekvő istenséggel kell kapcsolatban lennie, hanem azokkal is, akikre hatni akar. Márpedig Krisztus *szent embersége* s így papsága nincs mindenütt jelen. Luther *ubiquitas*-tana össze nem egyeztethető a kinyilatkoztatással. — A középkor hittudósai e tényből származó nehézséget sokszor latolgatták. A megoldás nem egyöntetű. De már a skolasztikusoknál feltaláljuk a megoldás helyes irányvonalát: a nehézség megfejtését a Corpus Christi tanításában kell keresni.

Krisztusban és Krisztus által a kegyelmi rend egy közösséget alkot: *szentségi szervezetet*. Ennek a szervezetnek élő tagjai, ugyancsak látható emberek, részesülvén Krisztus papságában, papi hatalmában, eleven és közvetlen kapcsolatban vannak a Fővel és a mindenkori tagokkal egyaránt. Így általuk mindenhol és mindenkor gyakorolhatja Krisztus főpapi tevékenységét az emberek között. „Quia igitur corporalem sui praesentiam erat ecclesiae subtracturus, necessarium fuit ut alios institueret sibi ministros, qui sacramenta fidelibus dispensarent, secundum illud Apostoli: Sic nos existimet homo ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei.” (S. Thomas, *Contra gentes*.)

Az egyházi rend az állandó szentség, melyben Krisztus papsága közöttünk van s főszéki tevékenységét a tagok közt kifejti. Nem lélektelen anyagban, hanem emberi személyekben áll fenn a kapcsolat a titokzatos Krisztus-testben: emberi szó hirdeti az Isten igéjét, emberi szív s kéz közvetíti Krisztus *szent sebeiből* a kegyelmeket. Ebben van a látható Egyház legtündöklőbb szépsége, egyben gyöngesége és nagysága. Gyöngesége azért, mert az emberi közvetítő keze remeghet, szíve megromolhat, szava eltorzulhat s nem képviseli méltóképp Krisztust a reábizott tagok között. Mint a bomlott húr diszharmóniát, mint a beteg ideg gyulladást áraszt maga köré. De nagysága is itt van az Egyháznak, mert embervoltunk legtisztább megbecsülése a személyes

közvetítés, az emberi közvetítőnek adott hatalom, amelyet csodálatos értékkel emelhet az a pap, aki krisztusi lelkülettel végzi feladatát. Ehhez ad a papszentelésben óriási lehetőséget az Úr! Kiválaszt az emberek közül s a character sacerdotalis által nemcsak szenttétevő kegyelmének, hanem bizonyos értelemben a gratia unionis isteni jegyének is részesévé tesz. „Oportet igitur ministros Christi homines esse, et aliquid divinitatis eius participare secundum aliquam spiritualem potestatem: nam et instrumentum aliquid participat de virtute principalis agentis” (S. Thomas).

Ahogy Krisztus legszentebb embersége volt az Igével egyesült szerve (instrumentum coniunctum) az istenségnek, hasonló módon lesz a pap a titokzatos Krisztus-testben a fővel egyesült szerve az egyedüli Közvetítőnek. „A character természetfölötti módon megemésíti és fölemeli személyes énünket s bizonyos fokban egyesíti Krisztus személyével, hogy részesüljön abban a fölszentelésben, amely Jézus emberi voltára az Ige fenségéből árad. Így lesz a character által a pap Krisztus embersége számára ugyanaz, ami az Ige számára volt szent embervolta: instrumentum coniunctum” (Bleienstein).

Ebből a tényből vonja le Berulle a következtetést, hogy a papnak, mint Krisztus eszközének, mindent a Fő szellemében kell cselekednie. „Amint az ő szent embersége az Igéhez igazodik, az Igéhez ragaszkodik s csak benne él, úgy kell az előjárónak is ragaszkodnia Jézushoz, igazodnia Jézushoz s csak benne léteznie, aki életünk és alapunk.” A papi lelkiségnek e bátor előharcosa egészen rabja volt e fenséges gondolatnak s a papi küldetés legszebb tökéletességét látta abban, hogy közvetlen szerve lehet Krisztusnak: „est l'instrument de Jésus comme l'humanité de Jésus est l'instrument de Verbe” (Oeuvres de piété CXC).

Mikor az egyházatyák arról a szerepről beszélnek, melyet a pap Krisztus titokzatos testében betölt, főképp ezt a gondolatot emelik ki, ha nem is a skolasztika műszavain keresztül. „A pap különösképp az Úrhoz tartozik, sokkal szorosabban egyesül Krisztussal, mint a többi tagok” — mondja Damján Szent Péter. — Ezekben és hasonló kifejezésekben megtaláljuk a legsajátosabb papi vonást: a sajátosan papi feladatot a Corpus Christi életében. Ilyen alapon fejt ki a pap szentségi működését a titokzatos testben XI. Pius „Ad catholici sacerdotii fastigium” c. körlevelében.

Legszorosabb a szentségi összefüggés *sacerdotium* és *eucharistia* között. Az oltár körül gyűl össze a Corpus Christi sacerdotium. Kenyér és bor színe alatt az éltető Fő, kinek áldozatát mutatják be a pap által a tagok, s kinek áldozatából részesülnek papi kezekből. „Mert egy kenyér, egy test vagyunk sokan, mindnyájan, kik egy kenyérben részesülünk”. (I Kor. 10, 17.) Az Eucharisziában ténylegesen (actu) egyesülnek a Krisztus-test tagjai s fejezik ki legtökéletesebb módon életük célját: az imádást, a hódolatot, az engesztelést, dicsőítést, szeretetet. A Corpus Christi életének középpontja a szentmiséáldozat. Ahogy Krisztus Urunk földi élete a kereszten éri el tetőfokát, úgy titokzatos testének látható élete az oltáron összpontosul. S ahogy Krisztus főpapi tevékenysége az áldozatban teljesül, úgy az ő papi tagjai is az áldozatban érik el hivatásuk teljességét.

„Jézust feláldozván, vele együtt magunkat is fel kell áldozni, hogy neki mint áldozatnak is szerves tagjai legyünk“. (S. Ioannes Eudes). Sacerdos et Victima a fővel együtt.

5. A Szentháromság élete a titokzatos Krisztus-testben.

Az Egyház mint Krisztus titokzatos teste azon egyetemes vallási szervezet, amelyben Krisztus papi küldetése papjainak jogszerinti s látható küldetésében folytatódik földi helytartójának vezetése alatt, és amelyben a tagok az Úr által kijelölt helyen és feladatkörben az egész test kiépítésén közreműködnek. De tulajdonképeni Krisztus-test az Egyház azáltal lesz, hogy Krisztus lelke élteti s bár láthatatlan módon Krisztussal egyesíti és Krisztushoz bensőleg is hasonlóvá teszi.

A Szentlélek a Corpus Christi éltető lelke. Szerepét jobban megértjük, ha néhány vonással felvázoljuk a Krisztus-test történetét.

Az Atya öröktől fogva elhatározta, hogy Fiát elküldi közénk s benne az emberi természetet az istenivel egyesíti. E tervben bennfoglaltatik az is, hogy a megtestesült Ige által az egész emberiség részesülhessen a Szentlélek kegyelmeiben. Az idők teljessége elérkezvén az Ige megtestesült, papi *küldetéssel* jön a világba s egész földi életét e papi tevékenységnek szenteli. Küldetésének teljességét a keresztdozatban éri el, hol nemcsak bűneinkért engeszteli ki a mennyei Atyát, hanem egyben kiérdemli számunkra az új isteni életet, a Szentleket. A külső kereteiben (materialiter) már fennálló Egyház így telik meg éltető Lélekkel s lesz lényege szerint is (formaliter) Krisztus teste. A keresztről kiáradó Krisztus lelke látható *küldetéssel* is bevonul az Egyházba pünkösdpénként s ezáltal véglegesen megszületik a Corpus Christi.

Látjuk tehát, hogy tulajdonkép kettős isteni küldetés alakítja ki e testet: missio Verbi et missio Spiritus Sancti. Az egész Szentháromság benső élete kitágul a titokzatos testben. Az örök szentháromsági eredések időbeli küldésekbe nyúlnak s mintegy új életet kezdenek az emberi közösségben. Új élet és új jelenlét az időbeli küldésekben azt jelenti, hogy mibennünk történik változás, nem a változhatatlan élő Istenben. Emberi életünk hasonul és emberi közösségünk alakul a Szentháromság legszentebb életének mintájára. Az Egyház mint Krisztus-test nemcsak szentségi szervezet, hanem szentháromsági alkatú szervezet. Csodálatos mély misztériumok ezek, melyeknek átélmelkedésére rövid a földi vándorút, csak az örökkévalóságból futja.

Milyen a kapcsolat a Krisztus-test éltető lelke, a Szentlélek és a pap között? Scheeben e kérdésünkre a következőképp válaszol: ahogy a testben a lélek formálja a tagokat, úgy Krisztus tagjait a Szentlélek alakítja s ezért a szentségi jegyet a *Szentlélek pecsétjének* is nevezzük. S mivel a Szentlélek a szeretet lelke, így nemcsak Krisztus főszéki képét nyomja a tagokba, hanem a szeretetét is. A krisztusi szeretet mint igazi signaculum Spiritus Sancti legfőbb járuléka a papi characternek. Igazi *színe* a krisztusi papság vonásait hordó lélekpiros pecsétnek.

Nagyon tanulságos e szemszögből áttanulmányozni Desurmont

lelkipásztori művének alapvető fejtegetéseit, ahol igazolja, miért nevezi a lelkipásztori munkát a sajátos „papi szeretet” gyakorlásának. (La Charité sacerdotale, I.)

A hivatását teljesítő pap nemcsak Krisztust képviseli és személyesíti, hanem az ő Lelkét is. Ilyen értelemben nevezik az egyházatyák mindenekelőtt az apostolokat és utódaikat a Corpus Christi lelkének. Idézzük nazianzi Szent Gergely szépséges szövegét: „Ahogy a testben más a vezetés s uralkodás szerve, más az, amit vezet s mozgat, úgy az egyházakat Isten megszervezte az egyenlőség és gondviselés törvénye szerint, mely az egyeseknek helyzetét s az összességnek együvértartozását tartja szem előtt, hogy egyesek saját lelki hasznukra vezettessenek és irányítottassanak, mások pedig az Egyház javára pásztorkodjanak és tanítsanak; mégpedig azok, akik erényben és istenességben a többi felett állanak s úgy viszonylanak azokhoz, mint testhez a lélek vagy lélekhez az értelem. E kettő, a magasabbrendű és alacsonyabb, mint egymáshoz illesztett tagok a Lélek összhangjában összegyűjtve s egyesítve egy testet alkotnak, amely méltó fejünkhöz: Krisztushoz”. (Oratio apol. II, 3.)

A papi hivatásban a szentháromsági élet misztériumát találjuk fel kegyelmi tükrözésben. A papszentelés kegyelme felelme a legbensőbb isteni élet közösségébe s természetfölötti módon részesévé tesz az időbe kinyúló szentháromsági eredéseknek. A papi küldetés magában foglalja folytatólagosan az Ige és a Lélek látható és láthatatlan küldetését.

Az Atya küldi a Fiút. E küldetés időbeli kisugárzása az örök eredésnek, amelyben az Atyától jó az Ige. Így tehát Krisztus emberisége a gratia unionis révén részese lett az Atyától való küldetésnek. Hasonlóképp leszünk mi is a character révén folytatói e küldetésnek. „Tevékenységünk folytatása Krisztus tevékenységének s így kapcsolódik a küldetéshez, mellyel az Atya egyszülöttét küldi a világba.” (Mersch II, 316.) Ez a teljes értelme a szavaknak, amelyeket apostolaihoz intéz Krisztus: Amint engem küldött az Atya, én is úgy küldelek titeket. (Jn. 20, 21.)

Ezeket szólván, rájuk lehelt és mondá nekik: „Vegyétek a Szentlelket”. A Szentlélek küldése szorosan hozzátartozik az Egyház teljességéhez: *duplici missione Christus efformat Ecclesiam, altera qua misit Apostolos, sicut Ipse missus est a Patre, altera qua misit Spiritum Sanctum.* (Tromp, Corpus Christi quod est Ecclesia, 137.) A küldött Szentlélek pedig, amint azt az Apostolok cselekedetéből és az Egyház egész történetéből láthatjuk, elsősorban a papi munkatársakat tölti meg s hatja át isteni fényvel és erővel. A tanító Egyház a Szentlélek vezetése alatt áll. Ma is úgy beszél, mint az első zsinaton: *visum est Spiritui Sancto et nobis.* (Cselek. 15, 28.) A Szentlélekkel együtt tanít, éltet, vezet, lüktet a Krisztus-testben a papi küldetés s azért tudatosan is összhangban kell állania a Szeretet Lelkével. A papi munka legfőbb vonása, fáradozásának legfőbb célja: mindig nagyobb szeretetet sugározni és teremteni a tagokba, Nekik szólott a Fő irányító tanítása: Arról fogja mindenki megismerni, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretettel vagytok egymáshoz. (Jn. 13, 35.)

Gyakorlati következtetések.

Aquinói Szent Tamás egyszerű, tömör szavakkal állapítja meg: *per sacrum ordinem aliquis deputatur ad dignissima ministeria, quibus ipsi Christo servitur in sacramento altaris; ad quod requiritur maior sanctitas interior, quam requirat etiam religionis status.* (II—II 184, 8.)

Mindabból, amit eddig mondtunk, fenséges képet rajzolhatunk magunknak a papi hivatásról. Aranyszájú Szent János tollára volna szükség, hogy csak valamikép is össze tudjuk foglalni a legfőbb következtetéseket.

Mindenekelőtt leszögezzük, hogy bár a papi character kitörülhetetlen, mégis féltve kell őrködnünk, hogy vele együtt a kegyelmi állapotot is megőrizzük lelkünkben. Igazi papi feladat: az önmegszentelés. A pap lelki életének mélysége is közügy. Nemcsak egyéni boldogsága függ tőle, hanem sok mértékben az egész Krisztus-test virágzása körülötte. „Amikép Krisztus szerette az Egyházat és önmagát adta érte a végett, hogy megszentelje.” (Efez. 5, 26.)

1. Mint tag álljon a pap a legszorosabb összefüggésben és életközösségben a Fővel. Necsak közvetítse, hanem élje a Főpap kegyelmi életét.

2. Mint a Fő képviselője a tagok között, leginkább kell hasonulnia Krisztushoz (*connaturalitas cum capite*). Valóságos képe, megismerője legyen a krisztusi lelkületnek: tisztaságban, bölcsességben és szeretetben.

3. Mint a krisztusi küldetés folytatója, az Úr szavát hűségesen és tisztán közvetítse a tagoknak. Igazi propheta: Isten szája legyen. Nem emberi bölcsiséget, hanem az evangéliumot hirdeti.

4. Mint Krisztus kegyelmeinek közvetítője arra törekszik, hogy rajta keresztül csak jószág s áldás, ne romlás jusson a hívekhez. A papi szűzesség mélyebb értelmét ebben látja. Mert a földi apa a jelen világrendben a testi étellel együtt az eredeti bűnt is közvetíti magzatának. A pap, a kegyelem-közvetítő, ne legyen bűn-közvetítő. Ezért nem illő hivatásához a földi atyaság.

5. Krisztus titokzatos teste a kereszten fogantatott. A pap a mindennapi szentmiseáldozatban magát együtt áldozza a Fővel, hogy ne csupán vezére, de kenyere legyen övéinek. Krisztus gabonája akar lenni.

6. Éltető szerv akar lenni egészen, akinek törekvése minél teljesebben meghalni, hogy már ne ő éljen, hanem Krisztus éljen benne. Ahogy az Úr szent embersége az Igében, úgy akar mint *instrumentum coniunctum* Krisztusban élni.

7. Mint a papi Fő megismerője, Krisztus lelkével töltekezik. Küldetése a Szentlélek küldetésével tökéletes összhangban szolgálja az Egyház építését. Eredményt nem érhet el másban: csak önfeláldozó szeretetben és kegyelemben. A Szentléleknek nemcsak temploma, hanem templomépitője.

Mindent összegezve csak azt mondhatjuk, hogy a kegyelem állapota az alapja s az életszentség a nélkülözhetetlen állványa minden papi építőmunkának. A csirke levágott szárnyakkal nem oly éktelen, mint a szárnyavesztett sas és az útszéli katáng nem oly hitvány, mint a terméketlen fügefá. A papi character és hivatás oly

szervesen megkívánja a kegyelmi élet magasbatörő szárnyait és a szeretet termő lelkületét, hogy nélkülük mint a bomlott hangszer rettenetes diszharmóniába torzul. Nincs nagyobb hegyomlás, mint amikor egy papi lélek elszakad Krisztustól, de nincs is nagyobb boldogság, mint a papi élet Krisztus testének kegyelmi szépségében.

Dr. Eröss Alfréd

Szent Bernát papi eszménye.

Emlékezni csak azokról szoktunk, akik, bár meghaltak, mégis élnek, bár működésük a múlté, mégis hatnak, akiknek van mondani-valójuk minden kor embere számára. Ilyenek a szentek, a klasszikus katolikusok. Isten örök gondolatainak megtestesítői. Minden kor meghallja életükből a neki szóló üzenetet. Minden kor újra értékeli, újra összefoglalja és föléri őket, nem azért, hogy elrajzolja alakjukat, hanem hogy újabb vonásokat fedezzen föl bennük.

A magyar ciszterciek idén ünneplik nyolcszázados emlékét annak, hogy hazánk földjén megtelepedtek. Aki azonban a XII. századba száll vissza emlékezni, az rögtön Szent Bernát alakjába ütközik. Nem mehetünk el úgy e jubileumi év mellett, hogy ne időznénk pár pillanattal tanításánál. Hiszen ez a dátum annyit is jelent, hogy Szent Bernát Istenért izzó lelke és égő papi személyisége ekkor lépett közvetlen kapcsolatba Magyarországgal. Ez az az időpont, amikor megindult a magyar papság áramlása Gallia felé, s ott nemcsak a korai keresztény reneszánsz csodálói lettek a toursi és orléansi iskolákban, nemcsak a dialektika finom fegyvereit hozták magukkal a párizsi univerzitásról, hanem ígézetébe kerültek annak a tűznek is, mely Clairvaux felől éppen akkor hozta lázba az egész világot. *Lukács érsek, Adorján prépost, III. Béla névtelen jegyzője, Bethlen kanonok, Jakab és Mihály pap* neve maradt fenn azok közül, akik Frankhonból hozták haza ezt az új papi nekitavaszkodást s akik talán maguk is megittasult lélekkel ültek a mézajkú doktor szószékei alatt.¹

Csodálatos dolog, Szent Bernát szemlélődő szerzetbe lépett, és mégis az Egyház egyik legtevékenyebb papja lett; életét egészen Istennek adta és mégis folytonosan a lelkek ügyét szolgálta; azért ment a monostorba, hogy visszavonhatatlanul Isten magányában ássa el életét, s Isten mégis mindig kiszolgáltatta őt az embereknek. Élete állandó áramlás volt a monostor istenközelsége és a világ elesettsége között. Szeretetlenben izzó szíve mindkettőért égett, s ez a poláris erő adta papi élete csodálatos szintézisét. Érthető tehát, hogy papi eszménye is ebbe az egy szóba foglalható: *közvetítő*.

A papnak valami szent Janus-arcként kell állnia két világ mezsgyéjén, titokzatos szívként kétfelé kell lüktetnie a misztikus test artériás és vénás vérkeringését: az Isten tiszteletét és az emberek üdvét. Híd és hidépítő egy személyben, aki folyton két végtelenség, a parttalan szentség és a parttalan nyomorúság fölé ível: „Ez a híd elér egészen Istenhez, mert nem a maga, hanem az Ő dicsőségét keresi; és elér embertársaihoz, mert nem a maga, hanem az ő javu-

kat óhajtja. Mint hűséges közvetítő följajnlja Istennek a nép imáit és áldozatait, Istentől pedig áldást és kegyelmet hoz cserébe . . . Hűséges közvetítő, mert mindazt, ami kezein megy keresztül, a galamb egyszerű szemével szemléli, semmit sem tart meg azokból, akár az emberek részére Istentől jövő ajándékok legyenek azok, akár az Istenhez irányított emberi adományok. A népnek nem ajándékait, hanem hasznát keresi és Isten dicsőségét sem rabolja meg . . . Csak az dicsekedhetik a belső tisztaság ilyen szellemével, aki a dicsőség külsőségeit tökéletesen megveti. A belső önzetlenség dicsőségét csak az nem veszti el, aki el tudja mondani az Úrral: „*Ha én keresem saját dicsőségemet, az én dicsőségem semmi*” (Jn. 8, 54.), s az Apostollal ismételni tudja: „*Az én életem Krisztus, a halál számomra nyereség*” (Fil. 1, 21.), s a Próféta szavait idézheti: „*Mint a halott feledésbe mentem a szívben,*” azaz saját akaratomban. (30. zsolt.) Boldog felejtés, ha nem ismered önmagadat azért, hogy mások hasznára légy. Boldog halál, ha már nem óhajtasz magadnak élni, hanem csak annak, aki meghalt értetted.²

Szent Bernát nem kíván kevesebbet a paptól, mint ezt a misztikus halált. A halál azonban keresztény értelemben nem pusztulása az életnek, hanem Istenben való folytatása. A halott nem önmagáé többé, hanem egészen Istené. Ez a halál misztikus, mert általa továbbra is a földön marad, hogy Isten élhessen benne és általa az emberek között. A papság tehát elsősorban Istennel egyesült életet jelent. Nem hivatal, hanem élet, mely a személyiség legmélyebb gyökerét is lefoglalja magának. Nem élettelen, talán korhadó híd, mely csak arra szolgál, hogy mások menjenek át rajta. Nem lélektelen hivatalnok, fizetett postás, mégha pontosan irányítaná is a leveleket és válaszokat. Ezért rendül meg a lelke, mikor látja, hogy erre a főséges életre olyan sokan tódulnak, de milyen sokan csak hivatalt keresnek. Jaj azoknak a szolgáltnak, — kiáltja — akik maguk nincsenek Istennel kibékülve s másokat akarnak Vele kibékíteni! Jaj a harag fiainak, kik a kegyelem szolgáltnak nevezik magukat! Jaj a harag fiainak, kik békét akarnak közvetíteni! Jaj azoknak, akik test szerint élnek, engesztelésre vállalkoznak és maguk is engesztelésre szorúlnak.³

Annak tehát, aki Istenhez akarja vezetni a lelkeket, elsősorban magának kell már Istennél és Istenben élnie. Ez az a pont, amit szentünk nem győz elégszer és eléggé hangsúlyozni. *Mondhatjuk, itt van papi eszményének jellegzetes vonása: nem elég a szentelés hatalma, nem elég a küldetés öntudata, nem elég a nép szeretete, nem a tudás és a gyakorlat, neki elsősorban Isten emberének kell lennie.* Más szóval ez annyit jelent, hogy a befelévalók emberének kell lennie. *A papi hivatás tehát hívás befelé, a papi lélek belső paradicsomába:* „*Non pedibus in hunc hortum, sed affectibus introitur . . . Ibi continentiae nitor, et sinceræ veritatis intuitus oculos cordis irradiat; auditui quoque dat gaudium et lætitiám dulcissima vox consolatoris interni.*” Szent Bernát nem ismeri az éles különböztetést *szemlélődő és tevékeny* papi életforma között; szerinte minden papi tevékenységnek szemlélődésből kell fakadnia! Csak ez képes megadni papi életének boldogságát és élete áldozatának a szükséges vizsgálatást. Ide azonban csak az erénygyakorlatok és önmehtagadások hosszú

útján keresztül lehet eljutni. A papságra való előkészület egyet jelent számára a folytonos befelé való haladással, hogy végül is a lélek mélyén találkozzék Istennel.

Az első lépés ezen az úton *szakítás a világgal*. Hiszen a pap folytonos üzenet a másvilágból, Isten lenyúló és segítő keze, ő az archimedesi pont, mely kimozdítja a földet sarkaiból, hogyan tartozhatnék ahhoz a világhoz, melynek a sátán a fejedelme? „Te, aki a magasságbeli Isten papja vagy, melyiknek akarsz tetszeni: a világnak vagy pedig az Istennek? Ha a világnak, akkor miért vagy pap? Ha az Istennek, akkor miért vagy hasonló a világiakhoz? Hiszen nem szolgálhatsz egyszerre két úrnak! *Aki ugyanis a világnak akar barátja lenni, ellenségévé lesz Istennek.* (Jak. 4, 4.) A Zsoltáros is figyelmeztet: *Szétszórja Isten azoknak csontjait, akik az emberek kedvét keresték, szegyenbe estek, mert Isten elvetette őket.* (62. zsolt.) Ugyanezt halljuk az Apostol ajkáról: *Ha emberek tetszését keresném, Krisztus szolgálja nem lennék.* (Gal. 1, 10.) Amikor az embereknek akarsz tetszeni, már nem tetszel Istennek, ha pedig nem tetszel neki, akkor engesztelő imád sem tetszik. Hát akkor mi értelme annak, hogy pap vagy?”⁴

Amikor a lélek elszakadt a világtól, akkor megindulhat a befelé vezető úton Isten felé. Ez az út hármasság szakaszon vezet keresztül. Az első állomás a *tisztaság*, mely megnyitja és alkalmassá teszi a belső szemet, hogy Istent megláthassa. Boldogok ugyanis a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent. Azután a *szerelemben* kell előre haladnia, mert szeretet az Isten s ha valaki Vele akar találkozni, annak a szeretetben kell keresnie Őt. Végül az *alázatosság* gyakorlása teljesíti be ezt az utat, mert csak ez az erény tartja meg a lelket tisztaságban és szeretetben.

A *szűzesség* Szent Bernát gondolata szerint magából a papi élet lényegéből fakad. Isten ugyanis az üdvtörténetben angyalokat használ fel közvetítőül; ha a pap erre a hivatásra vállalkozik és ő is közvetítő akar lenni, akkor neki is angyali életet kell élnie. Aki az égbe akarja irányítani az embereket, annak már bizonyos értelembe égi lényévé kell válnia s ha földi életében Istent akarja hordozni, akkor csak szent és tiszta edényben hordozhatja Őt. „Bár különbözik egymástól a tiszta ember és az angyal, de ez a különbség nem az erény, hanem a boldogság szempontjából áll fenn közöttük. Igaz, hogy az angyal tisztasága boldogabb, az emberé mégis kipróbáltabb. Egyedül a szűzesség az, ami a halandóság helyén és idejében előre jelképezi már a halhatatlan dicsőség bizonyos állapotát. Egyedül valószínűleg meg annak a boldog országnak törvényét, ahol nem házasodnak, sem férjhez nem mennek, s ezzel már a földön az égi élet tapasztalását nyújtja. Azt a törékeny edényt, amit hordozunk, amely miatt annyiszor veszélybe sodródunk, testünket a szűzesség tartja meg szentségben; az illatos balsamhoz hasonlít, mely a holttetemet romlatlanul megőrzi . . . Szépségének díszé valóban díszére válik a papi méltóságnak, alkalmas arra, hogy kedvessé tegye a papot Isten és emberek előtt; az ő emléke nem a testi utódokban, hanem a lelki áldásokban él tovább.”⁵

Azonban bármily szépen ragyogjon is a szűzesség, *szerelemben* nél-

kül sem értéke, sem érdeme nincsen. Mit is szerezhethetnénk meg nála nélkül? — veti fel a kérdést szentünk. Hiszen a hit, mégha hegyeket tud is áthelyezni, szeretet nélkül semmi. A tudomány, mégha angyalok nyelvén beszél is, értéktelen. A vértanúság, mégha át is adnók testünket, hogy égjen, hiábavaló. Szeretet nélkül semmi jót sem tehetünk, általa viszont a legkisebb jó sem megy veszendőbe. „A tisztaság szeretet nélkül olyan, mint a lámpa olaj nélkül. Vedd el az olajat és nem világít a lámpa. Vedd el a szeretetet és nem tesz többé a tisztaság”.⁶ E szeretet nélkül senki sem állhat a nyáj élére. Hiszen azt kívánják a paptól, hogy haljon meg önmagának, feledkezzék meg teljesen saját személyiségéről. Erre csak az képes, aki megrészegült a szeretet borától.⁷ Ezt a szeretetet kívánta az Úr Pétertől is, mielőtt a nyáj vezetését reá bízta s ezzel jelezte örök akarátát, hogy csak az vegye magára ezt a méltóságot, aki szeretetben Istennel jegyezte el magát. Minden más szeretet üres „altruizmus”, álcázott tevékenységi vágy, rejtett uralkodási ösztön kiélése. „Halljátok, ó Jegyves barátai, ha ugyan barátai. Mert kevés, ha azt mondom, barátai. Legjobb barátai kell hogy legyenek azok, akik ilyen közelség kiváltságát kapták ajándékba. Nem hiába ismételte többször is az Úr a bárányok átadása alkalmával: *Péter, szeretsz engem?* Azt hiszem, Jézus nyomatékozni akarta ezzel: Ha lelkiismereted nem tanúsítja világosan, hogy tökéletesen szeretsz engem, tehát jobban, mint tulajdon javaidat, jobban, mint tiéidet, sőt jobban, mint tenmagadat, akkor egyáltalán ne vedd magadra ezt a föladatot és egyáltalán ne avatkozz bárányaim sorsába, melyekért én véremet hullattam. Félelmetes beszéd ez, mely a félelmet nem ismerő szívet is képes megrázni”.⁸

Végül a tisztaság és szeretet végső gyökeréig is le kell hatolnia, az *alázatosság* mélységébe. Ha a tisztaság megnyitja a lélek szemeit, ha a szeretetben megpillantotta Isten jelenlétét, az alázatosság az az erény, mely állandóan meg is őrzi ezt a jelenléteket s Isten ajándékait vonzza magához, mert ő a gögőseknek ellenáll s az alázatosaknak adja kegyelmét. Megszerzi az erényeket, mivel Isten Lelke csak az alázatosakon és szelídeken pihen meg, a megszerzettek pedig tökéletesíti, mert az erő az alázatosság gyengeségében tökéletesül.⁹

Ez a csúcs, a misztikus halál. A lélek, ha ide eljutott, tiszta szemeivel már csak Isten arcán tud gyönyörködni, szeretetben égő lelke csak Isten akarátának szívdobbanásait lükteti, az alázatosság pedig nem engedi, hogy többnek tartsa magát, mint ami, vagy magának tulajdonítsa azt, ami. Ahogy a lélek átjárja a testet és keresztül ragyog minden mozdulatán, úgy telik meg az ilyen lélek Istennel és sugározza minden tettével. Szent Bernát lelke felujjong e látomáson: az ilyen lelket Isten már visszaküldheti az emberek közé, úgyszólván önmaga nélkül fog oda visszatérni: „Aki tiszta szívvel és helyes lelkiismerettel rendelkezik, az már nyugodt lélekkel hagyhatja el, sőt veszítheti el magát, hogy másokat megnyerjen. A gyengéssel szemben gyengévé válik, ha kell, a zsidókkal zsidóvá. Ilyen lélekkel nem fél Jeremiás és Ezekiel példájára a gonosztevőkkel Egyiptom és Káldea fogságába menni vagy akár a jámbor Jóbbal együtt sárkányok és vadállatok társává lenni, s ami még nehezebb, miként

Mózes, nem retteg attól, hogy nevét az élet könyvéből kitörlik és Pállal együtt attól sem fél, hogy a testvérek javáért Krisztustól is eltaszítják. Sőt, ha szükség lenne rá, a pokol tüzein is biztos léptekkel és vidám lélekkel haladna keresztül és énekelné: még ha a halálárnyék közepette is vezetne utam, nem félek semmi rossztól, mert te vagy velem, Uram".¹⁰

Ha áttekintjük a mondottakat, azt látjuk, hogy Szent Bernát szeme nem a papság *ontológiai* méltóságán, nem az eltörölhetetlen *szentségi jelleg*en nyugszik, hanem a *pszichikai* hivatástudatot domborítja ki és mindenekfölött az *életszentséget* hangsúlyozza. A méltatlanul hordozott méltóság nem közvetít, hanem taszít: az embereket elidegeníti, Istent pedig újabb haragra ingerli. Nem tagadja az „opus operatumot”, de az a gondolat, hogy a szentelés életszentség híján is kifejti kegyelemközlő erejét, az ő apostoli lelke számára nem fejezi ki a teljes igazságot. Szerinte a papnak nemcsak működésével, hanem életével is közvetítőnek kell lennie. Igen, a megváltás Krisztus érdemeiből árad a világra s ehhez semmit sem lehet hozzáadni, mert végtelen értékű, de nem mechanikusan, hanem élő emberi lelkeken keresztül árad széjjel. A papi lélek legmélyét lepecsételő küldetésnek Krisztus arcát és Krisztus áldozatát kell tükröznie!

A lét tevékenységeiben nyilatkozik meg. Ha főntebb vizsgáltuk Szent Bernát szemével a papi lényezetet, nézzük most a továbbiakban, hogyan bontakozik ki ez a papi egyéniség a pap életében. Szentünk gondolatvilága nem az arisztoteleszi metafizikán nevelődött, Szent Ágoston teológiája volt tápláléka. De ezen a ponton mindkettő ugyanazt az örök gondolatot fejezi ki, legfeljebb más fogalmazásban. Arisztotelesz azt mondja: *agere sequitur esse*. A lét előbb van a cselekvésnél s minden lét a neki megfelelő tevékenységben bontakozik ki. Szent Ágoston a maga nyelvén így fejezi ki ezt a gondolatot: *ama et fac quod vis!* Telj el a lét gazdagságával s akkor áradni fog belőle Isten ereje! Megfordítva is áll: minden tettünk gyökértelen, ha nem a lélek átéltségéből fakad. Az élet nagy törvénye mondja, hogy sejt csak sejtől születik, mag csak magból származik, élet csak életből fakadhat. Folytathatjuk tovább is ezt a logikát: természetfölötti élet is csak természetfölötti élet nyomán fakadhat. Szavaknak csak szó az eredménye; szép beszéd csupán szép érzélem forrása, szervezés csak szervezetet eredményez, de élet, áldozat, önátadás csak életből és áldozatból sarjad elő. A természetfölötti életben sincs *generatio aequivoca*. Szent Bernát ezt a gondolatot az Evangélium nyelvén fejezi ki, amikor Keresztelő Szent Jánost állítja oda papi ideálul: „*Ille erat lucerna ardens et lucens*. (Jn. 5, 35.) Nem azt mondja: Világított és égett, mert János világossága tűzből fakadt és nem megfordítva, világosságból a tűz. Vannak azonban olyanok is, akik nem azért világítanak, mert izzanak, hanem azért égnek, hogy tündököljenek, de ezeket nem a szeretet lelke tüzei, hanem a hiúság törekvése. Azt akarjátok tudni, hogyan izzott és világított Szent János? Háromféle izzást és világosságot találok benne. Égett önmagában önmegtagadásainak szigorúságában. Égett Krisztusért első áhitatának teljes tüzeivel. Égett a bűnös emberekért soha nem szűnő

feddéseivel. És ugyanígy világított példájával, ujjával és igéjével. Onmagát például adta, hogy kövessék, ujjával Krisztust mutatta, hogy hozzá térjenek. Igéjével a rejtett bűnöket hirdette, hogy megjavuljanak." Mit ér a nagy tudás és a bölcs szó, ha nincs mögötte a tanúsodó élet! A hold melegség nélkül világít kölcsönvett fénnel és nem oszlatja el az éjtszakát. A nap melege azonban belső tűzből fakad s minél jobban tüzel, annál inkább világít. Nap legyen az Isten szolgálója és ne folyton változó hold. S ha nem volna képes egyszerre égni is, meg világítani is, inkább égjen, mint hidegen világítson, mert a menyeyi Atya, aki a rejtekben is látja, megfizet érte. E szavak közben ejti ki Szent Bernát a papi lelkiség legklasszikusabb jelszavát, mely egyben saját apostoli életének legtalálhatóbb foglalata: „*Est enim tantum lucere vanum, tantum ardere parum, ardere et lucere perfectum*”.¹¹

Érthető tehát, ha a *jópéldát* mindennél fontosabbnak tartja a lelkipásztorban. Hiszen a lelkekben ott él az Isten utáni vágy, mely ma is föltör belőlük: *Mutasd meg nekünk az Atyát!* Ebben a vágyban ott vergődik az emberek reménysége egy tisztultabb világ után. Mert ezt a földi életet jól ismerik s nincs borzalmasabb számukra, mint az a fölismerés, hogy amerre néznek, mindenütt e világ fojtogatja őket. Nincs szörnyűbb tapasztalás, mint mindenütt a bukott emberbe ütközni. Az emberek a sok csalódás után arra a másik világra éhesek, s ezt a pap életében kell megtalálniuk. „A jó és gondos pásztorok nem szűnnek meg nyájukat jó és világító példával táplálni, inkább a magukéval, mint másokéval. Mert ha más példájával oktat és nem a magáéval, ez szégyenére válik, a nyáj pedig nem növekszik.” Amikor Mózes szelídségét, Jób béketűrését, Sámuel irgalmasságát és Dávid buzgóságát hirdeti, akkor elsősorban életével kell ezeket az erényeket bemutatnia.¹² Gondoskodásában az édesanya, szigorúságában az édesapa képét kell megjelenítenie. Ostor helyett a szívét mutassa. Az a hivatása, hogy mások terheit viselje, nem pedig, hogy másokat terheljen. „Miért menekül a gyermek a pap elől, mintha kígyó marta volna meg? Hiszen inkább úgy kellene hozzá futnia, mint anyja ölébe. Ha lelki emberek vagytok, — teszi hozzá — akkor a szelídség lelke legyen igéitekben.”¹³

Nincs tragikusabb kiábrándulás, mint amikor a lelkek pásztorában is csalódní kell. Hiszen a vergődő hit legnagyobb erőpróbája éppen az, hogy abból a másik világból mindent csak hinni kell, de semmi hatását sem lehet fölfedezni, látszólag minden földszagú és emberszabású. Ó hányszor tekintenek föl végső reménységgel ezek a lelkek a pap életére, hogy legalább benne lássák azt a biztos pontot, mely nem e világból való, legalább ő legyen számukra az a biztató jel, mely kimutat ebből a földi létből: *Biztatok, én legyőztem a világot!* Ha azonban benne is saját gyarlóságukat látják tükröződni, ha az ég helyett őt is a föld, lelkiek helyett az anyagiak érdeklik, akkor ez az utolsó remény is összeomlik s csak az Isten irgalma tudja megmenteni a nyáját. „Ha a pap pásztor, a nép pedig a nyáj, vajjon illő-e, ha semmi különbség sincs közöttük? Ha hozzám hasonlóan, aki a bárányok közé tartozom, pásztorom is lefelé hajlik és a földet kémleli, csak testi táplálékra éhes, közben pedig lelke

üresen marad, miben különbözünk egymástól? Jaj, ha farkas talál jönni, nem lesz senki, aki örködik, elébe megy és megmenti a nyáját. Illik-e a pásztorhoz állatok módján az érzékeknek hódolni, alacsony dolgokhoz ragaszkodni, földiekre áhítózni? Vajjon nem inkább emberhez méltóan egyenesen járni, ég felé nézni s a fölülvalókat, nem pedig a földieket keresni?"¹⁴

Ó igen, a papnak egynek kell lennie népével, de nem a közös emberi gyarlóságokban, élen kell járnia, de nem a hibák tekintetében. Olyannak kell lennie, mint a villámhárító aranyozott csúcsának: szerves, élő összefüggésben van az egésszel, belőle nő ki, de a szentelés titokzatos fémjelzésével belefűrődik az égbe. Nem azért, hogy Isten haragját, hanem hogy a természetfölötti élet áramkörét vezesse magán keresztül népébe. Ezért Szent Bernát részére minden egyéb papi tevékenységet messze megelőz *a hívekért való folytonos imádság*. A pásztor első kötelessége az imádságban való virrasztás. Ha igazán szereti nyáját és élő a hite, akkor tudja, hacsak az Úr nem őrzi meg a nyáját, hiába minden munkája. Szentünk, mikor az *Énekek éneke* e versét magyarázza: „*Megtaláltak engem az örök, kik a városra vigyáznak*”, fölkiált: „Kik ezek az örök? Bizonyára azok, akiket az Úr boldognak nevez az evangéliumban, mert amikor eljön, ébren találja őket. Jó örök, akik míg a többiek alusznak, virrasztanak, hogy számot tudjanak majd adni a lelkünről. Húséges örök, akik virrasztó lélekkel imádkozzák át az éjtszakát, akik az ellenség ármánykodását éleslátással fürkészik, a gonoszok terveit megelőzik, az elrejtett töröket fölfedezik, a hurkokat kijátsszák, a hálókat szét-szórják, fortélyaikat meghíúsítják. Ezek azok, akik szeretik testvéreiket . . . akik sokat imádkoznak a népért és Isten Egyházáért . . . Virrasztanak és imádkoznak, mivel tudják, hogy a város őrzésére elégtelenek s tudják, hogy ha nem az Úr őrzi a várost, hiába virrasztanak az örök . . . Ezért vigyázzatok magatokra, akik ezt a szolgálatot kaptátok, vigyázzatok magatokra és a drága kincsre, amelyet reátok bíztak.”¹⁵

Talán gyökeresen katolikus, vallásilag egységes, mélyen hívő kora adja annak a ténynek magyarázatát, hogy *Szent Bernát papi ideálja egészen theocentrikus, sokkal inkább Isten, mint a nép felé fordul*. Igaz, azóta sok minden lényegesen elváltozott körülöttünk, ma a papnak frontharcosnak, csapattisztnek is kell lennie. De időnkint éppen a másik véglet felé sodródunk: *a pap lassan jobban ismeri a nép problémáit, mint Isten mélységeit, többet járja a világba mint az Istenhez vezető utakat*. Hála Isten, miránk senkisémm zárta a sekrestyeajtót, előttünk szabad az út a nép felé, de mi se zárjuk be azt magunk mögött. Ha rányitunk a falusi templomokra, ott találjuk-e az ősz plébánost vagy az ifjú káplánt imában elmerülve, a tabernákulumra szegzett szemekkel? Hiszünk-e mi magyar papok az imádság mindenekfölött való erejében? Vagy egy kicsit pelagiánus ízü a lelkiségünk? Odavisszük-e Mesterünk elé eltévelyedett bárányaink ügyét és sikertelenségeink szomorúságát? Igen, mi vagyunk Krisztus feloldozó keze, igehirdető ajka, seregen szánakozó szíve, de részesei vagyunk-e imádkozó, az Atya előtt leboruló lelkének is, társai vagyunk-e az éjtszakában leboruló, virrasztó óráinak is? Tudunk-e

együtt engesztelni és együtt szomorkodni tabernákulumi csendjével? Vagy pedig mi sem vagyunk képesek egy órát is virrasztani Vele? Sok tevékenységünk mellett soha sem jut időnk élni is a Mesterrel, sírni, örülni, panaszkodni és beszélgetni vele?

Az igehirdetésben s az emberek szervezésében bámulatot rutint szerzünk s ha egy percre együtt maradunk azzal, akiért mindez történik, akkor meg nincs mondanivalónk s unatkozunk? Az eszközök között otthonosan mozgunk, a célok között viszont járatlanok vagyunk? Tevékenységeinkben oly szívesen kaphatók vagyunk a túlórázásra, annyi lelkes beszéd és konferencia, megbeszélés és szervező munka mélyed bele az éjszakába, de a lelkünk hív-e legalább néha az éjtszaka csendjében: *Magister adest et vocat te?* Vagy vele csak a szentmise és az officium „hivatalos” és „kötelező” aktusaiban találkozunk? Hálátlanok lennénk a Gondviseléssel szemben, ha nem örvendeznénk tiszta szívből azon az apostoli tűzön és fáradhatatlan munkásságon, ami a magyar papság lelkéből virágozott ki. De Szent Bernáttal mondjuk: *ignis nunquam dicit, sufficit!* Még egy lépéssel beljebb, vagy ha tetszik, magasabbra hivoogat bennünket. Őt senki sem vádolhatja, hogy a francia kvietizmus előszele, hiszen példátlanul tevékeny élete és harcos egyénisége a legjobb cáfolat erre. S hogy ennek ellenére is az imádságot mindennél jobban hangsúlyozza, annak a jele, hogy apostoli sikereinek titkát éppen ebben látta. A nyolcszázéves jubileum legértékesebb gyümölcset az jelentené, ha szentünk szelleme megint mélyebb kapcsolatba lépne a magyar papi lelkiséggel.

De magának a papnak is égetően szüksége van, hogy az imádság és elmélkedés termékenyítő csendjébe visszatérjen, nehogy, miközben mások lelkének üdvösségén buzgólkodik, a saját üdvösségét hanyagolja el. „Mit használnak neked, — figyelmezteti magát a pápát — ha az egész világot megnyered, csak magadat veszíted el. Mégha bölcs vagy is, hiányos bölcseséged, ha nem gondolsz magaddal . . . Üdvösséged megszerzésében senki sem állhat közelebb hozzád, mint anyád egyszülött Fia”.¹⁶ Az a Szent Bernát, aki azt kívánja a paptól, hogy haljon meg teljesen magának, felejtse el egyéni érdekeit, nem győzi hangsúlyozni, hogy ez csak a földi és mulandó dolgokra vonatkozhat. Halála misztikus halál, hogy annál jobban éljen Istenben.¹⁷ Hiszen nem is tud fonákabb helyzetet elképzelni, mint ha valaki úgy vezeti a lelkeket közelebb Istenhez, hogy maga folyton távolodik tőle: „Ha mindenkinek mindene akarsz lenni, dicsérem buzgóságodat, ha tényleg mindenkié vagy. De hogyan vagy mindenkié, ha magadat ebből kirekeszted? . . . Amikor tehát mindenkié vagy, légy te is ezek között egyik. Miért csak magadat fosztanád meg hivatásodtól? Bölcsenek és ostobáknak vagy elkötelezve, csak egyedül magadat fosztod meg magadtól? . . . Mindenki részesül benned, mint nyilvános kútból merítenek belőled, csak te állsz az útfélen szomszárban? Hogy tehát emberiséged teljes legyen, táruljon ki és rejtsen magába téged is mindenki felé kitérő kebled”.¹⁸

De szüksége van erre híveinek is. Az apostoli munka mond csődöt, ha a pap nem merül el újból meg újból a természetfölötti mélységekben. Szent Bernát nagyon jól tudja, hogy a legkiválóbb

emberi szellem is kiürül, ha nincs állandó kapcsolatban az örök forrásokkal. Az a pap, aki nem Istenből merít, az önmagát fogja adni, saját lapos gondolatait, unott igéit, ezerszer elismételt frázisait s még ha lélekből is beszél, a Lélek hiányozni fog szavai mögül. Ezer szava között egyetlen termékenyítő ige sem akad. De ebben a pillanatban ténylegesen megszűnt közvetítő lenni. Téved azonban az, aki azt hiszi, hogy elég a kegyelem állapotában lenni s már is közvetítő lehet. Igaz, a kegyelem bekapcsol Istenbe, de csak akkor gyújt másokat, ha már fehér izzásba jött maga. A pap nem lehet *csatorna* csupán, hanem *medencének* kell lennie, nem *elektromos vezeték*, hanem *akkumulátor*. Isten szentsége megköveteli, hogy „instrumentum animatum” legyen s először maga teljék el Istennel: „Elpazarlod mindazt és elveszted, ami a tiéd, ha sietve, féligtelten továbbadsz mindent, mielőtt megteltél volna . . . Ezért bölcs légy, medence legyél és ne csatorna, — fejtí ki Szentünk örökszép hasonlatát. Mindkettőnek egy a szerepe: magába gyűjti a vizet és továbbadja. A medence azonban türelmesen megvárja, amíg megtelik, s csak mikor túlcsordult, adja tovább tartalmát saját kára nélkül. Tudja, hogy szerencsétlen mindaz, aki a legrosszabb részt választja magának. Hogy azonban meg ne vesd tanácsomat, halld azt, aki bölcsőbb nálam: „Az ostoba, mondja Salamon, *kiadja gyorsan egész lelkét, a bölcs megőrzi a jövő számára.*” (Péld. 29, 11.) Sajnos, ma az Egyházban sok a csatorna és kevés a medence. Azok, akiktől az égi áldásokat vesszük, — mondja Szentünk nem kis iróniával — oly szeretettel buzgólkodnak, hogy mielőtt gyűjtöttek volna, már adni akarnak, mielőtt hallgatni tanultak volna, már beszélni kívánnak, mielőtt tanultak volna, már tanítani óhajtanak s másokat irányítani, akik magukat sem tanulták meg kormányozni . . . A magam részéről semmit sem akarok a valódi jámborság ama foka elébe helyezni, amiről azt mondja a bölcs: „Irgalmazz tulajdon lelkednek, hogy tetsző legyen Isten szemében.” (Préd. 30, 24.) Dávid mondja: „Szinte zsírral és kövérséggel telik el lelkem s ujjongó ajakkal mond szájam dicséretet.” (62. zsolt.) Előbb töltekezni akar s csak azután kiömleni, sőt nemcsak töltekezni, hanem megtelni, hogy áradhasson s ne csak az üresség kongjon belőle. Csupán ezáltal követi annak példáját, kinek bőségéből mindannyian merítettünk. Tanulj te is teljessé lenni s a bőségből adakozni, de ne akarj az Istennél is adakozóbb lenni. A medence a forrást utánozza: ez is csak akkor válik patakká és akkor szélesül tóvá, mikor eltelt vizével. Az élet forrása is önmagában és önmagának teljes, csak akkor töltött itt el mindent jóságával, mikor az egekre kiöntötte már jóságát . . . Tégy te hasonlóképen: először töltekezz színig s csak aztán legyen gondod az adakozásra. A jóságos és bölcs felebaráti szeretet arra törekszik, hogy tehetségéből osztogasson, nem pedig, hogy tékozzon. Fiam, mondja Salamon és az Apostol, ne szóródj szét mértéktelenül. Talán szentebb vagy Pálnál és bölcsőbb Salamonnál? Bizony magam sem óhajtanék a te károdra gyarapodni. Vajjon, ha magadnak kárára vagy, kinek leszel hasznára? Amivel bővelkedsz, oszd meg velem, de ha nincs fölösleged, akkor magadon könyörülj!”¹⁹

Amilyen fontosnak tartja Szent Bernát a lelki kincsek gyűjtését, éppen olyan hevesen ostromozza az *anyagi javak halmozását*. Annak

a léleknek, mely nagy és szent dolgokra irányul, szabadnak kell lennie kicsinyes és hitvány anyagiaktól. Ezen a ponton válik el, meghalt-e valóban a pap önmagának és a világnak vagy pedig csak áttatja magát, titokban az anyagiak a világhoz fűzik. A ciszterci reform elsősorban szegénységi mozgalom volt, tiltakozás és frontépítés a XII. század feudális papsága ellen. Érthető, ha Szent Bernát szerencsétlenségnek minősíti a nagy egyházi javadalmakat s elsősorban a klérus gazdagságát okolja az apostoli szellem megölésével. „A laikusok a világból valók, hát világi dolgokon gondolkozhatnak. Az apostoloknak azonban mondatott: *Ti nem a világból valók vagytok, hanem én választottalak ki titeket a világból.* (Jn. 15, 19.) . . . Elhalmozták az Egyházat birtokokkal, de ugyanakkor erényeit meg elrabolták. Hogyan is férhetne össze ez a kettő, mióta a dicsőséges Király érettünk szegénnyé lett, hogy elmondhassa: *Mindaz közületek, ki nem mond le mindentről, amije van, nem lehet az én tanítványom.* (Lk. 14, 33.) . . . Krisztus tövisbokornak nevezi a gazdagságot, az Apostol meg az ördög törének: *Mert akik gazdagok akarnak lenni ebben az életben, kísértésbe esnek és az ördög kelepccéjébe.*” (I Tim. 6, 9.)²⁰ Hogyan tudna az a pap lelkesedni az örökkévalóért, aki mulandó haszon után futkos, hogyan tudna üldözést szenvedni az igazságért, ha inkább a földi bért keresi, mint az igazságot?²¹ Nem mondhat le teljesen az anyagiakról, de amivel rendelkezik, az csak megélhetését s ne kedvteléseit biztosítsa, mert ha az apostoli életet választotta, akkor az apostolok példáját is követnie kell: „Mit hagyott hátra számodra az apostol? Amim van, — mondotta — neked adom. Mi ez? Azt biztosan tudom, hogy nem arany és nem ezüst, mert maga mondja: Aranyom és ezüstöm nincs. S ha véletlenül mégis lenne, ne kedved, hanem a szükség szerint élj vele. Akkor majd úgy használsz, mintha nem is használnád. Mert ami a lélek hasznát illeti, sem jónak, sem rossznak nem lehet nevezni; ha helyesen használsz, jó, ha visszaélsz vele, rossz. Még rosszabb a miatta való aggodalmas nyugtalankodás. Legrosszabb a haszonlesés.”²² Sajnos, azonban nem mind apostolok, akik az apostolok utódai, nem mind barátjai a vőlegénynek, akik a menyasszonyt szolgálják. Ha ugyan szolgálatnak lehet nevezni azok életét, kiknek gondtalan élete és roskadozó asztala miatt a menyasszony szegény, szűkölködő és meztelen. „Az ilyenek a húséges pásztornak csak a tiszttségét örökölték, de a buzgóságát nem. Utódok akarnak lenni valamennyien, de közvetítők olyan kevesen. Ó, bárcsak oly szorgosak lennének a szeretetszolgálatban, mint amilyen serények a stallumok megszerzésében.”²³ Sőt az áruló Júdás és a gazdag papság között csak annyi különbséget lát, hogy Júdás néhány dénárral beérte, ezek azonban egész vagyont gyűjtnek össze hivatásuk elárulásával.²⁴

Szentünk nem talál undorítóbbat a papban, mint a világiasságot. Ezen a téren nem riad vissza a legélesebb kritikától sem: „*quidquid praeter necessarium victum et simplicem vestitum de altari retines, tuum non est; rapina est, sacrilegium est.*” Az Apostol csak annyit enged meg, hogy aki az oltárnak él, az az oltárról részesedjék; tehát élelemre és ruházatra tarthatunk számot. (1. Tim. 4, 8.) De itt ruházatról s nem piperéről van szó!²⁵ „Hiába védekezel azzal, hogy Isten

nem a ruhára, hanem az erkölcsökre van tekintettel. Amilyen a ruhád, olyan az erkölcsöd. Világias ruhád arról beszél, hogy erkölcsöd és lelkületed kifordított. Minek akarnak a papok másoknak látszani, mint papoknak?²⁶

Sokan talán kifogásolják, hogy szerzetes létére minek szól bele a világban élő papok dolgába. Úgy érzi azonban, ha ő hallgat, akkor a szegények szegénysége fog kiáltani. „A méltóság iránti tisztelet elhallgat, az éhség nem. A hódolat elhallgat, mert a világ nem gyűlölhet titeket. Hogyan is vádolna a világ a bűnről, hiszen éppen a bűnöst dicséri és a gonoszt magasztalja. De kiáltanak a ruhátlanok, kiáltanak az éhezők, vádolva kérdik: „*Mondjátok papok, mit keres az arany a lovak zabláján?*”²⁷ Talán ez az arany megszünteti didergésünket, csökkenti éhségünket? Mit használ nekünk, akik hideget és éhséget szenvedünk, szekrényeitekben és akasztóitokon a sok ruha? A mienket pazaroljátok. Tőlünk vonjátok el lelkiismeretlenül, amit könnyelműen tékozoltok. Mi is Isten teremtményei vagyunk, minket is Krisztus vére váltott meg. Tehát testvéreitek lennének! Testvéreitek elrabolt öröksége az, amiben szemetek gyönyörködik. Mert ti dúslakodtok, mi rövidülünk meg . . . Hozzá még nem is magatok szereztétek mindezt, nem kezetek munkájával, nem örökség útján, hacsak azt nem mondjátok szívetekben: *Foglaljuk el örökségül az Isten szent helyét.*” (82. zs.)²⁸

Minél magasabb egyházi méltóságot visel valaki, annál inkább a lelkek ügyének s a nagy feladatoknak kell élnie. Azért szabadította ki őt az Úr az anyagi gondok közül, hogy minden idejét és erejét az Isten országára fordíthassa. „Nincs rútabb, mint mikor a püspök bútoraival és háztartásával foglalkozik. Mindent kutat, minden után érdeklődik, folyton gyanakszik, apró rendtelenségeket javít, elveszelődött semmiségeket keresgél. Ó, mily helytelen a szemmértéke azoknak, kik semmiségekkel foglalkoznak, miközben fontos dolgokat elhanyagolnak. De hogy világosabban beszéljek, könnyebben viseljük el Krisztus kárát, mint a magunkét. Napi kiadásainkat milyen pontosan ellenőrizzük, de az Úr nyájának kárát nem ismerjük. Az ételek árát, a kenyerek számát napról-napra megbeszéljük személyzetünkkel, de a nép bűneiről ritkán tartunk papjainkkal megbeszélést. Ha elesik egy számár, — mondja keserűen — van aki fölsegítse, ha elveszik egy lélek, senki sem veszi számba.”²⁹

Ne álltassa magát egy pap se, hogy apró kedvteléseiben semmi rossz sincsen, mert nemcsak a rossz fát fogják kivágni, hanem azt is, mely nem hozta meg kellő időben a jó gyümölcsöt.³⁰ Ezek szerezhetnek apró örömeket neki, de lelke igazi boldogságát csak hivatása adhatja meg. „Boldog, aki elmondhatja: *Mindenkinél többet fáradoztam.* (1. Kor. 10, 10.) Dicsősége ez a papnak, de nem olyan, ami hiúvá tesz, puhít, lágyít. Ha a fáradság elijeszt, a jutalom serkentsen. Mert mindenki saját fáradozásáért kapja majd meg a jutalmat . . . Menj ki Urad földjére és szemléld figyelmesen, még ma is mennyi bozót és tövis vadítja a régi átok nyomán. Mondom, menj ki a világba, erre a szántóföldre, mely reád van bízva. De ne úgy menj ki, mint gazda, hanem mint sáfár. Nézz körül és láss hozzá, hogy

miről kell majd számot adni. Emeld föl te is szemlélődő szemeidet és nézd a vidéket, vajjon nem inkább szárazak a tűzrevetésre, mint fehérek az aratásra? Milyen sok, amit jó termésnek gondoltál, mikor figyelmesebben szemléled, gaznak bizonyul. Meddig bitorolja a földet? Ó, ha ezt látod, egyszerre szégyelni kezded, hogy tétlenül fekszik a fejsze, s hogy hiába kaptad az apostoli sarlót".³¹

Viszont ha munkájának nem látja eredményét, akkor se csüggedjen, mert hiszen Szent Pál főntebbi szavai csupán azt mondják, hogy mindenkinél többet fáradozott, de nem azt, hogy mindenkinél több eredményt ért el. Maga az Úr biztosított bennünket, hogy fáradságunk s nem eredményeink szerint fog jutalmazni. (1. Kor. 3, 8.) Tegyük nyugodtan, ami a miénk és Isten is megteszi, ami az övé. „Ültess, öntözz, szorgoskodj és megtetted, ami a tiéd. A növekedést már Isten adja és nem te, ott, ahol neki tetszik. Ez a biztos munka, melyet semmi sikertelenség sem hiúsít meg”.³²

Igy gondolja el szentünk a papi életet. Csendes munka, észrevétlen fáradozás és nem látszateredmények csillogtatása. Szolgálat és nem uralkodás, ismétli gyakran. *Ministerium, non dominium*. „Ki mondhatná, hogy megalázó ez a cím, amikor az Úr önmagát tisztelte meg ezzel a dicsőséggel? Joggal dicsekszik Szent Pál is vele: *Ha ők Krisztus szolgálói, én is az vagyok*. (II. Kor. 11, 23.) Ó, fönséges szolgálat, mely minden méltóságnál jobban megtisztel minket!”³³

Szent Bernát a szó klasszikus mestere volt, de papi ideálja nem az elragadó szónok. Inkább az, aki életével tanít. Egyik legnagyobb apostola volt az Egyháznak, de nem a lázas tevékenységben felőrlődő papot dicséri. Inkább azt, aki Istenben is el tud merülni. Tiszteli a tudományt, de nem a tudós pap az eszménye.³⁴ Inkább az, aki élni tudja az igazságokat. Papi eszményét is valami szent keresztény *pragmatizmus* jellemzi: „Mit tanítottak és mit tanítanak nekünk a szent apostolok? — veti föl a kérdést. Nem a halászat fortélyait, nem sátorkészítő vagy más hasonló mesterséget, nem Platont olvasni, sem Arisztotelesz csavaros kérdéseit oldozgatni, nem is folyton csak tanulni és soha az igazság tudására el nem jutni. Élni tanítottak engem! Azt gondolod, kis dolog élni tudni? Ó nagy, sőt a legnagyobb!”³⁵ *Az ő papi eszménye tehát az Istenben és Istenből és Istenért élő szent. Legjellegzetesebb papi tevékenységnek pedig az áldozatot tekinti*. S azért kell ma különösen megidézni tanítását, mert olyan korban élünk, melyben a hős mértéke egyedül tetteinek és alkotásainak nagysága, az élet pedig a kifelétüremelő tevékenységgel azonosul. Tanítása nyolcszáz év távlatából sem veszített semmit fényéből, mert katolikus. Bölcs szavairól teljesebben saját igéi: „ut sint in speculum et exemplum, ac quoddam veluti condimentum vitae hominum super terram. Per hoc enim quodammo apud nos etiam post mortem vivunt, multosque ex his, qui viventes mortui sunt, ad veram provocant et revocant vitam.”³⁶

Zirc.

Dr. Halász Pius S. O. Cist.
hittud. főisk. tanár.

Jegyzetek:

¹ Szentünk valóban nagy reformátora volt kora papságának. *Mabillon* írja róla: „Corruptos sui saeculi mores passim luget ac deplorat vir sanctus, maxime in ecclesiae et cleri facies suis monitis ac sermonibus immutata fuerit et in antiquum decus restituta.” (PL. 182, c. 29—30, § III.) — Papi ideálját főként következő művei alapján rajzoljuk meg: *Tractatus de moribus et officio episcoporum*. (PL. 182, c. 809—834.) *Henrik* sensi érsek számára írta 1126-ban s benne őszinte nyíltsággal mutat rá a főpásztorok mulasztásaira, majd megmutatja a „pastor animarum” evangéliumi vonásait. — *De conversione ad clericos* (PL. 182, c. 834—856.) c. műve hosszabb beszédét tartalmazza, melyet 1140-ben intézett a párizsi főiskolákon tanuló teológusokhoz. Hallgatói között valószínűleg *Petrus Lombardus* és *Szentviktori Hugó* is helyet foglalt. — *De consideratione* c. munkájának öt kötetét tanítványa és szerzetesfia, *III. Jenő* pápa részére írta 1149—1152 között. Benne örökérvényű tanítást ad minden apostolkodó pap számára: minden tevékenység csak akkor eredményes, ha belső imádságból, szemlélődésből fakad és újból oda tér vissza. (PL. 182, c. 727—808.)

² *De morib. episc.*, cp. 3, n. 10—11, c. 817 sq.

³ *De convers.*, cp. 19, n. 32, c. 852 sq. Kedves szójátéka Szent Bernátnak, mely nehezen adható vissza: „*Deo placere non possunt et placere velle praesumunt.*”

⁴ *De morib. episc.*, cp. 2, n. 5, c. 814.

⁵ U. o. cp. 3, n. 8, c. 816.

⁶ U. o. cp. 3, n. 9, c. 817.

⁷ *Sermo de divers.* 29, n. 5; PL. 183, c. 622.

⁸ *Sermo super Cant.* 76, n. 8; PL. 183, c. 1153 sq.

⁹ *De morib. episc.*, cp. 5, n. 17, c. 820 sq.

¹⁰ U. o. cp. 4, n. 13, c. 819.

¹¹ *Sermo in nativ. S. Joan.*, n. 3, 5, c. 399—400.

¹² *Sermo super Cant.* 76, n. 9, c. 1154.

¹³ U. o. sermo 23, n. 2, c. 885.

¹⁴ *De morib. episc.*, cp. 2, n. 5, c. 815.

¹⁵ *Sermo super Cant.* 76, n. 7, c. 1153.

¹⁶ *De consid.*, lib. 2, cp. 3, n. 6, c. 745 sq.

¹⁷ Szent Bernát e néhány idézete is világosan jelzi, mennyire helytelen volt azok véleménye, kik benne *Fénelon* semiquietismusának előfutárját akarták látni. Szent Bernát számára elképzelhetetlen olyan „tisztá szeretet”, mely saját üdvéről is képes lenne lemondani.

¹⁸ *De consid.*, lib. 1, cp. 5, n. 6, c. 734.

¹⁹ *Sermo super Cant.* 18, n. 2—4, c. 860—861.

²⁰ *Epistola monachorum Clarae—Vallensium*. PL. 185, c. 386.

²¹ *De convers.*, cp. 22, n. 39, c. 856.

²² *De consid.*, lib. 2, cp. 6, n. 10, c. 748.

²³ *Sermo super Cant.* 77, n. 1—2, c. 1155—1156.

²⁴ U. o. sermo 10, n. 3, c. 820.

²⁵ *Epist.* 2, n. 11, PL. 182, c. 86.

²⁶ *De consid.*, lib. 3, cp. 5, n. 19, c. 770.

²⁷ Idézi *Persius*, *Satir.* 8, 69.: „Dicite, pontifices, in freno quid facit aurum”.

²⁸ *De morib. episc.*, cp. 2, n. 6—7, c. 815 sq.

²⁹ *De consid.*, lib. 4, cp. 6, n. 17, 19, 20, c. 784—786.

³⁰ *De convers.*, cp. 10, n. 20, c. 845.

³¹ *De consid.*, lib. 2, cp. 6, n. 12, c. 749.

³² U. o. lib. 4, cp. 2, n. 2, c. 773.

³³ U. o. lib. 2, cp. 6, n. 11, c. 748.

³⁴ Kellő tudásra is szűksége van, hangsúlyozza, de a „lucere” mellől sohasem hiányozhat az „ardere”: „Hogyan tudhatja tudatlan pap Isten ígéjének legelőjén terelgetni az Úr nyáját? Ha pedig bővelkedik tudásban, de hiányzik a buzgóság, akkor féltő, hogy többet árt terméketlen, üres életével, mint amennyit használ tudásával. kVamerőség ezt a terhet tudás és Istennek tetsző élet nélkül hordozni.” *Sermo super Cant.* 76, n. 10, c. 1155.

³⁵ *Sermo in festo S. Petri et Pauli* 1, n. 3, c. 407.

³⁶ *Vita S. Malachiae*, praef. 1. PL. 182, c. 1073.

Anyaszentegyház a tökéletes jellemnevelő.

A „Papi Lelkiség” szerkesztősége e negyedik számában a „papi jellem és tökéletesség” tárgykorú cikkeit óhajtotta elhelyezni. Most, helyzetünkben tán ez a legégetőbb cél mind elméleti, mind gyakorlati szempontból. E tárgykörbe vágó analizisek, szintézisek mélyen érdekelni fogják a komoly embereket s hálásak vagyunk valamennyien azoknak, kik e láthatlan világunk építményében világosságot gyujtanak.

Nélkülözzük és fájoan érezzük hiányát a természetes renden alapuló és a természetfölötti világba építődő *evangéliumi padagógia* szintézisének. Még fizikai fájdalmat is okoz az, hogy mi, az egyháziak sem ismerhetjük eléggé *a szubsztanciát és az eszmét* mint „lényegét és ősgyökérzetét” nevelésünknek, amelyekből pedig az egyéniségek és személyiségek tökéletes szellemi jegyei és életjellegei bontakozhatnak a természetrendben; amihez azután még hozzájárul az evangéliumi „szellem és élet” . . .

Impresszionistákká sülyesztette a kor szelleme az embereket. E szerint az élet *nem* nagy célok állandóságát jelenti, *nem* mutat megfogható nagy szintézist, amelyet eszmék, vágyak és akarások tartanak össze, *nem* cselekményt, mely élettartalmat fog eggyé, hanem *széthulló benyomásokat*, amelyekből alig csillan fel egy-egy szín, íz, hangulat. Impresszionizmus egésze: a szépség, a szorongás és a hangulat. De ez nem lehet világa annak, aki a szöszékre száll, a gyóntatószékbe ül és evangéliumot magyaráz, mert az evangélium az abszolút jellemalkatot nevelő égi szellem és élet.

Az impresszionistáknál *tökéletesebbet* mutatnak a sprangeri eszményi életformák . . . Ámde a *legtökéletesebb* a természetfölötti eszményi vallásos ember életformája, jellemalkata. Az életformák *szellemi alkotások*, amelyek az élet egységesülésének és tagozódásának metafizikumából, törvényes módon táplálkoznak; és jellemépitményüknek megvan konkrét: *énes* alapja, *akarati* célja, *szívbeli* élményanyaga, *lelkiismereti* munkatere, *eszményi környezete*, *emlékzetben* fönntartott stílusa és *életi* díszegésze.

Az eszményi életformák jellemalkatának szellemi jegyei és életi jellegei kell hogy *kielégítsék* az ember lelkének képességeit, mert különben szétesik az alkat és az élő képesség s beállhat az örvénylő lélek-élethasadás, ami megöli az ideált, az ideát és az élet a látszatvilágban elsekélyül . . . Az Anyaszentegyház a jellemépitményt Istentől és a lélek képességeitől eredezteti és céljában azt a kultúrértékekbe, az emberi lelkekbe, sőt Úr Istenbe kapcsolja. Ezt a végtelen életszintézist evangéliumi jellemalkatnak mondja. *Alapjaiban* ezt a gondolatot tökéletes, skolasztikus formában, világvonatkozásban is dr. Schütz Antal dolgozta ki. (Charakterológia és ariszt. metafizika. Bpest 1927.)

A *szétáradó* életfolyamatnak, mely hét főirányt mutat, medret és és irányt nyújt a konkrét egyedi jellem, amely nemcsak az én állandó meghatározottságát, hanem az erkölcsi törvényeken álló aka-

ratnak a Végtelenbe való beleegyesedését is jelenti. Nincs jellemalkat erkölcsi elvek nélkül, nincsenek erkölcsi elvek Istenbe való kapcsolódások, tehát vallás és élése nélkül. A jellemes életmenetelés: a szubsztancia adott erődinamikájából — erő, akarat, bölcsesség, — és a szokrateszi, plátói, arisztoteleszi eszmékből s elvekből eredő áradás, amelyet minden időben az Anyaszentegyház tanított s tanít égből nyert segítségek által — a legpáratlanabban.

E dolgozat rövid *eszmefuttatás* az Egyház jellemépítései fölött egyháztörténelmi korszakainak tanúsága szerint; továbbá *bepillantás* az élet bensőségességeibe, mivel a jellemalkat, a lélektani és szellem-tani képességeinknek kielégítése eredményezi a szellem és élet egészét: *Istenországát*, mely bennünk vagy. Ezt, Istenországát, készíti minden, ami metafizikai és evangéliumi. Schütz karakterológiai tanulmányának metafizikai alapjaiból, a szubsztancia erődinamikájából és az élet eszméjéből kell kiindulnia annak a nemes és tökéletes életmenetelésnek, amelyet egyesegyedül az evangélium s szelleme koronázhat meg. A lélekszubsztanciának lényege, veleje, gerince az „Istenre-fordítottság”, eszméje pedig „ennek” a gyakorlati világostudatos-érvényes-értékes-kötelességteljes, eszményes és jelleges megélése.

I.

A *léttilozófia*, ragaszkodván célkitűzésében tárgyilagosságához, kétségtelenné teszi, kell hogy tegye, tudatosítsa követőit, olvasóit lényegében különböző, négyféle egzisztenciáról: véges határok közé szorított, teres anyaglétről, végtelenbe nyúló, időbeli szellemlétről, teres anyagból s végtelen lélekből állagilag eggyéolvadt emberlétről és önmagától való, örök istenlétről. Csak négyféle lét s létkomplexum van a jelen gondviselési tervezetben. Vagyunk: anyaglények, angyalok, emberek és Isten. Azért e létkomplexumok alapján csak egy anyagi külvilág, egy angyali szellemvilág, egy önállósult emberi énvilág és egy végtelen Égvilág van. A rajta hömpölygő élet is csak négyféle: anyagi, szellemi, emberi és isteni.

Érdekel itt és most a földön küzdő emberlények szellem- és életköre és bennük az Egyház szerepe a jelen időben.

Mi az élet? A célirányos egésznek szakaszosan-korszakosan-szellemkörösen növekvő folyamata. „Operatio profectiva sui”. Ezt Nagy Lajosnál „Az élő gondolat”-ban így találjuk: „Az alany-erő, szabadság és bölcsesség — hatalmával meginduló, átmenetileg absztrakt tárgy felé tartó, végleg alanyi terminushoz s utoljára a tökéletes alanyhoz — Istenhez forduló folyamat.” (400). Az emberi élet olyan zűgő-morajló, elszánt, apokaliptikus folyamat, amely végső Okából, Istenből kiszakadva, az emberi érzésekből kiáradva tör a külvilágon, az észvilágon, az énvilágon keresztül, mígnem beleszakad az Égvilágba. „Istentől-Istenig való mozgás.” (Szent Tamás).

Sok szakaszos *gátláson-örvényen árad át* az emberi életfolyam, mert vonzza testét az anyagi gravitációs erő, mert vonzza lelkét az igazság örök világossága, vonzza egyéni énjét az élet eszményfókusa, mert vonzza személyét a Teremtő, akinek hasonmása. E centru-

mok alól nem szabadulhat fel, vonzó erejének hullámai elől nem térhet ki az emberlény, mert mindegyikükhöz tartozik, mert van: teste, lelke, énje és teremtő Művésze. És éli folytatólagosan, élheti egyszerre is: természetes-naturális életét, természetes értelmi életét, természetes-szellemi, énes életét és természetfeletti-kegyelmi életét. Ezek életkörök, szellemszférák és életkorszakok. A nagyobbak önmagukba zárják a kisebbeket s nem megfordítva.

Az *individuális* életnek szakaszait, korszakait, életszféráit a nagyközösségnek életében is felfedezhetjük. Mert az individuális élet jellegei a közösségi életben és a közösségi életnek jellegességei az egyedi életben parallel haladók. Jó, hogy a rövid emberi életmenet-életfutam természetes és természetfeletti pozitív haladásából szabad s lehet következtetni az emberi nem hasonló tökéletesedési szintjeire. S ha nem téved a pedagógia, hogy az élet, mely a mult ősértékeiből szövi jövője tökéletesedését, teljesítményösszefüggését, amiben rászorul a baloldali anyagi, jobboldali szellemi, mélységből feltörő erkölcsi és magasságból eredő kegyelmi életelemekre, akkor élet-tételként megállapíthatjuk úgy az egyesekre mint a közösségre azt, hogy az élet Istentől-Istenig áradó folyamatosság, melynek baloldali partját az anyagi lét, jobboldali partját a szellemi lét, mélységmedrét az erkölcsérték és magasságát az égi szivárványosság képezi. Az emberi élet folyamának iránya azonban csak kevésnél Istentől-Istenbe egyenesedő tökéletesség; igen gyakran e folyamvíz hol bal-, hol jobbpartját erősebben mossa, néha pedig, kevesebbszer, medre alját ássa, de ha tengerbe beletorkollott, akkor képes plenójával, teljességgel Napjára irányítania mosolygó arcát.

Ha életidőnk is lehetővé teszi, úgy *vizsgáljuk meg magunkat* a létrendi állomások alapjain: meddig tartózkodtunk a tapasztalati külvilágban s minő krízissel vonultunk be a ragyogó belátásos észvilágba; továbbá meddig kultiváltuk teljes megelégedéssel intellektualizmusunkat s az idő minő krízissel fordított ki belőle és mélyített el a konkrét alanyiségünk átélt, boldogító élménykomplexumában; végre meddig volt elég a kellemes, zárt, személyes éni lakásunk békés nyugalma s minők voltak azok a krízisek, amelyek föl-eszméltettek az egyetlen Egybe? S mi magunk saját életünk e menetéből-futamából meggyőződésileg lekövetkeztetjük életszféráinkat, melyek szerint: künn éltünk, benn éltünk, lenn a mélyben éltünk és fenn éltünk, élünk. Az ember célirányos életégésében mind a hat, vitális dimenzióban él: okban és célban, anyagi és szellemi irányban, erkölcsi és kegyelmi adottságban. A felső életkör éli alsóbb korszakait, de már felsőbb szellemiségébe olvasztva.

Az egyes *történelmi népek és nemzetek* életében ugyanezzel találkozunk. Fölfejlődési életünkben látjuk, hogy mindenekelőtt elemi energiával hazát keresnek, rajta epochásan berendezkednek s anyagi bázisaikról, ezek megszilárdításáról törvényileg gondoskodnak, azután értelmi kultúrára vágódván a közművelődésnek alapjait az iskolatípusok által kielégítően megvetik, még később belátják, hogy a rendőri, katonai, oligarchiai fegyelemnél tökéletesebb az egyéni nemeslelkű, lelkiismereti szabadság, ezért nagy súlyt fektet-

nek az egyéni és közösségi erkölcsök elmélyítésére, végre az énes személyt viszonyba állítják a teremtő Személlyel. Igaz, hogy az egyes nemzeteknél a felfejlődési korszakok és életszférák más-más időtartamúak voltak, de a rádió, a repülőgépek, a filmek és világversek ideje után ez is megváltozik.

Hol tart ma fejlődésében az *emberi nem*? Történelmi epochákban gondolkozva azt kell mondanunk, hogy az *újkorban*, mivel az ókort és a középkort már átlépte. Az emberi nem *először* is birtokába vette az anyagi külvilágot, házat-hazát alapított, földjét ezer-egyféleképpen megművelte, polgárait gazdasági főiskolákban, akadémiákon belterjesebb földkihasználásra megnevelte, amiért is minden egyes polgára hazája földjéhez tapadt úgy, hogy élete kockáztatásával is hajlandó azt mindenkoron megvédeni. A népek és nemzetek „objektuma” a külvilág, a föld, a fizikum, amelyen bioszférásan bontakozhat mindenegyse s a közösség. Ez a nemzetek életében az *őskor*. Minden hódító, új hazát kereső, foglaló népnek első életepochája az önző, anyagi, a testi életnek biztosítása. E szellemnek fenntartója az anyagelvű világkép, világnézet.

Az emberi nem második, *középkora* a logoszférás idő. Ebben az elméleti világ kerül túlsúlyra. Teremt logikát s általa humanizmust, racionalizmust, mathematicizmust. Egyes lángoló elmék katedrái köré sereglettek Európa ifjúságának százai, sőt ezrei, kik azután széjjelvitték e lángokat világszerte s ennek nyomán értelmi élet kelt mindenütt. A középkor érvényes szellemű, de mégsem röpiült el, mert „objektívuma” az objektumon állt. Fönntartójává az arisztoteleszi dualizmus lett.

Az emberi nem *újkora*, a harmadik kultúrkora etoszférás énvilági szellemű. Ideálja az individualizmus. Ezért az ember megbecsülése topant mindenütt előtérbe: marxizmus, szocializmus, szolipszizmus, hegelianizmus, eticizmus, eszteticizmus, stb. formáiban. Legszerelmesebb eszméi voltak a szabadság, az egyenlőség, a testvériség. Mérföldjelzője az erkölcsi „dignitativum”; ennek áldozatos mélysége érleli a heroizmust. Apokaliptikus időkben csak héroszok állhatják meg vérpárás helyüket. Fenntartója a lelkiismeret s ebből eredő karakterstruktúra. Legkritikusabb válságba jutottunk: „minden zöldelő fűszál kiégve . . . meghala a tengerben élő teremtmények harmadrésze és a hajóknak harmadrésze elpusztula . . . számos ember meghalt a vizektől . . . jaj, jaj, jaj a föld lakóinak” (Jel. 8. f.). Ez a föleszméltetésnek ideje. E szemszögben nézzük az Egyház szerepét is.

Az emberi nemnek *legújabb kora* a szellemi fölemelkedésnek, a teoszférának köre. Mert: az objektum, objektívum, dignitativum után jönnie kell a „deziderativum”-nak (A. v. Meinong); az ontologikum, logikum, etikum után jön a religiozum (M. Scheler); a bioszféra, a logoszféra, az etoszféra után következik a teoszféra (H. Nagy J.); és minden, ami van, lényegénél fogva igaz, jó, szép és abszolútum, vagyis szent. (Pauler Á.) Egyházunk e négyességet pedig: örökigaz, örökjó, örökszép és örökszentnek érvényeivel szokta kifejezni. (Muckermann S. J.) Nem kell tartani attól, hogy ránkboruljon a jósolgatott „európai kultúrának alkonya”, mert sötét éjszakai megpróbáltatásainkból istenibb erővel kél szárnyra égi Galambunk.

A föld lakóinak szóló e hármas „Jaj” időben *mi vár az Egyháza*ra, ennek előharcosaira és szentélyi személyeire? Mire készüljön fel?

„A confucianizmus csak úgy, mint a buddhizmus, a hinduizmus csak úgy, mint a mohamedanizmus különbnek jelenti önmagát a kifosztott kereszténységnek és hivatottnak arra, hogy átfogja a világot és meghozza az emberiségnek a vallási egységet és békét. Ebben a meggyőződésben új lendülettel indul meg a visszamisszionálás az ő részükről . . . Az évezredes hagyományokra és kimeríthetetlen emberanyagra támaszkodó aziatizmust nyomon követi a nem kevésbé elszánt afrikanizmus . . . Kötelessége a kereszténységnek a teljes felkészültség annak kimutatására minden más vallással szemben, hogy: „Vita nostra gaudio est plena” = örömteljes a mi életünk. Ez egyedül az isteni eredetű kereszténységben található fel. Ezért a kereszténységnek „életteljességével”, a perszonalitással kell indulnia a harcba . . . A ma kérdései mögül feszül és duzzad mint gyökérprobléma a személyiség-probléma, vagyis az a kérdés, mely nélkül az emberi lét igazában nem emberi lét; értem: az igaznak, a jónak, a szépnek, a szentnek tartományait, melynek megvalósításához okvetlenül kell az egyénnek és a közösségnek feszülése és egybehangzása” (Schütz: Titkok tudománya. 72—3).

E szempontból már *mit tett az Egyház* és egyháziak? Azt, hogy élete totalitását eszközölte, eszközölték. Mert az Egyház az élet teljességét, a tökéletes perszonalitást vette Krisztustól és azt plenitudójában az egyesekkel, családokkal, társadalmakkal, nemzetekkel közölte s lehetőségek szerint elébük élte. Az Egyház a: „plenitudo gratiae et veritatis”. Igazán csak az Egyház élte szelleme és élete célirányos életegészét, az értékek és érvények totalitását, hullámát, folyamatát. „Istené a föld és annak teljessége (I Kor. 10, 26.); a tenger és annak teljessége (Zsolt. 97, 7.); a föld és annak teljessége (Iu. 34, 1); a törvények és annak teljessége (Rom. 13, 10); az idők teljessége (Gal. 4, 4.); s eljutunk oly életkorra, melynek mértéke Krisztus teljessége (Ef. 4, 13.); beteljetek Istennek egész teljességével (Ef. 3, 19); és az Ige testté lőn, és miköztünk lakozék, ki tele volt malasztal és igazsággal (Jn. 1, 14); Jézus Krisztusnak Istene, mindent a lába alá vetett, s megtette őt mindenek fölött az egyház fejévé, mely neki teste és annak teljessége, aki mindeneket mindenben betölt (Ef. 1, 17—23). Fenséges tanulmány volna a Szentírás lapjairól és az Egyház történetéből a plenónak s a plenitudónak csokorba kötése azon célból, hogy kézenfekvővé legyen a kinyilatkoztatott szellemnek teljessége, érvényessége a szó szoros értelmében; mert az bizonyos, hogy minden tapasztalati, minden értelmi, minden élményi meggyőződésnek mélyén ott lüktet az isteni, a krisztusi teljesség érvényessége. Ez világos már csak abból is, hogy Isten a teremője, fenntartója és kormányzója létkomplexumainak és minden parányának, meg azért is, mert Krisztus igéi „szellem és élet”. Az Egyház pedig mindenkor és mindenütt a krisztusi szellemet s ennek élete teljességét közölte, közli.

Hogyan van mégis az, hogy a közölt égvilági szellem érvényes-

sege, totalitása ellenére a tudományos egyháztörténelem s világtörténelem népek és nemzetek életkorairól és ezeknek egymást felváltó folyamáról beszél? Ez igaz, de ez nem irandó az evangéliumi szellem és az élet rovására, hanem az értelmes emberi természet nehézkes följejlődésének s az emberi közösség nagyon lassú emelhetőségének, megreformálhatóságának tudandó be. Az elesett Ádám ivadékai vagyunk, kik arcunk verejtékével esszük a kenyeret, míg vissza nem térünk a földbe, amelyből vétettünk, — mert por vagyunk s vissza kell térnünk a porba. (Gen. 3, 17—19.) S ha nem lehet az egyedet és a közösséget egyszerre a krisztusi szellem és élet érvényes intimitásába emelni, fokozatosan ez elérhető az evangéliumi pedagógiával mind az egyedben, mind a közösségben, csak ne legyenek az útban legyőzhetetlen gátlások-akadályok. Az Egyház mint nevelő, mint pedagógus először, ami természetes, lélektani, azután szellemtani képességekhez nyúl s így bontogatja a lélek erőit: élethullámban, tanvonal- és életvonal irányban. Ebben is van imádandó Gondviselőség. A lélek képességeinek természetes bontakozása és legalább az Egyháznak történelemkorszakai párhuzamosan futnak. A föleszméltetés mai idejének bemutatása végett okvetlenül szükséges annak rövid érintése, mint nevelt egyedet és közösséget az Egyház a múltban. Egyházunk:

Első korszaka, mely Krisztus földi megjelenésével veszi kezdetét és befejeződik a niceai első egyetemes zsinattal. (325.) Ez a világ új világosságának korszaka. Krisztus e világba lépett s meggyőzte a világot. Új égvilági meggyőződést jelent. A hit: a tapasztalati, az értelmi és az élményi meggyőzések felett diadalmaskodott; és ez az életirányító akaratot a túlvilágba egyenesítette. Az őskeresztények a testi ösztönösségtől, a földi javak összehalmozásától és önmaguk túlértékelésétől vonultak el és fordultak az örökkévalóságok felé. Rejtőzködő életet folytattak a családon belül, a pogány társadalomban, a katakombákban, az erdők mélyeiben. Igazi klauzurális, én-belüli életet éltek. Életformájukra zárták klauzurájukat. Élő, eleven hitük és kegyelmes jóakaratok a természetfeletti szellemiségüket, életüket tartotta fenn. Nem különválók, különcködők, önzők, de egységeseek; csak így lehetett közmondássá: „mennyre szeretik egymást.”

Második korszak, amely a niceai zsinattal veszi kezdetét s befejeződik Nagy Szent Gergely halálával. (604.) Ez a katolikus *hit tudományos megalapozásának* korszaka, amelynek előharcosai voltak: az apostoli atyák (Kelemen, Ignác, Polykár); az apológéták (Justinus, Origenes, Tertullianus, Cyprianus); a nagy egyházatyák (Bazilius, Aranyszájú Szent János, Szent Ambrus, Szent Ágoston és Nagy Szent Gergely). Az Egyháznak e nagyjai az őskeresztények hitének bölcséleti érvényalapjait rakták le úgy, hogy azt továbbcsipkézni lehet ugyan, de elmélyíteni csak szent karizmák által egyénileg lehetséges. Természetes, hogy ez érvényalapokkal az egyéni akaratérő feloldhatatlan nyomás alá került és bölcséletileg is irányítást kapott az örök célba. Így lett az első két korszakban, először az értelemnek, azután az akaratnak végleges megnevelőjévé az Egyház.

Harmadik korszak. Kezdődött Nagy Szent Gergely halálával és

befejeződött VII. Gergely pápa trónralépésével. (1073). Ez az Egyház *művészi ízlésének* korszaka. Ekkor alakultak ki: az egyházi rangfokozat, a római püspök és az egyházi hivatalok grádusai, az istentisztelet, szentmise és szentlakomák központjával, a szentségek szertartásai, a szentidők, az ünnepkörök, a temetkezések és a templomépítkezések stílusai stb. Ez a korszak az Egyház liturgikus életének harmonizálása. E korban lettek az érzelmek, a lélektannak e harmadik képessége, a természetfeletti szintre felemelve és égvilági örömeire hangolva. Méltán kielégülhettek lélektani képességeink a természetfeletti multnak, jövőnek és jelennek égi tárgyaival. De ugyanígy neveli ma is az Egyház egyeseit és közösségét. Mindenekelőtt: értelmét, akaratát s érzelmét kell megnyernie a végtelen parttalanságra szomjúhozó léleknek, lelkeknek.

Negyedik korszak. VII. Gergely pápa trónralépésétől a trienti szent zsinat kezdetéig tartott. (1545.) Ez az *erkölcsi eszmék és elvek* elmélyítésének ideje. Ezen életük egész erejével fáradoztak VII. Gergely, III. Ince és VIII. Bonifác pápák. Mindent megtettek az egyházi fegyelem elmélyítésére, az erkölcsi élet megszilárdítására, mind az egyháziakban mind a világiakban, a tudományok fejlesztésére és a közbéke általánosítására a lelkiismeretesség alapján; e nagy pápáknak sikerült nagy vonalakban a világ erkölceit elmélyíteni. Ámde energikus fellépésük a negatív energiákat felébresztvén, a társadalmak fehérebbé, tán egyben feketébbé lettek. Ebbe az időbe esnek a hitújítások. A lelkiismeret nem lélektani, hanem szellemtani képesség; eszméi és elvei elvezetnek a szellem és élet teljességének intimitásába.

Ötödik korszak; tartott a trienti szent zsinattól a francia forradalom alkotmányozó gyűléséig. (1789.) Ez az *eszményeknek s egyházi ideáloknak* kora. A trienti szent zsinat megoldotta kettős feladatát: szabatosan meghatározta a katolikus igazságokat (a hit forrásai, szentségek, megigazulás és a szentek tisztelete) és intézkedéseket foganatosított az egyházi élet elmélyítésére (egyházmegyei zsinatok, szemináriumok, tanulmányi anyag, plébániák megvizsgálása, új rendek, fogadalmak ideje, stb.). E zsinat után az evangéliumi élet teljes idealizmusa következett be. Az új szerzetesi intézmények, a hittudományok lendülete, a missziók megindulása és a szent életű püspökök, papok, világiak sok-sok helyen való feltűnése s csodálatos tevékenységük kárpótolták az Egyházat a reformáció okozta veszteségében. Igen, mert az evangéliumi eszmék eszményeket követnek, eszményekben bontakoznak.

Hatodik korszak a francia forradalommal veszi kezdetét és tart még maiglan: meddig fog tartani, nem tudhatjuk. Ez a *megpróbáltatások* sötét éjtszakája, mely az Egyházra s egyháziakra borult. A nagy Forradalom eszméiből csak a szabadságot próbálta megoldani a mult idő, de gyakorlati életben ez szabadosságba süppedt s ennek fanyar gyümölcse a túlzó individualizmus és a belőle folyó izmusok mérges raja. Az egyetemektől sötét materializmus terjengett, mely elburjánzott minden erkölcsi, vallási és az igazi kulturái életteret. Csak a technika fejlődött szédületes arányokban, amely viszont há-

borúba döntötte a világot és soron van az Egyház s egyházak üldöz-
tetése, s kérlelhetetlen a mindenirányú visszaszorítása . . . Ez a mi
főleszméltetési időnk. Érintenem kell még azt a korszakot, amelyet
desiderativumnak, divinumnak, teoszférásnak és örökszentnek sejtet-
nek az egyes gondolkozók, akik mélyen-, belülről; sőt ezt a Szent-
írás is eljövendőnek mondja.

Hetedik korszak. Ez lesz az evangéliumnak étetdiadala. „Én va-
gyok a jó Pásztor, s ismerem enyéimet, s ismernek engem enyéim;
amint ismer engem az Atya, én is ismerem az Atyát; s életemet
adom a juhokért. Egyéb juhaim is vannak, melyek nem ez akolból
valók, azokat is ide kell terelnem és hallgatni fogják az én szómat
és egy akol leszen és egy pásztor.” (Jn. 15, 14—16.) És: „Látám,
hogy egy angyal száll le az égből, akinél a mélység kulcsa volt és
kezében nagy lánc. És megragadá a sárkányt, az őskigyót, aki az
ördög és a sátán és megkötöze őt ezer esztendőre; és leveté őt a
mélységbe és bezára, és pecsétet tön reá, hogy ne csábítsa el többé
a nemzeteket, míg el nem telik az ezer esztendő.” (Jel. 20, 1—3.) —
Az eljövendő objektív kultúrának és az evangéliumi társadalomnak
idejét biztatóan előkészítik: az internacionális szellemtudományi, tu-
dományi, szaktudományi, békeelőkészítési szövetkezések, kongresszu-
sok, továbbá a keresztény felekezetek közötti úniói vágyódások
(Bangha B. a Magyar Szemlében), méginkább az európai állásfoglalások
az Isten-ellenes fronttal szemben, végre nem kevesebb súllyal esik a
mérlegre az a tény, hogy napunk, naprendszerünk centráléja öreg-
szik, jelentkeznek már jótékony, sugárzó arcán a protuberanciás fol-
tok. A hetedik korszaknak jellegzetességét az evangéliumi szellemnek
diadalában, amely szellemben Krisztusnak emberei uralkodnak ezer
esztendeig, kell látnunk. Tán e szellemet apokaliptikusan most ké-
szíti elő a földgömb népe a levegőben, vizen, szárazföldön; ebbe az
időbe esik bele a mi főleszméltetésünk.

II.

Oknyomozó *világtörténelem a tanú*, hogy az Egyház és egy-
háziak a húsz századon át mindent megtettek, hogy az egyesek és a
közösség életét és szellemét emelje és emeljék minden téren: a gaz-
dasági (Cettler J. értekezései), a logikai (skolasztika és egyetemek),
az erkölcsi (hét szentség és evangéliumi eszmék) és a hitvilágosság-
nak terjesztésében. Adott körülmények között többet nem is tehe-
tett: az anyagi, értelmi, erkölcsi és vallási tereken. Mindig segítette
hősi önfeláldozásával a népeket és nemzeteket polgárosodásukban,
civilizálódásukban és kultúrálódásukban.

S érte *mi lett a fizetése?* Az Egyházat megfosztotta a világ fo-
kozatosan: anyagi, földi javaitól, letessékelte az egyetemi katedrák-
ról, amelyeknek ő volt a megteremtője, bezáratta előtte legtöbb he-
lyen még az elemi iskolák ajtajait is, nehogy erkölcsösen nevelje az
ifjúságot, mivel a világ szemében elég a laikus morál, és jobbik eset-
ben kegyesen megengedte neki, hogy templomaiban visszavonulva
élhessen. Mert a materializmus, a kommunizmus, a panteizmus egy-
általán nem tűri a népek nagy nevelőjének létezését. Különben tapasz-

talnia kellett az Egyháznak a francia forradalom után, a hatodik korszakban, hogy jogtalanul s szívtelenül háttérbeszorult a nyilvános életnek legtöbb terén az egész világon.

S ezért *tán kétségbe esik* az Egyház? Semmi esetre sem. Régióta tudja az Egyház az egyéni életnek *nagyteréziás korszakai* és a köznapi élet alapján, hogy a megpróbáltatásokból nyílik az életnek egy gazdagabb és tartalmasabb szaka, korszaka. Minden mélyebb megpróbáltatás egyénmegrázó, életfelrázó szituáció, melyben már adva van a: „*novum genus potentiae*“, amelyből mindig az életnek fokozottabb, jobb, néha rosszabb árja árad.

Mélységesen megjegyzendő a valóságban az a kézzelfogható mindennapi tapasztalat, hogy a különködők, a különválók, az önzők azok az egyesek, akik *igen-igen messze esnek* az igazi spiritualistáktól, az evangéliumi szellemtől és a valódi szellemi élettől. A naturalizmus, materializmus, evolucionizmus, darwinizmus, liberalizmus, szubjektivizmus, agnoszticizmus, szkepticizmus, psychologizmus, pragmatizmus, eticizmus, eszteticizmus, impresszionizmus, expresszionizmus, sőt még az intellektualizmus, racionalizmus, voluntarizmus, szoliptikus immanentizmus, stb. mind-mind csak oldalai, ágazatai egy konkrét életfolyamnak s így lényegesen különböznek a szellemi életegésztől, a spiritualitástól és a superspiritualitástól. Ennek dokumentálására csak e tényt és élettani tételt állítom a hozzáértő figyelmes lelkek elé: az igazi s evangéliumi szellemben élők *tökéletes személyiségek*, akik mindenben a szellemi és életi *azonosságot* élék élményeik intimitásában; de a most jelzett testi, lelki, értelmi különködők, különválók és önzők legfeljebb egyoldalú típusok, avagy önkörű egyéniségek. Ezekre kell hogy rászakadjon a gondviselési megpróbáltatás, mert különben sohasem lesznek szellemi életegésszé. A megpróbáltatások mindig eszmei tavaszodást, föleszméltetést jelentenek mind az egyesekre mind a közösségre nézve.

Többszörösen *alá kell húzni* azt a tényt is, hogy manapság az olvasás láza egész Európát valósággal elborítja. A frontokon vízföldmorajló háborúval párhuzamosan folyik az országokban, otthon a lelkeket spiritualizáló szellemi háború. Olvasnak mindent, amit a kultúra teremtett az életről, a hazáról, a szellemről az emberiség első eszmélésétől kezdve. Újjáértékelés érződik mindenben s nagy leltározások folynak mindenütt; remekművek a legértékesebbek. „Száz író — száz remekmű“ (M. Kultúra Sz.).

Nálunk pl. most jelent meg Thurzó Gábor szerkesztésében a „Ködlovagok“ c. mű, melyben 19 írónak arcképét a közelmúltban élő íróinknak modelljeiben mutatja be a szerző. Ködlovagok fogalmán érti azokat az írókat, kiknek lelkében: „különös ihlettség, bizonyosfokú megszállottság rejtelmes fénye ég s láza színezi arcukat-homlokukat. Ég a lelkükben valami lázas lobogás, amely mágneses epekedéssel vonzza, úzi őket egy ködökben révedező sejtelemvilág felé. Eszményeik olyan szépek és mélyek, hogy őket legnemesebb felemelkedésnek kemény, kíméletlen és bátorszavú harcosaivá, lovagjaivá avatják. Életük, legalább alkotási időben, egy nagy révület, egy nagy elragadtatás; mindegyikük a sejtett csöndtetőkön álló

elefántcsonttorony. Azonban ez a magasabbrendű szellemi élet arisztokratikus hajlamosságuknak is betudható." (Kállay M.)

Európában mindenütt, tehát nálunk is, nemcsak a remekírók betűi és a szellemi élet ködlovagjainak révületei tartják lázban a révedező embereket, hanem nagyobb városokban hódít a szó is a spiritiszta szeánszok nyomába tolakodó spiritualista körökbe tömörülők irányítására, kiknek legtöbbször görcsösen ragaszkodik Steiner Rudolf közismert reinkarnációs szellemi tételeihez és élettelveihez. (R. Steiner: A világ és az ember.)

Az is tény, éspedig történelmi, hogy a XVI. században elindított tapasztalati lélektan már a múlt században az egyén személyes Én-jébe vonult be s ott építette fel a zárt immanentizmust, a szellemi szférákat új fogalmazásai alapján: tudat, öntudat, szellemtudat, vallástudat, abszolút (Isten) tudat . . . „A XVI. század újból felfedezte a belső világot és azóta szenvedelmesen dolgozik teljes kiépítésén . . . Szent Ferenc fiai saját nagyjaik, elsősorban Bonaventura régi kinseiből sok ó és új értéket tudnak majd előhozni ennek a pszichikai integrálásnak érdekében.” (Schütz: Titkok tudománya. 289.)

És mi, egyháziak legtöbbször a *lélektani* értelemnek, akaratnak, érzelemnek, lelkiismeretnek, eszménynek és emlékezetnek oldalán veszteglünk. Nem megyünk különböző okok miatt a személyes Én benső és legbensőbb szellemi élettartományába, ahol pedig: a szellemi életnek örökigaz, örökjó, örökszép és örökszent világszemlélés a horizontja; ahol örökesheményeink és az Úr Jézus eszményünk igézetei égnek; ahol továbbá egyedül az evangéliumi hivatáseszme apostolainak élettavasza ébredhet fel tüzesen; végre ahol a rendkívüli életnek lehetőségei sarjadnak, sarjadhatnak; értem azt, ahol a Corpus Christi Mysticumnak, a karizmáknak és: „ut unum sint” lelkek örök vágyásának teljessége lehetséges . . .

Ezen eszmefuttatásnak az egyedüli törekvése, hogy szavát tegye e folyóiratban *főleszméletési időnk*et a mai megpróbáltatások kereiteiben és amelyben tájékozódni kell: az „Isten országa bennünk van” totális, szellemi érvényessége irányában. Nem sokat okoskodni, de megérteni, eszmélkedni, eszményesülni és szellemi emlékezetben az evangéliumot fenntartani, megírni és meghirdetni kell tudnunk az evangélium Örének és Közvetítőjének irányítása alapján. Föl kell eszmélkednünk Róma aeterná-ra s benne Boethius „Filozófia vizsgálása”-nak szellemére, Szent Ágoston mélységeire, Assisi Szent Ferencnek vígsággalteljes életére, Prohászka püspökatyánk élettelveinek örökértékeire s megújulásának vasszükségyszerűségére. Eszményesíteni kell a személyes Én-t s szűk ajtaján át belülről kell kerülnünk, hogy a lélektanból végre is *szellemtan* legyen és ennek élete vitális dimenzióban végérvényesen kibontakozzunk. Mert lennünk kell, ha a megpróbáltatások fölé emelkedni óhajtunk, *énes mustárfákká*, hogy az égi madarak eljöjjenek és ágaink között pihenőt találjanak. Extenzió és komprehenzió helyébe lépjen az intimitás és az intenzitás. Legyen mindegyikünknek „Én könyvtáram”-ja, amelyből adni tudjon egyeseknek, közösségnek, szükségleteik szerint örök

emberit. Aki átlépte életégészének „énes küszöbét“, az a szellem érvényességének kristálytengerére meredt önmagában és rátalált saját magában Krisztus „Én“-jére, Istenére.

P. Oslay Oswald O. F. M.

Világi papok életszentsége

Lehetetett volna cím gyanánt írni csak ennyit: Papok életszentsége. Szándékosan tettem oda a „világi“ jelzőt. Ha már így nevezték el őket. Akik *csak papok*, és nem szerzetesek is egyben. Mert csupán e két fajta pap létezik. Helyesebben csak egy fajta pap, mivel a szerzetes állapot a papi jellegem semmit nem változtat.

A mindennapi gondolkodás azonban élesen szétválasztja a világi és szerzetespapot mint papot is.

Ezért akarok az alábbiakban szólni megkülönböztetetten is a világi papok életszentségéről.

Indokolt ez a kiemelés, mert a szerzetesi jelleg már magában is kötelez a tökéletességi törekvésre. Ha tehát arról van szó, hogy a papi jelleg mint ilyen mennyi lelkeségi törekvést, és pedig kötelező törekvést ró birtokosára, akkor ez a kérdés gyakorlatilag csak a világi papságra vonatkozik, mert a szerzetespap amúgy is kötelezve van komoly lelkeségi munkára.

S hogy pont én fejtegetem az ő életszentségük kérdését? Talán joggal tehetem ezt, mert szinte kizárólagos foglalkozásom az ő életszentségük ügye 12 év óta elméletileg és gyakorlatilag. Szerzetes mivoltom pedig legalább arra jó, hogy nem vádolhat meg senki önvédelemmel, ha a világi papság becsülete érdekében szót emelek. Szerzetes mivoltom úgy érzem, nem jelent semmi gátlást, mert lélekben és hivatási munkámban nagyon közel vagyok a világi papsághoz. Talán ép ez indít arra, hogy írjak. De meg illik is már egy összefoglalást adnom e kérdéstről, mert eddig nem adtam.

I. Fogalom

Szentség

Szent, szentség, életszentség, mint személyi tulajdonságok kifejezői, ismerős szavak. Tartalmukat azonban már kevésbé tudjuk pontosan megjelölni csak úgy könnyedén. Gyarapodott is e tartalom az újszövetség századai folyamán. Az ószövetségben és az újszövetség elején könnyen használták a „szent“ szót mindarra, ami Istennel valamiképp kapcsolatban volt. Így természetesen a keresztény is szent volt, már keresztisége folytán is.

Ma a „szent“ jelző csak azt illeti meg joggal, akit az Egyház legfőbb tekintélye ünnepélyesen, tévedhetetlen nyilatkozattal minősít szentnek. Jóval halála után. Alapkövetelmény ehhez a megtiszteléshez a hősiesség erények huzamos gyakorlatában befejezett élet.

Célja e nyilatkozatnak: olyan minta-teremtényt állítani a hívek elé, aki valóban eszményük lehet, és pedig azért, mert lelkének és tetteinek Istennel való kapcsolata egészen fejlett, érett.

Ez a „Szent” amolyan maximális értékű ember.

Életszentség

Az „életszentség” szó a közhasználatban valamivel egyszerűbb tartalmat jelöl. Jelöli az élet komoly törekvését, egyenes, elszánt irányát az erkölcsi, vallási, kegyelmi érettség felé, vagyis a teljes „szentség” felé. Ez a komolyság és elszántság a lényegesebb benne, nem pedig az, hogy a teljes érettséghez milyen közel van.

Ennek a komolyságnak és elszántságnak természetesen az egész embert kell megragadnia, nemcsak egynémely képességét és cselekedetét.

Világos ebből, hogy külsőleg is meg kell nyilvánulnia. Következik ez az egész jellegéből, aztán az életnek szükségképpen külső megjelenéséből.

Jézus, amikor „élet”-ről beszélt, legvilágosabban a szőlőtőke és venyigék hasonlatában (Jn. 15, 1—8), szinte kizárólag isteni életet ért, mely kegyelemben lesz az emberé. Ez az élet teljes valóságában szent, Isten szentségével és szentségében szent. Az „életszentség” tehát elsősorban ennek az isteni életnek bennünk való létezését, továbbá természetes életünket isteni rangra emelő, megnemesítő hatását jelenti, végül pedig emberies életünk tetteinek, legalább is szabad tetteinek ez isteni élethez méltó stílusát.

A nagy személyi teljesítmény tehát tulajdonképpen ez az utóbbi, mert ehhez komoly, elszánt törekvésre van szükség s ezen van a hangsúly is. Hiszen Jézus hasonlatában is oly világos a szőlővesszők nagy és döntő szerepe: maradni a tőkén, átvenni a tőke életáramát, azt feldolgozni és gyümölcsé élelni.

Ez a szerep nemcsak nagy és döntő, hanem a bennünk ellenében dolgozó „bűn törvénye” folytán nehéz is. A tapasztalat azt mutatja, hogy a bűn törvénye hatalmas, s az isteni élet a pusztulás mezsgyéjén halad előre („félelemmel és rettegéssel . . .” Fil. 2, 12). Ezért volt és lesz az életszentség hangsúlyja mindig a maradéktalanul elszánt szabadakaratú törekvésen.

Ennek a törekvésnek lelke a *tökéletes készség* mindarra, amit Isten akar bennem, velem, általam; vagy ami ezzel azonos: mindarra, ami lelkiismeretemben biztos föladatként jelentkezik.

Papi életszentség

Nem más ez, mint az előbb vázolt életszentség — papi síkon. Ez a létsík és életsík magas. Magas az elhivatása, magas a kegyelmi rangja, magas a föladata, magas a föladat betöltésének föltétele és követelménye, magas a vállalkozás felelőssége, a becsületesség erőbefektetése, magas a vele kapcsolatos közjó, magas az életmunka szankciója — jutalma vagy büntetése.

Ez a legmagasabb emberi létsík és életsík.

Természetesen ezzel arányosnak kell lennie a komoly és elszánt törekvésnek a teljes papi szentség felé; arányosnak kell lennie a készségnek akaratunk mélyén mindarra, ami szorosán papi.

Kötelez erre a papi jelleg, a papi kegyelem, a papi munka.

Világi papi életszentség

Az előbbtől csak annyiban különbözik, hogy föladatának területe pontosan meg van adva. S ez a terület a világ. Az egész világ. Nem csoda, ha elsősorban a világi papok az apostol-utódok; ők a vezérpapság.

Életszentségük követelménye ezzel arányos.

II. Föladat

A) A föladat abszolút jellege

1. Nem kérdés

az, hogy a papságnak van-e köze az életszentséghez. Hirdeti ezt a) *Szentírás*. Az ó- és újszövetség.

Ha tekintjük a szövegeket, melyek az életszentségre való kifejezett felszólítást vagy buzdítást tartalmazzák, ezek között tárgyunkra vonatkozólag kétfélet találunk: egyesek a hívekre általában, mások a papokra vonatkoznak. Az előbbieknél (főképen Mózes könyveiben és Szent Pál leveleiben) azért van jelentőségük a mi tárgyunkban, mert a hívek szentségén nemcsak hogy nem lehet alulmaradniok a papoknak, hanem példát kell hozzá adniok, amint ezt a mai egyház-jog 124. kánonja törvénybe is foglalta.

A Szentírás sok nyilatkozatát összegezve, a következő tételek adódnak:

Szentség legyen az ember legfőbb törekvése. Isten ugyanis szentségre hívott bennünket. Megkívánja tőlünk a szentséget. Jézus küldetésének is a mi szentségünk a célja.

A papnak pedig küldetése saját szent életével Isten kedvében járni, akaratát teljesíteni és Isten adományait leesdeni; szent élete példájával viszont a híveket szentségre vezérelni.

Egyes szövegek:

„Szent emberek legyetek előttem.” (2 Móz. 22, 31.)

„Szentek legyetek, mert én, az Úr, a ti Istenetek, szent vagyok.” (3 Móz. 19, 2.)

„Szentek legyenek Istenüknek, meg ne szentségtelenítsék nevét, mert az Úr tűzáldozatait, Istenük kenyerét áldozzák s azért szenteknek kell lenniök.” (3 Móz. 21, 6.)

„Ha nem akartok hallani és nem akarjátok megszívlelni, hogy megadjátok nevemnek a dicsőséget, úgymond a seregek Ura, akkor ínséget bocsátok reátok és átokká változtatom áldástokat . . . Mert a pap ajka tudást őriz és tanítást keresnek szájából, mert ő a seregek Urának követe. Ti azonban letértetek az útról és sokakat megbotránkoztattatok tanítástokkal . . . Ezért én is megvetésre méltókká és alávalókká tettelek titeket az egész nép előtt, minthogy nem jártatok utaimon . . .” (Mal. 2, 2. 7—9.)

„Én őértük szentelem magamat, hogy ők is meg legyenek szentelve az igazságban.” (Jn. 18, 19.)

„Az Isten akarata ez: a ti megszentelődéstek.” (1 Tesz. 4, 3.)

„. . . kiválasztott minket általa a világ megteremtése előtt, hogy szentek és szeplőtelenek legyünk előtte a szeretetben.” (Ef. 1, 4.)

„... tanultatok Krisztustól . . . hogy valóban magatokra öltsetek az új embert, aki az Isten képére teremtetett igaznak és szentnek.” (Ef. 4, 20. 24.)

„... légy példakép a híveknek beszédben, viselkedésben, szeretetben, hitben, tisztaságban.” (1 Tim. 4, 12.)

„Te, ó Isten embere . . . igazságra, jámborságra, hitre, szeretetre, béketűrésre, szelídségre törekedjél. Harcold a hit jó harcát . . .” (1 Tim. 6, 11. 12.)

A második korintusi levél hatodik fejezetében pedig Szent Pál a nagy papi és apostoli lélek mély szenvedéseit és hatalmas tetteit sorolja föl azzal a bevezetéssel, hogy „senkinek se okozunk semmiféle botrányt, hogy ne szidalmaztassék a mi szolgálatunk; hanem viselkedjünk mindenben Isten szolgálóiként . . .”

b) *Szenzhagyomány.*

Legjelentősebb megnyilatkozásai:

Írásban:

A papszentelési szertartások szövegei.

XI. Pius körlevele a katolikus papságról: „Ad catholici Sacerdotii.” 1935. Dec. 20.

X. Pius körlevele a papok lelki életéről: „Haerent animo”. 1908. Aug. 4.

Codex J. C. 124. canon és a vele kapcsolatos obligationes clericorum.

Aranyszájú Szent János könyve „De sacerdotio”. Magyarul: „A papi méltóságról.” (Bölcskei Lajos fordítása. Szeged, 1928.)

Szent Ambrus műve: „De officiis ministrorum.”

Nagy Szent Gergely: „Regula pastoralis”.

Újabb időkből Hettinger Ferenc: „Timotheus”. (Herder, Freiburg i. Br. 1890.) — Magyarul: a Csanádi Növendékpapságtól. Temesvár, 1895.

Gyakorlatban: legkiemelkedőbb a trienti szent zsinat határozata. (De Reformatione.) Nagy jelentőségűek a római pápák sürgetései és áldozatai a papnevelés ügyében. — Személyes nevelői munkával kiemelkedtek az Egyházban Szent Ambrus, Szent Ágoston, Borromei Szent Károly, Holzhauser Bertalan, Lebeurier Emmanuel, Mercier bíboros-érsek, stb.

E kiemelkedő irások és személyek mellett a Szenzhagyománynak rengeteg kisebb-nagyobb megnyilatkozása van, amelyekből a legvilágosabban ragyog felénk a papi életszentség végtelenül komoly föladatának igazsága.

„Valóban — mondja XI. Pius — nem lehet sem Isten szent fölségének kedvesebb, sem a katolikus Anyaszentegyháznak drágább, sem az emberi lelkeknek hasznosabb ajándékot adni, mint szent papokat.” (Enchir Cler. 1394.)

Különbséget nem tesznek a legfőbb források világi és szerzetes-papok papi életszentsége között. S méltán. A papi jelleg hatalmas valósága, értéke és ezek föltétele függetlenek a szerzetesi jellegtől és előbb is vannak nála időben és tartalomban egyaránt.

A papi jelleg és küldetés valósággal követeli a pap életének szentségét. „A papság tárgyi értelemben szent rend. Szent az eredete,

szent lényege és célja, szentek a ténykedései." „Mi következik ebből? Mi más, mint az, hogy a papság személyi hordozójának is szentnek kell lennie! Valami elviselhetetlen belső ellentmondás lenne egy ilyen tárgyilag szent rendet szentséget nélkülöző viselőkre bízni és szent cselekményeket szentséget nélkülöző szervekkel hajtani végre. Sancta sancte! Az önmagában, természete szerint szent szükségképen megköveteli a szent kezelést és a szent végrehajtást, ez azonban a cselekvő és végrehajtó személy alanyi szentségét tételezi föl. Éppen azért nincs semmi, amit olyan nagyon és oly magától érthetően meg kell kívánni és el kell várni a papi hatalom viselőitől, mint a személyes erkölcsi szentséget. Amiért is ez a szentség semmivel nem kevesebb, mint a papnak alaptörvénye és állapotbeli törvénye és semmi másra nincs ő annyira kötelezve tárgyi és személyi viszonylatban, mint ennek a törvénynek a beteljesítésére. (W. Stockums: Das Priestertum. 190—191. l.)

Az életszentségi feladat abszolút jellegét gyászolva-siratva bizonyítja az aposztaták és értékvesztett papok csoportja, kik pont életszentségük hiánya miatt omlottak össze lelkükben, lettek Isten kegyvesztettjei, a lelkek botrányai és önmaguk hóhérai.

2. És mégis

e világos és biztos igazság ellenére kifejlődött a lelkekben, a hívek lelkében éppúgy, mint a papok lelkében a meggyőződés, mely szerzetes és világi papság között azt az éles különbséget jelöli meg, hogy az előbbi köteles életszentségre törekedni, az utóbbi nem . . . Kifejlődött a meggyőződés, hogy életszentséget nem is kell keresni világi papokban, mert nem hivatásuk. Természetes tehát, ha nem is találnak bennük azok, akik keresnek, legföljebb elvétve. Épp azért, ha valaki komolyabb lelkeséget vagy lelkivezetőt keres, csakis szerzetesekhez forduljon . . .

Nem így van ez mindenütt a világon. De így van sok helyt. Magyarországon is.

A világi papság megengedte e fölfogás térhódítását.

Pedig tőrhetetlen ez a fölfogás, mely a papi jelleg és küldetés életszentséghez való viszonyát így tekinti. Tőrhetetlen, mert hamis és káros.

Hamis. Vagyis nem igaz. S hozzá nem valami jóhiszemű tévedés, hanem egy életbevágó nagy igazságnak erőszakos ferdítése. Állítólag a tények indokolása alapján. Lehet, hogy csakugyan indokolják a tények. Az apostolok tényei nem indokolják. Pedig ők is világi papok voltak. A Vianneyk, a Prohászka élete sem indokolja.

Káros is e fölfogás, mert a legnagyobb értékeket sérti, sőt rabolja. Kicsiben hasonlít a pogány görögök, rómaiak elgondolásaihoz isteneikről, akik vezettek az erkölcsi gyöngeségben, s tisztelőik csak azért gondolták el így őket, hogy a közönséges halandóknak annál könnyebb legyen ösztöneik útján járniok. Az ösztöneinek élő ember számára ugyanis megnyugtató, ha vezetője, vezére, épp az erkölcs és vallás útján kalauza életében nem talál vádat saját bűneire. — Ez azonban ugyanakkor mérhetetlen értékrombolás és életgyöngítés. Isten, Krisztus, örök élet, Egyház, kegyelem stb. roppant igazságait nemcsak a paptól veszik a hívek, hanem a pap egyéniségének priz-

máján és értékszűrőjén át mérlegelik. Az átlagembernek Isten, Krisztus, vallás, Egyház, Eucharisztia, büntelenség, tisztulás, örök élet annyit mond, amennyit igazol ezekből a pap személyi értéke, az élet közelségében, meleg valóságában kifejezett bizonyító ereje. Igen kevés azok száma, akik a közvetítő pap személyi értékétől elvonatkoztatva, sőt annak ellenére, önmagában értékelik és gátlástalanul élik az örök nagy igazságokat.

Pogányok és hívek ilyen értékítélete a papról és vallásról azon a biztos szabályon nyugszik, hogy a vallás igazságának legelső és leglényegesebb bizonyító érve: képviselőjének élete. Ez a kivédhetetlen, a döntő érv.

Mérhetetlen felelősség kapcsolódik tehát az egyházi rend szentségéhez: a lelkek örök életének felelőssége. Ezt az örök életet nem lehet biztosítani kereskedés módjára, vagyis megfelelő csereértékek ellenében adni a kegyelem eszközeit; sem ipar módjára, vagyis cikk gyanánt készítve a hívek lelkében az erkölcsöt, az erényt, a vallási buzgóságot. Az örök élet kifejlesztésének egyetlen alkalmas (conaturalis) és hatékony magatartása van: életként adni az életet. A legalacsonyabbrendű életet sem lehet másként adni. Természetes tehát, hogy a legmagasabbrendű élet valódi közvetítése is csak életkapcsolattal lehetséges. Minél valóságosabb és hibátlanabb élet a papban az erkölcs, a vallás, a kegyelem, annál inkább képes közvetíteni az Isten gyermekeinek életét. Viszont a természetfeletti élet közvetítőjének épséges természetfölötti élete nélkül a közvetítés a teremtett világ legnagyobb fonáksága és legrútább kétszínűsége. Nincs is hitele az opus operatumnak, ha célját, a krisztusi életet nem éri el a papban sem.

Szankciója félelmes.

Aki az életszentségi papi föladattal tudva és akarva szembe kerül, az a Szegletkőbe ütközik és azon roncsolódik. Csak ebből érthető az értékvesztett papok sötét és nehéz világa. A megfagyott mosoly az arcon, a megtört fény a szemben, a durva alaphang a lélekben . . . Csak ebből érthető a sok megzavarodott aposztata és akik az aposztáziáig nem jutottak el, azoknak boldogtalan, átokvert, a lelkiismeret gyilkos fullánkjától űzött és mérgezett élete.

Ebből a háttérből, amelyet kellően értékelni csak bizonyos tárgyilagos távlatból és magasságból lehet, veszi jelentős indításait az a felelősségtudat, amely értékes papi egyéniségek lelkét tölti ki, életstílusukat és életük legbenső alaphangját, minden békéjük és boldogságuk mellett is, halálosan komollyá teszi.

A papi életszentség abszolút föladatát csak ilyen férfilelekkel lehet hordozni.

B) A föladat részletteendői

1. Az életszentség alapteendői.

Önismeret. Minél egyénibb, minél mélyebb, minél biztosabb.

Szabadságharc, amely a rabság láncát és a szolgaság jármát leteszi. Vagyis fölszabadít a bűnök, szenvedélyek világából.

Önbirtoklás: erőben, fegyelemben, munkakészségben . . . A szabadságharc győzelmének gyümölcse.

Cél-eszmény. Vagyis magasabbrendű célkitűzés, mint élet- és munkairány, mint erkölcsi tartalom és érték. Ez mindjárt eszmény is, legalább eszmeileg. De valóságban is, ha az az eszmény él: emberben vagy éppen Istenben.

Életkeret — melyben biztosítva van a személyi vívmányok, kincsek fönntmaradása és továbbfejlődése. Mert a bűnök, szenvedélyek, becstelen ösztönök ereje nem veszett ki a leigázó győzelmekkel, csak megtört és még csak nem is véglegesen tört meg. Szunnyadó vulkán, megfélemlített vadállat, amely akkor tör ki, amikor lehet. — Ez az életkeret lehet igen változatos különböző személyeknél és igen rugalmas, csak legyen személyileg biztos értéktartó.

2. A keresztény életszentség főteendői.

a) Mélyen beépülni, belegyökerezni, aztán átnemesedni, sőt fölszívódni *Krisztusba*.

Eszményé lenni és folyton mintázni Őt. Az eszményt. Aki Abszolút Eszme (Ige, Logos, Verbum) is és számunkra a legéltetőbb valóság is — szentségeiben, főleg Eucharisztiajában.

Kegyelmét nagyon megszeretni, mint lelkünk éterét és élenyét, mint Krisztus életének velünk való kapcsolatát és belénk áramlását.

Ha személyi gátlásaink az előbb vázolt alapteendők által utunkból félretakarítódnak, akkor mindinkább szervesen beleépülünk a krisztusi testbe, belegyökerezünk a krisztusi talajba, átnemesedünk az isten-emberi életbe és fölszívódunk az Eszménybe, aki Isten Képmása, akihez hasonulni, akivel eggyéválni, akiben feloldódni az Atya legszentebb vágya, legfőbb hívása és legerősebb boldogítása.

b) Cselekvő egységre lépni a *Szentlélekkel*. A nagy Munkással, aki a cselekvés Lelke, a nagy Művésszel, aki Istenben is a Befejezés, a teremtő Lélekkel, a Megszentelővel, a Tűzzel, a Szeretettel.

Jézus küldte Őt az Atya akarata szerint, hogy legyen cselekvéseink készítő, serkentő, igazító, befejező Lelke, aki velünk marad végig s erőnk, lendületünk, életkedvünk, örök biztosítékunk akar lenni.

Stílusa a *készség* igazságban, tisztaságban, szeretetben, hűségben.

Meg kell tanulnunk észrevenni hangját, intését, vonzását: körülményekben, tekintélyek oktatásában és vezérlésében, a kegyelem titkos ösztönzéseiben.

Célja velünk, hogy megérlelje bennünk a hősiességet, az áldozatnak eucharisztiai és golgotás szellemét s erőbe öltöztessen, magasságbeli erőbe, („induamini virtute ex alto”, — Lc. 24, 49.) mely vértanúságra is gyermekded könnyedséggel áll ki és a világ minden bölcsességét és erejét megszégyeníti.

E csodálatos Lélek az új teremtmény, a krisztusi ember nagy Művésze, akinek mesterkezébe tesszük kezünket, zsenialitásába értelmünket, tűzpiros szeretetébe szívünket és világokat alkotó, sodró, rendező hatalmába parányi erőinket.

Kereszténynek a cselekvő szolidaritás kezes eszközének, majd készséges tanoncának, végül a Művésszel és Művészen remeklő

művészenek kell lennie. Ezzel a művészettel jut Krisztus életegységébe.

c) Gyermekként az *Atyáé* lenni.

Jézus is az Atya Fia. Mi pedig testvérei e Fiúnak. A Fiú is, a Lélek is mindenestől az Atyába irányul.

Gyermekké lenni — úgy mint a Lélek akarja velünk s lassan egészen úgy, mint Jézus: ez a kereszténység leglényege.

Az isteni Háromság csodálatos életébe hibátlanul beilleszkedni, belesemisülni és mégis megmaradva a legszebb emberségre kiteljesedni, az Isten kedvence lenni és fényében, melegében örökre eljátszadózni: milyen meseszerűen fönséges s ugyanakkor mennyire a legvalóságosabb hivatás.

Hogy ide eljusson a keresztény, meg kell találnia a helyes elindulást is: a leggyermekibb lépést s ez a tehetetlenség, a képtelenség, a magunktól való semmiség. Ez a teremtett valóságok legbelseje. Csodálatos létezési és kiindulási alap minden teremtett nagyság felé. És az egyetlen biztos alap. Ez a teremtett életben a „Wirklichkeitsklötzchen“, az a kis substantia, amely valóban állag. Aranyba kellene foglalni! Ezt megtalálni, tartani, élni: a kereszténység legmélyebb és legszilárdabb talaja. Lehet ezt nevezni egyszerűségnek, alázatnak, őszinteségnek, igazságnak. A név kevésbé fontos. Az a fontos, hogy a keresztény életszentség minden sziklánál szilárdabb talaja ez, amelyről egyenes az út és építkezés Jézus Krisztuson át a Szentlélekkel az Atyához.

Az Atya stílusa az, hogy minden jóság és kincs forrása és árasztója. Ő a nagy boldogító, a kebel, melyre örökre lehajolhatunk, béke, amelyben örökre megnyugszunk.

A mi stílusunk az Atya felé: a rátekintés, a célirány, a honvágy, önmagunk fölkinálása, gyermekded bizalom, mindennek elfogadása és mindennek visszakamatoztatása, a talentumok féltő gondja, a Feléje emelkedés vágya, a Hozzá vezető útról való le nem térés vigyázata, az örök összhang Vele — az élet csodálatos ritmusában, melynek törvénye az, ami Neki tetszik. „Quae placita sunt ei, facio semper.” (Jn. 8, 29.) Mondta Jézus.

Ezzel leszünk mi is kitöltve, ha a Lélekkel sikerül Jézusban egészen az Atya gyermekeivé lennünk.

Ez a keresztény életszentség telje.

3. A papi életszentség sajátos teendői.

E teendők meg vannak adva a papi fölszentelésben és küldetésben; fizikailag is meg vannak jelölve a lelken a papi rend szentségi jegyében, mely lényünket Krisztus főpapsága mására alakítja és pecsételi meg.

A Főpappal való fölbonthatatlan és megpecsételt viszonynak van tárgyi föladata és van személyi követelménye.

Tárgyi föladata: Krisztus főpapi szerepét folytatni a földön — az Ő küldetésében és erejében. A pap tehát Krisztus-Főpaphoz kapcsolt eszközi szerepben szintén:

Mediator. Közvetítő, kiegyenlítő, összekötő. *Az emberek követe* Isten előtt, hogy eléje vigye hódolatukat, de minden ügyüket-bajukat is és kieszközölje mindazt az Isten-áldást, ami az emberek ideiglenes

és örök üdvére szükséges. — *Isten követe* az emberek előtt, hogy képviselje Őt: tekintélyét, jóságát és minden szándékát, képviselje úgy, hogy egészen elfogadják és megtegyék szent akaratát.

Benefactor. Jótévő. Jótét-lélek. Mindenkinek mindene. Világosság, fényoszlop a sötétben bolyongóknak. A föld sója, minden erjedés, rothadás ellenszere. A bajok orvosa és orvossága. Az élet melegének árasztója. Testvérek összeterelgetője. Jószándékok, jóakarások összefogója. Szervez, lendít, utat tör, célra visz.

Mi ez a közvetítői és jótévői szerep még egyszerűbben kifejezve? Isten-szolgálat és emberszolgálat, a legértékesebb módon: önzetlenül, áldozatosan. Isten-szolgálat: az egész papi étellel, imával, oltáráldozattal. Emberszolgálat: tanítással, neveléssel, megszenteléssel.

A pap és munkája arra való, hogy örökre üdvözítse, boldogítsa az embereket — Istenben Jézus által.

Az üdvösség kincseit, erőit Jézus maga szerezte és halmozta föl. A lelkeken való érvényesülésük azonban Krisztus pap-utódjainak munkáján fordul.

E munka nem nagy, ha benne csak a központi részt: a szentmise-áldozat bemutatásának és a szentségek kiszolgáltatásának érvényességét tekintjük. De roppant nagy az üdvözítés munkája, ha igazán át akarunk törni a lelkek üdvének gátlásain és le akarjuk igázni az üdvösséget rontó erőket — amint ez papi küldetésünk sajátos feladata. A szentek erei kidagadtak, inaik pattanásig feszültek, lejárta lábukat, elkoptatták kezüket, elégették szívüket, kilocsolták vérüket, kilehelték lelküket: hogy az emberek boldoguljanak — Istenben.

Victima. Áldozat.

Papként a lelkek központjában lenni jelenti természetesen, hogy őket és ügyüket Istenhez, Istent pedig hozzájuk közvetíti, továbbá, mint a javak forrása, adja Isten és egy gazdag lélek adományait — de ennél talán még mélyebben is jelent valamit. A legszorosabb értelemben vett megváltást. Mi úgy gondoljuk, hogy a lényeges megváltás = büntörlés: bánat alapján föloldozás és megigazulás. Arra nemigen gondolunk, hogy a megváltás tudata az egész világtörténelmen át (pogányoknál és zsidóknál) áldozattal kapcsolatos. Olyan áldozattal, amelyben a bűnöket áttették a victimára. S a victimát megsemmisítették. Krisztus Főpapban, aki egyben *Victima* is, ugyanígy volt. Nála is megelőzte a megváltást a bűnök átvállalása az emberek lelkéről. Az áldozatban történt aztán ennek a rémes tehernek, adósságnak beváltása Istennél. Lefizetés az utolsó fillérig. Mélységes értelme van a szentpáli szavaknak, hogy Krisztus felszögezte keresztféjére az adósságlevelet. (Kol. 2, 14.)

Ez a megváltás legmélye. E mélységből világos, miért lett Krisztus és kellett lennie belpoklosnak, a bűn emberének, aki a mi betegségeinket hordozta, miért oly természetes, hogy megverte az Isten és megalázta és tetőtől-talpig nem volt benne épség. Ez azért volt, mert „az Úr óréa helyezte mindnyájunk gonoszságát”, „a mi bűneinkért töretett össze”. S mivel életét a bűnökért áldozatul adta, „az ő kék foltjai által gyógyultunk meg”. (L. Iz. 53, 1—10.)

Arra pedig még kevesebbet gondolunk, hogy a megváltás e legmélyéből a Főpap utódjainak is ki kell venniök részüket, vala-

melyes részüket. Amikor Krisztus poklosságának fertőjében vonaglott az Olajfák hegyén, vajjon nem pont az vigasztalta-e meg, hogy lesznek, akik kiválasztottságuk és szeretetük erejében leereszkednek vele ennek a szerepnek mélységeibe?!

Ez a papi hivatás mélysége: megváltani embereket szolgaságtól, adósságtól, szennytől, kórtól, poklosságtól — nem valami szerrel, átnyújtott orvossággal, hanem annak a holt és rémes tehernek, a bűnnek, átvevésével. Ez a szerep elsődlegesen és summásan Krisztusé, de másodlagosan és járulékosan Krisztus pap-utódjaié.

De ha már itt vagyunk a papi mivolt legmélyén, adjunk egészet. Három főnséges fogalom, illetve tény van itt:

Ἀντίληπον. Váltásdíj másokért. Az Ordo-ban nagy behelyettesítés történik — alapelemek szerint. Lehetőség, alkalmasság, küldetés: átvállalni, átvenni az emberektől lélekterheiket, sorsterheiket, főleg a legnagyobbakat. Ezekkel Isten elé állni, vezekelni, törleszteni. Parce Domine, parce populo tuo. Noli mihi parcere! Vedd meg rajtam tartozásaikat, elsősorban azokét, akikért felelősséggel tartozom.

Van testünk-lelkünk, sokféle apró-cseprő kincünk, vannak aztán vágybeli kincseink. Tudunk mi ilyenekkel is fizetni. Aztán méginkább egész lényünk kiszolgáltatásával, ahogy egy De-Paul Szent Vince is csinálta a testi élet síkján, aki gályarab lett a gályarab helyett . . . Úgy amint Isten akarja. Nem erőltetve semmit, de nem is futva meg Jónásként semmi elől.

Holocaustum. „Véres áldozat“, „égő áldozat“, „egész áldozat“ volt ez az ószövetségben, mert a leölt victimát egészen elégették.

Ez a vér, ez az égés, ez az egész-jelleg! . . . az ószövetség áldozatainak minden darabossága ellenére is oly igazak, oly valóságosak a Krisztus-Főpap áldozatában is. A Főpap utódjainak életáldozataiban is. Nem darabosan. Tisztultan és mélyen lelkiiesen. Mint hostia pura, sancta, immaculata. Az áldozati megsemmisülésnek teljes megajánlásával.

A tiszta szeretet kilobbanása. Ebben van a victima leglelke. Ebben van csodálatos nagy értéke és értelme is. A szeretetben, mely tiszta imádás, hódolat, hála, önátadás Istennek; és e szeretetnek kilobbanásában, hogy így megsemmisülve bizonyítsa: Isten a minden és csak Ő! Ami nem Ő, az önmegsemmisítésével jut közelebb hozzá. De ez nem Nirvána. A szeretet kilobbanása Istenbe vész és Benne újra él.

E három fogalomnak, illetve ténynek valósága oly titokzatos. Olyan homályos ez a papi hivatásban. Olyan keveset is beszélnek róla. Nem csoda, mert vele szemben hamar megkísért a félelem, hogy hősnek kell lenni és hősként föl is emésztni. De földerül lassan a papi hivatás e legmélye is. Megismerjük, elfogadjuk, megszeretjük, vállaljuk. És fölnyílik papi lelkünk a legpapibb megajánlásra. Ehhez valóban hősiesség kell. De ez nem rémít. Hiszen Jézusnál van abból is elég. Mi pedig az Ő erejében ajánlkozunk, vállalkozunk.

Személyi követelmény e vázolt föladat helyes és méltó betöltéséhez: *Krisztus főpapságában való életegység és munkaegység.* Tudatos, szántszándékos. Kegyelmeiben, igazságaiban, érzéseiben, sze-

retetében, szándékaiban, tetteiben, keresztjében, halálában való egység. Megérteni Őt, követni Őt, fölszívódni belé. Életében életté, erőiben erővé, lelkében fénnyé, szívében szeretetté válni!

Ennek a személyi követelménynek lényege: a nagylelkűen megajánlott és soha vissza nem vont önfeláldozás. A gyertyának önfeláldozása. A földbehulló gabonaszem önfeláldozása. Jézus áldozatával — keresztáldozatával és oltáráldozatával — eggyéválva. Amíg ez az önfeláldozás hiányos, addig a Krisztus-Főpapban való életegység és munkaegység is hiányos, sorvatag, veszendő, vagyis elégtelen.

Mekkora életbőség és mennyi lendület kell ehhez! Nem sokalanni semmit és kitarítani végig! Valóban csak a szent élet kegyelmi gazdagsága győzi ezt egészen. Alapot pedig hozzá csakis valódi jellemérték szolgáltat.

A papi életszentség sajátos teendői tehát:

a) Jézus papi mivoltába minél teljesebben átalakulni, átlényegülni — azon az úton, melyet a keresztény életszentség Szentháromsághoz való viszonyában jeleztünk. Terveivel azonosulni. Szellemét, stílusát egészen magunkra öltetni.

b) Az üdvözítés szolgálatára *egészen alkalmassá válni kitartó önképzéssel.*

Hogy ne legyen bennünk semmi merev és görccsszerű, semmi ernyedt, beteg és kórságos, semmi öncélú körbenforgás (quae sua sunt, quae sunt, non quae Jesu Christi. Phil. 2, 21. Vae pastoribus . . . qui pascebant semetipsos . . . Ezec. 34, 2.); de ne legyen együgyűség, gyámoltalanság, ügyetlenség sem.

c) Ez alkalmasságból fakad a legmagasabbrendű közjónak: a Krisztus-test, a Krisztus-ország épségének és jólétének és kiteljesedésének önzetlen szolgálata.

Szolgálat mindenestül. Elsősorban tetteinkkel és egész lényünk, testünk, lelkünk, életünk teljes odaadásával („Krisztussal együtt keresztre szegeztettem.” Gal. 2, 19. „Miként az emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon és váltságul adja életét.” Mt. 20, 28. „A jó Pásztor életét adja a juhokért.” Jn. 10, 11. „Nekünk is kell életünket adnunk testvéreinkért.” 1 Jn. 3, 16.); de egyszersmind külső javaink latbavetésével is. Következik ez az előbbi magatartás őszinteségéből.

Ez a szolgálat nem vak önemésztés, hanem az Istentől nekünk kiszabott úton és területen szabályosan mozog.

A papnak tehát úgy kell nevelnie magát, hogy egész életszemlélete Jézus Krisztusban egységes, önzetlen és altruista legyen; lelke- teste a szolgálat munkájára fölkészült, erős és rugalmas legyen; egész lénye ne önmagáé, hanem Krisztusban a közösségé legyen. A közösségé, amelynek javára Krisztus szentelése lefoglalta, a közösségé, amely tőle várja mindazt, amit Krisztustól csak várhat, a közösségé, amelynek terhét fogadta a szentelésben és azóta hordja, a közösségé, amelynek joga van elnyomni és fölemészteni a pap egyéni vágyait és szempontjait annyira, hogy önmaga számára alig marad egyéb, mint a „Consummatum est” (Jn. 19, 30.) öntudata, vagyis hogy fönséges küldetése feladatát betöltötte. Ez a *Κληροσ*, a sors Domini.

Ezt a személyi értéktökét fegyelmezett figyelemben kell a Szentlélek kegyelmi indításaira, Jézus példájára és szándékaira, végül pedig és mindent átfogóan az Atya szent akarata irányítani. Így lesz majd világos az Istentől nekünk kiszabott út és munka. Mikor pedig a teendők ily világosak, akkor kerül sor az áldozatos lendület döntő szerepére. A föladat maradéktalan végrehajtása csak azzal lehetséges.

A nagy következtetés:

„Kétkedni nem lehet azon, hogy a papi hivatás az összes földi hivatások között a legfönségesebb és legfelelősségteljesebb. E hivatás oly mélyen és döntően nyúlik bele Isten és az emberlelkek életének titkaiba, hogy érthető, hogy a papok képzése és megszentelése a püspök összes lelkipásztori gondjai között az első és legnagyobb. Maga a pap számára is az aszkézis mikéntjének kérdése és a lényeges szentséghez vezető útnak keresése a legkomolyabb és leggyakorlatibb kérdés, amelyet nem tud elég gyakran önmagához intézni és megválaszolni.” (Heiliges Priestertum. Referate . . . 1933. 38. l.) „Az is magától érthető, hogy a pap aszkézisének *szervesen* kell kinőnie papi létéből és a lényeges szentséghez vezető utat az ő szoros papi működésében kell látnia. Mert a pap mint ilyen csak *által* lesz jó és tökéletes, *hogy mint pap él és meghal másokért.*” (U. o. 40. l.) „A lényeges szentséghez vezető úton a kibontakozás akkor jön létre, ha a szentmise bemutatása és a zsolozsma-ima úgy állnak a papi élet központjában, hogy onnan veszik az összes többi vallási gyakorlatok értelmüket, módjukat és mértéküket.” (U. o. 41. l.)

4. A világi papi életszentség sajátos teendői.

Ez az életszentség a világi papság hatalmas, nagyméretű hivatásával és kiterjedt föladatkörével van adva. Nézzünk szembe ezzel is röviden:

Ők az Egyház első oszlopai. Rajtuk nyugszik a keresztény katolikus vallás. Ők kormányozzák ügyeit. Kezükből a hatalom telje. Lelkükön a krisztusi küldetés lényeges felelőssége.

Ők a lelkek első pásztora. Ővők a nyáj, náluk a legeltetés joga. Ők vannak legközelebb a bárányokhoz. Ők élnek szinte a bárányok életét. Nekik joguk és kötelességük mindenben és mindenkor minden lélek szolgálatára állni. Sorsuk teljesen összeforrt a lelkekkel.

Ők a lelkek világának első vezérei, igehirdetői és kegyelemosztói. Az egyházközségek körülöttük kristályosodnak és belőlük élnek. Az ő kezükben a szervezés, az élre-állás joga. A depositum fidei et gratiae őrei és sáfárai. Krisztus tekintélyét és a csalhatatlanság karizmáját ők hordják pápaikban és püspökeikben. Hozzájuk van kapcsolva a szentségek összességének a kiszolgáltatása.

(NB! A szerzetesek — főleg az új egyházi törvénykönyv óta — mindinkább csak segéderők a világi papok mellett.)

Ha pedig mindez így van, akkor ugyanazon hivatás és föladat szerint a világi pap életszentségének egészen sajátos vonásokkal is kell rendelkeznie — először azért, hogy létezni tudjon, aztán azért, hogy munkában érvényesülni tudjon.

Hogy létezni tudjon:

a) A világi papnak szilárd jellemmel kell munkába állnia. Ez világos már abból is, amit az ő föladatakról előbb mondtunk. De nagyon világos abból is, hogy az ő életük teljesen a világban van. A világ pedig csábít, puhít, támad, szétszed, mállaszt. Szilárd lélekalkat kell. Ezért mérhetetlenül fontos szemináriumokban a kellő szelekció.

b) Világos, biztos, tömör és rugalmas programmal kell rendelkeznie a világi papi életszentségre nézve. Gerincszerű lelkiség és lelki élet. Tudni, mi a lényeg a napirendben és lelki teendőkben. Mert nincs idő bőven ilyesmire. — Sokat segíthet erre vonatkozólag a biztos nevelés a szemináriumban és az első papi években nyert megfelelő lelki irányítás. Alkalmas papi egyesület is, mint pl. az Unio Apostolica.

c) Erős kézzel kell megteremtenie a lelki utánpótlás alkalmait, időit és módszerét. Ez a rekollekció problémája. Létkérdés. Mert nem lehet csak adni folyton, arányos bevétel nélkül. A világi pap hivatása pedig: folyton adni. Nagy tőke kell ehhez! De ugyanolyan nagy gond is a tőke rendbentartására.

d) Paptestvéri szeretet. Nem várni, hogy ingyen lesz részem benne, hanem magamnak is gondosan kell ápolnom. Roppant jelentősége van ennek. Mert a coelibatus veszélyei nagyok. Az agglégényes lélekhülés is közeli veszély. Aztán mi is szociális lények vagyunk. S végül is nem szabad oldott kéve módjára széthullanunk.

e) A bőséges kegyelem titkát is ki kell fürkésznie és eszközeit biztosítani. Ez azért fontos, mert a világi papnak nem igen lehet csikorgó lelki étellel helytállania. Neki föltétlen bőséges kegyelem kell ahhoz, hogy helytálljon. Mert csakis ezzel tud helytállni. Csikor-gással nem.

Hogy Isten-akarta munkáiban érvényesülni tudjon:

a) A vezérerényeket kell kifejlesztenie! Belső és külső fegyelmet, edzett és rugalmas testet, türelmet, nyugodtságot és bátorságot, a közjó szerelmét, felelősségtudatot, igazságosságot és méltányosságot.

b) A szerves összefüggések érzékét, szellemét kell önmagában kinevelnie!

Az alárendeltség egészséges szellemét: a föltétlen tekintélytisztelést, figyelmet a felső szóra, abszolút engedelmességet, a katolikus akció felső szervezésének megértését és áldozatait.

A mellérendeltség egészséges szellemét: a testvériességet, kar-társi szeretetet, bajtársi segítséget, határérzéklet, elismerést, örömet a másik sikerének.

A fölérendeltség egészséges szellemet: atyja és pásztora övéi-nek, együttérzés, éber gond, a sorsközösség vállalása, a szeretet és segítség okos rendje, amely alulról kezdi, ahol inkább rászorulnak . . .

c) Legyen a rábízott lelkek váltságdíja!

Erre a behelyettesítő szerepre a világi papnak egészen különös gondot kell fordítania. Kell a hívek miatt, akikre Isten kegyelmét így tudja majd bőven leárasztani; de kell önmaga miatt is, mert legbenső papi egyensúlyát így találja meg egészen.

Ez a legmélyebb papi magatartás nagy megajánlást kíván, az áldozati Krisztussal mélyes szolidaritást, könyörületes szívet a bűnösök iránt. Lényeg a bátor vállalás és a félelemtől való elfordulás. Egyébként naponként a legegyszerűbb lélekkel újíthatjuk meg, pl. így: Uram, magamra veszem a lelkek bűneit, hibáit. Könyörülj rajtuk! Noli mihi parcere!

d) A vallási erők hősiesség kibontását vállalnia kell!

A kereszténység a hősiességet nem tudta és nem is akarta soha megkerülni. A hősiességben bontakozik ki egész értéke és mutatkozik be teljes arca.

Vannak korok, amelyek inkább, mint más korok, a hősiesség jegyében indulnak. Ilyen a most induló kor. Ennek pedig a mai papság, főleg a fiatal papság, lesz még vezére, illetőleg föladata, hogy legyen vezére.

Ennek a föladatnak betöltéséhez egyetlen fölkészülés kell és ez elengedhetetlen is: a keresztény hősiesség kibontása. Előbb saját papi egyéniségében, mert ez lesz a gyökér, a példa, a tartalék; aztán a hívekben. Ez utóbbi különösen nagy feladat, de saját példája nyomán nem is olyan nagy. Kellenek azonban világos fogalmak, határozott célkitűzések és helyes módszerek. Ezeket senki, csak a Krisztusba gyökerezett és a Szentlélekre hallgató pap és hívő találja el.

C) Milyen fokú életszentség becsületűgy a papnál?

A pusztán emberies gondolkodás azonnal ezt feleli: amilyenre válialkozott. Világos ugyan, hogy a vállalt föladatot férfiasan kell állnia.

Az egyházi rend szentségének fölvételénél azonban nem ez a pusztán emberies gondolkodás érvényesül, hanem ennél több: a keresztény gondolkodás.

Az egyházi rend szentségét szabad nagylelkűségből veszi föl mindenki. 1931 óta már esküt is kíván az Egyház arra nézve, hogy ez valóban így van. E szabad nagylelkűségnek csak egyféle magatartása lehet: úgy venni föl a szentséget és vállalni a hozzákapcsolt föladatot, amint azt a szentség természete, illetve az alapító és föladó Krisztus szándéka kívánja, vagy ami e kettővel azonos: amint az Egyház kívánja. E kívánságok világosan kifejezést nyernek a fölszentelést megelőző előírásokban, főleg pedig a fölszentelés szertartásaiban. Nincs ezekben szó sem megalkuvásról, holmi félelmebernek való kikötések lehetőségéről, hogy pl. ki mennyit bír, annyit vállal az ordo föladataiból. Az Egyház ugyan leszámol kifejezetten is az emberi gyarlósággal, de ennél nem áll meg, hanem a biztos szentségi kegyelmekre való ismételt hivatkozással kívánja meg az egészértékű helytállást. S csakis ennek szilárd reményében adja föl az egyházi rend szentségét.

Az Egyház egyéb hivatalos nyilatkozataiban sem találjuk meg az engedmények szellemét (lásd Enchiridion Clericorum, amely a papnevelésre és papszentelésre vonatkozó hivatalos, a Szentszék tekintélyével adott előírások és nyilatkozatok gyűjteménye); ellenkezőleg, bármily szükség van is a papok bőséges számára, mégis mindig a minőségi álláspontra helyezkedik és soha nem a számszerű-

ség dönt fölfogásában, ha a fölszentelődők száma ezáltal erősen meg is apadna. Élesen nyilatkozik erre nézve pl. XI. Pius is a papságról írt hatalmas körlevelében: „A püspökök és szerzetesfőnökök ne ijedjenek el a köteles szigorúságtól abban a félelemben, hogy az egyházmegegye vagy a szerzet papjainak száma esetleg túlságosan megfogyatkozik.” Majd idézve Aquinói Szent Tamás és a IV. lateráni zsinat szavait, hangsúlyozva mondja ki saját véleményét: „ . . . többet ér egyetlen egy tökéletes pap, mint sok kevésbé, vagy egyáltalán nem megfelelő pap, akikre az Egyház legalább is nem számíthat, ha nem is kell siránkoznia miattuk.” (Enchir. Cler. n. 1392.)

Az itt jelzett tökéletesség, vagyis egészértékű helytállás természetesen nem szükségképpen olyan hősi és érett szentség, amely hivatalos szenttéavatásra alkalmas, hanem amolyan hétköznapi szentség, életszentség, amely szilárd kegyelmi állapotot, fejlett erényeket s ezekből fakadó olyan kötelelességteljesítő életet jelent, amely méltán szolgál mintául azoknak, akik között él és dolgozik.

Ezek után szinte tárgytalannak látszik arról beszélni, hogy milyen fokú életszentség becsületügy a papnál. Valóban tárgytalan is a tiszta keresztény gondolkodásban, annyira világos, hogy egészértékű életszentség kell és ez a papi becsületügy.

Az élet azonban ezt a becsületügyet nagyon megtépázza. Hullafoltok is jelentkeznek rajta nagyon sok esetben. Amikor aztán egészen elsorvad az egyházas gondolkodás és élet a papban, de amikor marad még benne valami emberies becsületérzés, ez a becsületérzés fölteheti a kérdést: mennyi hát a szoros becsületügy a papi életszentségből, mondjuk ilyen esetben?

Két sarktételeből kell kiindulnunk idevonatkozó gondolkodásunkban:

a) Hogy papi jellegünk valóban hatékony legyen a lelkekre, úgy, amint küldetésünk megkívánja, életünknek hibátlannak kell lennie. Már a belső erkölcsi értéket is (malum ex *quolibet* defectu) s talán méginkább a vallási értéket és a kegyelmiséget nagyon befolyásolja és lefokozza a hiba, annál inkább a bűn. Külső magatartásunkban jelentkező bűn pedig valósággal öli a lelkeket.

b) Sok pap úgy éli meg saját képességeit hic et nunc, hogy azokkal ő nem alkalmas erkölcsi, vallási és kegyelmi maradéktalanságra, egészértékre. Sem kedve, sem ereje nincs ehhez.

E tételek alapján mondanivalónk a következő:

a) *A maradék-becsületnek is lényeges követelménye, hogy az egészértékű helytállás elvét és köteleességét soha föl ne adjuk! Legalább öntudatunk és akaratunk mélyén őriznünk kell! Vagyis tudnunk és akarnunk kell az egészértékű helytállást. Hogy tudjuk és akarjuk-e: ezen dől el, van-e legalább maradék papi becsületünk. Ha ilyen tudatunk és akaratunk nincs, akkor már nincs maradék-becsületünk sem.*

Olyan ez a tudat és akarat, mint parázs a hamu alatt. Még tűz, de nem hat mint tűz. Él, de élettelen kifelé. Lángra lehet szítani, ha eltakarítjuk a hamut róla és éghető anyagot rakunk rá.

Ez a tudat és akarat a nagy szétválasztó a papságban. Ahol ez van, ott még van — akármilyen bent és mélyen — valódi papi.

magatartás. Ahol ez hiányzik, ott már nincs papi magatartás, hanem a megoly szabályszerű úri és papi külsőségek mögé bújik is a papi nihilizmus. Két külön világ ez. Szédítő mélység van közöttük. Emberi eszközökkel áthidalhatatlan. — Bárcsak halálosan fájna e papi nihilisták ügye, sorsa azoknak, akik felelősek értük. Nemcsak nevelőik és fölötteseik felelősek, hanem paptestvéreik is: egyik így, másik úgy, főleg akik közel voltak és vannak hozzájuk. Fortis est, ut mors, dilectio. Cant. 8, 6. Legalább imával és vezekléssel görcsösen szeretni őket.

b) Maga a lefokozott papi élet pedig hogyan helyezkedik e becsületmag köré?

Hamuszerűen, vagyis élettelenül, szürkén. Még az a haszna sincs, mint hamunak a lappangó parázs körül, hogy védi, őrzi. A lefokozott papi élet nem védi, nem őrzi a maradék-becsület parazsát, hanem merénylően támadja.

Ebből a helyzetből áll elő az ilyen becsületnek tragikusan komoly és nagy föladata:

a maradék-becsületnek abszolút föladata áttörni a fojtó burkon, leigázni azt és érvényesülni rajta.

Ennek a föladatnak *lelkiismerete* teszi mérhetetlenül kínossá az ilyen becsület sorsát mindaddig, amíg újra az egész papi életen érvényesülni nem tud. Pedig pont ez a lelkiismeret a maradék-becsület lelke. Iszonyú küzdelmet folytat e lélek. S rettenetes kinlódásban fizeti meg árát a papi becsület maradék-mivoltának.

Az áttörés legfőbb teendői:

Öszinte és töredelmes gyónás. A kegyelem-állapot gondos fönn-tartása.

A vámos imádságos lelkülete. Alázatos és kitartó lelkület. „Uram, légy irgalmas nekem szegény bűnösnek!” (Lk. 18, 13.)

Maradék-talan köteleességteljesítés.

NB! Világi papnál ez az egész becsületkérdés sajátosan tolul előtérbe, hiszen ha valaki, ő van igazán gyertyatartóra állítva, „hogy mindenkinek világoskodjék”. (Mt. 5, 15.) Ő elsősorban a lelkék pásztora is.

III. Gátlás.

A világi papok életszentségének van elméleti és gyakorlati gátlása.

A) Elméleti gátlás

Akik a pap életszentségi kötelezettségéről tanulmányokat írtak, amely világosan látják és állítják azt, hogy a papnak szent életet kell folytatnia, éppoly homályossá és bizonytalaná válik beszédjük, amikor e kötelezettségnek mintegy hivatalos jellegét veszik szemügyre. A zavart az okozza, hogy van fejlett szerzetesi állapot az Egyházban s ezzel az állapottal szorosan kapcsolatos a szentségre törekvés kötelezettsége. Viszont a világi pap nincs hasonló állapotban.

Rövid összefoglalást nyújt az egyházirodalom idevágó termékeiről s azok tartalmáról Zimmermann O.: Lehrbuch der Aszetik c.

terjedelmes kötetében. (Herder, 1929. A könyv alapossága és az egyetemes aszkétikus irodalom feldolgozása tekintetében első helyen áll.)

„A tökéletességre vonatkozó kötelezettség” fejezetében (244—250. ll.) tárgyalja a világi pap és általában a pap kötelességét a tökéletességre törekvést illetően.

Legelőször is tisztázni akarja azt, hogy mi tulajdonképpen a kérdés. Megállapítja, hogy ezek: A világi pap a tökéletesség *állapotában* él-e? Kötelezve van-e tökéletességre? Szent Tamás is kiváló hit-tudósok vitájára utalva, amely vita az „állapot” fogalma körül mozgott, hozzáfűzi: „Legyünk csak tekintettel arra is, hogy még két más kérdés is forog fönn: Állapot-e a világi pap élete? (erre igenlőleg szoktunk felelni), és ez az állapot a tökéletesség állapotainak egyike-e? — Ismét más kérdés az, hogy vajjon a világi pap élete természete szerint tökéletesebb-e, mint a szerzetes élete. Szent Tamás (2, 2, 184, 8) rámutat arra, hogy különféle összehasonlítási szempontoknak megfelelően, amilyenek: állapot, szentelés, hivatal — miképpen múlja fölül az egyik életforma a másikat, amiért is nehéz abszolút feleletet adni. Mégis, úgy látszik, hogy Szent Tamás, a püspököt kivéve, a szerzetesi életnek adja az elsőséget.” Szent Tamás nyomán kimagasló hit-tudósok vitatkoznak a dolog felől. — „Roppant bonyolult kérdés ez, — jegyzi meg Zimmermann — amely azonban érintetlenül hagyja azt a tant, hogy a világi pap kötelezve van a tökéletességre.” Bűn terhe alatt való kötelezettség-e ez, vagy „besonders drängender Rat? — kérdi tovább. S akár egyik, akár másik, miben van különbsége a szerzetes kötelezettségétől?

Kiváló teológusok voltak, akik viszont úgy gondolkodtak, hogy a papi állapot mint olyan kanonikus értelemben is a tökéletesség állapota. Pl. Fontaines Gottfried, világi pap, kiváló teológus és Szent Tamás kortársa. (L. Heiliges Priestertum, 39. l.) — A párizsi egyetem kiválósága, Gerson János, szintén világi pap, „doctor christianissimus”, legalább is a lelkipásztor számára, akinek föladata mások tökéletességén munkálkodni, állítja, hogy annak állapota „status perfectionis exercendae” (Opera II. 534.) s ennyiben fölülmulja a szerzetes-állapotot, amely „status perfectionis acquirendae”. — Suarez szerint a pap a fölszentelés következtében a tökéletesség állapotában van „inchoative”. (De religione tr. 7, l. 1, c. 17, n. 4.)

Ime, egy kis ízlelni való, hogyan lehet jószándékú okoskodásokkal kérdéstömeggé duzzasztani ennyire életbevágó igazság tisztázását. Nem csoda, ha a homályos elméleti boncolgatásból a gyakorlat számára előállt a világi pap szoros életszentségi kötelezettségének homálya. Ahonnan már csak egy lépés az a tudat, hogy ilyen kötelezettség bizonyára nincs is, mert ha volna, akkor világos volna.

Igy állt elő a világi papnak olyan értelmezése, amely ha vallotta is, hogy a világi pap a kereszténynél nagyobb tökéletességre van kötelezve, papi jellege és föladatakore pedig nagyon is megkívánja a szent életet, az állapot, status fogalmánál elakadt, s a világi papra nézve nem tudott mit kezdeni vele. [Szent Tamás ugyanis az „állapot” fogalmához három dolgot tart szükségesnek: örök elkötelezettséget, ennek ünnepélyes elfogadását az Egyház részéről, annak látható voltát, amire

az elkötelezés vonatkozik. Ezeket együtt csak a szerzetesi és püspöki állapotban találja meg. (Summa Th. 2, 2. 184. 4.) A papi állapotban ezeket nem találja együtt, világosan állítja azonban a szentség követelményét: „Per sacrum ordinem aliquis deputatur ad dignissima ministeria, quibus ipsi Christo servitur in sacramento altaris, ad quod requiritur *maior sanctitas interior* quam requirit etiam religionis status.” (Ibid. a. 8.) „A szent egyháztanító műveinek különböző helyein és különböző fordulatokban találkozunk ugyanezzel a gondolattal. Vagyis azzal, hogy a papi hatalmak gyakorlásához nem elég akármilyen erény, hanem kiváló erény szükséges, ami által azok, akik a papszentelést vették, a keresztény nép fölé emelkedjenek, nemcsak szentelésük méltósága, hanem szentségük érdemei folytán is.” (Heiliges Priester-tum 39. 1.)]

A világi pap életét tehát nem tudták beosztani sem a tökéletes élet, sem a tökéletességre törekvő élet *állapotának* fogalmi körébe.

Ez alapon jutott el a közfelfogás is arra a meggyőződésre, hogy világi papságban nincs komoly törekvés életszentségre; náluk csak az fontos, hogy a vallás köteles külső teendői el legyenek végezve. Aki ennél többet keres egy papban, az forduljon szerzetesekhez. Ugyanúgy, aki mint pap maga is életszentségre akar törekedni, menjen szerzetbe.

Nem tudom, belenyilalt-e már élesen és fájdalmasan a papság tudatába, hogy ezen az úton mennyire agyonsilányult a papi jelleg értékelése papoknál és híveknél egyaránt. Mert a szerzetespap sem papi mivolta címén tartozik tökéletességre törekedni, hanem szerzetesi volta miatt. — Marad tehát a papi ordo olyan kincs, amelynek birtoklásához és érvényesítéséhez, jóllehet önmagában szent dolog és minden, amire kötelez, szintén szent, nem tartozik hozzá az alany személyi értéke, életszentsége olyan értelemben, hogy erre az értékre állapotából kifolyólag köteles volna törekedni.

Bőven és ékesen hirdette a papság azt, hogy mily roppant dolog a papi karakter és hivatal. S amíg gyermeki élő hite volt a tömegnek, hitte ezt és így rendezkedett be a pappal szemben. Hitte a pap is, amíg élete ezt a hitet el nem koptatta. De akiknek lelkében kifejlődött a vallásos gondolkodás, azok — akár papok, akár hívek — világosan látták a papi jelleg és az azt hordozó alany fejlett személyi értékeinek, mindenekfölött erkölcsi és vallásos értékeinek szoros és köteles összetartozását.

Hirdették is ezt szóban és írásban szentek, jámbor írók és hivataluk súlyát érző főpásztorok; azonban inkább mint illő buzgósági törekvést, nem pedig mint a legegységbe becsületűgyet, mely a papi hivatáshoz kapcsolódik.

A római jogi gondolkodás szellemében érthető az erős különbségtétel szerzetesi és világi papi *állapot* között. A tökéletességre való törekvésnek hatalmas, szilárd keretét és aprólékosan kiépített rendszerét adja a szerzet. A világi papi élet nem ad ilyet. Maga a tökéletességi törekvés, mint élet, az ellenőrzés, példaadás és kölcsönös buzdítás fontos társas elemeiből is tevődik össze, amely elemek szét-szórta élő világi papoknál nincsenek meg. Ha ehhez hozzávesszük azt

a meggyőződést, hogy a keresztény tökéletességre csak így lehet alaposan és a siker reményében törekedni, akkor nem marad más hátra a pontos következtetés útján, mint az, hogy a világi papi élet nem alkalmas a tökéletességre való törekvésre és éppen azért nem is lehet a papi életnek mint ilyennek ez a szoros állapotbeli kötelezettsége.

És a történelem is bizonyítani látszik e felfogást. Míg ugyanis szerzetek játszva építették ki a tökéletesség elérésének eszközi rendszerét — a világi papság máig sem tudott kiépíteni egy határozott, életképes rendszert, amely alkalmas módon vinné a komoly törekvőket világi papi életszentségre. A Holtzhauserrel kezdődő kísérletek, amelyek máig az Unio Apostolica sacerdotum saecularium (ez a legfejlettebb lelkiségi tömörülés világi papok között) alakjáig jutottak el, nem adnak egyebet, mint buzdítást és utasítást a világi pap lelki életének napirendi tényeihez; s a ma még általános fölfogás szerint, akik ebbe az Únióba belépnek, azok a szoros világi papi kötelezettségen túl buzgósági törekvést ápolnak lelkükben.

A megoldás, úgy látszik, ott van, hogy egészen elemi gondolkodással kell visszatérnünk a szentírás és szenthagyomány alapvető tanítására, a papi fölszentelés, jelleg és küldetés legbelső mivoltára és a kegyelemtől sugalmazott, szenvedélytől nem befolyásolt keresztény gondolkodásra. Ebben a kérdések és okoskodások tömege nélkül egyszerű világossággal áll elő a világi papok életszentségének hatalmas és megfélemlítő kötelezettsége.

És hogy erre az átlagember és átlag papság adottságai, természeti és természetfölötti adottságai nem látszanak alkalmasoknak? Valószínűleg. Éppen azért nem lehet átlagembert világi pappá szentelni. S itt jön a nagy válaszvonal a világi papság elhatárolásában, vagy ha úgy tetszik, a nagy szempont a világi papság kiválasztásában. Világi papnak csak természeténél, fejlődésénél és kegyelmi adottságainál fogva szilárd alkatú és az átlagon felüli értékű embert lehet fölszentelni.

Erre aztán bárki kérdezheti, talán mosolyogva, hogy hol vannak ezek az értékes szentelni való személyek. Ebben a kérdésben már benne van a kérdés megítélése is. Ezeket az értékes személyeket nem ölbetett kezekkel kell várni papi konkurzusokra, hanem a legkomolyabb munkával, ami csak létezhetik az Anyaszentegyházban, kell kinevelni őket. Mert kinevelhetők. A hivatásokat nem mi teremtyük, hanem Isten adja. És Isten csak egészértékű papi életre ad hivatást. Nem ilyen papi hivatást nem is adhat. Ezek az Istentől adott teljes értékű hivatáscsírák azonban mélyreható, nagyarányú és minden felelősséggel teljes közreműködést kívánnak, elsősorban a világi papságtól. Amikor ez a közreműködés meglesz, akkor majd nem kérdezzük mosolyogva, hol vannak azok a fejlettértékű világi papnak való személyek.

Az elméleti problémára nézve pedig, hogy t. i. a tökéletesség vagy tökéletességre való törekvés állapota-e a világi papság, csak ennyit: ilyen problémán nem lehet elakadni. Ha nem lenne állapot, azzá kellene tenni. De nincs szükség, hogy azzá tegye valaki. Elégé állapot az! S ennek az állapotnak követelménye az életszentség, nem-

csak a törekvés — jól-rosszul — feléje. A szerzetesnek elég a törekvés. A papnak nem elég. Akárhol is van, s akármilyen „világi” névvel illessék is. A megoldás a személyi érték magasabbrendűségében és e magasabbrendűség szilárd értékállóságában van.

B) Gyakorlati gátlás.

a) *A nagy közelség, sőt teljes együttlét a világgal*, minden bűnével, csábító „értékeivel”. A világ szelleme nem az életszentség szelleme. Pont ellenkezője. Cselekvő, támadó ellenfele. Kikezdi, kimar, kilúgoz. Sajátosan ingerli is a papi élet komolysága és szentségi törekvése.

A világ álarca mögé helyezkedik el a legnagyobb ellenfél is: a sötétség hatalma, mellyel a küzdelmet Szent Pál colluctatio-nak (Ef. 6, 12.) nevezi és fölébelyezi minden más apostoli erőlködésnek.

Hogy mit jelent ez a támadó világ és alvilág, arról nem szükségképpen van fogalma minden világi papnak, csak annak, aki ezzel a támadással szemben helyt akar állni és papi értékeit mindenáron megtartani. Az ilyen pap, főleg ha egyéniségében sajátos támpontokat talál a világ és alvilág, hihetetlen colluctatiókba sodródik. Ez a magyarázata sok esetben jólelkű és jószándékú világi papok meghasonlásának és bukásának.

b) *Az egyedülvalóság*. „Erős város a testvér, kit testvére megsegít”. (Péld. 18, 19.) Tehát ellenkezőleg: gyöngé város a testvér, kit testvére nem segít. Igen, az erőtlenségnek nagy törvénye ez.

A világi pap papi egyedülvalósága olyan nagy, hogy, ha az Eucharishtiában Jézus nem mindene, hamarosan elernyed, kiszárad, világias legényemberré, sőt agglegennyé torzul.

c) *A minden ember minden bajának zuhataga* s folytonos hullámvérése. Minden rajta akar megtörni és orvoslást nyerni. Könnyen belefájdul és belefásul ebbe a lélek. S amikor így van, az eredmény csak ritkán tompa nemtörődömség (pedig már ez is épp elég gátlás a lelkiesség útján), hanem többnyire keserű ellenkezés, belső és külső tiltakozás.

d) *Az elégtelenség élménye*. Külső és belső elégtelenségé.

Külső: amikor nem tudja elvégezni még azt a munkát sem, amelyet egyszerű ésszel is szükségesnek kell itélni, amilyen például az Egyháztól elszakadt lelkek visszahozása, a vallással meghasonlott proletárok mentése, a nemzetgyilkos bűnözések megfékezése. Hány és hány világi pap tehetetlen ezekkel és hasonló más nagy pasztorális feladatokkal szemben.

Belső: az üres lélek kongása, hogy Isten előtt nem vagy kedves, nem vagy igazi mediator, üdvösség közvetítője. Élményvilága nem a tiszta öntudat, a fénylő cél, az egyensúly, a megelégedettség, a kincses lélek túlcserülése, — hanem ezeknek nagyon sok esetben pont az ellenkezője. Hogy ehhez lelkiségének hűtlen és sorvasztó kezelésével jutott el, az már ekkor nem számít. A valóság az, hogy ez az állapot szörnyű gátlás az életszentség felé.

e) *A csalódások*. Az első idők csalódásai és az egész élet csalódásai.

Az első idők csalódásai:

Esetleg hamar rájön, hogy a papi élet nem olyan rózsás, mint hitte. Van abban sok hétköznapi szürkeség, kiskaliberűség, talán falusi alpáriság. Kód: kétségek, ólmos érzelmek köde. Vihar: szenvedélyeké, külső támadásoké. Éjtszaka: a vigasztalanság, a szomorúság, lelki elsötétülés. Keresztútjárás: kezdve a falusi pocsoljától és istállószagtól föl a magas lelki keresztelig. És Jézus sem látható mindig. Sőt olykor mintha igen messze volna.

Talán megállapítja azt is, hogy lelki élete, imái, elmélkedése, szentmiséje, zsolozsmája nem nyujtanak olyan támaszt, segítséget, mint a szemináriumban hitte róluk. Hiszen ezek mellett szinte úgy kell vagy kellene erőlködni, mintha alig, vagy nem is imádkoznák.

Beszámolhat magának arról is, hogy az emberekben csalódott. Tudta ő régen, hogy nem angyalok. De így közelről a fogyatkozásaik valahogy egészen más színűek és ízűek, egészen más élük van. Őnzők, szenvedélyesek, komoly hibáik vannak... S ezek ellen nem nagyon küzdenek... S elvárják, hogy ő ezt észre se vegye vagy legalább szóvá ne tegye.

Az élet delén túl:

Kinek nem voltak valamilyes komolyabb és nagyobb céljai, amelyeket az első évek csalódásai után is menteni és eszményíteni tudott lelkében? És ki az, aki ez eszményekben semmit nem csalódott?! Lehet, hogy azért, mert az eszmény kártyavár volt, lehet, hogy azért, mert ösztönös vágyak, ambíciók homokjára volt építve. Ez itt most másodrendű. A lényeg a csalódás. Ez az egész, amiért törtem magam? Ilyen szürke közelről minden, ami úgy csillogott valamikor — képzeletemben?

S hogy a csalódások mit emésztenek a léleknek nemcsak kegyelmi erőin, hanem emberies egyensúlyán is, azt jól tudja, aki megélte.

f) És végül a *titokzatos vulkán*. A *pondus mysteriosum*. A szenvedélyek őserős tüze, hánytorgása, félelmes morajlása. A telhetetlen Moloch, amelynek szentségtelen étvágya folyton nő... Mily döntően avatkozik bele ez a titkos világ, ez az embertelen emberi elem papi sorsunkba, főleg pedig papi értékeink sorsába! Igen sok papnak kihűlt látatómegén nő az a flórája, ami ott nőhet.

A lezárt vulkán, a lefogott őserő, a megfékezett hánytorgás, az elnyelt morajlás: született hősök sajátja. S ilyenekkel kicsi számban dicsekedhetik még a papság is, pedig ha valahol vannak, főleg annak soraiban vannak.

IV. Cselekvés.

Nem részleteket akarok itt kidolgozni, hanem átfogó, nagy vonásokkal fölvezetni a legfőbb tennivalókat, melyek segítségével hivatása szentségét betöltő papi nemzedék boldogíthatná az Egyházat és az emberiséget.

1. Ébredés.

a) Kell az ébredés!

Ébredni álomból szoktak vagy kábultságból. Van tehát a papságban is álom vagy kábultság? Sajnos, igen. Habár megvannak a nemes kivételek.

Dormiunt multi.

Alusszuk a letűnt világ álmát. A letűnt világét, amelyben a papságot hit vette körül, örvendett elismert tekintélyének, a jólét habjain ringott sajkája.

Alusszuk a jelen világ álmát. Ebben az álomban rendben van többé-kevésbé minden, legalább is annyira, hogy nem kell izgulni. Elég jók a papok ahhoz, hogy miattuk Isten ne pusztítsa el kénkövel vagy özönvízzel az emberiséget. Dolgoznak is annyit, mint a többi nemzetkormányzó erők. A nép ugyan nyugtalan, de ez konkolyhintőtől van. Villámterhes felhők tornyosulnak a magyar égen? Nohát, törvény és jótékonyosság alakjában itt is, ott is épül villámhárító. Hogy mit kíván a kor s mit óhajt a nép s hogy a földalatti erők már dübörögnek s hogy vergődő milliók szülési fájdalmában Istennek új tervei szövődnek? — Ez talán mégis álomrontó képzelődés vagy legföljebb szerzetesi elmélkedések „luminá”-ja.

Alusszuk a jövő világ álmát. Ez álomban a jövő a régiek folytatása. Nihil novi sub sole. A történelemben mindig voltak váltások és csikorgások, gátszakadások és tarajos hullámok, aztán megint minden medrébe tért, régi útjára egyenesedett s megtalálta az Egyházat s benne a papságot. Van aztán isteni Gondviselés is, van Magyarok Nagyasszonya is, aki őriz minket. Mit is tehetne a papság, mikor a jövő társadalmi rendjét nem emberi kezek építik? . . .

b) *Mire ébredjünk?*

Világosságra!

Világos tudatára annak, hogy vagyunk, mik vagyunk, mik lehetnénk és miknek kell lennünk, ha egyéni és közös becsületünket menteni akarjuk e kor és az örökkévalóság színe előtt. Tehát ébrednünk kell:

Önismeretre. Isten fiainak öntudatára. Önnevelési célok tiszta látására.

Ébrednünk kell papi mivoltunk roppant valóságának tudatára. Istentől és Istennek való lefoglaltságunk, konszekráltságunk sodró élményére. A belénk helyezett kegyelmi tőkékre. A nagy küldés, nagy célok tudatára; hogy Krisztus egész ügye kezünkbe van téve, rajtunk keresztül akar diadalra jutni. Mekkora bizalom ez Krisztus részéről! De rajtunk el is akadhat ügye, csúfság is érheti. Visszaélhetünk vele. Átkai lehetünk ügyének. Mekkora felelősség! De felelősség a közösség felé is. Jólétéért és kiteljesedéséért.

Ébrednünk kell korismeretre. Kor-lelkiismeretre. Korszerűsége. Emberszolidaritásra. Országcélok és világcélok látására.

Erőre!

Mennyi alacsonyrendűségi és erőtlenségi öntudat, féltékenység és gyávaság van bennünk! Talpra kell állni, gerincet kihúzni, tüdőt tele-szívni!

Megútálni minden benső rothadást, megútálni minden vakondszellemet! Megkívánni az egészséget, az életteljességet.

Engedjük magunkban megmozdulni a nemes emberi és az isteni erőket! Szítsunk föl magunkban igényeket: a vitézség, a hősiesség igényeit, másokért, a közösségért hozandó áldozatok igényeit! Föl-szítani a vértanúk lelkét és a vértanúság eszményét!

Ébredni kell az erőegységek összefogására és beirányzására. Szegletkövek és kötőanyagok gyanánt beépülni a jövő társadalmába, vagy legalább is kitörülhetetlenül beírni a dolgozó, az építő papság nevét a közös emberiség új épületébe.

Megváltani a terhelt kort. A szatanizmus megszállottságát orvosolni! Isten szívéig ható könyörgéssel és testünkéből, lelkünkéből vett áldozattal, papi behelyettesítéssel és holocaustummal.

Munkára!

Ne sírjunk és panaszkodjunk azért, hogy magunkat építeni kell a Szentlélek templomává, papi templomává. Ne sírjunk és panaszkodjunk azért, hogy magunkat építeni nem elég, hanem a lelkek templomát is nekünk kell építenünk. Ne sírjunk és panaszkodjunk azért, hogy a társadalmak és népek is ránk várnak és hagynak még az alapokban is munkát nekünk, nem hogy a tetőzetnél ne hagynának.

Vállalni azt, hogy mi vagyunk az emberiség első munkásai, a nemzet első napszámosai. Vállalni azt a munkát is, amelyet más már nem bír vagy nem akar elvégezni. Helytállni akkor is, amikor már mindenki meglépett. Utoljára dőlni ki, utoljára vérezni el.

2. Tömörülés.

Még sejtelmünk sincs arról, hogy mik lehetnénk mi és mit jelenthetnénk mi az emberiségnek, ha egyszer teljes öntudatra és teljes erőre ébrednénk és egyedi öntudatunkat és egyedi erőnket szilárd, szerves egységbe foglalnók.

Ma még igénye is alig van ilyen öntudati és erőegységnek. Akikben pedig megmozdult ez az igény, nem tudják, mit kezdjenek.

Talán pár szót ide. — Az nem nagy szegény, ha beállunk a szervezés világrekordereinek bámulói és utánczóinak közé. Van nekünk már több és nagyobb szégyelnivalónk is. Nem árthat nekünk a szervezkedés értékes elemeinek utánczása.

A krisztusi papsághoz persze az lenne méltó, ha világraszóló mintaszerűséggel önmagát szervezné meg az emberiség olyan központi erőegységévé, mely annak éltető lelke lenne. Nincs meg ehhez minden alapadottsága? Nincs meg ennek istenileg lerakott beton alapja a hierarchiában?! Nincs erre küldetése?! Micsoda szervezettséget lehetne teremteni a világegyház hatalmas papi táborában! A szabadkőművesek szervezettségéről és befolyásáról szinte babonás képzelettel szoktak beszélni. Az egyetemes papság szervezett erejének lehetőségei — igazi szervező kezében — szédítő arányúak!

De az ilyen gondolatokon könnyen elmosolyodnak, mint naívságon, még java-papok is, mert azonnal a papi-inaszakadtságok jutnak eszükbe. Pedig inkább arra gondolhatnának, hogy mi nem csak inaszakadtságból állunk. Tehát azt kellene marokra fognunk, legalább

magunkban, ami nem inaszakadtság. És még az inaszakadtságban és mögött is erők lappanganak. Kiemelni ezeket!

Melyek itt a legegyszerűbb teendők?

Meg kell teremtenünk az ébredést! Mert a papi tömörülésre kétszeresen kell ébredés. Ébredni kell előbb papságra, aztán a felébredt papok egységére.

Az ébresztés eszközei: hang, zörej, csengő, harang stb. Az eszközkhöz személyek kellene. A személyeknek pedig az alvók közelébe kell jutniok.

Az *ébredtők tömörülése* az első teendő. Ezeknek kell egymást megérteniök, aztán előteremteniök a szükséges anyagiakat az ébresztés eszközeihez. Szellemi agitáció kell előbb, hogy kifejlődjék a *közöségi öntudat és az erők egységének igénye*. Aztán jöhet a szervezés, akár kicsiben, akár nagyban. Ehhez néhány szervező tehetség kell. Lesz biztosan. Talán még zseni is. A korigények mindig megtalálják a maguk embereit.

Értékes papi szervezkedés úgyis lehetséges, hogy nem fejlett papi lelkeségre, hanem egyszerűen a közös papi érdekekre építünk. Ez elindulásnak meg is felel. Így aztán várunk sem kell a lelkeség erősödésére. — Teljes értékű papi szervezkedés azonban csak lelkeségi alapon bontható ki. Viszont aztán a lelkeségnek elsőrangú támasza.

Vannak az Egyházban kisebb-nagyobb világi papi tömörülések. Fajtaik: a) Egy-egy rendszeren nagyobb nevelő- és tanintézet volt növendékeinek összetartása. Elég sok van ebből a fajtából. Átlag alig érnek többet, mint az öregdiákok szövetségei. Nagyon nehéz is többet érniök. b) Vannak kiterjedtebb (az egész világra szétágazó) *lelki* szövetkezések. Legfőbbek: a már említett Unio Apostolica sacerdotum saecularium; Eucharisztikus papi imaegyesület; Associatio perseverantiae sacerdotalis. Ezeket rendszeren az Apostoli Szentszék tekintélye is támogatja. Áldásosan működnek tagjaik között. c) Az Egyház és a hittenyésztés támogatására alakultak: Unio Cleri pro missionibus; Sodalitas sacerdotalis „Pro Pontifice et Ecclesia”; Eucharisztikus papi liga (a gyakori szentáldozás terjesztésére). d) A tudományos szakképzés ápolására egyelőre csak országoként szövetkeznek a papok. Ilyen szövetségek: Hitoktatók egyesülete; Diákfiúk és diákleányok lelkipásztorainak szövetsége; Kórházak, gyógyintézetek lelkipásztorainak szövetsége. e) Szociális, karitatív papi egyesületek: jogi, gazdasági tanácsadás céljaira, papi becsület védelmére, betegségek támogatására stb. K. Algermissen a „Lexikon für Theologie und Kirche” VIII. kötetében, 472—473. col., nyolc ilyen egyesületet sorol föl német nyelvterületről.

Ezek a szövetkezések kizárólag arra valók, hogy az egyes papok lelki, önképzési, egészségi, anyagi érdekeit szolgálják, s e mellett bizonyos testvéri találkozást tesznek lehetővé és így a társas szellemet ápolják. (Kivétel a hittenyésztési és hitvédelmi ügyekben való szövetkezés.) — Olyan tömörülés, amelynek célja a papságban lévő *emberi és papi erők* minél teljesebb kibontása és szervezése nagy papi föladatak megoldására — egyszerűen azon az alapon, hogy ez a

hierarchia mellett nagyon is lehetséges — ilyen tömörülés még nem létezik.

Bízunk abban, hogy a magyar klérus nem lesz utolsó a nagy tömörülési akcióban, amelynek, gondolom, az Egyházban még belát-hatatlan jelentősége lesz.

3. Papi közszellem.

Ez lesz az ébredésnek és tömörülésnek egyik nagy gyümölcse. Oly nagy dolog ez talán? Hiszen közszellem mindenütt van, a papságban is, és volt mindig.

Igen, volt mindig és van olyan közszellem, amely a meglévő „szellemek” közeparányosa. Olyan közszellem azonban, amely *hamisítatlanul keresztény és papi és szervesen hajt ki a papság nagyobb részének lelkéből mint meggyőződés, öntudat, lelkiismeret, akarat, áldozat*, — ilyen közszellem: nincs! És elég messze is vagyunk tőle. Kínai falak is állnak az útban.

Olyan csodálatos világ lesz az, amikor majd lehet és kell értékes papnak lenni és nem lehet csak úgy hevenyén értéktelenkedni, — első-sorban nem is a Főpásztor miatt, hanem a papi közszellem miatt; amikor már nem kell körülnézniök törekvőbbeknek, nem látják-e őket papok, akiknek szemében szálla az ilyen törekvés; amikor már nem kirívó a közösből az a pap, aki nemigen ért kártyához, iváshoz, túl zamatos tréfákhoz stb.; amikor a közszellem már maga tisztítja és építi tovább magát.

Ebben a közszellemben a Spiritus Sanctus is biztosan otthonosan érzi majd magát.

Ez a közszellem lesz a legnagyobb tisztító, nevelő és szervező erő, ez a közszellem lesz minden igaz papi érték fészke, ez a közszellem lesz a papi utánpótlás abszolút biztosító, mert fiatal lelkeket elemi erővel ragad majd meg.

4. Kiforrott papnevelés.

Tizenkét év óta tapasztalom magamon és figyelem másokon azt, amit itt mondok.

Papnevelésünk elképesztően gyarló eredményeiben. Gyarló azért, mert erőtlen. És miért erőtlen? Ennek sok oka van.

Nem itt van a helye annak, hogy ezeket az okokat letárgyaljuk. Csak azért hoztam föl, mert a papi „cselekvés”-nek egyik legfontosabb területe.

Ne vádoljon bennünket, papnevelőket, senki lelkiismeretlenséggel. Mi nem vagyunk lelkiismeretlenek. Csak szakszerű papnevelésünk nincs. Honnan is vettük volna.

Régebben talán jó volt úgy is, ahogy most van. Ma azonban már nem nőnek föl a papi hivatások olyan egyszerűen, mezei virágok módjára.

Ha kellett volna valaha *egészen kegyelmies emberek* a papneveléshez — ma biztosan kellene. Ha kellett volna valaha *valódi nevelők* a papneveléshez — ma kellene. Ha kellett volna valaha „paedagogia energetica” (Marczell M.) a papneveléshez — ma kell.

A leghatározottabb és legkomolyabb munkák várnak ránk:

a) Ki kell fejlesztenünk a *hivatások ápolását* kicsi kortól kezdve, sőt magukban a szülőkben is élesztgetnünk kell a papnevelés szent hivatását és szellemét. Az 1353. canon a legkevesebbet mondja, amit e tárgyról mondani kell; nem a legtöbbet, amiből bátran engedhet el minden pap tetszése szerint.

b) Súlyos anyagi áldozatokat kell hozniok papoknak és híveknek a papi hivatások érdekében. Ennek megértése még messze van. De módunkban áll siettetni.

c) A mai gyermekeket szinte spártai módon kell nevelni, hogy a jövő papi föladataira egészen alkalmasak legyenek: fegyelemben, testi edzettségben, egyszerűségben, igénytelenségben...

d) A kispapi (gimnáziumi) szemináriumok megbecsülése mellett kellene olyan fiúnevelő intézetek, melyekben egészséges, emberies és papi szellemben, az előbb említett fegyelemben stb. nevelődnek a tanulók alkalmas papi nevelőegyeniségek behatása alatt.

Fontos ugyanis kiküszöbölni azt a lelkiismereti kényszert a fiúk lelkéből, hogy az adott szó („Pap akarok lenni”) és a kapott eltartás miatt becsületbeli ügynek tartásuk azt, hogy papokká legyenek, — amely kényszerből sok megalkuvás és lelkiismereti meghasonlás származott már a múltban. Az ugyanis nagyon lehetséges, hogy a fiatal ember középiskolai tanulmányai végefelé, vagy előbb is, egészen más-ként gondolja hivatását, mint mikor az intézetbe jött. Viszont e miatt otthagynia az intézetet túl nagy áldozatot jelenthet neki; hiszen meg-eshetik, hogy nem is folytathatná tanulmányait.

Teljes lelkiismereti szabadság kell a diákoknak, ami csak úgy lehet, ha az előnyös nevelés nem kizárólag „kispapoknak” szól, hanem az ifjaknak, akiből aztán az lesz pap, aki akar. Ez több költségbe kerül, de megtermi gyümölcsét.

Igy aztán megnyílnék a hivatások ébresztésének és összeszedésének kitűnő lehetősége is: tehetségesebb fiúkat (akik papságra is alkalmasaknak látszanak), kiválogatni nagyobb számmal; s ezeken az iskolai évek folyamán nagy gonddal végezni a szelekciót, nem a be-mondott „pap akarok lenni”, sem a *kifejezett* jámborság alapján, hanem a papságra való alkalmasság mélyebb és szakszerű megítélése alapján.

Ehhez természetesen a papi alkalmasság és általában a papnevelés előtanulmányaira van szükség.

(Az idén májusban kultuszminiszterileg megajánlott tehetségi konviktusok megfelelnek erre a célra, ha ilyenek szakszerű papi kezébe kerülnének. Természetesen kérdés maradna, mennyi szabad-kezet adna az állam az egyházas nevelés céljaira.)

e) A nagyszemináriumoknak két nagy célja marad: *a végső szelekció és a papnevelés*. Az előbbinek mindinkább döntő jelentőséget kell tulajdonítanunk.

A bölcséleti és hittudományi képzést fejlettebb előírási alapokra kellene helyezni az egész Egyházban. Módszerűleg pedig mélyebb lélektani és tárgyi célszerűségi szempontok szerint kellene a tantervet kiépíteni.

5. Szilárd lelkeségi keret.

A szeminárium után az újmisési papi lelkülete üvegházi növényként kerül szembe az étellel. Az élet ráhatásai nem alkalmazkodnak az üvegházi előlethez. Ezenfelül megszűnik a gond is rá. Nincs hivatalos gondozója többé.

Azonban nincs szükség arra, hogy bőven vázoljam egyrészt a szemináriumból való átmenet hiányát, másrészt a fiatal pap lelki magáramaradottságát. Túlságosan ismerősek előttünk. Röviden mégis összegezem a főbb problémákat.

A mai papnevelés, illetőleg a papi lélek hivatalos gondozása a legtöbb egyházmegyében lezárul a szeminárium elhagyásával. Kint pedig nem várja igazi papi közszellem az új papot. Aki komolyan vette a szemináriumot, az lélekből hamarosan ütközéseket él meg. Két külön világ ez (melyek legföljebb akkor egyeznek meg, ha bent a szemináriumban is olyan szellem van, mint kint a papi életben); a neopresbyter maga pedig (kevés kivétellel) nem tudja áthidalni.

Igy aztán nincs könnyebb valami, mint hamarosan belátni a szemináriumi élet irrealitását, és vele szemben kezdeni berendezkedni úgy, amint azt „az élet” megkívánja. A szeminárium éles megbírálása sem marad el természetesen. Érthető ebből az a lépten-nyomon tapasztalt jelenség, hogy az „Alma Mater”, ahol a papi lélek fejlődött, egyáltalán nem örvend olyan tiszteletnek és szeretetnek, amilyen hivatása szerint megillethetné. Ebből azonban nem föltétlenül következik, hogy a mai szemináriumok gyöngébbek, mint a régié; inkább arról van szó, hogy a mai kor sokkal élesebben bírál, mint a régi, s ilyenformán papi ifjúsága is.

Hozzájárul ma még a szeminárium leértékeléséhez az a körülmény is, hogy nincs világos fogalom a papság körében a szeminárium rendeltetéséről. A legtöbb pap, főleg lelkipásztor úgy gondolja, hogy a fiatal pap a *lelkipásztorkodásra gyakorlatilag teljesen fölkészülten* jön ki a szemináriumból s éppen azért azonnal be lehet kint állítani bármire, akár az egyházközség szervezését és vezetését is nyugodtan rá lehet bízni. Hiszen tanulták, és ha lelkiismeretes, tudnia is kell. Ha aztán hibázik, könnyen megkapja a kérdést: „Hát nem tanították meg? Mit csináltak öt évig?” — Ilyen egyszerűen is lehet gondolkodni a szemináriumról. Ennek gyökere ott keresendő, hogy régen a papnevelés valami nagyon egyszerű gyakorlati előkészítésben állott. Ma is ebben látja még igen sok pap a szeminárium rendeltetését. Begyakorló intézet. — A szeminárium nem ez. Lehetne a papképzés kiépítésével esetleg ezt is megvalósítani, legalább részben, de ma még így is alig lehet. Egészen pedig sohasem lesz lehetséges. Gyakorlatot csak gyakorlatban lehet elsajátítani. Az élet tele van konkrétumokkal, amelyeknek szinte mindegyike más. Ezeknek közvetlen kapcsolata kell a helyes gyakorlatot bevezető tapasztalatok megszerzéséhez. S olyan természetes is ez, mikor nem a papságról van szó. Senki nem csodálkozik például azon, hogy az ügyvéd még nem ügyvéd, amikor megkapta jogi képesítését és elhagyta az egyetemét. Aztán tanulja a gyakorlatot, s amikor belejött a gyakorlatba, akkor tesz ügyvédi vizsgát.

Majd eljön az idő, amikor az egész papképzés alaposabb át gondolást nyer s abban bizonyára sikerül majd közelebb hozni egymáshoz a szemináriumot és a szeminárium után következő éveket. Ma még a közöttük tátongó űr sok fiatal pap lelkeségét és papi értékét nyeli el. Nem minden tönkremenő papi lelkeség ezeknek az első papi éveknél esik áldozatul. De a legtöbb igen.

Meg kellene teremteni a *szerves átmenetet* a szeminárium és a szabad papi élet között. Lehetne ezt már valahogyan magában a szemináriumban is teremteni. De ennél fontosabb kint a szabad papi életben közvetlenül való segítés.

Az átmenet lényegesen azzal teremtnék meg, ha a szeminárium és az utána következő életkörülmények *papi szelleme* megegyeznék, és ha a szemináriumi elméletből a kinti élet gyakorlatába nem ugrás szerűen, hanem a neopresbyter lélektanának és fölkészültségének megfelelően történnék a bevezetés.

Komoly összefogásra és összedolgozásra van szükség szeminárium és vezető-lelkészpapság között a közbeeső fiatal papok javára. Amíg ez az idő eljön, addig némely eszközökkel lehet e problémát enyhíteni.

Ilyen eszközök: a szemináriummal, főleg annak lelkivezetőjével való kapcsolat, rendszeres rekollekció papi együttesben, nyári rövidebb utánképző tanfolyam . . .

Ilyen és hasonló eszközöket általánosan és hatékonyan csak a Főpásztor tekintélyével lehet beállítani. A Főpásztor tekintélyének támogatása nélkül csak a paptestvéri, baráti szeretet kapcsán, vagy egy állandó alkalmas lelkiatya által juthat a fiatal pap olyan segítséghez, amely átmeneti idejét megkönnyíti.

Mindenesetre akiknek érzékük van fiatal papok problémái iránt, azoknak kellene teljes jóakarattal, a szeretet szellemében segíteniök annyit, amennyit tudnak.

Ezeket az első papi évek problémáival kapcsolatban mondtam el. Valóban sine ira et studio. Azzal a becsületos szándékkal, hogy az ilyen jóakarató föltárással csak előbbre juthat papságunk ügye. — A „Szilárd lelkeségi keret” fönt megadott címében azonban többre is gondoltam. Nemcsak a fiatalokra, hanem az egyetemes papságra. Az elméleti probléma fejtegetésénél a világi papi „állapotra” vonatkozólag láttuk, hogy bizonyos keretszerűségek hiánya miatt akadtak el az okoskodások. Az egyháztörténelem azt bizonyítja, hogy azok a papok, akik a világi papság színvonalának fölemelésén különösen fáradoztak, első dolguknak tartották bizonyos keretszerűségek megteremtését. Annyit, amennyit éppen lehet. Ezeknek a vezérpapoknak (lásd Szent Ágoston, Borromei Szent Károly, Holzhauser) gondolkodása affelé irányult, hogy valamelyes kis testületben éljenek együtt a papok. Tehát ne egészen egyedül, szétszórta. Ezeknek a kis testületeknek azután legyen a Főpásztor által előírt vagy legalább saját maguk által megállapított olyan életkeretük, amelyben hivatásuknak megfelelően egyrészt szabadon mozoghatnak és végezhetik földadataikat, másrészt pedig papi értékeiket megőrizhetik.

Nálunk is minden nagyobb plébánián (s ezekből van elég) többen élnek együtt papok. Vagyis kis testületben. Ez a testület elsősorban talán asztaltársaság. Aztán szerencsés esetben igazi munkaközösség. De igen ritka esetben lelki közösség. Pedig elméletben mindannyian tudjuk azt is, hogy közösen élni, nagy megértésben és szeretetben, sok erényt, azaz mély lelkeséget kíván; és tudjuk azt is, hogy munkálkodásunknak sincs mélyebb hatása, ha tevékenységünk nem a lelkeség mélységeiből források.

A kis lelki közösségeknek a világi papoknál egészen jelentős szerepük lenne. Ez a közösség nem annyi, mint az egyes lelkeségek összege, hanem sokkal több. Pont a közösség miatt. Tudjuk ugyanis, hogy ennek Krisztus szemében is nagy jelentősége van, de sokat jelent lélektanilag is a kölcsönös hatás folytán. Olyan igazi szilárd keret ez, mely véd, tart, életet. — És miért ne lehetne megcsinálni plébániáinkon? Annyit a közösen végzendő lelki dolgokból, amennyit könnyen elbírnak. A Papi Lelkiség egyik számában láttuk egy külföldi pap beszámolójából, mit jelentett neki is, no meg a híveknek, amikor a plébánia 3—4 papja a közösen megállapított időben minden reggel pontosan együtt volt a templomban reggeli imára, egy kis elmélkedésre, egy kis zsolozsmára. Már maga a tény, hogy idejében keltek föl és utána hamarosan Jézus előtt együtt voltak: a lelkeségnek hatalmas ténye a papok számára, a lelkipásztori munkában pedig mélyen megragadó! Tudjuk, hogy a legfőbb papi jellemproblémák egyike: idejében kelni, hogy imanapirendünkben és munkanapirendünkben zavar ne álljon elő. De tudjuk azt is, hogy a hívek fölfogása a papról és egész vallásosságuk alakulása mennyire más, ha a pap idejében kel és jelentkezik Úra, Krisztusa előtt.

Ha semmi másból nem állna a plébániai lelki közösség, mint ebből, akkor is felbecsülhetetlen nagy értéke lenne. — De nem nagyon nehéz beállítani még ezeket a tényeket (külföldön sok helyen végzik, nálunk is néhol): közös (hangos) asztali ima, étkezés egyrésze alatt valamely papias olvasmány (mennyit lehet így tanulni is!), étkezés után közös szentséglátogatás. Itt az Eucharisztia előtt a közös (hangos) ima mélyen hat a lélekre. Rövid, főleg följánlási és megkérelelő imák. S változtatni is ezeket. Igen jelentős még a szentgyónások pontos végzése.

A szilárd lelki keretnek ezek lennének sarkoszlopai. Valóban nem kívánnak vértanúságot, csak egy kis jóakaratot. Nem mondom, annak a kis jóakaratnak erősnek is kell lennie, főleg a pontos fölkelésben és a többi dolgok következetes tartásában.

Hogy mit tudna ez változtatni mai világi papságunk arculatán, azt egyszeriben el sem hinnők, ha valaki előre mondaná.

A lelki kerethez tartoznának aztán a pontos havi és évi teendők is. De egyszerre most ennyi is elég. Fő ügyis a kezdet és a lényeges napi keret.

6. A lelkeség altruista vállalkozói.

Nem is tudom, milyen nevet adjak nekik. De a név úgysem nagyon fontos.

Azokról a papokról van szó, akiket megfogott a Szentlélek arra a nagy célra, hogy tegyenek minél többet, mindent, amit bírnak, a paptestvérek lelkének fölemelésére.

Mindent! Olyan fönséges szó ez nagylelkű papok szívében és ajkán. Mert azt ugye mondani sem igen kell, hogy ehhez igazi nagylelkűség szükséges? A papi lelkek ugyanis súlyos anyag, kemény is sokszor. Egyébként is roppant felelősséget hordoznak, és nincs könnyebb dolog, mint ennek a felelősségnek nem tenni eleget.

Mindent! Jelenti ez a lélek hősiesség legbelső mozdulását a megajánlás felé, a vállalkozás felé, a behelyettesítés felé, az áldozatok felé. Az egész élet áldozata felé. Maradéktalanul, a papokért. — Sok bátorság kell ide. Fiatalos merész lendület. Nagy Krisztus-szeretet, nagy emberszeretet. Ez a legmélyebben papi és legtüzesebben apostoli magatartás.

De nem jelent semmi érzélgősséget, komorságot. És nem jelent fitogtatást sem. Csöndben húzódik meg ez a nagy vállalkozás. Fő, hogy a Szentlélek tudja és Ő vegye kezébe irányítását. Ő majd ki is neveli.

Jó azonban, ha egymásra találhatnak ezek a vállalkozók. Gondolom, ez a Szentlélek szándéka is. Együttesen még nagyobb erejük és hatásuk lesz. S a fokozás fontos, mert rájuk vár a *legnagyobb feladat* a jövő kereszténységében. Az igazlelkű, egészlelkű, hőslelkű világi papság kiteljesítésének feladata.

Hunya Dániel S. J.

Ismerjük meg, megszeretjük!

Nem ismerjük eléggé, ezért nem szeretjük méltóképp Jézus szent Szívét. Ūri, előkelő, nemes, isteni mivoltát sokan hangoztatják, mégis gyűlölik, káromolják.

Mintha hatalmas paloták vasvárát látnók. Csupa szilárdság, csupa erő. Mély, kemény talapzat. Megdönthetetlen dogmák vasbetonszerkezete mered reám Jézus Szíve isteni jóságának általános hangoztatásával. Apró szívem azonban a végtelen szeretetnek egyszerre való befogadására képtelen. Ezért nem értem, szeretetét ezért nem érzem. Nem sok száztermes palota kell nekem. Beérem egy meleg, világos, a szükséges bútorzatú, szerény szobával, ahol otthon érzem magamat. — Egyik lelkigyakorlatozó évek hosszú során át hányódott, vetődött, eresz alatt, gödrökben, barlangokban, nyomortanyákon húzta meg magát. Borzasztó emlékei álmát most is megzavarják és kis családi fészében boldog valóságra ébredve párnáját is megcsókolja. Ő, de jó az emberséges életet lehetővé tevő otthon melegsége, rendje, tisztasága, biztonságos, hűséges szeretete. A mérhetetlen Isten lelkületének megértéséhez szükséges, hogy felaprózzam végtelen nagyságát, szeretetét. Ezen aprófán tudom teremtményi szeretetem tüzét fölgyújtani. A lelkieken is kis igényűek vagyunk. Egy szívben is elférünk. A földi embernek a hitves szíve is elég. Máséra nem vágyik. Mások szívében nincs otthona. Tehát kell a nagy palota, isteni igazságok tárháza; én azonban csak a nekem valóknak párnázott, barátságos szobácskájában érzem jól magamat. Nincs hivatásom apostoli életre, mondja az emberiség túlnyomó többsége. Beérem egy szerető szívvel, családi fészekkel. — Aki pedig tökéletességre törekszik, az Ūr Jézus Szívére vágyik.

Az Ūr az emberiség átlagától csak azt kívánja, hogy a földi cél is az örök élet irányába legyen beállítva. A hétköznapi életben se feledjék, hogy „nagyobbra születtem, a menny az én hazám”. Lehet így is érdemszerző életet élni, a szentség magas fokára jutni. Ezt a példát adja a világmegváltásra leszállott Jézus Szíve világinak, szerzetesnek egyaránt. Elemezzük csak!

A második isteni személy földi életének legnagyobb részében a hétköznapi, családi élet teendőit végzi. A bűnt kivéve, hozzánk egészen hasonlóvá vált. Abban is, hogy kilenc hónapon keresztül fejlődött, de máris megváltói munkát végzett. Így nyilatkoztatja ezt ki Baij Mária Cecília bencés apátnőnek a montefiasconei kolostorban 1731—66. évekbén.* Értelmemet ekkor is használtam. A látástól való

* Ez a kinyilatkoztatás a S. Officium felülvizsgálata és jóváhagyása után XV. Benedek pápa rendeletére és költségén 1920-ban lőn kinyomatva. Magyar fordítása munkába vétetett. A német példányok a Kordában elfogytak.

megfosztatásomat felajánltam az emberek szemének bűneiért. Könynyek nélkül sírtam értük. Azokért is, akik sírnak meg a vakokért. — Csak Mária tüzes sóhajait hallottam, szívem egyesült az övével; minden érzéséről tudomást szereztem. A méltatlan beszédek meghallgatóiért engeszteltem Atyámat. Örök Bölcsesség létemre hallgatnom kellett. Ezt a gyötrődésemet a beszéd bűneiért hoztam áldozatul, meg azért is, hogy az emberek gúnyt, rágalmat békével tűrjenek; Isten szavát meghallgassák; erényesen hallgatni tudjanak. Szaglószervem gyönyöreitől megfosztottan attól az illattól is tartózkodtam, amit az Igével egyesült emberi természetem kisugárzott. Ezt csak anyám élvezte. Mi a virágok illata az erényekéhez képest, melyek belőlem kiáradtak!?

Teljes mozdulatlanságom kínjaival a kezek és lábak bűneit engeszteltem. Mialatt Betlehemben anyám is hiába kopogtatott bebocsátásért, én imádkoztam az Atyám kegyelmeinek ellenállókért. A barlangban megköszöntem jó anyámnak, hogy nekem lakást adott és megkérdeztem, mily jutalmat kíván érte. Azt, hogy minél tökéletesebben követhessen engem, volt anyai szívének válasza. Erre édesanyám elragadtatásba esett, én meg a magam isteni erejével csodásan a világra jöttem s a szalmán fekve fölajánltam magamat mennyei Atyámnak a világ bűneinek kiengesztelésére. Minden elégtételre készen nyilatkoztam, hogy a bűnösök mind megtérjenek, üdvözüljenek. Majd sírni kezdtem, fáztam, mire anyám magához térve, kifejezhetetlen örömmel fölemelt. Utána lelkére hatottam, győzze le alázatosságát, tiszteletét, alárendeltségének érzetét, mit az emberré lett Isten iránt érzett, szorítson szűzi kebléhez, hogy isteni szeretetének tüze fölmelegítsen, és csókoljon meg. Ekkor kaptam a legédesebb csókot, a fiú — édesanyjától, Isten — teremtményétől, az isteni völegény — lelke jegyesétől. E kimondhatatlan örömben, melyet az én csókom fokozott, lelkét lehelte volna ki édesanyám, ha nem őrzöm életét. Nem is gyakran engedtem meg arcom megcsókolását, hogy legyen alkalma önmegtagadásával a bűnös csókokért Atyámat kiengesztelni. Lábacskáim, kezecskéim csókját többször megengedtem. Majd igen ügyes kézmozdulatokkal pólyába és kívánságomra jászolba helyezett, hogy előtte letérdelve Szent Józseffel együtt imádjon. Én meg számomra mennyei Atyám haragjának minden büntetéséért esedeztem, hogy mindenkit üdvözíthessek.

Meg is kezdtem szenvedéseimet. Sokat fáztam, bár enyhe időt, melegebb ruházatot is teremthettem volna; sokat éheztem, hogy eleget tegyek a mértéktelenségért. Anyám sírva szemlélte önmegtagadásaimat, hisz szoptatásom legnagyobb örömét képezte. Akaratát azonban az enyémhez alkalmazta.

Igy szeretett minket a kis Jézus Szíve. Atyám pedig gyönyörködött e fölajánlásaimban és kiengesztelődött.

A pásztorok imádása alkalmával kértem Atyámat, adja nekem a Jó Pásztor nevét. Felajánlottam magamat, szolgálatomat a tévelygők visszatérítésére. Nem félek a fáradozásoktól, nélkülözésektől, életemet is feláldozom értük. Édesgetni, cirógatni, keresni, hívni, a pokoli farkas torkából kimenteni fogom őket. Csak azok fognak elpusztulni,

akik Tőlem erőszakkal elszakadnak, a farkasoknak adják át magukat, hogy széttépeessenek. Mindjárt el is foglaltam főpapi hivatalomat, de nem külső munkákkal, mert emberi természetem erre most még képtelen volt; annál inkább imádkoztam Atyámhoz, hívó szózatával vezesse vissza a tévelygőket.

Kegyelmet kértem a pásztorok számára, hogy szolgálatukat szeretettel, önfeláldozással végezzék. Noha mint Isten öröktől fogva mindent tudtam, most mind elvonult szemem előtt. Előbb, mint Isten Igéje szenvedésre képtelen voltam, de most nagyon gyöttrődtem a ragadozó farkasok láttára, viszont jó papjaim szemlélése nagy vigaszomra szolgált.

Az egyiptomi futáskor az úton sokat nélkülöztünk. Édesanyám és József csak kenyérral táplálkoztak. Ez hamar elfogyott. Az alalmazna sokszor elmaradt. A puszta földön háltunk. József köpenye volt egyedüli takarónk. Akartam a szegénységet, a Velem levőkét is. Ők tudták rendelkezésemet és nyugodtan viselték, daloltak is hozzá. Én meg élveztem a lelki szegénység istenimádatát, Atyámtól pedig kegyelmet kértem a nélkülözők vigasztalására, megsegítésére.

Egyiptomban isteni hatalmamot éreztettem a gonosz szellemekkel, melyeket kényszerítettem a bálványszobrok elhagyására, ezeket pedig a lakosság rémüldözésére egytől-egyig összetörtem. Tudósaik gondolkozóba estek, isteneiknél nagyobb hatalom megjelenését sejtették. Ezt akartam elérni és megáldottam őket egyelőre testi egészséggel, mert a lelkiek befogadására még alkalmatlanok voltak. Lakást ott sem adtak. Elhagyott viskóban húztuk meg magunkat, hogy a jóléttel visszaélők bűneiért engeszteljem meg Atyámat.

Tudtam, hogy fájdalmat okozok anyámnak, ha tejétől meg kell válnom. Megköszöntem anyai gondosságát, mire ő letérdelt és bocsánatot kért esetleges figyelmetlenségéért; megköszönte, hogy Isten Fia létemre tőle táplálékot fogadtam el. Utána benső szeretettel megöleltem, megcsókoltam anyámat.

Kilenc füzetten keresztül így folytatódik az Úr szent Szívének megnyilatkozása. Végestül-végig csupa bölcsesség, figyelem, önfeláldozás, szeretet, édesség.

Föltámadása után például figyelmezteti apostolait, hogy szeretetét utánozzák egymás és minden ember iránt. — Amily elnézéssel voltam gyengeségeitekkel szemben, ti is ezt tanúsítsátok embertársaitok iránt, szívesen bocsássatok meg nekik! Szüntelenül tanítottalak titeket, ti is ezt tegyétek! Bármily súlyosan vétkeznek, ne utasítsátok el őket, ha megtérnek! Karoljátok fel, bátorítsátok; bízzanak Isten irgalmában, ki akarja, hogy megtérjenek, éljenek! A visszaeső bűnösöket is oldozzátok föl, ha javulni akarnak! Én is ismételten fölkerestelek titeket, noha még mindig kételkedtetek föltámadásom valóságában. Hogy mások iránt részvétre gerjedjete, nézzétek saját gyarlóságotokat! Készüljete a Szentlélek fogadására! Minél erősebben vágyódtok utána, kegyelmeit annál bővebben árasztja rátok. Uratok vagyok és nem szolgálóimnak, hanem barátaimnak hívlak titeket. Titkaimat közöltem veletek. Láttátok, mit műveltem. Az eltévedtetek aklomba vezessétek! Utódaitok is így járnak el és sokan megtérnek

általuk és nagy jutalmuk lesz. Örüljetez tehát, hogy ily fényes szolgálatra hívtalak! Mert nekem hittetek és engem szerettetek, Atyám is szeret titeket. Nemsokára Atyámhoz megyek, Akitől jöttem, de ne szomorkodjatok e fölött! A Szentlélek eljövetelekor Atyámmal együtt eljövök hozzátok, mert noha három személy vagyunk, egy Istent képezünk. Nálatok is leszek, a nélkül, hogy égi trónusomat elhagy-nám. — Kétségeitekben anyámhoz forduljatok. Égből szállott bölcse-séget találtok nála. Mily kedves ő előttem, azt emberi értelmetek föl nem fogja. Nagy szeretettel, alázattal tekintsetek reá! Engedelmesked-jetek neki! Hirdessétek istenanyai méltóságát és szúzi sértetlenségét! Atyám jobbán ülve minden jót remélhetek Tőlem. Bízatok jóságom-ban! Ezt eléggé tapasztaltátok. Ne féljetez, mindig mellettetek vagyok! Ne csodálkozzatok, hogy majd sorsomban osztotok! Így lesz e földön és az égben is, ahol istenségem folyton gyönyörködtet titeket és mindig új örömökben részesít, úgyhogy az lesz az érzésetek, mintha minden pillanatban újra kezdenétek mennyei boldogságotokat. Így lesz ez szeretteim, mindörökké.

Így elemezve, elmélkedve talán legkönnyebben jutunk Jézus Szent Szíve ismeretére és szeretetére.

Próbáljuk meg!

Révay Tibor S. J.

A pap eucharisztikus lelkülete

Ha valakinek kell kegyelmi, lelki életet élni, akkor elsősorban a papnak kell, aki hivatásából, hivatalából kifolyólag a kegyelem sáfárja.

A kegyelmi élet legfőbb forrása az Eucharisztia. A végtelen áldozat, az isteni lakoma, életünk újtjainak meghitt barátja. Minden egészséges lelki élet elsősorban és lényegesen ebből a forrásból táplálkozik. Különösképen is a pap lelki élete, akinek az Eucharisz-tiához való viszonya a legbensőségesebb, legmegpecsételtebb.

Ezzel az eucharisztikus papi lelkülettel szeretnénk az alábbiak-ban foglalkozni, főleg Eymard művei alapján.

Ezért kell az eucharisztikus papi lélekről szólni, amikor a papi lelki tökéletesség s annak eszközei kerülnek tárgyalásra. — S bizony sokszor úgy vagyunk ezzel a dologgal mint ama, mostanában sűrűn emlegetett hollandindiai szigetekkel, melyeket többször „fedeztek fel”. Fedezzük fel mi is hát, most már egyszersmindenkorra az igazi papi lelki tökéletességet, az eucharisztikus lelket.

Vegyük most elő a kegyelmi élet hétpróbás nagymestereinek, a szentéletű embereknek életét, írásait, ezeknek is legmélyét, az eucha-ristikus vonatkozásokat; s a porosodó, eucharisztikus könyvek életet lehelnek. Úgy vagyunk ezekkel is, mint Alacoque Szent Margitnak a Szent Szív-kultuszról szóló jegyzeteivel, melyek köztudomás szerint 200 évig porosodtak elfelejtett fiókokban. Csak amikor egyes láng-lelkű apostolok kibontogatták a benne rejlő értékeket, akkor varáz-soltak életet és gyújtották fel a szíveket!

De most már beszéljen az egyháztörténelem, mely minden korban egyformán át van szöve eucharisztikus kegyelmekkel és minden rendű-rangú emberrel kapcsolatot bizonyít eucharisztikus vonatkozásban. — Szent Tarziciusz után a IV. századból vegyük elő Jer. Szent Cyrill örökszép katekézisei közül az eucharisztikusokat, az elsőáldozóknak szóló oktatásokat: nagy mélység van bennük. — Az V. századbeli Szent Melánia arra tanít, hogy korában az igazi lelkek haláluk óráján is az Eucharisziába kapaszkodtak. Ő maga haldokolván, szentmisét hallgatott, miseimákat mondott és megáldozott. — Szent Berta özvegy a VIII. század távlatából mély lelket árul el azzal a tettevel, hogy kérte magának azt a szobát, melyből állandóan oda lehet látni a főoltár Lakójára. — A X. századbeli Szent Vencel királynak az ostya és bor készítésénél mutatkozó nagy alázata figyelemreméltó. — A monstranciával ábrázolt Szent Norbert a szabadkőművesek XII. századbeli előfutárjait szoktatta le az Oltáriszentség gyalázásáról. — A XIII. századból: Nivellesi B. Ida arra tanít, hogy szenvedések árán lehet az Oltáriszentség mélyebb kegyelmi sugárzásába férkőzni, kölni B. Krisztina pedig arra, hogy az eucharisztikus hitre vonatkozó kísértések, kételyek is lehetnek a lélek mélyítői. — B. Juliána szűz pedig mély eucharisztikus áhítatával az Úrnapjának apostola. Aquinói Szent Tamás eucharisztikus lángelméjéről e sorok között röviden nem lehet beszélni. — Alacoque Szent Margit kinyilatkoztatásait természetesen az Oltáriszentség színe előtt kapta. — Postel Szent Mária már 9 éves korában vágyódott a köztünk élő Jézus után olyannyira, hogy azután 81 évig nem lohadt benne e szeretet, s üldözés közben saját lakásában merészelt elrejtetni Őt. (XIX. század.) — A XVI. századból két férfi szent tündöklük az Oltáriszentség fényében. Zaccaria Szent Antal bámulatos pasztorális erejét az oltárról nyerte. Rengeteg szociális, prédikációs hatása felett legnagyobb érdeme a 40 órás szentségimádás bevezetése volt. — Bayloni Szent Paszkál életének főjellege „az Oltáriszentséghez való tapadás” volt. 1897-ben ő lett az eucharisztikus egyletek védőszentje. — A mult századi eucharisztikus papákat nem kell említeni, oly ismertek.

Meg kell emlékeznünk a mult századból B. Eymard Juliánról. Kora ifjúságától, édesanyja példájára mélyen eucharisztikus lélek. Papi hivatás ég ezzel együtt lelkében. Mindenkit az Oltáriszentséghez terel: adoráló férfi és női kongregációt alapít és a papok adoráló confraternitását; a pap nélküli, elhagyatott híveket elsőáldozásra s utána eucharisztikus életre neveli.

Vegyük most szemügyre az eucharisztikus lelkületet mint tökéletességet, a kimondottan eucharisztikus lelkű Boldog Eymard Julián írásai alapján. Annak az Eymardnak, aki a X. Pius-féle eucharisztikus tavasz legnagyobb előmunkása, az Oltáriszentség legnagyobb újkori apostola. Ő nem sajtó alá rendezett eucharisztikus elmélkedéseket írt, nem is volt szándékában azokat kiadni. De annál értékesebbek ezek, mert őszinte jegyzetek: úgy, ahogyan jöttek a Legszentebb előtt adoráló, elmélkedő, szentségimádó lelkébe. — Jegyzetei igen hasznos útmutatásokat nyújtanak az Oltáriszentséggel mindig méltóbb viszonyba lépni szándékozó lelkeknek, főleg a papoknak, akik a napi

Oltáriszentség előtti elmélkedés, hálaadás, adorálás és a heti egyórás szentségimádás gyakorlóinak táborába tartoznak.

Ha végigmegyünk az „Isteni nagy Szentség” tartalomjegyzékén, mindjárt feltűnik néhány egészen jellegzetes vonás. Az imától kezdve az egész egyházi éven át vezet bennünket az isteni Kalauz, az Oltáriszentség által. Az ő vezetésével mind erősebben hatolunk bele lelki életünk fő jellegzetességébe: az eucharisztikus mélységekbe. — A „Szentáldozás — életforrás”-ban a legegyszerűbb értelemben vett áldozási előkészülettől a szentmisén át egészen a legmagasabb természetfeletti törvényekig visz bennünket, de nem is visz, hanem ellenállhatatlan erővel ragad magával. — Oly egyszerűen és simán, de az eucharisztikus lelket mélyen megfogva ír, hogy bármilyen foglalkozású ember, bármily műveltségű lélek hasznot meríthet belőle, s megtalálhatja benne az ő sajátos, lelkéhez mért eucharisztikus utakat. — Ugyanaz az ember, pap többször is átélkedheti azokat. És ilyenkor megtalálja bennük mindig az újszerű, lelki változásainak megfelelő, rejtett s mély igazságokat. — Vedd fel s írd lelkedbe. — Tolle, lege.

A papi lelki tökéletességnek egyik legkönnyebb, legegyszerűbb formája az eucharisztikus lelkület kialakítása, mely szinte kínálja magát a követésre. — Igen, követni kell a „kézzelfogható” Isten által történő lelki tökéletesítést. Úgy vagyunk ezzel, mint aki a legkülönbözőbb anyagokban egy alapanyagot, vagy talán inkább egy magától értetődő, egyszerű, de mindent gyökeresen megoldó csodaszert talált. Az Oltáriszentség a tűzhely, a többi: mindenféle igazság és törvény az Ő kisugárzása. Igen, aki ezt megértette, az az igazgyöngyöt találta meg s ezért minden egyebet szívesen feláldoz, még önmagát is; erre az egyetlen tétre tesz fel mindent, még ha vesztene is; pedig ez ki van zárva. Az Eucharisziát, mint mindenben keresztül hatoló röntgenes vagy rádiumos erőforrást állítja be a vallásos, lelki élet műhelyének szinte kizárólagos eszközeül. Így gondolta ezt el az Úr az utolsó vacsorán, a csodálatos, eucharisztikus földi királyság megalapításánál.

Krisztus földi életében bontakozik ki az eljövendő eucharisztikus királyság nagyszerűsége, kegyelmi törvényei. Már a Kisdéd életében s azon túl is eucharisztikus sejtések szövik át életét, példáját, tanítását, melynek csúcspontja természetesen az Eucharisztia megígérése. S az utolsó vacsorán meg is történik az átkapcsolás a Kr. u. 33. évtől a világ végéig terjedő, eucharisztikus jelenléttel s kegyelmekkel megszépített korszakra.

Az Oltáriszentségben megtalálható minden de minden elképzelhető krisztusi dolog: jelenléte, példája, erényei, tanítása, kegyelmei: ha hitünk valódi, teljes, maradéktalan és veséig ható. Mert gyenge, kísértésektől, külső és belső viharoktól megtépett hittel lehet az Eucharisziát fontosnak, igen fontosnak tartani, mint a katolikus tan egyik kiegészítő részét, mint a szentségek egyheted részét. Valamiképpen úgy, mint azt a régi stílusú betegellátó capsula jellemzi: egyik oldala szent olajat ad, a másik szent ostyát. S mindkettőt kell használni az egyházi előírások szerint. Vagy mint a liturgiában a kérges lelkű ember megszokásból hol a könyvet hajtja, hol a korporálét,

hol a konsekrálatlan, hol pedig a konsekrált speciésekkel foglalatokodik. Mintha az mindegy volna. Pedig eucharisztikus, vagyis maradéktalan hittel rendelkező papi lélek Persona-ként kezeli a konsekrált színeket, átérezvén a diadalmas szót: quis, sicut Deus! Ekkor eucharisztikus arkangyala, Mi-cha-el-je vagyunk Neki. Tisztán, erősen, bátran, mint aki naponta lehet oly szerencsés, hogy magába szívhatja az eucharisztikus erényeket. Tökéletes hittel: mindenünk lesz az Eucharisztia.

E nagy, eucharisztikus közös nevezőre hozásoknak további értékei vannak: az egyházi évet s annak ünnepeit tényleg eucharisztikus szemszögből látjuk, ami megfelel nemcsak a legnagyobb eucharisztikus ünnepeknél, nagycsütörtöknél és Úrnapjánál, hanem mindenegyves ünnepeknél. Hiszen minden ünnep középpontjává krisztusi intenciók alapján a szentmisét tette az Egyház. Fénypont minden ünnepen az Eucharisztia születése, az Úrfelmutatás, az eucharisztikus egyesülés, az áldozás és az áldás, az eucharisztikus kegyelemosztás!

Újszerű nézőpontot jelent, ha szoros kapcsolatba hozzuk a Jézus Szíve-hónapot és Mária hónapját az Eucharisztiaival. Jézus Szíve ugyanis valójában csak két helyen található meg: a dicsőség országában, égi trónján, és oltárainkon. Nem látjuk ugyan az Oltáriszentségben, de bírhatjuk a Szívet teljesen. Abban él ugyanis, ami az ő teste. A Jézus Szíve- és Eucharisztia-tisztelet lényegileg azonosak.

Azt meg különösképen nem kell hangsúlyozni, hogy a Boldogságos Szűz, aki a hívek és papok oly nagy százalékának lelkéhez nőtt, az oltáriszentségi Jézus legszebb tükörképe.

Az eucharisztikus színek alatt rejtőző Istennél legnagyobb titok a szentségi fátyol, a rejtettség. — E misztérium mélységeibe behatolni, az emberi lehetőség korlátai között, az eucharisztikus tisztelet és imádás nagy megalapozottságát jelenti. Itt kell szilárd alapköveket lerakni, hogy egy eucharisztikus élet ráépíthető legyen. Ezt jól ki-el-mél-ke-dve megérthetjük, hogy az Oltáriszentség szívünk szükséglete legyen. Ha Krisztus csak születéshelyét, szent keresztjét s hasonlókat hagyott volna csak emlékebe tanításán kívül, akkor sokkal, végtelenül szegényebbek lennénk. De az isteni Amicus önmagát hagyta barátainak a legegyszerűbb, legkézzelfoghatóbb formában. Mintha csak innen vettek volna példát a meseköltők, akik a mesék egyik-másik hősét boszorkányosan kis dobozokba „sűritik” össze, hogy távra maradjon a gyermekek szája. S valóban így a legjobban „kezelhető” az Isten-émlék. A feltámadt Jézus mennyei dicsőségének accidensei elkápráztatnák érzéseinket s a lényeg elsikkadna. Itt az accidensek oly semmitmondók, hogy az értekek foglalkoztatása és zavaró képzelődések nélkül áttérhetünk a lényegre. — Sola fides sufficit: a lényeg kezünkben van.

Az Eucharisztia minden élet-relációt beragyog, megújít: Egyházat, családot, gyermeket, egyleteket, munkahelyeket, szórakozásokat. Mint ahogy ez eucharisztikus lelkű emberek viselkedéséből egyszerűen — nyilvánvaló! Amíg az isteni ügyek hivatalos sáfárai, a papok összes működésükben Reá építenek (mert a liturgia hivatalos beállítottsága szerint már kezdettől fogva Reá van építve), addig lesz

sikere az egyházközségnek, ifjúsági nevelésnek, egyleteknek, szóval a templomon kívüli A. C.-s munkának. S minél közvetlenebbül történik a ráépítés, annál biztosabb a munka sikere. — Ha azonban erről az útról letérünk, akkor lehetnek még látszólagos sikereink, de hamarosan látni fogjuk, hogy a biztos, keskeny, köves útról lehaladtunk a sárba s megfeneklik a jármű. S itt jön az óriási felelősség. Egyedül a lelkipásztornak joga a konszekrálás, az Eucharisztia őrzése, a hívek eucharisztikus lelki életének kialakítása. Igaz, sokat tehet az eucharisztikus szellem kialakításánál az a néhány nem konszekrált kiváló személy, de a magasabbrendű munka oroszlánrésze a papoké marad. Honnan merítsen az eucharisztikus királyság kialakításában működő lelkipásztor erőt, példát s minden mást, hacsak saját eucharisztikus lelkéből nem? Ez marad a papi munka leglényegesebb magja. Ó, mennyire erre kellene minden erőnket és figyelmünket összpontosítani és összeszedetté tenni. Ó, ti papi (figyelemeltérítő) mellékfoglalkozások, kegyelemhalványító szórakozások és kegyelemölő bűnös hajlamok és bűnök, elmaradt és elhanyagolt eucharisztikus fejlődések. Ezekről számot kell adni egyszer s mit mondjunk mi, ha az eucharisztikus Vianney Szent János borzadt a felelősségtől. — Bele kell állítanunk magunkat és híveink pasztorális vezetését mindelestül az eucharisztikus irányba; a legegyszerűbb, legrövidebb útra térünk ekkor.

Mit tegyen tehát a pap és emelkedett lelkű hívő a lelki élet eucharisztikussá tételére? Lesse el és imádkozza ki magának az Eucharisztia erényeit. Hogy mily kevés a világban a jóság, szelídség, egyeneslelkűség, azt csak egy eucharisztikusan érzékeny lélek érzi, éli meg igazán. A feltűnési vágy kerülése, a hosszútűrés erénye, a hallgatás és csend szeretése: csak Tőle tanulható meg igazán, nem a világtól. Kihez menjünk igazi példáért és erőért, ha nem Hozzá?

Az eucharisztikus Istennel való egyesülésről nem átalotta Eymard egy egész új könyv megírását, annyi hasonló után. De igazán nem veszett fáradsága kárba, mert egészen új, illetve újszerű dolgokat hoz és könnyen érthetően, élvezetesen. — Az eucharisztikus Istennel való legtökéletesebb összeforradás az *áldozás*. Ha csak egy csepp hitünk lenne, mely valóban reális, akkor a világos látású, szentéletű emberekkel együtt toronymagasságban állónak vélnénk az Eucharisziát és a vele való nagyszerű egyesülést. — Igaza van annak a szentkép-rajzolóknak, aki az Eucharisziát nagyobbra rajzolta, mint a föld sztratoszférájától, mindenestül.

Hogy csak a legutolsó magyar boldog kandidátusokat említsük, az eucharisztikus lélek Prohászkaival együtt azt tartja, hogy minden egyes Szentostya reflektorként világít az ég felé s szinte kiegészíti a korporálét. Kaszap Istvánnal pedig azt vallja, hogy „minden jó, lelki nagyság onnan jön”. — S aki ismeri életüket, az tudja jól, hogy ez nem volt náluk szólam, tovaröppenő gondolat vagy egy jegyzet a többi között, hanem életprogramm és lelki létalap!

Részletes utasításokat ad Eymard a szentáldozástól való húzódozás rejtett ellenvetéseire, az előkészületekre és a leggyümölcsözőbb szentmise-hallgatásra. Utóbbit főleg a keresztáldozat megújítása

és a liturgikus misemozzanatok eucharisztikus jelentősége szempontjából. — Ezt nem lehet kivonatolni, ezt el kell olvasni. — Az Ostya alázatos, fehér színét — széles perspektívákat és újszerű horizontokat bontogatva — felbontja színelemeire, a benne rejtőző kegyelmi törvényszerűségekre. S csak akkor kezdi téglánként felrakni az eucharisztikus lelki élet épületét, mikor érzi, hogy már teljesen bedolgoztatott, kellő szorgalommal a minimális eucharisztikus légkörbe. Igen, valóban nem földön csúszó embernek érzi magát az, aki magáévá teszi ezeket, hanem olyannak, akit akarva, nem akarva egy felhőkarcoló tetejére vittek fel... Megsokallható ez — az Istenhez való közeledés...?

Most következik a lélekben kialakuló eucharisztikus királyság kegyelmi törvényeinek vázolója, lelki berendezkedése. — Kimondhatjuk az alapelvet: az Oltáriszentség nélkül a vallásosság, jámborság csak holt, mert ehhez a legbelső éltető erőt Ő adja. Minden más jámborsági aktus és a többi szentségek is csak előkészületek Őreá. Meg nem únható alapanyag, lelki kenyér Ő. Erre építhető fel az égig érő Jákob-létrája, melyen bátran járhatnak az angyalok is.

Az Oltáriszentség minden problémát megoldó csodaszer: testi-lelki betegségnek, anyagi ügyeknek, rokoni kapcsolatoknak, lelkipásztori buzgólkodásoknak. Kell, hogy így legyen, ha gyermekdeden egyszerű, de erős hitünk van. Ha imában, misében, áldozásban valóban egyesülve vagyok Vele, az Ő mindenhatóságával megerősítve, az általa elgondolt keretek között mindenre képes vagyok. Egy csapásra, — direkte vagy indirekte megold mindent. Így bontogatja a magasságok felé földi szárnyainkat.

Erő az Oltáriszentség. — Nem gyerekes ellágyulás és asszonyos érzélgés az eucharisztikus imádás, áldozás, hanem valódi erőközlés; a lélek vitaminkonzervje, rádiumsugara és éltető éterhulláma. Mindez belőle jön, mint másodlagos hatás. — Tehát nem emberies eszközökből kell létünk, lelkünk erejét venni: érzelmekből, testi ételből és akarati erőlködésekből vagy éppen intellektuális kapaszkodásokból, hanem belőle, teljesen és egyedül. Mint ahogy azt a tanulmány elején közölt példákból látjuk.

Nézzük csak további hatásait. Hiszen azt adja, ami lényege. Béke, a több ezer méteres csúcsoknak térdrekényszerítő csendje és zavartalan békéje. Ahogyan Keresztes Szent János jellemzi: Kármel hegyén nincs semmi, csak Ő, s biztonságát és békéjét, birtoklását ott már igazán senki és semmi nem tudja elvenni. Semmi bosszantás, pasztorális sikertelenség, mellőzés, szenvedés, kísértés vagy éppen vértanúság már nem számít. Ki van véve a carnalis törvények mérgefoga s a földi lény istenivé van nemesítve. — Szívesen vállalja az eucharisztikus lélek az áldozatokat is így, ez lényeges vonás benne. Tudniillik éppen az a kegyelmi törvények birtoklásának kritériuma, hogy ezeken a kisebb-nagyobb nehézségeken biztosan győz. Így nem ünnepi ömlengés az eucharisztikus élet, hanem mindennel leszámuló készség és bátorság. — Krisztus is példát mutatott erre. Hiszen az utolsó vacsora és a getszemáni éj szoros kapcsolatban vannak egymással, nemcsak időrendben, hanem a kegyelmi törvények alapján is.

— A bukott természet állapotában az ember hamarosan tapasztalhatja magán, hogy hiába a jó gyónás, erősfogadás, az ezt követő eucharisztikus, vagyis önmegtágadó, vezeklő, keresztes, áldozatos élet nélkül visszaesés következik egy-kettőre. Ostobaság volna hinni, hogy az ördög és csatlósai olyan könnyen hagynák el védelmi vonalaikat a szerencsétlen lélekben. Ki ne tapasztalta volna ezt a gyakorlott lelkipásztorok között? — Bűnös természetemet az önmegtágadás szelleme kell hogy kigyógyítsa radikálisan. A kinint jelenti ez a szenvedélyektől lázas léleknek. A többi mind csak hízelgés és önámítás. Isten a belső békét az önmegtágadás nagysága szerint adja. S pozitív parancsokból is tudjuk a szent keresztt királyi útjának fontosságát, az igazi eucharisztikus szellemet. Ez a tanítás nemcsak az evangéliumok korának Jézusától, hanem a mai kor eucharisztikus Jézusától is egyaránt forrászik. Csak így fejtheti ki igazán erejét bennünk az Oltáriszentség. Ez a Jákob létrájának másik foka. Átugorni lehetetlen.

A mindent magában foglaló főparanccsal hogyan kapcsolódik az Oltáriszentség? Egyszerűen úgy, hogy a Király közvetlenséggel szerez magának barátokat, akik így bizalmas szeretetre hangolódnak iránta: az egyesülésre.

Bizalom kell a léleknek a mai hideg, bizalmatlan, mégis túlérzékeny világban. Csak Nála lehet ezt megkapni, kiben nem csalatkozhatunk soha. De nem a felséges, tündöklő Istenbe tud elsősorban bekapaszkodni a lélek bizalma, hanem az igénytelen Ostyába, a szegény, magános, megvetett, passzív Jézusba. Így haladunk a Jákoblétra egymásba illesztett fokain.

Ha figyeljük a felfelé haladó embert, bizonyos szomorúságot veszünk rajta észre. — A magas perspektívák emelik a lelket, de az hamar visszaesik s szomorú lesz régi, szűk látókörében. Nincs itt maradandó lakásunk: ez is szomorúvá tesz. — Sokszor nem is sejtjük szomorúságunk okait. Sokan ezért inkább választják a halált, mint az ilyen életet s mennek a kárhozatba. Honnan vegyünk orvosságot erre, ha a Mestert és tanítványait is megkörnyékezte ez a betegség? Hát még a megtérő bűnös mennyire szomorkodik érzékeny lelkével. S az emberek többsége ilyen, vagy ilyennek kellene lennie. Mi legyen orvosság erre: szuggesztíó? Ismét Hozzá kell folyamodni, aki egyedül képes megnyugtató világnézetet adni. S nem e világnak örömét.

Nevel tehát bennünket a legigazibb Lelkivezető. Az eucharisztikus lelkület elhanyagolását számon fogja kérni egykor az örök Bíró, mert nem tudta kifejteni isteni, eucharisztikus nevelését bennünk.

Most új emeletsorozat következik az eucharisztikus lépcsőháznál, az Eucharisztia mennyországába vezető úton. Most az eddiginél sokkal jobban kitárul a szemhatár, mert elértünk az Istennel való egyesüléshez. Ennek, a már félig-meddig célhoz érő egyesülésnek kegyelmi törvényei következnek most.

Az Istennel való egyesülés az áldozásban: mintegy lelki eljegyzést jelent. Igen, mert egyetlen személlyé olvadnak össze s a lélek nem marad a maga ura, ha igaz hűséggel lép frigyre Krisztussal. Ez minden más, földön elképzelhető egyesülésnél szorosabb. Nemcsak

testi, nemcsak lelki, hanem kegyelmi. Fokozatai vannak a szeretet, áldozatosság, önfelajánlás fokai szerint. Igazi megfeledezésnek kellene e pontban bekövetkeznie: önmagunkról. Minden képességünket, figyelmünket Reá kell irányítani, összeszedetten. Jézus tehát mindenünket kívánja, a legteljesebb önátadást. Ekkor tud csak teljesen átvenni, ha eldobáljuk a földi apró-cseprő bazári holmik tömkelegét, a játékszereket. Így adhatja csak önmagát, mely végül mégis felöleli azokat a dolgokat, melyekről lemondunk. — Merjünk tehát nekimenni e nagyszerű eucharisztikus lelkület kialakításának. Így lesz Ő az enyém és én az Ővé. Szívcsere Jézussal, mint a szentek mondják. Ami reám hárulna (dicsőség, gazdagság), azt mind Reá hárítom. Viszont magamat Őbenne keresem. De nem ám szólammal, hanem reális gyakorlással, mégha áldozatba kerül is. Mégpedig hogyan? Valahogyan egy egyénileg feltárt, hosszabb időn keresztül járt közös ösvényen, kitaposott szűk úton. Ennek megértéséhez, megvalósításához egyéni kegyelmet ad az Úr. Az ember pedig ráadja magát erre! S ebből jön a legradikálisabb szeretet-tökéletesség, melynek határa nincsen. Szeretünk, hogy szeressünk. (Szent Bernát.) — E ponton azután biztosan nem materiális, karnális, pszichológiai erőkből élünk, hanem valójában az Istenből sugárzó kegyelemből. Ugye mily jó volna úgy abszolút biztonságba jutni, melyben már semmi veszély, bizonytalanság nincsen, amely életünket, halálunkat s azután is mindent megoldana. Ez után vágyódik mindenki. Ez pedig csakis az éltető kegyelem erejében lehet. Ez után, ha talán az ember hibájából vagy büntetéséül testi-lelki zavarok keletkeznének, itt nem segít földi orvosság és orvos. Ezt csakis az egyetlen Orvos és Orvosság tudja orvosolni. — De ha megindult igazán, minden földi erőt fölényesen elsöprő módon diadalmaskodik a lélekben és a papon keresztül pasztorális vonatkozásokban. — Ez a Jézus élete bennünk. (Kol. 3, 4.) Ezt nem lehet mástól eltanulni sem lelki élet, sem pasztorális módszer formájában. Ezt egyedül, egyénileg tőle lehet megtanulni, kieszaközölni. Megteheted.

Az éltető kegyelem sikkja már igen magas. Itt be kell hozni már egy új fogalmat, az alapkegyelem fogalmát. Ez jelenti a kegyelmek végtelenségéből egyéniségünk számára kiharított speciális kegyelmi irányt. — Egyiknél az alázat, másiknál szenvedésszeretet vagy pontos szorgalom. Tudniillik az Úr tudja, hogy mennyire korlátoltak az emberi tehetségek, melyek nem ölelhetik fel a végtelen lehetőségeket; ez életben főleg. Ezért hasít ki számunkra egy járható utat, az alapkegyelem útját. Ez azután színezi az egész lelki életet, minden tettét. Az alázatos ember minden erényében alázatos. Az imádságos mindenben imádságos. Így tehát leegyszerűsödik a lélek, megrövidül az út. Alapkegyelmére mindenkinek rá kellene jönni. Kiimádkozni, lelki-vezetővel együtt hosszabb idő tapasztalata után tényleg megállapítani. Természetesen ebben nagy szerepet játszik az ember vérmérséklete, lelki alkata, mert ehhez van szabva az alapkegyelem.

Az alapkegyelmek közül toronymagasságba emelkedik az Oltári-szentséghez való szent vonzódás, az eucharisztikus lélek kezdő irányulása. Itt a másodrangú lelki dolgok helyett az elsőrangú, magát

Istent találja meg a lélek. (A kegyelem valószínűleg érzelmileg kezd nevelni erre, mert minden ember lelkileg kidolgozatlanul főleg a szív karnális törvényeire van berendezve.) Nem tud az ilyen Eucharisztia nélkül élni, egész életét döntően befolyásolja részint érthető módon, részint titokzatos, kegyelmi módon. — Ezt fejleszteni kell magunkban. A Jézussal való szentségi egyesülést állandó, összeszedett egyesüléssé kellene kifejleszteni. Két eszköze ennek: a szorgalmas, állandó szentáldozás és az összeszedett életre való törekvés.

A szentáldozásról bőven szóltunk már, most az összeszedettségéről. Az összeszedettség biztosítja bennünk Isten kegyelmének állandó behatását. Mi a lényege ennek? A régi, elvesztett paradicsomi állapot: az Isten jelenlétében, állandó felügyelete alatt való élés. Ezt a legtermészetesebb állapotot forgatta fel fenekestül a bűn. Ezt visszacsinálni, kijavítani: az összeszedettség gyakorlásával lehet. — Az összeszedettségéről már volt szó utóbbi számunkban. Ez abban áll, hogy egy irányba, főirányba fejlesszük lelki életünket. Nem hagyjuk azt szétesni, hanem összeszedve tartjuk a Szentlélek Isten vezető keze alá. Isten csak az egységes, jól kezelhető, rendezett lélekkel tud igazán bánni. — Ez az összeszedettség a természetfeletti élet alaptörvénye. Erre eljutni, a szétszórtság állapotából, kegyelmiesen kimért, vagy elfogadott szenvedésekkel lehet, melyek által egyedül létre lesz szorítva a lélek, majd szemlélődésre és a szentségimádásra. — E hivatás tulajdonképpen mint kizárólagos hivatás sokkal magasabb az aktív lelkipásztori hivatásnál. S egy ily lélek sokkal többet tehet az Egyház javára, mint sokszáz szétszórt lelkű, szenvedélyektől hajtott „apostol”. — De az apostoli lelkeknek is legalább naponta (elmélkedés, hálaadás, adoráció), hetenként (eucharisztikus imaóra), havonként (rekollekciós nap) és évenként (3 vagy 8 napos lelkigyakorlat), magába kell szállania, egyedülletbe (solus cum Solitario: mondotta a Szentháromságáról nevezett Szent Erzsébet kármelita nővér). Itt szedi össze szétszórt erőit a további szétszóró munkákra. Így az összeszedettség visz legközelebb mindannyiunkat Istenhez. — Igen fontos a negatív, önmegtágadási munka az összeszedettség-nél: az érzékek fékezése. Az ellenséges ember ugyanis épp itt szagatja szét s öli meg a lélek mérhetetlen kincseit, kegyelmi értékeit. — Ne veszítsük el kedvünket az összeszedettség egyirányú lelki gyakoroltatásának nehéz volta miatt, a visszaesések miatt. Hiszen az emberi természet minden nehéz munka előtt megtorpan s ez alapon legkönnyebb dolog volna a karnális és mocsárgőzös világnak átadni magunkat. Lám, az eucharisztikus szellem: a szent kereszt útján halad.

Imádságos lélek lesz az összeszedettség, eucharisztikus központiség főeszköze, de szinte eredménye is: kapcsolat Istennel. Ez lelki érzékenységet jelent a kegyelem indításaival szemben. Ez lesz az élet kimozdíthatatlan súlypontja: a boldogság titka.

S jöjjön most egy őszinte kérdés. Hogyan lehet az, hogy évek, évtizedek óta komolyan lelki életre törekvő hívek és papok csak meglegházi növények maradnak, akik esetleg az ima, elmélkedés alatt „rendben vannak”, de valódi, harcos életbe merülve, elfonnyadnak. — Varázsszer: az imaélethez szabott, összeszedett külső élet gyakor-

lása. — Nem ünnepi köntös az imaélet, nem liturgikus ruha a szentegyház falain belül, hanem az életbe, a munkákba belesűrítendő, alkalmas formában használandó gerinc. Nem utópia az! Bizonyítják kiváló lelkek jegyzetei, hogy igenis munkáik között is megőrizték a lelket. Nem munka helyett való ima ez, hanem a legtökéletesebb, isteni munka. Erős szív bármilyen munkában: ezt csak az nem érti, aki egyszer sem érezte meg ezt. De aki legalább egyszer megízlelte, az vágyódik utána. Sőt izzadva dolgozik is érte. Mert az erő nélkül megszerzett jámborság erőtlén jámborság is marad mindvégig. A végső győzelemhez persze kemény és türelmes munka kell. Fáradságos, áldozatos munka, a szent kereszt királyi útja: ezt únos-úntalan hangsúlyozni kell, a legvégén is. Hiszen romlott természetünk a legszentebb dolgokba, a tiszta kegyelmi dolgokba is bele akarja kavarni a materiális dolgokat, hogy ezáltal lerontsa a kegyelmi törvényeket. Ekkor jön az ostor, az aszkéták és szentek ostora: nem mint cél, hanem mint a rossz ló legvégső ösztönzése.

Mindezek után néhány utolsó vonással rajzolja meg Eymard a természetfeletti élet gyakorlati szabályait, törvényszerűségeit. Meglehetősen hullámzó tengeren széltől hajtott vitorlást mutat be az utolsó fejezetet szimbolizáló kép. A szél állandóan nyomja a vitorlákat, a hajó úszik, érintett minden arra hajtott hullámot és látja a célt világosan, a megváltó partokat s megy nekik egyenesen. — Szóról-szóra ilyen a lelki élet: mozgás van benne, a földi élet tengerén halad, de a tisztán látott célra tör egyenesen.

Kezünk a kormányon, szemünk a mindinkább közeledő örök partokon, melyből egyelőre csak az eucharisztikus színeket látjuk. De ez elég az útra!

Dr. Farkas Lajos
lelkész

FORRÁSMUNKÁK:

Schütz: Szentek élete.

Eymard: Az isteni nagy Szentség. (Fordította: dr. Scheffler János.)

Eymard: Szentáldozás, életforrás. (Fordította: dr. Scheffler János.)

Eucharisztia Társulat. (Ugyanannak kiadásában.)

Confraternitas Sacerdotalis Adorationis S. Sacramenti. (Euch. Társulat kiadása.)

Lexikon für Theologie und Kirche.

A tiszta Isten-szeretet földi sorsa.

Indítások.

Parancsot kaptunk Istentől: „Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szivedből és teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez a legnagyobb és első parancsolat.” (Mt. 23, 37—38.) Isten lehetetlent nem parancsol. Tehát lehetséges ez a mindenestől való szeretet, az emberi képességek, erők ez egységes kivirágása a szeretetben.

A felebaráti szeretet parancsát szinte még jobban aláhúzta Jézus. Az irgalmas szamaritánus példázatából és az utolsó ítéleten majd kihirdetett jutalom és büntetés nagyon is világos indokolásából — amely semmi más, csak a testvéri szeretet gyakorlása — még az is kétségtelen, hogyan gondolta Jézus a valósítást. Az ilyen felebaráti szeretet nem lehetséges tiszta istenszeretet nélkül. Ebből veszi létét, erejét, tartósságát. Ezzel a tiszta istenszeretettel arányos tüze, lendülete, hősiessége, áldozata. Az egészértékű istenszeretet tehát nemcsak parancs, hanem üdvösségünk egyetlen kulcsa.

Az Apostol szerint: „A törvénynek teljesítése a szeretet.” (Róm. 13, 10.) „Mindenekfölött pedig szeretetetek legyen, mert ez a tökéletességnek köteleke.” (Kol. 4, 14.) „Ha szeretetem nincsen, semmi sem vagyok.” (I Kor. 13, 3.)

A papok küldetése pedig: „Amint engem küldött az Atya, én is úgy küldelek titeket.” (Jn. 20, 21.) „Példát adtam nektek, hogy amint cselekedtem veletek, ti is úgy cselekedjétek.” (Jn. 13, 15.) Jézus küldetése az Atya végtelen szeretetéből fakadt. A papok küldetése pedig Jézus túlárado szeretetéből. Ha van hivatás, mely csupa szeretetből fogant és csupa szeretetből áll, akkor a papi hivatás az. E szeretet szinte önmagát felülmúlóan lángolt fel a kereszten és az oltáron. A Krisztus-küldötte papok hivatása lényegesen ez áldozathoz fűződik. A pap hivatásának legmélyebb valósága, hogy az áldozatos istenszeretet égő csipkebokra legyen.

De az Írásokon túl az egyházi élet gyakorlata is ékesen beszél.

Az evangélium érett gyümölcseit csak azokban találjuk, akikben megvolt ez a szeretet. A pusztán emberi értékek színe-javát szintén csak ezek a szeretők hordozták. Ők voltak a legemberibb emberek. Ők tették a legtöbb jót a földön. Ők sugároztak legtöbb meleget a hideg szívekbe. Bennük lett valódi szépség és boldogság a földi élet. Nemcsak azért, mert a szó legtermészetesebb értelmében is boldogok voltak, hanem azért, mert szívükben az élet minden szenvedése szeretetté, meghitt bizalomná, boldogsággá vált. Sőt a szeretet és boldogság legmélyebb forrásává. Ők az élet kizárólagos nagymesterei. S tanításuk summája az, hogy ezért a tiszta szeretetért érdemes mindent odaadni, mindent vállalni, mindent elviselni, mert ez az életnek legnagyobb, egyetlen ilyen kincse.

S aki mélyen megjárta az élet alagútjait, aki megélte az ember-szív és emberidegek poklát, aki megismerte az emberi élet zsbivásárjának egész szellemét: az maga is jól tudja, hogy e földön igazi értelem és megoldás és egyensúly és béke és erő és lendület és boldogság

és önzetlen jótett és boldogító művészet egyedül és kizárólag csak ebben a tiszta istenszeretben van.

Nem az istenszeretet megittasult énekesei, a misztikusok győznek meg erről legmélyebben, hanem az élet keresztútjának megjárása.

A valóság

megélése pedig az, hogy a tiszta istenszeretet hontalan és gyökértelen ezen a földön. Úgy gondoljuk, hogyha volna, annak áradnia kellene kifelé — hiszen ez az igazi szeretet legbelső természete. Márpedig ez áradást nem tapasztaljuk. Igen is azonban bőven van sok egyéb áradás, ami ellenkezik e szeretettel.

S mintha embertermészetünk sem volna valóban alkalmas erre a szeretetre. Hiszen olyannyira test az ember és alacsony ösztönösség, s olyannyira nem kenyere a nagy belső erőfeszítés a tiszta istenszeretet tényeire: önzetlenségekre és keresztviselő hősiességekre.

Sőt mintha még azok is, akik az öntökéletesítés munkájára felkészültek, ösztönös pontossággal kerülnek meg azokat a feladatokat és teendőket, melyekhez szervesen kapcsolódik a tiszta istenszeretet kibontakozása.

És az istenszeretet égő csipkebokrai? Az áldozatban föllángoló szeretet hordozói? Az élet szennyes árja a legtöbb papban kioltja ezt a szeretetet. El is szoktak már a keresztények attól, hogy az evangélium hirdetőiben keressék az evangéliumnak ezt a velejét, lényegét, kulcsát. Mintha titkos megegyezéssel elégednének meg hívek és papok, előjárók és alattvalók a kereszténység szabályszerűségeivel. Becsületbe és józanságba ütköző tettek látják a krisztusi igazság és élet követői a tiszta istenszeretet sürgetését. Becsületbe ütköznek: mert saját életük nem igazolja a sürgetést; józanságba ütköznek: mert úgyszólván hiába hirdetik.

Kérdőjellé válik előttünk „a legnagyobb és első parancsolat”, pedig tudjuk vagy legalább sejtjük, hogy így egész keresztény mivoltunk kérdőjellé merevedik.

A hamis váltó.

Min, hol, miként váltódik át az evangéliumi jóhír közönséges hírré, a krisztusi erő erőtlenséggé, a nagy keresztény és papi hivatás hétköznapi szürkéséggé?

Mert az lehetetlen, hogy a legnagyobb és első parancsolat teljesítéséhez, amin múlik a kereszténységben minden, se emberi erőnk ne legyen, se isteni segítség ne álljon rendelkezésünkre.

S hogy valóban lehetetlen, ahhoz bőséges bizonyítékunk van. Isten még az atomokat is oly fönségesen szerelte fel, a növényi és állati szervezetek rengeteg fajtái mind jól be vannak rendezve, hogy teljesen kifejlődhessenek. Csak az ember, akiért van mind az egész világon, ne volna jól felszerelve arra, hogy teljesen kibontakozhassék? Igazán oktalan, esztelen gondolat lenne Istenről ilyen feltételezni. „Úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy mindaz, aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” (Jn. 3, 16.) De minden egyebet is megadott, amint az a szőlősketről és szőlősgazdáról, a mezők lilomáról vett példázatokban világosan tárul elénk.

Szent Pál röviden így foglalja ezt össze: „Ő, aki tulajdon Fiát sem kímélte, hanem odaadta értünk, mindnyájunkért: mikép ne ajándékozna vele együtt mindent nekünk.” (Róm. 8, 32.)

Fiában mindenét adta az Atya. S közös tervükkel ez a Fiú olyan életet vállalt a földön, hogy sorsközössége miatt nem tehet neki szemrehányást még az oduk és barlangok embere sem, az útszélek szülötte sem.

De ez mind kevés volt ennek a szeretetnek. Fölvonszolta roncsolt testét a Golgotára és ott még följebb: a keresztre. Így szeretett bennünket az Isten! És még tovább is szeretett: kenyérré, borrá lett, hogy együk és igyuk. Végtelen megváltó szeretetet eszünk és iszunk. Istent mindenestől eszünk és iszunk naponta, ha kell, fáradságos elkészítés nélkül, csak éppen ennünk és innunk kell, fizetség nélkül, — csak úgy ingyen.

Ez a szeretet, mely századokon át az emberek milliárdjai közül csak egyesek szívében talált teljes otthonra, elhanyagolt, megcsalt, megvetett Szívének csodálatos jelképét tűzte az utolsó századok keresztény lobogójára. Szívének olyan képét, amelyen értünk hozott szeretetáldozatának jeleit szedi össze: a keresztet, a töviskoronát, a sebet, a kifolyó vért és az olthatatlan lángokat. Ez a jelkép az istenszeretet legtömörebb és legékesebb beszéde hozzánk. A „nimia caritas”-nak csodálatos kísérlete, szinte erőltetése.

Mit tehettem volna még érted azontúl, amit tettem — mondja végül is ez a szeretet — nekem és neked . . .

Ha tehát Istennek ekkora segítsége sem termi meg bennünk gyümölcsseit, kell szívünk-lelkünk mélyén valami titkos váltónak lennie, amelyen embertermészetünk paradicsomból megmaradt nemessége és istenszeretetének kincsáramlása tönkre megy, illetve terméketlenné válik. Mi ez?

Foerster „Alte und neue Erziehung” c. munkájában (Luzern, 1936.) korunk pszichológusainak és pedagógusainak azt veti szemére, hogy sejtelmük sincs a legfontosabbról. Arról, hogy miért lesz erőtlenné, miért bénul meg és mállik szét annyi jószándékú akarás — valahol titokzatosan, akaratunk mélyén. Szent Ágoston Vallomásaiból hozza a megfejtést s így foglalja szavakba: „Akaratunkat mindenütt, ahol ellentmondásba kerül alapvető életösztönökkel, valami titokzatos ellenakarat bénítja meg vagy tolja félre lépten-nyomon, ellenakarat, amely az ösztönök szövetségese. Ennek a mélyen begyökerezett ellenakaratnak legyőzése egészen más erőket és átalakulásokat kíván az ember belső világában, mint azt a modern akaratgimnasztika mesterei sejtik, átalakulásokat, melyek az újszövetség „akaratnevelési tanának” — ha szabad így nevezni — egészen sajátos témája. Szent Ágoston élesen megvilágítja ennek az ellenakaratnak egész mivoltát s az emberi akarat betegségének nevezi.” (73. l.)

Szent Ágoston megvilágítása abból a sokszor tapasztalt tényből indul ki, hogy szellemünk önmagának parancsol valamely akarat cselekvést és — habár e kettő azonos — mégsem teszi meg. Akarja, amit parancsol, és mégsem akarja teljes erejével. Marad tehát az akaratban nemakarás is ugyanarra nézve. Ez a két félakarás együtt a

szellem betegsége, amely belső szakadást hoz létre a lélekben és szerencsétlenné teszi.

Ezt megérteni nem könnyű, fűzi tovább Foerster, s magyarázatát Szent Ágoston szavaival adja: „Komolyan kell előbb szenvedélyeivel harcolnia annak, aki az eredeti bűn tanát meg akarja érteni.” (74. l.)

Ezen az ernyedtt, beteg, felemás akaráson mennek tönkre az emberi értékek, főleg két okból:

a) Nem tudja az élet kincseit szaporán földolgozni, átalakítani személyi értékke, mert ehhez egész akarás, egész munka kellene, éspedig következetesen. S ez nincs.

b) Az alacsony ösztönöknek viszont erős lendületük van, melyvel többnyire játszva lesznek úrrá a gyöngö szabadakaratton.

Ez az emberi szellemnek legmélyebb problémája. Természetesen leginkább megsínyli a lelki élet.

Csúcspontot ér el ez a probléma a tiszta istenszeretetnél. A tiszta istenszeretet a szabadakarat legfőbb gyümölcse, legszemélyibb teljesítménye. Ebben, mégha nem is mondaná az isteni parancs, együtt van az egész ember minden értéke és erőfeszítése, és le vannak győzve az ösztönös ellenerők.

A felemás akarás azonban képtelen ilyen gyümölcsöt termelni. Inkább bármi mást, mint ezt. És képtelen az ellenerőket leigázni.

(Nota bene: A félakarás *hajlama* van adva az eredeti bűnnel, de nem a félakarás megrögződése. Ez a hibás és bűnös gyakorlattal jön létre. Ennek útja könnyű, mert a félakarás ezt képzele egyszerűbbnek és kellemesebbnek. Felszínes megélése szerint valóban így is van.)

A helyes váltó.

Az eredeti bűn belső inaszakadtságának szomorú örökségénél nem lehet és nincs is végső megállás. A kereszténység minden kegyelme és törekvése az, hogy ezen segítsen. A segítség nagyon lehetséges. De titka van. S ez a titok: az embernek akarnia kell e segítség hatékonyságát és gyümölcseit. Legalább is azon a legegyszerűbb módon, hogy beleegyezik és igen-t mond hozzá. Ennek a magatartásnak gyökere a *jóra való készség*, mely szabadakaratunk legtisztább és legértékesebb mozdulása, annak lényegéhez tartozik, magja, életének gyökere. Ezt a magot azonban nagyon be lehet burkolni, elfojtani és elerőtleníteni ösztönökkel. És mégis neki magának kell belülről mozdulnia és Isten segítő kezét megfognia.

Ez a készség a helyes váltó.

Igen-t mondania ahhoz, ami őt segíti, pillanatnyilag nem nehéz. S e pillanatokat kell megragadnia. Ezekből az apró érvényesülésekből fejlődik fel az életerős készség. Sorsa és fejlődése nem lenne nehéz, ha a szenvedélyek mótelye nem volna benne és nem bénítaná. Ezzel a belső mótellyel kell megküzdenie. Olyanfajta küzdelem ez, mint az embertermészeté a testi kórral, mely el akar hatalmasodni rajta. Csak szellemi, mélyen tudatos, szabad döntésen fordul.

A készség teljesen és véglegesen kórossá csak a pokolban válik. Addig kibontakozási lehetősége van. Stílusa a hibátlan jó felé hajlás, az Istenhez fordulás. Fokozatok ezek: előbb csak felfigyel a segítségre,

mint hazai hangra és saját nevéen való szólításra, odafordul kérdő tekintettel. Aztán hajlandóságot mutat. (Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem? Szent Pál Ap. Csel. 9, 6.) Majd észreveszi, hogy e hajlandóságot folytatnia kell; vagyis pirkad benne a *hűség*. Lassan átlátja a hűség világánál, hogy neki sokféle viszonylata van a teremtményekhez és Istenhez, s ezekben a viszonylatokban teendők foglaltatnak, amelyekben helyt kell állnia. Mindegyikben hűségesen. Ezekre vállalkozik és fölsarjad benne a *becsületesség*. A becsületesség útján vezet a készség felerősödése. De még legerősebb állapotában is mindig lényeges teendője és jellemzője marad. A fejlett becsületesség útján jelentkezik — egyeseknél hamarabb, másoknál (többnyire) később — a *nagylelkűség*. Ez a készség rugalmassága. Nagylelkűséggel lesz leg-sajátosabban életszerű a szabadakarata. Ebben bontakozik legmélyebb nemessége. A nagylelkűség tárgya a több jó, a nagyobb érték, a szebb élet. Semper plus et melius. (XI. Pius.) Vagyis határtalan. A végtelenség ösztönei mozdulnak benne. Vágyak, tervek, célok. Isteni ütemekre hallgat. Felnyílik előtte az abszolút értékek világa. Ezek felé tágul, lendül, iramodik. Belső üteme folytán gyarapodik. Irány kell neki, fék és törvény. Ez az isteni bölcsesség fénye és az isteni akarat kívánsága.

A nagylelkűségnek ebben a televény talajában kel életre a *tiszta istenszeretet* mint legnemesebb fejlemény, legértékesebb gyümölcs. Legérzékenyebb is, legkényesebb is. Csak a nagylelkűség légkörében nő. Magaslatok tiszta levegője és töretlen napfénye kell neki. — Mindinkább lefoglalja az Isten. Feltárja magát neki és minden emberi érzést felülmúló szerelemre gyullasztja Önmaga iránt. Ebben a szerelemben nyerte el a legtisztább alaphangot, a füst nélküli és koromtalan izzást, a *teljes* lendületet, a fáradhatatlan munkakedvet és mindezekfölött azt a hősiességet, mely Krisztus áldozatosságának szellemét ölti magára s Krisztus személyével és életével tökéletes egységet keres. A megfeszült szeretet lesz eszménye. A mások javára önzetlenül megfeszült szeretet.

Ez az emberi lélek teljes egyensúlya, erőinek egysége és fejlettsége, legnagyobb munkaképessége.

Ime, ez mindenestül az Isten embere, nagy küldetések alkalmas követe, kincsek árasztója, nagy élet sugárzója, ezrek és milliók útirányának fény- és tűzoszlopa.

A készség csírája ideérkezett. Innen — ha apostoli küldetése van — már egészen életképesen térhet vissza a lelkekhez, a napi élet szürkeségeibe, rögös útjára, bűnös, mótelyes világába... hogy segítsen, gyógyítson, vigasztaljon, megváltson, boldogítsa. Mert ez a legfőbb célja a földön a fejlett istenszeretnek.

Valóban ez a fejlődés útja. Csak valami hiányzik még belőle: tragikus szépsége. Erről is néhány szót.

A készség útja ugyanis nem ilyen egyszerű. A kórt lassan legyőző embertermészet felerősödése sokkal könnyebb, mint a készség kibontakozása a tiszta istenszeretet életerejére. Az emberi lélek belső inaszakadtsága súlyosan idült baj. A készségi alaperő viaskodása vele sohasem befejezett. Sokszor áll elő halálos tusa is. Vérverejtékes

valóság. Krisztus az Olajfák hegyén magaslik ki ebben. — Ez a hősie- sen tragikus jelleg Istent hódító szépség. A teremtett világ legna- gyobb értéke. A megváltásnak és istenfiúságunk minden kincsének és Krisztus örök diadalának ez az alapja és egyben kihatásának kul- csa is.

De miért a „tragikus“ jelző, ha ekkora érték és szépség? Azért, mert e földön ütközéseken át vezet útja, és sorsa a vértanúság. Hol kiomlott vérű, hol ki nem omlott vérű vértanúság. Amolyan kereszt- halál-féle. Gerendái az életkeret, hóhérai a szenvedélyek, ezek hát- téri izgatója pedig a potestas tenebrarum.

És a mi sorsunk?

Vagyis a papoké és főleg világi papoké?

Vagyunk-e, és ha még nem vagyunk, leszünk-e életünk szerint azok, amik már régen lettünk legmélyebb jellegünk és elkötelezett- ségünk szerint: legati caritatis Dei?

A kérdés nem közömbös. Atya, Fiú, Szentlélek várja a választ. Ezek örök sorsa függ a választól. És végül is saját sorsunk lesz meg- pecsételve a válasszal.

A választás csak kettő között lehet: akarok-e igazán, egészen Krisztus útjain járni? Vagy nem akarok igazán, egészen Krisztus útjain járni?

E választás ugyan becsületesen már nem áll rendelkezésünkre a papszentelés után, mert ott mindenestül és visszavonhatatlanul rá- álltunk Krisztus papi útjára.

Kérdés, hogy a keresztség után lehetséges-e tiszta keresztény becsülettel nem vállalni Krisztus követését? Hiszen a kereszténység nem más, mint Krisztus követése. A papi jelleg csak annyit ad ehhez, hogy a Krisztus-testben, a nagy keresztény közösségben építő szerepre vállalkozik. Az építés anyagát Jézustól veszi, de önmagát is adja hozzá, egész lényét beleépíti, beleáldozza a Krisztus-test jólétébe.

Lendülettel vállaltuk ezt a szerepet és sorsot valamikor. De az- tán első szeretetünk inkább csak hangulati és érzelmi hevülete lohadt a korról is, méginkább a megszokás és apró hűtlenségek folytán. Majd belső készségünk kezdett erőtlenedni, egyszer ez is elakadt. Igaz, sok gátlása és ütközése volt. De ezeken inkább ki kellett volna tüzesednie.

Megzavart a kereszt misztériuma, ott, utunk végén. Egyensú- lyunk megingott. Készségünk béna lett.

Sok isteni fényt és tüzet nyeltünk el, de ezektől nem lettünk fény- lők és lángolóok. A hamis váltón ezek disszimilálódtak.

Talán le is mondtunk már arról, hogy istenszeretetünk kigyul- ladjon. Beletörődtünk abba, hogy életünk robot. Hivatalnok módjára eladminisztrálgatjuk a vallást. Kell is, mert ebből élünk.

Érdekes sír is domborul lelkünkben. Ifjúkori levítés eszményünk van beletemetve. Lócát is ácsoltunk mellé. Néha esténként öregesen leülünk rá, s a gyász hangulatában imát rebegünk. Lelkünk olykor nyugtalan ima közben: mintha az eltemetett nem volna egészen halott, s mintha felülről az ég felől hangot hallanánk, hogy bűnösök vagyunk

letes engedelmessége. — Az önzetlen testvérszolgálatban leszünk jó kenyér, amelynek igénytelen alakjában Jézust visszük a testvér szívébe. Áldoztatunk. Míg egészen el nem fogyunk.

Igy lesz papi életünk Jézus oltáráldozatával összeforrt áldozat. S így jutott a legszorosabb kapcsolatba Krisztus szeretetének legfőbb tényével: áldozatával.

Harmadik dolog, ami miatt egyszerű bennünk, papokban a tiszta istenszeretet alapvetése: *életünk keresztes jellege*.

Azt nem igen kell magyaráznom, hogy van mindannyiunknak keresztünk. Juttat bőven az élet. A legtöbb keresztet magunk ácsoljuk magunknak. A legsúlyosabbakat — mint halljuk vagy olvassuk néha — festvérkéz rakja vállunkra. De valószínűleg ő is csak azért teszi, mert talán nem tud másképp tenni, vagy legalább is így könnyít valamit saját keresztjein, legtöbbször ösztönösen, világos megítélés nélkül. Jól mondja Kempis: „A kereszt mindenkor megvan s mindenütt vár rád. Nem bírod elkerülni, bárhová menekülsz; mert bárhová mégy, magaddal viszed tenmagad s magadra akadsz mindenütt. Tekints az ég felé, tekints a földre, tekints szívedbe, tekints a külső világra: mindenütt keresztre találsz.” (Krisztus követése II. k. 12. f.)

Van egy másik fajtája is a keresztnek: azok, amelyeket önként, buzgóságból vállal az ember önmegtagadásokban, vezeklésekben . . . de most nem ezekről szólok, hanem azokról, amelyeket nem mi válogattunk össze, sőt amelyeket hiába is kerülgetünk.

Hogy pont ezeknek a keresztnek nagy jelentőségük van a tiszta istenszeretet megalapozásában? Igen. Két okból. Mert valódi kereszték és mert pont nekünk valók, szervesen hozzánk tartozó kereszték.

Valódi kereszték. A kereszt ugyanis csak addig igazán kereszt, amíg valóban ellenkezik velünk, természetünkkel; csakugyan terhünk, nem kell még akaratunknak sem — csupán egy felsőbb kegyelemből élő akarat magatartás erejében lehet vállalni, többnyire halálosan komoly tusakodással. Jézus keresztjénél is az volt a lényeges, hogy természete egészen elfordult tőle az Olajfák hegyén. Véres-verejtékes haláltusában fordította vissza hozzá szabadakaratóval. Azok a kereszték, amelyeket mi válogatunk ki magunknak, rendesen nélkülözik az egészen komoly kereszt-jelleget. De nem nélkülözik „az élet keresztjei”. Azért is van olyan kevés ember, még papok és szerzetesek között is, akik egész akaratukkal elfogadják ezeket a keresztet. A főntebb említett Szent Ágoston- és Foerster-féle akaratú inaszakadtságok főleg ilyen keresztékekkel szemben jelentkeznek.

Szervesen hozzánk tartozó kereszték. Ezek ugyanis vagy saját jellemhibáinkból, bűneinkből nőnek ki, vagy természetünk ferde adottságaiba ütköznek, vagy gyöngé és érzékeny pontjainkat érintik.

Mivel tehát valódi kereszték és szervesen hozzánk tartoznak, vagyis a mi valódi személyi keresztjeink, ezáltal Krisztus keresztjének egy részét jelentik nekünk. Jelentőségük szinte fölmérhetetlenül nagy. Ime:

Főleg pedig a legnagyobb kegyelmet, az Isten ajándékát: a Lelket. Krisztustól vettük ezt a Lelket a fölszentelésben. A Szeretet Lelkét. Ki vette inkább, mint mi papok! Bennünk igaz tehát elsősorban: „Az Isten szeretete kiáradt szívünkbe a Szentlélek által, aki nekünk adott.” (Róm. 5, 5.) Csak hát a Szeretet Lelkét elijeszti minden testiség, hamisság, fegyelmetlenség... Új szellemet teremts belénk, teremtő Lélek! Mondjuk ezt sokszor és kínáljuk fel Neki lázas-meleg, rozoga szívünket.

b) Másodsor az emelem ki, hogy bennünk, papokban, világi papokban is aránylag olyan egyszerű a tiszta istenszeretet alapvetése. Három dolog miatt.

Egyik *akaratumk készsége*. Az akarat lényegéhez tartozó alapkészség világos, hogy megvan bennünk, hiszen mindenkiben megvan e földön. De ennél sokkal több is. Nem arra gondolok most, hogy valamikor, pl. a szemináriumban tudott nemesen égni a lelkünk s ennek talán még él emléke bennünk, hanem arra, hogy most is, hibáink és bűneink hordalékja, kemény kérge alatt a becsületességnek, jósnak készsége él. Ezt kell ápolgatnunk. Az ápolgatás legegyszerűbben úgy megy, hogy kifejezzük készségünket gyakran. Akármilyen egyszerűen is. Pl. Uram, kész vagyok mindenre Érted. Paratum cor meum Domine. Add, hogy csak Érted éljek, Neked dolgozzam. — A fontos, hogy őszinte legyen. Kegyelem állapotában ezek a szavak a készség kitűnő gyakorlatai, új kegyelmek bőven csörgedező forrásai. S mennyi alkalmunk van a nap folyamán ilyen lelki lélekzetvételekre. Ez a caritas radicalis! Ebből nő ki megfelelő gondozás mellett a teljes istenszeretet. Így aztán az is világos, hogy az istenszeretet sorsában legfontosabb ennek a gyökérnek épsége.

Másik alapvető dolog a tiszta istenszeretethez a papi étellel szorosán velejáró *három nagy kötöttség vállalása*. Ezek: 1. a *cölibátus nemi megtartóztatása*, ami nemcsak a paráznaság bűnének kizárását jelenti, hanem a legnagyobb földi szeretetről, a szerelemről való lemondást is. A becsületes helytállás a megtartóztatásban mekkora alapvetése a tiszta istenszeretethez, azt jól tudja, aki mindvégig becsületesen helytállott. 2. *Szabad önrendelkezésünk megkötése* a hierarchikus engedelmisségben. Ebben szellemi lényünk a legnagyobb áldozatot hozza. Hogy pedig ennek mennyi köze van a tiszta istenszeretethez, fényes bizonyossága Krisztus példája, akinek szeretete pont az engedelmisség áldozatában váltotta meg a világot. „Engedelmes lett a halálig, és pedig a halálig a keresztfán.” (Fil. 2, 8.) 3. *Egész önzési irányunk megkötése a testvérszolgálatl*. A papi rend egészen szociális szentség. Azért szentelődünk, hogy szolgáljuk a közösséget, a krisztusi testet — mindehettől, szívvel, szóval, tettel. A felemészttődésig, mint egy falat kenyér. Az önzésnek semmi sem marad belőle.

E hármagatartás olyan jól beleillik a szentmiseáldozatba. A tisztaságban leszünk áldozati testté följajnlva. Folytonos szent offertórium ez. Az engedelmisségben leszünk befejezett áldozatok, Krisztusba konszekrált állagok; maradnak a külső jelek, de már nem mi élünk, hanem Krisztus él bennünk, a Főpap gondolata, akaratára és Szíve dobogása. Nagy, szent átlényegülés az egész ember töké-

letes engedelmsége. — Az önzetlen testvérszolgálatban leszünk jó kenyér, amelynek igénytelen alakjában Jézust visszük a testvér szívébe. Áldoztatunk. Míg egészen el nem fogyunk.

Igy lesz papi életünk Jézus oltáráldozatával összeforrt áldozat. S így jutott a legszorosabb kapcsolatba Krisztus szeretetének legfőbb tényével: áldozatával.

Harmadik dolog, ami miatt egyszerű bennünk, papokban a tiszta istenszeretet alapvetése: *életünk keresztes jellege*.

Azt nem igen kell magyaráznom, hogy van mindannyiunknak keresztünk. Juttat bőven az élet. A legtöbb keresztet magunk ácsoljuk magunknak. A legsúlyosabbakat — mint halljuk vagy olvassuk néha — festvéreké rakja vállunkra. De valószínűleg ő is csak azért teszi, mert talán nem tud másképp tenni, vagy legalább is így könnyít valamit saját keresztjein, legtöbbször ösztönösen, világos megítélés nélkül. Jól mondja Kempis: „A kereszt mindenkor megvan s mindenütt vár rád. Nem bírod elkerülni, bárhová menekülsz; mert bárhová mégy, magaddal viszed tenmagad s magadra akadsz mindenütt. Tekints az ég felé, tekints a földre, tekints szívedbe, tekints a külső világra: mindenütt keresztre találsz.” (Krisztus követése II. k. 12. f.)

Van egy másik fajtája is a keresztnek: azok, amelyeket önként, buzgóságból vállal az ember önmegtagadásokban, vezeklésekben . . . de most nem ezekről szólok, hanem azokról, amelyeket nem mi válogattunk össze, sőt amelyeket hiába is kerülgetünk.

Hogy pont ezeknek a keresztnek nagy jelentőségük van a tiszta istenszeretet megalapozásában? Igen. Két okból. Mert valódi kereszték és mert pont nekünk valók, szervesen hozzánk tartozó kereszték.

Valódi kereszték. A kereszt ugyanis csak addig igazán kereszt, amíg valóban ellenkezik velünk, természetünkkel; csakugyan terhünk, nem kell még akaratunknak sem — csupán egy felsőbb kegyelemből élő akarat magatartás erejében lehet vállalni, többnyire halálosan komoly tusakodással. Jézus keresztjénél is az volt a lényeges, hogy természete egészen elfordult tőle az Olajfák hegyén. Véres-verejtékes haláltusában fordította vissza hozzá szabadakaratóval. Azok a kereszték, amelyeket mi válogatunk ki magunknak, rendesen nélkülözik az egészen komoly kereszt-jelleget. De nem nélkülözik „az élet keresztjei”. Azért is van olyan kevés ember, még papok és szerzetesek között is, akik egész akaratukkal elfogadják ezeket a keresztet. A fentebb említett Szent Ágoston- és Foerster-féle akaratú inaszakadtságok főleg ilyen keresztékekkel szemben jelentkeznek.

Szervesen hozzánk tartozó kereszték. Ezek ugyanis vagy saját jellemhibáinkból, bűneinkből nőnek ki, vagy természetünk ferde adottságaiba ütköznek, vagy gyöngé és érzékeny pontjainkat érintik.

Mivel tehát valódi kereszték és szervesen hozzánk tartoznak, vagyis a mi valódi személyi keresztjeink, ezáltal Krisztus keresztjének egy részét jelentik nekünk. Jelentőségük szinte fölmérhetetlenül nagy. Ime:

Gyógyítanak: jellemünk sebeiből, hibáinkból, bűneinkből, lelki-ségünk fogyatékoságaiból. In cruce salus. Ez a legjobb szérum.

Építenek: ezek a keresztgerendák lesznek jellemi, erkölcsi, valósi életünk legerősebb bordázata.

Megszentelnek: Krisztus kegyelmi világának gyökere az ő keresztje. Annak bennünk levő részeivel a kegyelem kis forrásai nyílnak meg lelkünkben. Van a Krisztus keresztjével kapcsolatos keresztnek valamiféle ex opere operato kegyelmi hatása.

Fölguyjtanak istenszeretetre: Isten végtelen szeretetéből származott a megváltó kereszt. A Golgota keresztje Isten szeretetének remeklése. Minden kis része bennünk e szeretet lángját akarja fellobbantani elemi erővel.

Roppant jelentőségüket pedig betetőzi az a körülmény, hogy mi önmagunkat megtisztítani, átnemesíteni, megszentelni s főleg tiszta istenszeretetre felgyújtani saját cselekvő erőlködésünkkel (rendes kegyelmek segítségével mellett is) képtelenek vagyunk. A tapasztalat mutatja. Annyi bennünk a valódi önismeret hiánya, annyi a gyávaságunk a valódi önlégyőzésekkel szemben, annyi az ösztönös, görcsös önzésünk, tapadásunk, megalkuvásunk. Ezeknek más kigyógyításuk nincs, mint a valódi és organikus keresztnek, amelyeket az élet ad, — és az élet mögött természetesen Isten bölcsesége és jósága — s amelyeket nekünk csak el kell fogadnunk. Egyszerűen és tiltakozás nélkül.

Ez az elfogadás nem „csak” és nem olyan egyszerű. A lényeg az, Testvér, hogy vesd meg jól szabadakaratom lábait a *készség* talaján és nehéz eseteidben is tarts ki ez egyszerű szavaknál: Legyen meg, Uram, a Te akaratod. Elfogadom keresztjeimet. — Ha *készségedet* ápolni szoktad, akkor ilyen esetekben tied lesz a győzelem s egyben a keresztnek előbb vázolt sok kincse is.

A tiszta istenszeretet a legfőbb keresztből lángol fel. Alagutakban, testi-lelki szenvedések sötét éjtszakájában gyullad ki. Keresztes Szent János, a tiszta szeretetláng egyháztudósa, „a misztikus teológia vezére” (XI. Pius szerint), aki „olyan nagy tekintélyt érdemel a misztikus teológiában, mint Aquinói Szent Tamás a skolasztikában . . .” (Bossuet szerint), egész idevágó tanát az „érzékek éjtszakájára” és a „szellem éjtszakájára” építi föl. Ez az ő „egyenes útja”, mert csakis ezen az úton semmisül meg bennünk mindaz, ami a tökéletes istenszeretet akadályja.

Éjtszakáink nekünk is voltak, vannak és lesznek. Olyanok is bizonyára, amilyenekről Keresztes Szent János beszél. Ezek kemény ütközéseiben a *készség* kovájából kipattan az a szikra, mely fölguyjtja a lelkünkben ósodottság gyanánt rejlő isteni szeretet-tókéét.

És megszeretjük a *Szeretetet*, aki sokkal közelebb van hozzánk, mint azt sejtteni is képesek vagyunk.

Hunya Dániel S. J.

Unio Apostolica.

1925 december 15-én a müncheni katolikusoknak egy nagyobb zarándokcsapata és az U. A. német papjai hódoltak b. e. XI. Pius pápa előtt. A Szentatya ez alkalommal mondotta: „Különös örömmel látott és kedves előttünk az Unio Apostolica papi egyesület, és szívből üdvözöljük önöket, hogy ez a virágzó és áldásos Unio olyan szépen megerősödött, hogy — mint olvastuk és értesültünk — nem is egészen 17 év alatt 40 egyházmegyében terjedt el és több mint 3000 tagot számlál. (1937-ben Németországban már 52 egyházmegyei csoport volt, összesen 4000 taggal, köztük 29 püspök.) Szívből üdvözöljük önöket, mert látjuk, hogy mindnyájukban él a forró és szent vágy a mindig tökéletesebb közös papi élet után; él a kívánság, hogy az Úr Krisztus képét önmagukban minél tökéletesebben megvalósítsák.“

Nem első alkalommal nyilatkoztak így a pápák az U. A.-ról. Már IX. Pius és XIII. Leó pápák is ajánlották. X. Pius pápa búcsúkkal és kiváltságokkal halmozta el, örömmel emlékezett arra, hogy ő maga is, mint pap és mint püspök, tagja volt az egyesületnek, és mint pápa, maga vette át annak fővédnökségét. XV. Benedek pápa újabb kiváltságokkal tüntette ki.

Mit mond maga az Unio Apostolica?

Annyiszor mondták már nekünk és elméltünk át mi magunk is: Sacerdos alter Christus. De fülünkbe hangzanak Szent Pál szavai is: ... „nehogy, amíg másokat tanítok, magam valamiképp elvetésre legyek méltó“. (I Kor. 9, 27.)

Hány világias, földies, nagyon is természetes gondolkodású emberrel érintkezünk napról-napra. Bűnös szenvedélyek rabjai. Sokban egyházellenes, keresztényellenes a felfogásuk. Nem zárkozhatunk el tőlük, sőt foglalkoznunk kell velük. De a papi lelkületet is meg kell őriznünk! Hogyan? Hiszen mindennapi lelkipásztori munkánk is ugyancsak leköt bennünket. Délelőttünk, délutánunk, jórészt esténk is a munkáé. Hogy osszuk be napunkat, hogy jusson idő a lelki dolgokra is? Ki áll mellénk, hogy figyelmeztető szavát állandóan halljuk: Vigyázzatok és imádkozzatok!?

Itt jön segítségünkre az U. A. a „papi lelkiség“ megőrzésében.

Nem kíván tőlünk különös dolgokat, hanem csak a szeminárium-ból és a lelkigyakorlatokból magunkkal hozott jóelhatározásoknak megtartásában és önmagunknak napról-napra való ellenőrzésében jön a segítségünkre. Ratio mensist, kis beszámoló lapot ad a kezünkbe. Ennek a kis lapnak a segítségével kell számontartanunk, hogy az U. A. gyakorlatait megtartottuk-e? Voltak-e szándékos mulasztásaink? A hónap végén pedig elküldjük beszámoló lapunkat az egyházmegyei igazgatónak, hogy az néhány biztató szóval, esetleg útbaigazító szó kíséretében a lapot hozzánk újra visszaküldje.

Melyek az Unio gyakorlatai?

1. Mindennapi *elméltetés*. Kár lenne e helyen a pap mindennapi elméltetésének szükségességéről bővebben beszélni. Legyen elég az Egyház előírását idéznem: „Curent locorum Ordinarii, ut clerici ...

quotidie orationi mentali per aliquod tempus incumbant." (C. J. C. 125.) A szavak közvetlenül az Ordináriusoknak szólnak, de nekünk is kell értenünk belőlük.

Az U. A. legalább félórát elmélkedést ír elő. Legalább a reggeli imával tegyen ki egy félórát. Hogy ezt biztosítsa, előírja, hogy szentmisénk előtt legalább egy órával keljünk fel. Ha közbejött volna valami elhalaszthatatlan munka, például betegellátás, gyóntatás, pótoljuk napközben az elmélkedést. Legalább húszperces elmélkedés. „Pars maior valet pro toto.”

2. Negyedórai *lelki olvasmány*. Nekünk papoknak van erre legnagyobb szükségünk. Hirdetjük Isten ígését, de nekünk magunknak is meg kell azt hallgatnunk az elmélkedésben és a lelki olvasmányban. Rendszeresen, buzgón végzett lelki olvasmány mellett majd tapasztaljuk Szent Pál apostol szavainak igazát: „Eleven az Isten szava és hatásos, és áthatóbb minden kétélű kardnál, és behat az elmének és léleknek, az ízeknek és velőknek elosztásáig, és megítéli a szív gondolatait és szándékait.” (Zsid. 4, 12.)

Az U. kívánja, hogy a Szentlélek Isten nagy ajándékából, a legjobb lelki olvasmányból, a Szentírásból is mindennap vegyünk át egy fejezetet.

3. *Studium ecclesiasticum*. Papi életünk két szárnya a lelki élet és felkészültség. Mindkettőre gondot kell fordítanunk, és amint a lelki dolgainkat nem hagyhatjuk abba, úgy állandóan kell foglalkoznunk a hittudományokkal is. „Clerici studia praesertim sacra, recepto sacerdotio, ne intermittant.” C. I. C. c. 129.

Az U. legalább egy félórás *studium ecclesiasticumot* ír elő. Ezt a teológia bármelyik ágából vehetjük. Vehetjük folyóiratból is. És ideszámítanak előkészületeink, feljegyzéseink a szentbeszédekre, hitoktatásra, előadásokra.

4. Többen apácagyóntatók vagyunk. Jó szerzetesnőink komoly részleges lelkiismeretvizsgálatot és erénygyakorlatokat végeznek. Mi sem maradhatunk el mögöttük. A lelki életben mi is csak kitartással és lépésről-lépésre haladhatunk. Ezért írja elő az U. az *examen particularet* és *generalet*. „Clerici quotidie conscientiam suam discutiant.” C. I. C. c. 125.

5. Hogy zsolozsmánk minél inkább „lélekben és igazságban” végzett imádság legyen, az U. sürgeti, hogy *anticipáljunk*, hogy legalább a Matutinumot és Laudest végezzük el szentmise előtt.

6. Összhangzásban az Egyház előírásával sürgeti az U., hogy a *rózsafűzér* egyharmadrészét mindennap elimádkozzuk. „Clerici quotidie Deiparam Virginem mariano rosario colant.” C. I. C. c. 125.

7. Együtt említem az U. három eucharisztikus gyakorlatát: a napi *szentséglátogatást*, az *előkészületet a szentmisére* és negyedórás *hálaadást*. Csak a harmadiknál szoktak egyeseknek nehézségei lenni. Ha mindjárt a szentmise után nem végezhetnénk negyedórás hálaadást, pótoljuk napközben, esetleg szentséglátogatásunkkal kapcsoljuk össze. Ha ez sem lehetséges, elégedjünk meg a pars maior-al.

8. *Gyakori gyónás*. „Clerici omnes poenitentiae sacramento frequenter conscientiae maculas eluant.” C. I. C. c. 125. A gyakori gyó-

nás a korszerű lelkipásztorkodásnak és korszerű papi életnek is esz-
köze. Az U. kívánja, hogy hetenkint vagy legalább kéthetenkint (két-
szer a hónapban) szentgyónásunkat elvégezzük.

9. Az U. tagjai számára *évenkinti lelkigyakorlatokat* ír elő. Hogy
a lelkigyakorlatok hány naposak legyenek, tetszésüinktől függ, de a
német generalis assistens mindig sürgette, hogy lehetőleg minden
évben legalább ötnapos lelkigyakorlatokat végezzünk, hogy így ne-
csak a tisztulás útjából, hanem az Úr Jézus követéséből is minél többet
kapjunk. Ez az Egyház szándékának és lelkünk szükségleteinek is
megfelel.

10. Azonban az évenkinti lelkigyakorlatok mellett is szükségünk
van a lelki összeszedettségre, a *recollectio* napjaira. Különben az évi
lelkigyakorlatok eredményei hónapok multával könnyen elkallódnak.
Az U. havi recollectiót ír elő, amelyet végezhetünk magunkban a
hónap valamelyik alkalmas napján, vagy együtt paptársainkkal.

Ezekben foglalhatók össze az Unio Apostolica előírásai, hogy
megvalósíthassuk magunkban: „Clerici debent sanctiorem prae laicis
vitam interiorem et exteriorem ducere eis que virtute et recte factis
in exemplum excellere.” C. I. C. c. 124.

vitéz Kiss Gyula
pápai káplán, hittanár.

Angelus Silesius mondásaiból

(Johannes Scheffler 1624—1677.)

Isten a magvető.

Isten a magvető, és magva az Ige.
Lelke az ekevas: szívemet szántja be.

A szépség: szeretet.

A szépség: szeretet; az Úristen szelíd
orcája is csupán tőle fényeskedik.

A legszebb zene.

Az örökléten át nem hallik szebb zene,
mint Istennel szíved ha egybecsengene.

A Teremtő kísérete.

Ha Teremtőd tiéd, minden téged követ:
ember, angyal, nap, hold, tűz, víz, föld, tengerek.

A szépet szeretem.

A szépet szeretem; máshol nem lelhetem:
csupán csak tövises sorfala közt terem.

Béke és öröm.

Isten, a hármass-egy: béke s örvendezés.
Az Egyből béke kél, Hármából csorg a méz.

Mélység, magasság, szélesség, hosszúság.

Mivel bölcs: mély az Úr; széles, mert szíve van;
hatalmáért: magas; s hosszú, — határtalan.

Isten itala.

Semmi italt az Úr annyira nem szeret,
mint a szívedből szűrt s szemedből hullt — vizet.

Álcázatlan élj.

Hogyan kerüld a bűnt? Eredj, ha tudni vágyod,
megmondják menten a némán nyíló virágok.

Most viríts!

Nyílj ki, dermedt szívem, a május rád nyíllaz;
halál fojt meg, ha most mindjárt ki nem nyíllasz.

Napraforgó.

Barátom, semmire nem nézhetek, tudod,
szívem örökösen napja felé forog.

Kis csibe.

Testem mintegy a héj, lelkem a kis csibe.
Istentől várom én, napra ha költene.

Ne pőrén, de mezítelen.

Pőrén Felé ne menj. Eredj mezítelen,
mert ami idegen, azt kiveti a menny.

Hallgatva dicsérjed.

Boldog, ki mit se tud, se nem akar, se vár,
s Istent — helyesen érts! — nem is dicséri már.

Szabad vagyok, szabad.

Vasalhatsz bár ezer bilincsbe szorosan:
szabad vagyok, szabad, szárnyalni magasan.

Szelídség bársonyán.

Szelídség bársonyán pihenne meg Urad.
Megköszöni, ha jó, puha párnája vagy.

Mint erdőn a madár.

Mint erdőn a madár, ember, mért nem fújod
társas örömben is sajátos dallamod?

Három szív szendereg.

Három szív szendereg: ágyán a bágyadó,
halálban a bűnös, s Istenben, aki jó.

A napsütötte leány.

Látod-e? ama leány, ki a holdon tapod
s a napsütésben áll: lelkem, te vagy magad.

Gyermek az Atyában.

Nem kell erő, vagyon, tudás, csalóka fény!
Gyermek legyek csupán édes Atyám ölén.

Nagyot a kicsinyben.

Vedd, amit Isten ád: nagyot nyujt a kicsinyben,
salak közt aranyát kínálja halkan, ingyen.

Nincs biztonság.

Vigyázz, leány, vigyázz! Alig lépsz anyasorba,
máris fiadra tör a vérre szomjú horda.

Mindíg ugyanaz.

Lettem, ami valék, és vagyok, ami voltam.
Ugyanaz maradok végül, ha meggyógyultam.

A legfőbb vigasz.

Mennyben, Isten után az lesz fő vigaszunk,
egymás szívébe hogy belépillanthatunk.

Szent Ferenc sírkövére.

Itt nyugszik egy szeráf. Csodálom, hogy e kő
még el nem hasada, sütvén ekkora hó.

Szeráfi szeretet.

A szeretet, amit szeráfinak neveznek,
halkabb, hogysen puszta szemekkel fölfedezhedd.

Az emberséget szeresd.

Jól szeretsz, ha nem is egyes embert szeretsz:
az emberben csak az emberséget szeresd.

Elválasztott gyermek.

Elválasztott gyermek, anyjához aki rív,
jajgat szerelmesen Isten felé a szív.

Isten a legelőnk.

Mindenki mindenét, csodáld meg, Istened:
juhainak közös, nagy legelője lett.

Isten vége.

Istennek vége nincs. Mégis mikép lehet,
hogy énhozzám hajol, s bennem pihenne meg?

Mit nekem, ami lent!

Fennen lakva hegyek, völgyek, felhők fölött,
mit nekem, ha alatt villámlik, mennydörög!

Várj csak türelmesen!

Kis madaram, magad szárnyán ha nem repeshetsz,
várj csak türelmesen dúsabb erődre, vesztég.

Fordította: P. Szedő Dénes O. F. M.

JÓ PÁSZTORI SZELLEME.

Viharban.

Ebben az írásban a szerző 22 év tapasztalatait sűrítette össze. (Szerk.)

Már évszázadok óta folyik, de a háborús döntések után kezdődik csak igazán a szellemek csatája, az eszmék harca, Krisztus és antikrisztus fölséges párviadala. Viharzónába kerül az Egyház, mint Krisztus titokzatos teste és igazának letéteményese. Újra bizonyóságot kell tennünk Krisztus mellett. Nehéz éjtszakán kell átmennünk, égzengésben, villámlásban lesz részünk, de a sötét felhők mögött már fölragyog a kereszténység teljes győzelmének hajnalcsillaga.

A vallási szétesés állomásai: humanizmus és reformáció, a harmincéves háborúval, a liberalizmus és racionalizmus a francia forradalommal, a materializmus az elmúlt világháborúval, a mai faj- és vérimádat a jelen háborúval. Vallási téren már tovább nem lehet tévedni, mert már visszakanyarodtunk az őspogányságba.

A tévedések útja ez: először a vallás terén jelentkeznek, azután átcsapnak kulturális és politikai (nemzeti, nemzetközi) térre, végül a gazdasági életet kezdik rombolni. Ez is lejtő és a lejtőn nincs megállás. A kultúrában is elérkeztünk a teljes széteséshez, ahol egyetlen eszmény a faj és vér: átmenetileg még megtűrik Krisztus említését, később az is elmarad. A politikai szétesést nem kell bizonyítani. A gazdasági élet az, amely a legkésőbb veszi át a tévedéseket s a legtovább áll ellen a természetellenes kísérletezéseknek. Gazdasági téren is eljutottunk a teljes bomlás útjára, ha Isten irgalma és a jobb belátás meg nem állítja a háborút.

Eljutottunk tehát a legvaskosabb vallási tagadásig, a teljes kulturális és politikai szétesésig és gazdasági pusztulásig. Az emberiség elérkezett a szakadék szélére, ahonnan már csak a megsemmisülés van hátra. Elérkezett tehát annak felismerése, hogy helyes vallási alap nélkül, vallási egység nélkül sem kulturális, sem nemzeti, sem nemzetek közötti, sem gazdasági kérdéseket elrendezni nem lehet. *Ugyanazokkal a tévedésekkel találkozunk vallási, kulturális és politikai-gazdasági téren: a mai emberiség számtalan betegségi tünete egyetlen okból származik: teljes elfordulás Istentől, Krisztustól, Egyháztól. Az orvoslás ezért a teljes visszatérés.*

Amilyen egyszerű kérdés ez: Krisztus vagy pogányság, éppen olyan nehéz lesz megadni a feleletet annyi ideges, félrevezetett és elkeveredett embernek és népnek. Mindenki lázasan keresi azt az alapot, melyen a mai súlyos sorskérdések rendeződnek. Mindenki kutatja, akinek csak valami köze van a kultúrához, kenyérhez, nem-

zetéhez és az emberiséghez. Ehhez járul a feltornyosult sok bűn és nyomor. Nemzedékek nőttek fel óliberális szellemben, a két világháború között új nemzedék sarjadt az istentelenség és újpogányság szellemében. Nemsokára milliók jönnek haza a harcterekről, akik minden téren gyökeres megoldást követelnek. Gyökeres megoldást, mert belátja mindenki, hogy az emberiség teljes pusztulásáig jutotunk. Tovább már nem lehet kísérletezni. A gyökeres megoldás pedig Krisztus, az egész Krisztus, az élő, a valóságos Krisztus. Hogyan tudjuk átvészelni ezt az időt, hogyan tudjuk minél több lélek számára biztosítani a keresztény hitet és az örök üdvösséget, hogyan tudunk legnagyobb szolgálatot tenni a hazának és az emberi társadalomnak? A közelmúlt tapasztalatai alapján néhány észrevételt tehetünk.

A régi káté legelső kérdése megadja az alapelvet jelen és jövő magatartásunkhoz: „Ki vagy te? Én Isten kegyelméből keresztény katolikus vagyok.” Ez volt az első leckénk az elemiben, melyet máig hűségesen felmondtunk és tanítottunk. Ebből a leckéből fényesen vizsgáztak spanyol hittestvéreink s egy áruló sem akadt közöttük. Isten különös kegyelmével mi is megálljuk helyünket.

A másik alapelv a föltétlen kitartás. Itt nem földi dolgokról, múlandó javakról, személyes érdekekről van szó, hanem hitigazságokról és csalhatatlan Egyházam tanításáról. A harc Isten ellen folyik, midőn az igazságot, az isteni és egyházi törvényt támadják. Nekem csakis Istenem pártján a helyem. Tudom, hogy a kitartás sokba kerül, de ha jól imádkozunk, küzdünk és szenvedünk, Isten kimondhatatlan jósága és irgalma megrövidíti a megpróbáltatásokat és siettetni ügyének diadalát. Mienk a kitartás, de Istené, kizárólag Istené a győzelem. Nem az idegek próbatétele ez a küzdelem: nincs az a szív és ideg, nincs az a vasegészség, mely Isten kegyelme nélkül bírná. Az Oltáriszentségből sugárzik az a kegyelem, mely minket megerősít és könnyűvé teszi a kereszteteket. Mindig talpraállani és százszor is újrakezdeni. „Confortetur cor tuum et sustine Dominum.”

A harmadik jelszó: agere contra. Szent Ignác a kísértések szomorú napjaiban a bővebb imádságot, az alaposabb lelkiismeretvizsgálatot és a megfelelő penitenciát ajánja. Ez a legelső teendőnk viharok éjjelén: először magunk álljunk talpra, a mi lelkünk legyen Istenre irányozva, kegyelemben megerősítve, hogy tudjuk megerősíteni atyánkfiait.

Hogy azonban híveink lelkét megmentjük, vannak egyéb teendőink is:

1. Ismernünk kell és helyesen kell megítélnünk az ellentábort. Mindenki nem lehet szakértő ezen a téren, de mindenki köteles alapos katolikus munkákat olvasni a faji kérdéstről. Szükségünk van egy Algermissenre, aki az egész német papságot ellátta annakidején a szekták és istentelen mozgalom elleni utasításokkal. Szükséges, hogy körzetenként legalább egy alaposan ismerje a vonatkozó sajtót, irodalmat és mozgalmat, hogy mindenki tudja, mit lehet és hogyan kell tenni.

2. Számot kell vetnünk a magunk táborával is. Már elindult bizonyos elpártolás papok és tanítók részéről: „Csillagok estek le az égről

és én, aki por vagyok, miben bizakodjak?" „Az aratás ugyan sok, de a munkás kevés.” Súlyos időkben sokak megtántorodásával számolhatunk: színtelenkednek, alkalmazkodnak, koncot keresnek; hozzánk dörzsölődnek, majd elárulnak, később visszatérnek. Aztán sok az irigykedés, gyűlölködés híveink között. Ebből a százféle hatás alatt álló népből kell nekünk tábort összehoznunk. Annyi a becsületünk, amennyire híveink becsülnek. Sok okunk van azonban arra, hogy híveinket nagyrabecsüljük és a kellemetlen jelenségek sokasága mögött is meglássuk a felbecsülhetetlen értékeket: ezeréves kereszténységünk élő fa, melynek dús koronáját ritkíthatja a vihar, de törzsét és gyökereit ki nem tépheti; Erdélynek 160 évig nem volt püspöke s ma 250 plébániája van; a 22 éves megszállás alatt megismertük, ki mit ér és hogyan kell dolgozni; igen sok derék családunk van; a magyar katonás nép marad és a hitetlenek és pogányok ellen nem egyszer fogott fegyvert.

3. Ezekután az *agere contra* — a mai totalitások idején — körülbelül a következőket jelenti:

a) Példa. Krisztust sugározzuk. Papi életünkön semmi kifogás ne essék. Nem vitatkozunk, hanem szeretünk — szívvel, szóval és tettekkel. A nagy időkhöz nagy kegyelmeket kapunk. Fogadjuk el.

b) Nyugalom és humor. Nem kell tragikusan felfogni, hiszen néhány fanatikusan kívül senki sem fogja fel komolyan. Szavalnak, szerveznek, tüntetnek *sine fine*, de ők tudják legjobban, mi minden hiányzik . . . Legfőként a gondolkodó fő, a tiszta kéz és az összetartás. Civódások, baklövések sorozata. Ezért egy-egy ártatlan vicc, mely szájról-szájra jár, igen jó hatással van a kedélyekre. — Aztán sohasem eszik a levest oly forrón, mint ahogy főzik: minden gonoszságnak van határa. Csak a főboncok gonoszak, de közülük is egy országban legfeljebb egy akad, aki következetes. Romániában is csak egy volt ilyen. A bűnösök lelkében is ott a természettörvény, a természetes tisztességérzet, a keresztény nevelés maradéka. A bűn akadály a egy másik bűn, például megvesztegetés, megfélemlítés, máskor egy ellentétes szenvedély. Sokszor nincs idejük dühüket kifejtteni, máskor a sok belső civódásban és agyonszervezkedésben kifáradnak és az ilyen nyugodtabb időkben sok mindent lehet csinálni.

c) Felvilágosítás. Be kell égetni a lelkekbe, hogy ez így nem maradhat, mert észellenes, természetellenes. Hitigazsággal, földrajzzal, gazdasági törvényekkel, családdal, erkölccsel szembeszállni nem lehet. Ha tömegpszichózissal állunk szemben, egy kissé várunk: minden bolondság két hétig tart. — Mindenről és minden körülmények között tudunk beszélni: ha nem egyenesen, akkor közvetve, ha nem nyilvánosan, akkor suttogó propagandával, ha nem arról a tárgyról, akár milyen távoleső tárgyörben. Hiszen az elvek fontosak s a nép sohasem a szót hallgatja, hanem a szónokot tanulmányozza. Sőt az ellenfél tételeit is bizonyíthatjuk, csak a lélek hiányozzék belőle: egyik orosz pap a fasizmus ellen szónokolt s másnap az egyik hallgatója mondja: „Elvtárs, te minket csúfoltál ki. Vigyázz . . .”

d) A csendes aláaknázás. Ha van agrárrolló, mely a gazdák jóvedelmét elvágja, van lélekolló is, mely az ellenfél szörnyű nagy szer-

vezeteiből pontosan és tudatosan éppen csak a lelket vágja ki. A test a tied, építheted a piramist nyugvóhelyéül. — Ennek fordítottja a csendes behatolás barátság által, apostolaink által: a keret marad, de benne a mi lelkünk dolgozik s a magunk munkáját végezzük. Ez is lélekolló, de most a hitellenes lelkületet vágjuk ki. — Kikeresni a kinövéseket és támadni. Támadni az Achilles-sarkot, hogy ez a cseréplábon álló alkotmány összeomoljon. Természetesen dobbal nem lehet verebet fogni. „Ne állj ellen a rossznak, hanem jóval győzd meg a gonoszt.” A nyílt ellenállás a katonák dolga. Mi tovább nem mehetünk, mint hogy kimondjuk: Nonpossumus.

A jó Isten kezében vagyunk. Az ő kimondhatatlan irgalma fel fogja a mi ügyünket is, ha látja, hogy hozzá térünk. A teljes elfordulásra teljes megtéréssel kell felelnünk, elkezdve a magunk lelkén és folytatva abban a körben, ahová Isten állított. Csak az egész Krisztus, az élő Krisztus az egyetlen megoldás.

Madéfalva

Lajos Balázs
plébános

Jópásztori jellemvonások.

Ha az Úr Jézus a XX. század aszfaltos utait járná és a füstölgő gyártelepek udvarán hirdetné az evangéliumot, vajjon színes példabeszédei hozzásimulnának-e a modern élet hangulatához: a villamoscsengéshez, a rádióhoz, a repülőgéphez? Legalább valamennyire biztosan. Nehezen hihető azonban, hogy a jó pásztor helyett a kötelességtudó nozdonyvezetőről vagy a bátor hajóskapitányról beszélne, aki inkább hősiezen a halál áldozata lesz, hogy az utasokat megmentse, helyét azonban el nem hagyja. A jó pásztor-példabeszédben sokkal több a melegség, az élet való visszatükrözése, apró áldozathozatala, amely minden pásztor életében megtalálható. Talán ezért is lett az Úr Jézus és a jó pap ábrázoló képe.

Mint a történelem minden alkotó embere, a pap is eszményképet keres. A szociális kérdés, a modern problémák lelkipásztorának azonban sokszor nincs elég ereje ahhoz, hogy lélekben visszaröppenjen kétezer évet és az evangélium lapjain keresztül az igazi Jó Pásztor alakját önmagában is megfesse. Inkább csak a közeli kortársakat figyeli, ezeknek az övéhez hasonló életét és észre sem veszi, hogy a tőlük ellesett jellemvonások színes sugarak, a fehér Fénynek, az Úr Jézus egyéniségének szétbontott kévéi.

A jópásztori papi eszmény legteljesebb foglalata ez a szentpáli mondat: „*dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis.*” Igen, szeretni másokat a lélek teljes rugalmasságával és üdeségével. „Átadni magunkat” a hívek használatára, a szenvedések és bizonytalanságok rémeitől meg nem ingatva. Az eszményi pap csakis az, akinek szíve szeretetet, önzetlenséget sugároz. Talán sohasem volt ez annyira időszerű, mint éppen napjainkban. A mi századunk meg akarja isteníteni

az emberi szeretetet, amely alatt sokszor a dantei bűnök szenvedélye vonaglik. A papnak az isteni szeretetet kell megemberesítenie, transzformálnia, a földi élet küzdelmes vagy boldog perceibe beleszőnie.

Az evangélium Jó Pásztorának huszadik századbeli megszemélyesítője az a melegszívű alföldi pap is, akiről Kovács Sándor így írt a Nemzeti Ujság egy régebbi számában: „Néhány esztendővel ezelőtt a debreceni belgyógyászati klinikára bevitték egy beteget. Nem hétköznapi eset volt ez a betegszállítás. Valahol a Hortobágyot szegélyező falvakban, tanyákban megbetegedett egy tizennégyéves parasztgyermek. Orvos nincs a közelben s a tanyavilág papja, jegyzője, tanítója csak annyit lát rajta, hogy iszonyú fájdalmai lehetnek, mert állandóan jajgat. Végül is a jegyző kiadja a parancsot:

— Be kell vinni a debreceni klinikára!

A gyereket nagy ügyvel-bajjal fel is rakják a szekérre, hogy vigyék a tíz kilométerre levő vasúti állomásra, de alig indít a ló, a gyerek ordít, mint akit ölnek. Próbálják másképen fektetni, párnákkal jobban óvni, nem használ: a kocsirázás rettentő fájdalmakat, bírhatatlan kínokat okoz. Ekkor érkezik oda a plébános, egy negyvenév körüli, tagbaszakadt, hatalmas szál ember. Látja, hogy nem mennek semmire s odaszól az embereknek:

— Vegyék le azt a gyereket!

Megfogadják a szót egyszerre s várják, hogy most mi következik. A plébános úr pedig ölébe veszi a beteg gyermeket, viszi gyalog-szerrel a tíz kilométeren egészen az indóházig, ott felszáll vele a vonatra, beviszi Debrecenbe, a városban gyalog viszi a négy kilométerre levő klinikai telepre s a belgyógyászatot leteszi az orvosok előtt:

— Tessék megvizsgálni ezt a beteget!

Az eset után az egyik orvos így nyilatkozott:

„Soha még oly különös érzés nem vett rajtam erőt, mint akkor, amikor ezt a beteget gyógyítottuk. Sokizületi gyulladása volt, ami nem ritka betegség, de mégis úgy kezeltük, mint különleges esetet, hiszen az volt az érzésünk, hogy maga Krisztus lépett be ezzel a beteggel a klinika küszöbén.”

A jó páztor szerető gondoskodásának és a „pertransire beneficiando” elvének hirdetése sokszor megnyilvánult a tömegek patkánybűvölőjének, Sonnenscheinnek életében is. Egyszer egy öreg anyókat hideg téli időben magával vitt az irodájába és meleg kávét főzött neki. Szegény gyermekeknek babaruhát, bélyeget kéregetett és mozijegyet küldött nekik.

Párizs külvárosaiban a csavargók és tengődő nyomorultak jól ismerték Mortier abbét. Idősebb korában lett pap. Pedig ragyogó, fényes jövő csillogott rá. Az ő vágya azonban az volt, hogy Krisztust sugározza a sikátorok baraklakásaiba. Amikor elfoglalta helyét, mindenki bizalmatlanul nézett rá. Azt gondolták, hogy majd mindenbe beleavatkozik, parancsolni és basáskodni akar. „És íme, azt látták, — írja P. Lhande S. J. — hogy az egykori századparancsnok szép egyszerűen behúzódik barakjába és ott él csendben, a nélkül, hogy észrevétni akarná magát... Amikor fogadta híveit, — ezeket a

csupa egyszerű embereket — mesterkéletlen udvariassággal bánt velük.

— Leültetett bennünket — kiált fel egy derék odavaló, őszinte meglepetéssel. Egy másik meg azon lelkendezik, hogy: „Érdekes, nem is tartott nagy prédikációt nekünk.”

Apró kis esetek, színes mozaikok. Azok lelkében azonban, akik részesei voltak, örök nyomot hagytak. Csak egy példa a sok közül. Dénes Gizella Névtelen pap c. könyvében nagybátyjának, egy áldozatoslelkű mecseki plébánosnak életét írta meg. Kedves az a jelenet, amikor az ősz lelkipásztor halála után két Németországba vándorolt híve találkozik. Gyönyörű papi jellemet, nagy-nagy önátadást sejtet a köztük lepergő párbeszéd: „Tudod-e, Gáspár, mi ujság otthon? Meghalt az öreg papunk. Itt a levél, most írták... Csak néztem. Azután vettem a levelet, olvasom, hát írják: meghalt... Csak néztünk egymásra Herberttel. Aztán úgy, ahogy voltunk, úgy munkából jövet, csak ráestünk az asztalra és sírtunk... Úgy sírtunk, mintha az apánk, az anyánk halt volna meg...”

A jó lelkipásztor másik erénye a *hűség az őrhelyen*. Nagy Szent Gergely írja: „... quid de gregibus agatur, quando pastores lupi fiunt.” Örökké vádló szavak azok ellen, akik elhagyják a bástyát, ahol őrséget kell állniok. A falusi esték csöndjében kísérti őket a város csillogó fénye, a társaság, a kártyaasztal. Mint ködbeburkolt hegylánc, eltűnik a kötelességérzet, a hűség a hivatás teendői iránt. Lassan átvedlenek farkasokká, a fény követreiből panaszkodó árnyakká válnak. Pedig a „papnak nem szabad panaszkodnia — írja Sheehan Patrik. — A pap katona. A szélső őrszem kötelessége nem valami kellemes, de kötelesség. Az Egyházat nem a papok kedvéért csinálták, de a papok az Egyház kedvéért vannak.”

Jól érezte ezt az előbb említett mecseki plébános is, amikor így beszélt: „Ami engem illet, hát nem mozdulhatok bizony egykönnyen hazulról, de azért vagyok itt végre is: azért, hogy ünnepeiket szolgáljam. A pap akkor dolgozik legtöbbit, amikor más pihen és ünnepel.” Amikor betegen feküdt, egyszer csak — késő este volt — zörgést hallott. „Kocsi érkezett?” — kérdezte. „Nem kocsi jött, — felelték hozzátartozói — csak egy paraszt, a beteg tehene miatt. Más senki. Mondtuk, hogy jöjjön reggel.” „Reggel? — kiáltott haragosan szikrázva. — Reggel? Amikor most van bajban? Reggel? Hívjátok rögtön vissza! Rögtön hívjátok! A segítség csak úgy ér valamit, ha rögtön kapják. Menjetek!”

Másik kép. Az egyik párizsi betörőnegyed utcáin fiatal pap bolyong. Nézi új munkahelyét, ahol Krisztus megafonja akar lenni. Az egyik utcasaroknál fiatal csavargók csapatával találkozik. A pap láttára ijedten menekülnek. Az egyik azonban mégis csak megáll, hirtelen lehajol, követ kap föl és teljes erejéből a pap arcába vágja. A támadó menekül, de a pap visszahívja és kezében tartva a véres követ, így szól: „Barátom, köszönöm! Tudd meg, ez a kő, amellyel megdobtál, ez az első kő ahhoz a templomhoz, amelyet ezen a helyen építeni akarok.”

Hősies példák. Hányszor el kell azonban ismételnünk szomorú lélekkel Nagy Szent Gergely szavait: „Ecce mundus sacerdotibus plenus est; tamen in messe Dei rarus valde invenitur operator, quia officium quidem sacerdotale sumpsimus, sed opus officii non implemus.” (Homil. XVII. in Evang. n. 3.)

A jó pásztor mindig a *juhok nyomában jár*. Nem felejtí el Szent Pál mondását: „Pro Christo legatione fungimur.” Hány papi lélek nem érzi meg e szavak ősi zengését, a ránk háruló gyönyörű kötelességet. Megfeledkezünk arról is, amire Aranyszájú Szent János int: „Sacerdoti bellum est adversum daemones.” A sátánnak is megvannak a tanítványai, az evangéliuma, nyolc boldogsága, katekizmusa, ünnepei, szertartásai és egyháza, a synagoga satanae. Nem csoda tehát, ha mint résen a napsugár, a mi lelkünkbe is be akar lopódní. „Ecce adversarius in pectore tuo Christum conatur occidere.” (Szent Jeromos.) Mit tegyünk? Megtorpanjunk? Nem! Át kell terelnünk a nyáját a hínáron a csillagok felé. A legnehezebb pillanatokban a jópásztor-lelkű pap szívében megébred az erő tudata és hallja az ígéreret: „Sufficit tibi gratia mea!” És ha mégis tovább tombol a vihar, vajjon nem illik-e ránk is az Úr Jézus kijelentése: „Nondum usque ad sanguinem restitistis.”

Szalézi Szent Ferenc térítóútja alkalmával gyakran kelt át a Drance-folyón. A keskeny pallót hó és jég borította. Csak térden-csúszva tudott átvergődni, de azért ment! Nem egyszer véres nyomot hagyott maga után, egy papi szív hóba hullott virágait. Naponkint 3—4 prédikációt is mondott. Nem törődött azzal, hogy kevesen hallgatják. Egy ízben csak heten voltak a templomban, de azért legyőzve a kísértést, mégis beszélt, hiszen az Úr Jézus egyetlen személynek, a szamariai asszonynak is prédikált.

A népszerűség megszerzése se a legkönnyebb dolog. Hogy valakiben igazán a jó pásztort lássák, azért meg kell küzdenie, mint Flynn kanonoknak, a salette-i plébánosnak. Lhande beszéli el „Krisztus Párizs vadonában” c. könyvében, hogy „amikor először kezdett a hegy tetejéről gyakran sértegették. Ilyenkor aztán azt a változatlan taktikát követte, hogy támadói közelében valami kis halmocskára, kőrakásra leült és szép csendesesen elkezdte a breviáriumot vagy az ujságot olvasni. Amikor aztán azok a heveskedők elfáradva vagy bátorságukat veszítve abbahagyták a kiabálást, a plébános odament hozzájuk és megszólította azt, aki leghangosabb volt a bandában:

„Jó napot, öregem! No, kiadtad a mérget? Nagyon kedves! Hát hallod-e, holnap ugyanebben az órában megint eljövök, megint rá fogok ülni ugyanerre a kőrakásra, akkor te is újra kezded!”

S úgy tett, ahogy mondta. A harmadik alkalommal, vagy legfeljebb később, már jóbarátságban voltak. Ma már a vár be van véve.

Az igazi pap lelke előtt állandóan ott lebeg ez a szó: *pélldaadás*. Szent Pál írja Timotheushoz: „Exemplum esto fidelium.” Ehhez hasonló az Evangélium értelme is: „Videant opera vestra bona et glorificent Patrem vestrum.”

Semmi sem csorbíthatja meg jobban a papi tekintélyt, mint ha a nép azt látja, hogy pásztorának cselekedetei és szavai nincsenek összhangban. A pap a nép szemében mindig csak pap marad: a templomban, az utcán, a vendéglőben, a kártyaasztalnál egyaránt. A nép megszokta, hogy a pap cselekvését a templomban természetfölötti szempontok irányítják, jogosan elvárja azonban, hogy természetfölötti indítók vezesse életkörülményeinek többi mozzanatában is.

Mindíg lelkünk kapuján koppanjon a kérdés: mit szólnak ehhez híveim?

Harmadszorra is megemlítem azt a jó mecseki plébánost. Rokonai többször kérték, hogy menjen el velük néha-néha egy közel kedves kirándulóhelyre. Ilyenkor így felelt: „A mező tele van dolgozó paraszttal... Gondold meg: fáradnak, izzadnak reggeltől estig! Mi meg csak úgy a kocszi tetején?! Nem jut eszedbe, mit gondol ilyenkor a paraszt? Ni, milyen jó dolga van a papnak, az uraknak! Egyszóval: nem! Nem lehet naponta tétlenül sétálgatni, kocsizgatni a verejtékezők között...”

Megvalósítása volt ez a breviárium aprószenteki könyörgésének: „Ut fidei, quam lingua nostra loquitor, etiam moribus vita fateatur.”

Don Bosco egy alkalommal meglátogatta Margetti hittudóst. Mikor néhány szobáját gyönyörű, süppedő szőnyegekkel díszesen látta, gyöngéden megjegyezte: „Ó, ezek a szőnyegek!... Mindmennyi kenyérré válhatna a szegények számára!”

Boldog az a pap, akinek lakásán halála után így beszélnek az emberek: „A Lélek, mely itt élt, itt lebegett, itt lüktetett, aranyból és márványból való volt. Fénylő és kemény. És nagyon tudta a parancsolatot: Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, hol a rozsdá és a moly megemészti...”

*

Minden pap egy életen keresztül festegeti, alakítja saját lelkének jópásztor-képét. Mindennap arra törekszik, hogy új szint, új ecsetvonást adjon ehhez a festményhez. Az már a saját buzgóságunk függvénye, hogy a mű szépség és tökéletesség tekintetében az őseMBER karcolataihoz vagy Munkácsy „Ecce homo”-jához lesz-e hasonlóbb.

A jó pásztor-kép megfestéséhez legjobb vászon a lélek és az arc. Aki ránk néz, lássa meg szemünkben a gondoskodó szeretet és a hit fényét, érezze homlokunkon az alázatosság és türelem melegét s szavunkban hallja meg az erőnek, a megnemalkuvásnak kemény pendülését. Csak így lehet jellemünknek és vágyainknak hú összefoglalása Paul Claudelnek ez a szép versszaka:

„Krisztus papja a Tűz, amely lángol,
Krisztus papja az Erő, mely le nem gázol.
A keze meleg, puha, könnyeket szárító,
A lelke sudár és biztos villámhárító.”

P. Lukács István
szaléziánus

Krisztus és az én falum.

Az alábbi apró helyzetképek meleg jópásztori lélek megélései saját egyházközsége tényei, adatai kapcsán. A teljes realizmus álláspontján. De ugyanakkor ennek a papi léleknek kisugárzása is gondos szeretetben. — Könyv készül ilyen apróságokból.

(Szerk.)

Október utolsó napjai...

Még a nyár tanyázik most is a szőlőkben és ha a csipős, hideg dér nem hagyná fogát reggelenként a kertjeinkben, azt hinnők, augusztus van.

Híveim kapával, virággal, gyertyával mennek, hosszú sorban menetelnek a temetőbe.

Ott járogatok én is köztük.

Megállok itt, ott is...

— Csak szép legyen!

— Megérdemli szegény édesapád...

— A halottak nem szeretik az elfelejtést...

Egyik sírnál hosszabban időzöm. Asszonyleánya szépítgeti édesapja sírdombját. Több éve férjnél van, terméketlen házasság.

— Ej, plébános úr, a földből is előkaparnám szegény édesapámat. Megérdemli, igen jó ember volt. Áldja meg az Isten haló porában is!

— Aztán a te sírodat, mondd, ki igazítja majd el? Ki hoz rá virágot, ki tesz rá gyertyát, ki mondat érted évfordulókora szentmisét?...

Mint koporsó fedelére hulló göröngyök zuhannak kérdéseim.

Az asszony rám néz. Csak néz... Aztán elfátyolosodik szemgolyója.

Sír.

Zokog szívből, keservesen, igazán...

A sírás megsimogatja a sírokat, aztán felröppen az őszi párás, napsugaras levegőbe. Kering a temető felett, elszáll a szérűkbe, onnét a petuniás lila kertekbe és elvesz az ökörnyalás rétek felett...

*

Végtelenül fontos körülménynek ismerem, hogy kis falumban minél szélesebb gyűrűben terjedjen a keresztény sajtó terméke.

Egyik legsürgetőbb papi teendőmnek tartom!

Nem mindegy, hogy ki milyen ujságot olvas. Igenis, bűnt követ el, aki az Egyház és haza ellenségeinek kezébe adja a pénzt.

Ez az igazi arcvonal, a front mögötti hadsereg, az ólomkatonákból álló ötödik hadtest!

A keresztény sajtó pártolását, gyümölcseinek terjesztését a leg-szorosabb istentisztelet mellé kapcsoltam. Hogyan?

A szentmiséért adni szokott pénzhez húsz fillért kell csatolnia mindenkinek. Ez a sajtóé! A katolikus, keresztény sajtóé!

A ministerek kapják. De nem a pénzt, hanem fejében ujságot. Vasárnaponként ott állanak az ujságosztó mellett a templom előtt...

Megszolgálták a mult héten. Az Isten oltára körüli szorgoskodással.

A sajtó szolgálata — istentisztelet!

Meg vagyok győződve, hogy a lehető legjobban cselekedtem.

*

Elismerem, hogy igaz, amit az iskola VII. osztályában tanítok: „A hívek szép felajánlási szokásának maradványa a perselyezés... amikor tehát a hívek a felajánláskor körülhordozott perselybe pénzt tesznek, adományukkal voltaképpen a szentmiseáldozat bemutatásához járulnak.” (Tower: Isten közelsége.) Igen, így van...

Az én falomban azonban nem így van.

Megvallom, roppant kellemetlenül hat rám a körülhordozott persely. Cseng itt, cseng ott, állandóan hullanak a fémdarabkák és hallatszik a suttogás: Isten fizesse meg... Imádkozó embereket, ájtatoskodó asszonyokat zavar a folyton csengő persely, molesztál, izgat: adjatok, tegyetek, adjatok, tegyetek.

Nem tudom, kinek tűnt fel már ennek a régi szokásnak igen kellemetlen oldala?

Folyik a legszentebb áldozat, a titokzatos cselekmény és a templomban folyik a csengetős koldulás.

Bocsánat, mikor hallom ezt a körüljáró csengő-bongó feneketlen tarisznyát, mindig a fagyaltos jut eszembe. Elismerem, furcsa asszociálás...

Nem is tudok nyugodtan misézni, ha hallom ezt a pénzt kunyeráló, körben sétáló, mindenkinek fülébe cincogó, ízléstelen adománygyűjtést.

Igen, de a hívek ezzel hozzájárulnak a szentmiseáldozat bemutatásához, a templom felszereléséhez, nem ritkán a papság eltartásához. Igaz. De ha mindenképpen az ősi szokáshoz térünk vissza, térjünk ebben is, de következetesen. Mert a hívek az ősegyházban elvitték áldozati ajándékukat a templomba és azt minden külön felszólítás nélkül letették az oltár mellett álló asztalkára.

Erre akartam ránevelni híveimet és sikerült is. A templomban több perselyt helyeztem el.

Felhívtam figyelmüket a tényre és megvilágítottam előttük jelentőségét az adománynak és hozzájárulásukat a szentáldozat bemutatásához. Ki mit akar, amit szán, önként tegye bele a perselybe. Minden csengető felszólítás nélkül!

Ismétlem, nagyszerű módszer, az eredmény igen kielégítő.

*

Október 20. Szent Vendel napja. Községem olyan félünnepnek tartja. A nagy szentmise Szent Vendel tiszteletére. Szentmise végéig nem fognak be, szentmise alatt az előljárók gyertyát tartva állnak az

oltár mellett. Szép, régi szokás. Az előljárók képviselik a falut...
Igazi képviselők.

A szentmise a község intenciójára.

Reggel, szentmise előtt az előljárók házról-házra járnak és szedik a misére a pénzt... Elég csúnya szokás, bármilyen régi is. Igen kiérzik az üzlet, a pénzszag. Egypár évig csendes „undorral” túrtem. De hallottam, hogy megjegyzések hangzottak el: Hiába adok pénzt, tavaly is elpusztult az állatom! — Éppen tegnap volt itt a „Vendel”! — Nem látom semmi hasznát! stb.

Kis templomunkba Szent Vendel-szobrot hozattam és a szobor mellé most egy perselyt tettem, ami rendes és közismert.

Kihirdettem, hogy mai naptól kezdve eltörlöm azt a házról-házra járó koldulást. Aki úgy érzi, hogy van valami köszönnivalója Szent Vendelnek, aki, amit akar, hozza el a perselybe. Tegye be, ne tudja a jobb keze, mit tesz a bal. Ne lássák az emberek, ne gyűjtsék az előljárók, csak az tartsa számon, Aki mindent lát... Igy is részem lesz a szentmisében.

Érdekes, ma megolvastam a persely tartalmát és nem kis meglepődésemre láttam, hogy több mint kétszerese annak, amit koldulni szoktak.

*

Szemlélődés egy elmúlt esztendő hitéleti jelentése fölött...

Kedves kis zalai falu. Szétszórt település. A hegyekben úgy kandikálnak a házak, mint a mazsola a kalácsban.

A szentistváni oklevelek már 1018-ban említik. Patinás multja van. Legrégibb lakói idegenek, németek voltak, ma már senki sem tud a községben németül.

A temető körülöleli a templomot.

A füves utak mellett 12 barna kereszt tárja ölelésre karját. Egyik-másik oldalt dől, mintha elfáradt volna kissé és könyököl.

A Zala ezüstostorként vág végig a rét zöldjén, a hegyoldalak tele szőlőskertekkel, édes, izes zamatos tőkével.

A lekipásztorok tudják, hogy bortermő vidék népének a rendestől sokban eltérő lélektana van. A hitéleti jelentés adatai mögött láthatatlanul ott magasodik ez a körülmény. Számolni kell vele.

A hívők száma: 873. Ideális; pasztoráció szempontjából: egy kedves család. Nincs filia. Mily óriási helyzeti engergiát képvisel, ha csak az Anyaegyházban kell találkozunk azokkal, akik nem elhanyagolt, „mostoha” gyermekei a Maternek.

Nincs felekezeti villongás, mert 99.9%-ban mind Krisztus igaz vallásának követői. Van azonban ennek a kellemes helyzetnek egy könnyen hátrányt jelentő eshetősége: a nyugalmi helyzet elpuhulást szülhet, ami a katolikus öntudat rovásán jelentkezik. De a sok előny fölényesen győz!

Egy pásztor, egy akol, egy iskola, egy harangszó, egy ünnep... egy szószék!

Mennyi szép törekvésnek, vallásos lendületnek sírverme: a v e g y e s . . .

Az élve születések száma: 22.

Ezer lélekre esik: 25.

A sírt, hol nemzet süllyed el, ez az egyetlen adat jótékony nap-
sugárral aranyozza be. Országos viszonylatban is a jók közé tartozik ez a kis falu.

13 sírt kellett ásni a temetőben.

Szentségek nélkül egy hívő sem ment el a nagy útra. Mily vigasztaló ez! Mily megnyugtató!

Mérlegre téve a bölcsőket és koporsókat, a tényleges szaporodás ezer lélekre: 10.

Isten oltáránál örök hűséget esküdött egymásnak öt pár. Milyen könnyű az eset, ha mindkét fél katolikus! A papnak is, meg a karikagyűrűs hívőnek is...

Vadhajtás is akad a fán. Csak kettő. Rendezhetetlenségük oka olyasvalami, ami miatt Anglia elszakadt Krisztus Egyházától.

Amily szomorú a természetlen gyümölcsfa, oly szomorú a meddő házasság. Nincs a fészekben fióka! Huszonhat ilyen örömtelen család van az én falumban...

És harminc család vállalkozott a magyarirtásra... Ha az előbbi eset szomorú, ez utóbbi szívrepestő. Nem kell ennél nagyobb egyiptomi csapás szegény hazánkra!

Krisztus megbocsátó irgalmát visszautasította tíz tékozló fiú. Azt mondja a statisztika: szép, a pásztor azt mondja: fájdalmas.

Hisz egy lélek annyit ér, mint az egész világ, sőt...

Vagy talán ilyen konoknak és megátalkodottnak is kell lennie, hogy beteljesedjék az Irás?...

Krisztus fehér testét 2891-szer vették a hívők, hogy Élet legyen bennük, még pedig bőségesebb.

Félelmetes rágondolni, de elem villámlik a hátborzongató kérdés: Volt-e ezek között csak egy is szentségtörő?

Ki tudna felelni erre?...

Ha egy nép elszakadt a templomtól, elszakadt az Istentől, s ha elszakadt az Istentől, ugyan mit várhatunk tőle? A híveknek minő százaléka jár szentmisére? Bátran állíthatjuk, ebben a kis zalaí köz-
ségben: 71 %. — Hosszú és fáradságos útnak vége ez. Mennyi munka, agitáció, rábeszélés, utánjárás eredménye ez a szép százalék. Mily különös, hogy az istenfélő híveket nekünk unszolni, ösztökélni, buzdítani kell olyasmire, ami magától értetődő, roppant természetes: Szenteld meg az Úr napját, add meg Istennek, ami az övé! A hétnek több mint száz órájából csak egyet, egyetlenegyed adj Istennek...

A prédikáció. Mikor van? Van eset, hogy szentmise előtt, máskor szentmise után, talán leggyakrabban a legősibb szokás szerint: szentmise közben, evangélium után. Az a gondolatom, hogy a helyzet, a körülmények és egyéb dolgok megfontolása megment bennünket egyúttal a sablontól is és alkalmazkodni tanít. Az idő, a hitéleti jelentés szerint: maximális félóra. Tárgy és alkalom szerint alakul a prédikáció időtartama. Az átlag alkalmakat véve figyelembe, legjobban bevált módszer: a zehn Minuten-féle prédikációk. Vannak helyek, ahol ú. n. prédikációs szünet van. Egyszer engem is megkísértett ez a csá-

bító gondolat, hogy nyáron, amikor úgyis fáradtak és a hús templom ívei enyhet adó miliójében az elme kevésbé fogékony az ige befogadására, pihentetni hagyjam híveim lelkét. Egyik hívemnél tapintatosan érdeklődtem. Válasz: Ej, Plébános Úr, mégiscsak jól esik az embernek, ha egy-két jó szót hall...

Igaz. Egy-két jó szó!... Sokak lelkéből beszélt, gondoltam.

A leventék... Egyvallásúaknál, megfelelő vezetés mellett nincs, nem is lehet baj. Ott állnak minden vásár- és ünnepnapon a szentélyben, az oltár előtt. Legközvetlenebbül ők a hangfelfogói az Igének. Minden hivatalos szentmise után névsorolvasás, karácsonyi, húsvéti szentgyónás testületileg, a leggondosabb ellenőrzés mellett. Sokan vannak köztük már, hál' Istennek, akik nem elégszenek meg az évenkénti két kötelező szentgyónással!

A sajtó... Végtelenül fontos hitéleti tényező. Elemi erővel kellene erre vetnie magát a papságnak. Mindent elkövetni a keresztény sajtó erősítéséért.

Semmi áldozatot nem szabad itt kevésnek tartani. Beláthatatlan következményekkel jár ennek a frontnak gyöngülése vagy erősödése. Az élő, eleven sajtóorgánium maga a pap legyen. Krisztus ügyéről van szó; a sajtó olyan fontos, mint az istentisztelet. Megértem azt a papot, aki a gyónótól mindig megkérdezte: Mondja, kérem, milyen ujságot olvas? Kinek mi köze hozzá?... Úgy van, de ahhoz sincs a papnak semmi „köze“, hogy valaki imádkozik-e, vagy nem?... Káromkodik-e vagy nem! Igenis a hitéletnek nem kevésbé elhanyagolható fokmérője a sajtókérdés.

Leghelyesebb, ha egy kézbe: a falu papjának kezébe fut össze minden szál. A hitélet központja: a templom. Itt az ércsomója a sajtónak is! Az ünnepi szentmise után történik a sajtótermékek kiosztása. E szemszögből nézve, a sajtótükör a következő: 40 drb. Népujság; 7 drb. A Szív-ujság; 66 drb. Magyar Vetés; 5 drb. Új Nemzedék; 30 drb. Rózsakertje a Lisieux-ből való Teréznek; 55 drb. Rózsafüzér Királynője, 2 drb. Szent Antal.

Azt hiszem, kielégítő.

Egyházközség...

Csak más szerelésben és színezetben különbözik a politikai község arculatától, hisz összetételében ugyanaz. Színkatolikus községben ez nem is igen lehet másként.

Jól szervezett és alaposan felépített egyházközség működése elsőrangú rúgója a hitéletnek.

Képviselőtestületének 18 tagja van, választott 12, hivatalból 4, kinevezett 2.

En nem tudom, de élénken elképzelem, hogy minő felbecsülhetetlen lelki károk keletkezhetnek abból, ha a képviselőtestület nem a falu lelkipásztora által összeállított listával kerül az ügyek intézésének élére. A legszebb remények és ígéretek sírverme lehet az *ellenlista*. A legfélelmesebb vészjel az egyházközségből. Rövidzárlat van a pásztor és a nyáj között.

A hitéleti jelentés ezután méltán kérdi, hogy vajjon milyen az együttműködés lehetősége a plébános és az egyházközség között?

A fenti körülmény kielégítő választ ad. Nyugodt lélekkel írhatam válaszként: A lehető legjobb. Többször hallottam, hallanom kellett, községi és állami jellegű iskolák dícséretét. Nincs semmi gond vele... Nem kell költségvetés, nem kell pénzbehajtás... Igaz... De! Minden áldozatot meg kell hoznunk a római katolikus címért. Nekünk nem lehet közömbös a jelleg. Semmi munkát nem kell sajnálnunk, ha sáncaink megvédéséről van szó. Nekem még soha nem okozott terhes percek két tantermes, két tanerős iskolámmal a foglalkozás. Itt nő fel a jövő egyházközségem. Itt a vetés. Közömbös lehet ez nekem? Közömbös az egyházközségi adó és annak 13,5%-os kulcsa? Hisz az majdnem mind az iskolámért van! Krétáért, tintáért, könyvekért, fáért! S mily könnyű eset a közös, együttes kezelés. Csak átutalja az előjáróság, kézhez veszem és körülnézek: mi kellene, mit tegyek, mi a sürgősebb a sok teendő közül? Ha teher, ha fáradság is ez, hát *pondus meum amor meus!*

Ott vannak az egyesületek: a KALOT, a KALÁSZ, a Rózsafűzés Társulat, a Szívőárda... Mind megannyi szívdobbanása az egyházközségi vérkeringésnek. Élnek? Vagy tengődnek?...

A hitéleti jelentés csak azt kérdezi: hány tagja van az egyesületnek, ki a vezető, mi a megjegyzés a működésről?

A láthatatlan erővel nekem kell számolnom, hisz a lélek én vagyok. A *spiritus rector*. #

A. C.

Autonómia a világiaknak, hogy dolgozzanak az Egyházért. Az Egyház szervezett segédcsapata. A híveknek a hierarchiához hasonló szervezete. Helytelen lenne, ha híveim a templomon kívül bennem csak a tisztet látnák, s ők csak azért vannak szervezve, hogy a tisztnek serege legyen. Nem. Ez a nézet az acies bene ordinata szellemével nem egyeztethető össze. Az egyházközségi életben a laikus elem van előtérben. Én csak velük kooperálok.

Ismerjük el, sokszor nehéz dolog ez. Egyik legnagyobb hibájuk: az inaktivitás. Semmi kezdeményező erő, lendület, önállóság nincs bennük. Szervezés, hitbuzgalom, kulturális, szociális sajtókeretek, elnök, tagok, póttagok, benne emberek: nullák. Nullákkal pedig, ha organizáltak is, csatát nyerni nem lehet.

Nem tudom, ha az idők elhoznák a nagy erőpróbát, mennyire állná meg az A. C. szervezete a frontot?

Egy lelki író valahol azt írja, hogy szabad imádkozni a kísértések órájáért, hogy legyen alkalmunk megmutatni Istenhez való hűségünket.

Én azért könyörgök összetett kézzel Istenhez, hogy kímélje meg a pástort és a nyáját, a tisztet és a sereget a nagy erőpróbától...

Csácsbozsok.

Schnattner Szigrid O. S. B.

A papi önképzés aszketikus és jellem-alapjai.

(2. befejező közlemény.)

Műveltség: az emberi képességek viszonylagos legnagyobb kibontakozásának az állapota. A műveltség mindig közösségi kincs, mivel képességeink csakis a társadalmi életben, a közösségi erőforrások fölhasználása folytán fejlődhetnek ki teljesen. A műveltség hordozója ezért mindig a közösség. Papi műveltség: műveltség, melynek hordozója a papi közösség. A papi élet lényege a közvetítő jelleg és szerep Isten és az emberek között. Így már kettős papi műveltségi probléma áll előttünk: 1. Legyen a pap egészen az embereké, 2. egészen az Istené. Isten és az ember összekapcsolását a pap csakis a kegyelem erejében tudja megvalósítani, mivel a papi élet célja elsősorban is a természetfölötti élet közvetítése. Ez a harmadik döntően fontos papi műveltségi kérdés, amin múlik, hogy valaki kiteljesedett papi egyéniség-e vagy sem: a kegyelmi energiák kibontása a lélekben, a kegyelmi műveltség. A kegyelem viszont a természetre épül, ezért kegyelmi műveltségről csakis ott lehet szó, ahol a természet képességei is kibontakoznak. Az emberi természet testből és lélekből áll. A természetes műveltség ezért a testi erőket és a lélek képességeit: az értelmet és az akaratot fejleszti.

Anyagunk: I. a testi műveltség. II. A lélek műveltsége: a) Az értelem műveltsége. b) Az akarat műveltsége. III. A kegyelmi élet műveltsége. IV. Társadalmi műveltség. V. Az Istennek való önátadottság műveltsége: a) A coelibatus műveltsége. b) Az egyházas szellem műveltsége. c) A papi egység műveltsége.

Istenre, emberre, természetre, kegyelemre vonatkozó papi problémák is ezek, melyek mutatják az irányt papi képességeink kibontásához, hogy művelt papokká, Krisztusba öltözött papokká válhassunk.

Az I. és II. rész a múlt számban került tárgyalásra.

III. A kegyelmi élet műveltsége.

A kegyelem Isten természetfölötti ajándéka. Élet, amely mellett a földi élet minden foka úgy tűnik föl, mint a halál birodalma. Maga az isteni élet mibennünk. Kincs: Jézus vásárolta meg nekünk szent vére árán. Titok: a kegyelem lényegét, az istengyermekséget csak az képes megérteni, aki a Fiút látta származni az Atyától. A kegyelem a teljes Szentháromság titka. Erő, mely lényünk legmélyebb alapjaiban gyökerezik s elvezet bennünket magába Istenbe, Isten legbensőbb

életébe. Erő, mely az embert szinte megisteníti. A természetfölöttiség alfája és omegája: a megtérést nem az ember kezdi, hanem a kegyelem. Az Isten felé vivő lépéseinket a kegyelem támogatja. A sok jótettből nem metafizikai konklúzióként következik a futás győzelmes bevégzése, a mindvégig való állhatatosság is külön kegyelem. A papi munka sikere a kegyelem eredménye, az Istenben való örök boldogságunk, aminek bekövetkezését alázatosan reméljük, a kegyelem megdicsőülése bennünk.

A helytelen gondolkozás könnyen vél észrevenni ellentétet a természet és a kegyelem között. Mintha a természetes műveltség jobban virágoznék ott, ahol nincs, vagy kisebb a kegyelmi élet, s a kegyelmi élet viszont jobban bontakoznék ott, ahol a természet erői a kegyelem miatt háttérbe szorulnak. E nehézséggel már Leibnitz, a XVII. század nagy protestáns, de az egységet komolyan kereső filozófusa is foglalkozik. Szerinte éppen az ellenkezője az igaz, mivel az emberi képességek csakis akkor teljesülnek ki igazán, ha ezek Istenre irányulnak. „Ez a törvény oly mélyen gyökerezik emberi mivoltunkban, hogy az ember alkotó életének nemcsak legelső, hanem legszebb virágait is éppen Isten számára tudja kitermelni — írja a *System der Theologie* c. művében. — Így a költészet és zene nem zenghet főnségesebben, mint amikor Isten előtt hódol. Az építészet legnagyobb mesterei sem mutathatják ki megragadóbb módon művészetüket, mint éppen a templomok építésében. A festészet és a szobrászat is a vallásos életben éri el jelentőségének és lehetőségeinek csúcspontját, mivel itt a legfontosabb, hogy emlékezetünkbe igazán maradó és erőteljes képzetek vésődjenek.” A külső cselekedet értékes lesz, ha a lélek hatja át azokat, az emberi működés pedig a legértékesebb akkor lesz, ha a kegyelem dolgozik a mélyükben. A kegyelem ugyanis Istennek nem merőben külső ajándéka, hanem emberi természetünknek legmélyebb mivoltában való fölemelése, megnemesítése és kibontása. *Gratia perficit naturam* — tanítja a skolasztika. Isten kegyelme révén ezért olyan cselekedetekre leszünk képesek, amire a természetes ember egyáltalán nem képes. A pogány korban is találunk, igaz, elszórtan, nagy erényeket, de csak az emberiség legnagyobbjaiban, akikkel szemben már a természet is nagyon bőkezű volt, míg maga az emberi természet, ahogy széltében-hosszában a pogány tömegekben lépett elénk, a legsúlyosabb válságba jutott. A kegyelem viszont magát az általános emberi természetet emeli föl, és pedig olyan magasra, amilyenről a pogány nagyok még csak nem is álmodtak. A kegyelem a legnemesebb emberi erényeket, amik eddig csak kevesek monopóliuma volt, most az emberiség közkincsévé tette, nem beszélve azokról az erényekről, amik a pogány időkben még fogalmilag is alig voltak ismertek, a kereszténység pedig hősi példáinak egész sorozatát mutathatja föl, minden helyen és időben. Hogy a kegyelem mit tudott művelni az emberi természettel, láthatjuk a szentek életében, akik egészen átadták magukat Isten kegyelmének és azt győzelemre vitték ellenszegülő rosszabbik énjükkel szemben. A kereszténység az emberi jellemnek, alkotásoknak, törekvéseknek, erő kifejtéseknek olyan országát mutatja be, ami páratlan a test és vér embereinek a birodalmában.

A kegyelemnek a problémája tehát nem a kegyelemben, hanem mibennünk van. „Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam” — tanítják a teológusok. Isten mindenkinek megadja kegyelmét s a kegyelemben önmagát, aki hajlandó viszont maradéktalanul átadni magát a kegyelemnek és általa Istennek. S ebben a hajlandóságban, a *mysterium libertatis*-ban rejlik a kegyelem alapvető problémája. A „kegyelem”, „gratia”, „charis” szavak már etimológiájukkal is azt mondják, hogy Isten csak akkor adja meg kegyelmét, ha a lélek kedves, bájos előtte, gyermekded módon adja magát Istennek. Ennek Isten is maradéktalanul odaadja magát, míg a kevélyektől undorodva húzódik vissza. (Zs. 137, 6.) A kegyelmiség ezen áll vagy dől tehát: akarunk-e kilépni önnön kis világunkból és akarjuk-e magunkat egészen Istennek adni?

A megoldás csakis a méregetést nem ismerő nagylelkűségben van. Ha a kevélység az ember önmagába zárkózása, akkor az aláztosság nem más, mint önátadás. Szent Pál, midőn a kegyelem ereje földre teperte, első szavával megadta és átadta magát Jézusnak, kinek hatalmát és határtalan irgalmát e pillanatban teljesen megismerte és igazságot szerető lelke meghódolt az igazi nagyság előtt. Saul e pillanatban omlott össze, de Pál elkezdett élni. S ha bennünk is a régi ember el tudja fogadni a halálos csapást, hogy ezentúl bennünk is az Isten embere éljen, ki mindenben Istennek hódol, ráléptünk a kegyelmi kibontakozások útjára, melyhez egyetlen más művelődési tevékenység sem fogható. S így a kegyelmi élet egyrészt képes megtörni bennünk minden haladás ösellenységét: az önmagunkban való megátalkodottságot, másrészt igazi lendülettel tölti el lelkünket, mivel Isten nagylelkűségére, kiáradó szeretetére és határtalan jóságára hívja föl figyelmünket. S a nemes lelket az ingyenes szeretet lebilincseli. A kegyelmi élet így úri bőkezűséget, méregetést nem ismerő szeretetet, kicsinyeskedést nem ismerő stílust, nagyvonalú, maradéktalan, nagylelkű önátadást, százszázalékos hűséget eredményez bennünk Istennel szemben és ő miatta minden dolgunkban. Igazi nagyvonalúságot, csodás jellemkincseket, a szeretetnek szinte érthetetlen oktalanságait csakis a szentek soraiban találhatjuk föl. Így nemesíti meg a kegyelem természetünket, így puhítja kevély makacsságát a nélkül, hogy elvonná erejét, így serkenti nagy cselekedetekre, így orvosolja természetünk legmélyebb sebeit s így vezeti rá az embert a legmélyebb kultúrára, természeti erőinek legmélyebb kibontására. A kegyelmi életet élő embert ezért valami egészen sajátos, szinte kifejezhetetlen, mondhatni totális műveltség jellemzi: a kegyelem kibontja bennünk mindazt, ami nemes csak szunnyad bennünk és igazi harmonikus egyéniséggé alakít minket. Az egész embernek ezt a tökéletes beérését csakis a kegyelem kovásza tudja végbevinni bennünk. Tapintatosság, figyelem, gyöngédség, őszinteség, szerénység, nyíltság, egyszerűség, készséges jóakarát, nagyvonalúság, optimizmus, vállalkozási készség, elszánt munkakedv ennek a kegyelmi műveltségnek az összetevői.

Igy hozza létre bennünk a kegyelem az emberi művelődés csodáját, ami titokzatosságában fölülmúlja még a Megtestesülést is, mivel a Megtestesülés az isteni önkiüresítésnek, a kegyelem viszont az ember

Istennel való gazdagításának és kiteljesítésének a titka. Ez a legnagyobb műveltség: az Istennel egyesülni a földön s így szinte a mennyország boldog tökéletességét hozni vissza e földi siralom-völgybe. A kegyelmi kiteljesedés így válik minden teremtett lény és kultúrtevékenység céljává.

IV. Társadalmi műveltség.

A társadalmi műveltség az emberi képességeknek olyan irányú kibontakozása, melynél fogva alkalmasokká és képesekké válunk a közösségi életre. Ez jelenti egyrészt minden olyan testi és lelki tulajdonság hiányát, melyekkel az ember csak eltaszítaná magától embertársait és önmagát zárná ki a közösségi életből, azután jelenti ez meghatározott pozitív képességek birtoklását is, amelyek révén bele tudunk kapcsolódni a közösség életébe, mint annak építő tagjai.

A pap társadalmi műveltségének lényegét Szent Pál tömören foglalja össze: „Mindenkinek mindene lettem, hogy mindenkit üdvözítsek.” (I Kor. 9, 22.) A pap közvetítő Isten és ember között. S ebben van társadalmi műveltségének lényege elrejtve. Neki ugyanis minden embert Istenhez kell vezetnie, tehát minden társadalmi rétegben otthonosnak kell lennie. Ugyanekkor azonban társadalmi kapcsolatainak célja csakis a kegyelemközlés. Tehát ő egészen más módon tartozik egy-egy társadalmi réteghez, mint bárki más. A legmélyebben el kell mélyednie minden réteg életviszonyaiban, hiszen annak lelkéig kell hatolnia, hogy azt megismerve, megértve, problémáit oldozhassa, sebeit gyógyíthassa s így az embert visszavihesse Teremtőjéhez. De ugyanakkor, midőn ennyire oda kell magát adnia egy-egy rétegnek, vigyáznia kell, hogy szíve maradjon papi szív, mely minden jószándékú embert, bármilyen réteghez tartozzék is, egyaránt átkarol.

A pap társadalmi erőinek kibontakozását több probléma is akadályozhatja. Elsősorban is a társadalmi érzék hiánya, amidőn saját ügyeink annyira lekötik figyelmünket és érdeklődésünket, hogy a felebarát iránt érzékünket többé-kevésbé elveszítjük. Kiáltó nyomorát nem vesszük észre, szenvedéseinek súlyát nem tudjuk fölmérni, küzdelmeit nem értjük meg. Ez a társadalmi vakság a történelem folyamán sokszor föllépett egyik vagy másik néprétegben. Legnagyobb fokban azon időkben, midőn a közeli jólét annyira elködösítette a beati possidentes szemeit, hogy már a recsege-ropogva alattuk összemolnani készülő társadalom válságát sem vették észre és ismerték el. Hasonló akadály lehet a kasztszellem is a társadalmi műveltség kialakulásában. Ha a pap túlságosan leköti magát egyik vagy másik társadalmi réteg mellé, nagy a veszély, hogy a többi rétegtől teljesen elszakad és nem lesz alkalmas arra, hogy azok problémáit is megértse. Nagyon helytelen módszer volna, ha tisztán csak a gazdagabb rétegekkel foglalkoznánk, bármilyen tisztességes és papi megokolás alapján is, mivel így könnyen kialakulna bennünk az a papi típus, amely már nem képes többé a néphez közeledni. De az sem volna helyes, ha a népies irány bárdolatlaná tenné a papot s így az intelligenciával veszítené el teljesen kapcsolatait. Komoly társadalmi problémával

jár nem egyszer a pap számára a társasági illem is. Az illetan nem születik velünk és nincs benső mivoltunkba írva, mint a természeti törvény. Ezért ezt tanulás és gyakorlás által kell elsajátítanunk. S ha ez megtörtént, hátra van még egy papi probléma: a helyes szemmérték az illemszabályok alkalmazásában. Amilyen elítélendő volna a papban a társadalmi formák semmibevétele, éppen olyan megalázó papi mivoltunkra a merev szertartásosság, mert az emberek elsősorban nem külső formákat, hanem lelket kérnek a paptól. Végül a papi műveltség társadalmi problémájának döntő kérdése a kegyelmiség. A papnak szerves kegyelmi közösségbe kell hoznia az embereket. Viszont ez igen nagy kegyelmeket tételez föl a papban: társadalmi ellentéteket áthidalni, nagy tömegeket közös cél felé fordítani, a kegyelemforrásokat, mint a közösség összetartó erőit a közösség számára teljes bőségben megnyitni és a közösség számára fölhasználni: mindez erőteljes kegyelmi életet tételez föl a papban. Minél jobban elmélyed a pap a kegyelmi életben, annál inkább áterjeszti egész mivoltát a közösségi eszme, a közösségért való önfeláldozás vágya, mivel a kegyelem célja a krisztusi közösségbe kapcsolni be a lelkeket eleven tagokként. S a kegyelemnek és közösségi szellemnek e viszonyában rejlik a legtöbb papi közösségi probléma.

A megoldás csak egy lehet: a papnak hivatása, hogy Krisztusban a kegyelem erejével kapcsolja össze az embereket. Ha tehát a pap Krisztus követe, akkor Krisztus nevében és tekintélyével kell az emberekhez közelednie. A papnak voltaképpen csak egyetlen közösségi problémája van: tudja-e magában teljesen érvényre juttatni Krisztust? Ha a pap gondolataiban, törekvéseiben, föllépésében Krisztust követi, köréje sereglenek a hívek, mint a bárányok pásztoruk köré, mivel megérik, hogy itt az önző ember föláldozta magát, s a jóakaró természetfölötti szeretet hívogatja őket. Eltüntetni minden hasadást önmagunkban a pap és az ember között: ez a közösségi probléma papi megoldása. A szentek az emberekért hősiessen adták oda életüket. Még akkor is a felebarátot keresték, midőn már maguk is rászorultak volna az irgalmas szeretetre. De az eredmény nem is maradt el: a jóakarató emberek tömegei sorakoztak föl mellettük s tudtak igazán nagyot alkotni Krisztus Egyházáért. A mai tömegeket a tőke aranya, a törvény ereje vagy az elkeseredés és bosszúvágy kovácsolja egybe. Az Egyháznak tömegei csak akkor lesznek, ha a papok minden egyéni, földi gondolkozásból kivetkőzve, egyedül Krisztust képviselve lépnek az emberek elé. A papnak e krisztusi követségre szentségi küldetése van. Az Úr Jézus élete erre a kizárólagos apostoli életre csodás példát adott. Magánbeszélgetéseit hiába keressük az evangéliumban: minden szava vigasztalás, fölemelés, tanítás volt. S az eredmény? Mindenki megérezte, hogy itt nem hétköznapi emberrel állnak szemben, hogy Krisztus egészen az övék. Megcsodálták, tömegével futottak utána, a nép nem egyszer oly sűrűn gyűrűzött körülötte, hogy szorongatta és magával sodorta, sokszor még a házak, terek, sőt még a tengerpart is szűknek bizonyultak hallgatói befogadására. Ez a világ Megváltójának stílusa s Krisztus papja sem haladhat más irányban. Ez a krisztusi szellem majd megvilágítja minden

adódó helyzetben a pap számára, hogy mi a teendő. „Az illem személytelenné teszi a cselekvést” — olvassuk az Új Idők Illemkódexében. (4, 1.) A papi illem pedig a cselekedetek merőben naturális élet veszi el. A krisztusi papi lélek saját egyéni körei fölé tudja emelni tekintetét s tudja minden egyéni szándékát és eljárását a lelkek nagy érdekének alárendelni.

„O sacerdos quis es tu? — kérdi egy régi latin mondás. — Non es a te, quia de nihilo. Non es ad te, quia mediator ad Deum. Non es tibi, quia sponsus Ecclesiae. Non es tui, quia servus omnium. Non es tu, quia Deus es. Quid ergo es? Nihil et omnia.” A papnak ez a nagy természetfölötti hivatástudata, önkicsinységének és Krisztus egyedüli nagyságának mély megélése és következetes életre váltása, ez az, ami folytán Krisztus papjaiban ma is körüljár az emberek között, jót cselekedvén. S „ahol Krisztus jár, ott reszket a por” (Claudel), ott félnek a rosszak, de szeretetre gyulladnak a jóakarató szívek. A szeretet pedig a közösségi életnek egyetlen bilincse.

V. Az Istennek való önátadottság műveltsége.

A papi karakter eltörölhetetlen jegye a papot mindörökké lefoglalja Isten számára. A pap többé nem élhet önmaga számára, önmaga szűk köreiből kiemelkedve mindenben Isten terveit kell valósítania. A pap önátadása Isten iránt igazi műveltségi probléma, mert Istent nagylelkűségben fölülmulni nem lehet: minél inkább odaadja magát a pap Istennek, Isten annál istenibb bőkezűséggel árasztja el őt adományával. Ezért minden Istennek adott adomány, föltéve, hogy jó szívvel adtuk, nemcsak lemondást és áldozatot, hanem természetünknek nagy fölemelkedését, kitüntetését és kibontakozását is jelenti. A papi önátadás három nagy területe a cölibátus, az egyházas érzület és a papi egység.

A) A cölibátus műveltsége.

A cölibátus a házaselettől való kötelező megtartóztatás, amit a pap subdiákonátusban bennfoglalólag fogadalom erejével vállalt magára. A papi cölibátus megtartóztatást jelent mindarra nézve, ami a hatodik parancs anyagába tartozik.

A cölibátus célja és értelme a lélek függetlensége, a testi szenvedély értelmet és akaratot gátoló hatásaitól való fölszabadulás s így az ember nemesebbik énjének gátlástalanabb kibontakozása, Isten *eredeti* elgondolása szerint való embertípus valósulása, kiben, mint az ősszülőkből, ahogyan Isten teremtő kezéből kikerültek, értelem és akarat, test és lélek, ösztön és önuralom teljes harmóniában olvadtak össze. Természetes, hogy a kereszténység, midőn a nova creatura megvalósulását tűzte ki céljául, nem hagyhatta kihasználatlanul ezt a legjobb lehetőséget, legalább is papjaiban, kiknek az összemberiséghez viszonyítva kis száma miatt nem kellett attól tartania, hogy ez a megtartóztatás veszélyezteteti majd Isten parancsának a megvalósulását: „Szaporodjatok, sokasodjatok és töltsétek be a földet.” (Gen. 9, 1.)

A cölibátus szelleme hatalmas mértékben bontja ki a papi képes-

ségeket, mivel ez adja oda a papot egészen híveinek. A családi, vérségi viszonyok önzetlen ápolását Isten mélyen írta az emberi természetbe. Ha valami természetes, akkor az igazán természetes, hogy valaki családjáért, övéért dolgozik. Ezen fönnakadni nem lehet, annyira következik társas természetünkből, sőt nem jó ember az, aki, ha családja van, nem szenteli magát neki egészen. A cölibátus ezt a megengedett partikularizmust, ezt a kis körre szorító önzetlenséget szünteti meg egycsapásra. „Akinek nincs felesége, arra gondol, ami az Úré, hogyan tessék az Istennek.” (I Kor. 7, 32.) Lehullanak így a pap előtt a családi élet falai, föltárul a nagyvilág, a pap kilép az életbe, senkié, hogy mindenkié legyen. A cölebsz élet a legnagyobb szabású papi lelkeség és működés számára nyitja meg a pályát.

A cölibátusnak nem kis problémája az a veszély, hogy a pap a cölebsz élet nagy előnyeit saját hasznára fordítja. A világiak, ha a papi cölibátusnak csak ezeket a hatásait látják a papban, hogy a pap szabadabb, kevesebb a gondja, többet költhet önmagára, akkor a cölibátus intézménye nem emeli őket, hanem inkább megbotránkoztatja. Minden agglegény-stílus szögesen ellenkezik a cölibátus szellemével. Célja ennek nem a pap, hanem elsősorban az Egyház és a hívek java. Imponáló a pap, kiben a cölibátus szelleme egészen kiteljesedett, aki a cölibátus nagy előnyeit nem önmaga, hanem a hívei számára kamatoztatja önzetlenül.

De a cölibátus még más szempontból is súlyos műveltségi problémát jelent a pap számára. A papi műveltségnek olyan szegletköve ez, mely tétetett sokaknak feltámadására, de sokaknak romlására is. A kísértések erőszakosak, a bűnalkalom a pap számára sokszor elég közeli, a bukás lehetősége még a legjobbak előtt sincs kizárva, az ostrom hosszú és lankadatlan résenállást követel, a bukás pedig mély és gyászos, amely tönkre tesz a papi lélekben mindent, ami csak szent, eszményi és kegyelmies. Ilyen ádáz ellenséggel szemben legbiztosabb volna a futás, de a papnak sokszor még ez sincs módjában: nem egyszer kell komolyan szembenézni a kegyelmi élet e nagy ellenségével, amikor is szent hivatása követeli meg tőle, hogy helytálljon. Leggyakrabban ez a gyóntatószékben fordul elő, ahol türelmesen kell meghallgatnia a gyónó vallomását, bármilyen bűnökre vonatkozzék is ez. A cölibátus nem egyszer komoly lélektani vergődést is okozhat a papban. A tisztasággal kapcsolatos küzdelmek ugyanis éppen a jóakaratót lelkét könnyen tehetik félénkké, aggályossá, nyugtalanná, megfoszthatják önbizalmától; az ilyen papban könnyen fölébred az ellenszenv a cölibátussal szemben, mely annyira aláássa lelkének nyugalmát és szárnyalását.

Nem szabad, hogy a cölibátus gátló probléma legyen a pap életében. Értelme és célja éppen ellenkezőleg a léleknek a test bilincseidől való teljes fölszabadulása, szellemi képességeinek tökéletes kibontakozása, önző kis világából való kilépése és minden erejének az Isten ügyeibe való bekapcsolása. A cölibátus a természetfölöttiségnek állandó, hősies próbája, a legközelebb és leghevesebben kínálkozó jelenvalókról való maradéktalan lemondás az örökkévaló boldogsáért, Isten jóságának minden teremtetett jó fölé helyezése s így min-

den győztesen végigharcolt kísértés Istennek részünkről való nagy megdicsőítését szolgálja. A cölibátus műveltségi problémája ez: kibontani a papi lélekben a cölibátus áldásos hatásait, hogy tőle a papi lélek ne tönkre menjen, hanem fölemelkedjék, ne kedvét veszítse, hanem csak újabb szárnyakat nyerjen az Istenhez való emelkedéshez. S mi a megoldás? A kegyelmies papi élet. Ez lohasztja a szenvedély tüzét, ez ad a papnak eszményeket, ez teszi őt a lelkek keresőjévé, pásztorává, aki a lelkek farkasává lenni nem képes. A cölibátus csak nagy kegyelemmel bontakozhatik ki bennünk, de ha kibontakozott már, akkor viszont újabb hatalmas papi kegyelmeknek válik eszközlőjévé.

B) Az egyházas szellem műveltsége.

Az egyházas szellem gondolat- és ítéletvilágunknak olyan irányú kialakítása, hogy ez mindenben fedje az Egyház gondolatait, ítéleteit és vágyait, amik a dogmákban, a liturgiában, az egyházi előírásokban, eljárásmodokban és szokásokban jutnak kifejezésre.

Az egyházas érzület a papi műveltség lényeges pontját teszi. Ez biztosítja ugyanis, hogy a pap törekvései mindig egybeessenek az Egyház törekvéseivel s így mindig mint az Egyház képviselője léphessen föl s véleményeiben a kereszténységnek és nem saját elgondolásainak legyen a prófétája. A pap, ha kihál vagy megfogyatkozik benne az egyházas érzület, voltaképpen lesodródik az Egyház életfájáról, magában marad, kiszakad a katolikus gondolat és eszme közösségből. Az iránymutatás óriási felelősséggel jár, főképen ha fontos a cél és veszélyes az út. Ezért a pap csak akkor válik igazán kifejlett papi típusúvá, ha tökéletesen tud együttérezni az Egyházzal, ha az Egyház fölfogását, gondolkodásmódját tökéletesen a magáévá tudja tenni s ha annyira elmerül az Egyház gondolataiban, hogy minden újonnan fölmerülő problémánál már előre szinte ösztönszerűen megérzi, hogy melyik az a vélemény, amely közelebb áll az egyházas lelkülethez. Bárcsak volnának szemünk a látásra és füleink a hallásra. Akkor nem volnánk olyan késedelmezők a századok szavának az Egyház igényeivel való összeegyeztetésében.

Az egyházas szellem problémája akaratunkban és az Egyház emberi elemeiben van. Saját akaratunk akadályozhatja egyházas érzületünk kibontakozását, ha túlságosan makacsul ragaszkodunk véleményünkhöz, ha melankóliából, konokságból, hiúságból, beképzeltségből nem engedünk állításainkból mindaddig, míg az ellenkezőjéről saját belátásunk alapján meg nem bizonyosodtunk, még akkor is, ha teljesen magánosan állnánk is véleményünkkel. A másik probléma az egyháziakban rejlik, amidőn az egyes egyháziak eljárási vagy gondolkodásmódjához méltán férhet kritika.

A megoldás csakis akaratí elszántságunkban lehet. Ha tudjuk, hogy az Egyház Krisztus szeplőtelen jegyese, akkor nem ismerhetünk mértéket az iránta való alávetettségben. Itt semmiféle megfontolásnak, okoskodásnak helye nincs. Roma locuta, causa finita. A katolikus embernek már eleve készen kell állnia arra, hogy ha az Egyház tanít, bármire vonatkozzék is ez, föltétlen értelmi és akaratí megadással

fogadja és vallja mindazt. Ennek az engedelmességnek az értelmi készségben kell gyakorlati módon megnyilvánulnia, amellyel mindig, már eleve az Egyház pártján állunk. „Dícsérjük az Egyház minden rendeletét, készséges lélekkel készen állva, hogy okokat keressünk azok védelmére, és soha, semmiképen sem megtámadásukra” — mondja Loyolai Szent Ignác. (Egyházas érzület 9. szab.) Az Egyház iránti ezen önátadásunknak teljesen maradéktalannak kell lennie.

Ami pedig az egyháziakkal kapcsolatos problémát illeti, az egyházas érzület az engedelmesség, a tisztelet alól nem ment fel sohasem, de az igazság elhallgatására sem kötelez. Nagy erővel hangsúlyozta ezt Jézus: „Mózes székében az írástudók és farizeusok ülnek. Mindazt tehát, amit mondanak nektek, tartsátok meg és tegyétek, de tetteik szerint ne cselekedjétek.” (Mt. 23, 2.) A kereszténység az igazság vallása. Ezért az igazságot észrevenni és megfelelő helyen fölemlíteni nincs az egyházas érzület ellen. De a kereszténység egyúttal az isteni tekintély vallása is. A reform sohasem jöhet a nép forradalmából, hanem csakis fölülről, az előljárók isteni hatalmából. A földi Egyházat csakis az égből jött isteni hatalom képviselői bírálhatják fölül.

Az egyházas szellem végső megoldása csakis Jézus Krisztus szavaiban lehet: „A pokol kapui nem vesznek erőt rajta.” (Mt. 16, 18.) Támadja az Egyházat akár külső, akár benső fronton a sátán, az Egyház sohasem fog megdőlni. Az Egyház ereje nem emberi elemében van s ha emberi elemeiben gyarlóságokat fedezhetünk is fel, ez csak arra fog vezetni, hogy annál hamarabb fölüljük az Egyház igazi, isteni arculatát és annál önzetlenebbül ragaszkodjunk ehhez. Így válik az egyházas érzület egész természetfelettségünk próbakövévé, amiből világos, hogy minél jobban kibontakozik bennünk ez a szellem, minél gyermekdedebb bizalommal tudunk ragaszkodni Krisztus igazi Egyházához emberi elemein keresztül is, annál jobban be tudunk majd kapcsolódni annak lüktető kegyelmiségébe s annál alkalmasabbá tesszük magunkat arra, hogy a kegyelmi Egyház nagy kegyelemajándékokat közvetítsen saját emberi törekenységünk fölhasználásával is tagjainak.

C) A papi egység műveltsége.

A papi egység papok organikus összeforrása nagy papi kegyelmek kiesésére és nagy papi munkára, főleg egymásért szeretetből meghozott áldozatok révén.

A paptestvéri közösség minden papi értéknek és érdeknek a megvalósulását elősegíti. Elősegíti a pap kegyelmi javát, mivel a paptestvéri szeretet, ha az igazán mély és nem pusztán emberi pajtáskodás, előbb-utóbb lebocsátja szálait a kegyelmi mélységekbe. A paptestvér jelenléte kielégíti a pap társaság utáni vágyát, lehetőségeket ad arra, hogy a pap természetfeletti és tudományos gondolatait előadhassa, hogy a gyakorlati papi munkára vonatkozó gondolatait megbeszélhesse. A papi találkozókból sok jó szokott származni: gyónás, egymás fölemelése, papi társalgás, amihez a magános pap világi környezetében talán hosszú időközön át nem jut, papi jópélda látása a paptestvérben, papi ügyek, hírek megtudása s így az egész papi élet

fölfrissülése. A pap lelkileg, kegyelmileg, társadalmilag, működésben csakis paptestvérei között teljesedhetik ki. (V. ö. Papi Lelkiség 1. sz. 102. l.) A papi egység megvalósítását tehát fontos papi képességek kifejlődése kívánja, vagyis ez fontos papi műveltségi feladat.

A papi egység főproblémája az értelmi belátásban gyökerezhet. Az ordináció ugyanis nem szünteti meg a pap természetes: családi, baráti kapcsolatait. Minél intenzívebb a papban a kegyelmi élet, annál inkább elhomályosodnak e kapcsolatok és helyt adnak a természetfölötti kapcsolatoknak. De ennek ellenkezője is áll. Azután a közösségi életben öntudatosan résztvenni rugalmas lelkületet tételez föl: érdeklődést a papi problémák iránt és készséget anyagi és fizikai áldozatokra, amik a papi találkozókkal szoktak együtt járni.

A megoldás csakis a kegyelmies világnézetben és az elszánt akaratban lehetséges. Ami a család problémáját illeti, az ordináció erősen meglazítja a papnak családi és egyéb, merőben természetes kapcsolatait. Az ordináció révén az Egyház ugyanis kiemeli a papot a meghitt családi környezetből és mint idegent helyezi őt vissza szerettei közé, kinek mostmár titkai vannak, amiket a legmeghittőbb családi körben sem fedhet föl többé, kinek új problémái vannak, amit talán még az édesanyja sem tud fölérteni teljes súlyukban, kinek célkitűzéseket kell megvalósítania akkor is, ha ez keresztülhúzná a család minden reményét vagy számítását. A papi élet szinte napról-napra igazolja Krisztus szavait: „Ha valaki hozzám jön és nem gyűlöli atyját és anyját... fivéreit és nővéreit, sőt még önnön lelkét is, nem lehet az én tanítványom.” (Lk. 14, 26.) A papi műveltség feladata áthidalni ezt a szakadékot, megőrizni a szeretetet, kimutatni a hálát, de ugyanakkor elvágni azokat a családi szálakat is, melyek a papi hivatásban csak akadályok volnának.

S ha ilyen természetfölötti viszonyt ápolunk a család és a barátokkal szemben, akkor már nem lesz olyan nehéz beolvadni a paptestvéri közösségbe. Hiszen a pap is társas lény, s ha ezeket a társas hajlamait nem hajlandó a természetes körökben érvényesíteni, természetes módon fölébred benne a vágy papi társaság után. De ez a természetes vágy önmagában még nem oldja meg a papi egység problémáját. Itt csak egy megoldás létezik: a hivatás izzó szeretete. Ez a szeretet sarkalja a papot paptestvérei közé, mert ott a hivatása teljesedik ki, papi szelleme frissül föl, papi lelkülete újul meg. „Már nem mondalak benneteket szolgálóknak... hanem barátainknak mondotalak titeket, mert mindent, amit hallottam, tudtul adtam nektek.” (Jn. 15, 15.) Az evangélium e része a papi egység alapítólevele. A szolgák között csak érdekegység van, a barátok között szeretetkapcsolat, Krisztus barátai között pedig kegyelmi közösség. A papi egység szerezte a Szent Szívből sugárzik, Őbenne lesz eggyé minden papi szív, ki Ővele egy. Így éri el a papi műveltség teljességének tetőfokát a papi egységben: a Szent Szívvel való egység egymással, az egymáshoz való ragaszkodás a Szent Szívvel egyesíti a papot. A papi egység a szeretet misztériuma, papiségünk misztériuma, Jézus kiáradó szeretetének a titka: eggyé forni az isteni szeretet izzó tűzhelyében s e

tüzet egymásban melengetve lépni ki a hideg világűrbe, szórni az isteni szeretet melegét.

*

A papi műveltség szegletköve, indokolása, célja és indítóoka csupán egy: Jézus Krisztus. Miért kell testünket kiművelnünk? Hogy Jézusnak alkalmasabb munkásai lehessünk. Értelmünk művelt lesz, ha Jézust megismerjük, akaratumk képes lesz kibontani minden képességét, ha Jézust szeretjük, kegyelmiségben fölemeljük természetünket, ha a hozzánk lehajló Istenemberrel egyesülünk szorosán, hogy azután övele fölemelkedjünk a természetfölötti élet hegycsúcsaira, társadalmi feladatainknak eleget teszünk, ha Jézus jár körül bennünk az emberek között jót cselekedvén, az Istennel való önátadottságunk hatalmas erőforrásaiból kegyelemzuhatagok fürdetik meg majd szomjas lelkünket, ha a cölibátusban lemondva emberi személy ragaszkodásáról, Jézus titokzatos testével egyesülünk, ha az egyházas érzület révén Jézus iránti önátadásunkat embereknek adva át magunkat gyakoroljuk, ha a papi egység révén egymással egyesülünk, hogy annál mélyebben hevítthesse át mindannyiunkat a Szent Szív szeretettüze.

Jézus: Ő a papi műveltség alfája és omegája. Művelt pap csakis az, aki egészen az, aminek Jézus akarja papját. S Jézus azt akarja, hogy a pap egészen az Övé legyen, mindenben vele egyesüljön.

Jézus és papja csodás misztikus egységben forrjanak össze. Ez a papi műveltség feladata. Amit Jézus akar, azt papja megteszi, amit Jézus tanít, azt papja valóra váltja, amit Jézus kedvel, azt papja szomjazza és éhezi, ami Jézus vágya, az a pap törekvéseinek koronája. Ez a kiteljesedett papi típus, aki minden idegszálát, minden képességét, minden törekvését Jézus szolgálatába állítja. Jézus Szent embersége a legkiteljesedettebb emberi természet, mivel az Isten a legtökéletesebben vette birtokába a lényegi egyesülés révén. Esménye minden emberi jellemnevelésnek. Csoda az emberiség történelmében. Jézus élete mindenki mintaképe. Ő a jellemnek az a kiteljesedett eszményképe, akiről Plátó álmodott. Nem élt még ember, aki ennyire tökéletes, harmonikus, befejezett volt mindenben, ami csak emberi képesség és érték: cselekvésben és türelemben, a munka fölállalásában és véghezvitelében, ismeretben és működésben, szóban és tettben, életben és halálban. Kinek köszönhet ennyit az emberiség, aki ennyire kibontotta volna emberi természetünk képességeit, aki ennyire fölmagasztalta volna emberi mivoltunkat? Ha a műveltség az emberi természet kibontakozása, akkor Jézus minden műveltségünk eszménye, célja és kegyelmével legfőbb eszközlője. S a pap Jézusba öltözött jelenik meg az emberek között. Ez a papi műveltség lényege: Jézusba öltözni (Róm. 13, 14.) s Jézussal egyesülve ültetgetni és öntözni azt a kegyelmi magot, amit Isten jósága vetett el a természetünkbe s aminek kibontakozásánál nem létezik teremtményre lényegesebb, megtisztelőbb és emberi erőinkhez méltóbb műveltségi feladat.

Perényi József S. J.

FELHASZNÁLT FORRÁSMUNKÁK:

- XI. Pius pápa apostoli körlevele a katolikus papságról. Budapest, 1936.
Foerster: Alte und neue Erziehung. Luzern, 1936.
Hertling S. J.: Priesterliche Umgangsformen. Innsbruck, 1934.
Hitter S. J.: Loyolai Szent Ignác Lelkigyakorlatos Könyve. Budapest, 1940.
Lippert: Die Gnaden Gottes. Freiburg im Breisgau, 1923.
Lockington S. J.: Testedzés és lélekkultúra. Ford.: Varga László S. J. Budapest, 1927
Meschler S. J.: Das Exerzitienbuch des hl. Ignatius. Freiburg i. Br. 1928.
Meschler S. J.: Leitgedanken katholischer Erziehung. Freiburg i. Br. 1919.
Nostiz S. J.: A műveltség kérdése. Ford.: A csanádi növendékpapság. Temesvár, 1890.
Payot: L'Éducation de la Volonté. Paris, 1926.
Scheeben: Natur und Gnade. München, 1935.
Tower: Papi és szerzetesi diéta. Szalézi Művek, 1938.
Tower: Illemkódex I.—II. kötet. Budapest, 1939—40.
Az Új Idők Illemkódexe. Budapest, 1931.
Papi Lelkiség. 1941—42. évf. I—II. szám.
Szent Rendiség, Lelkipásztori Munka, Lelkipásztori Felkészültség. Budapest, 1941., 1942.

Külső műveltségünk.

Úgy kell értelmeznünk ezt a sokágú és természeténél fogva kissé kényes témát, mint belső papi műveltségünk külső megjelenését.

A természetes külső műveltség a valódi lelki kultúrának látható vetülete. A kettőt nem szabad összetéveszteni, annál kevésbé egyiket a másiknak alárendelni. Vérokonsági táblázattal szemléltethető kapcsolat van kettejük között, ami azonnal kitetszik a lelki relációból. Jól érezteti a mondanivalónkat Foerster híres hasonlata a pecsétről. Szerinte, aki eltűri, hogy ruháján, tehát külsején éktelenkedjék a folt, valószínű, hogy lelkén, tehát belsején is könnyelműen veszi a piszkot.

Ahhoz, hogy egy papnak valódi külső műveltsége legyen, szükséges, hogy intellektuális, erkölcsi és vallási értékek testesüljenek benne, hogy az illető ezeknek a kvalitásoknak feltűnő megszemélyesítője, kisugárzója legyen és hogy ezeknek az értékeknek, mint lelki kultúrjavaknak segítségével imponáljon.

Az egész kérdéskomplexum elképzelhetetlen jellem nélkül. Jellem: egész papi karakter. Ha igaz Goethenek Schlosserhez írt ki-jelentése, úgy legjobban a papi sorokból válogathatók ki egész egyéniségek, legtöbb jellemes ember. „Meg kell vallanom, írja Goethe, tiszta jellemekre egész életemben csak ott akadtam, hol biztos alapra fektetett *vallásos* életet találtam, oly hitvallást, melynek változatlan alapja volt, mely mintegy önmagán nyugodott, mely nem függött a kortól, a kor szellemétől, tudományától.”

A papi jellemhez adva van az értékek legbiztosabb talaja, az örök, változatlan vallásos élet. Egyszersmind adva van a legnagyobb lehetőség is a lelki kultúra megszerzésére s vele a külső műveltség kisugárzására. Hangsúlyozzuk azonban, hogy csupán *adva van*. Hiszen ha a megvalósulás útjában nem volna természetes vagy keresett gátló körülmény, a csúcsteljesítményt érnők el, ami teljes lehetetlenség.

Mert ha belső műveltségünk az emberileg elérhető teljességének tetőfokán van is, a külső műveltség szabad kibontakozása elé sok hullámtörő közeg iktatódhatik.

Ott a lourdesi Csodalátó: Bernadette. A legritkább kegyelmet kapta Istentől. Földi szemmel láthatta Isten szépséges Édesanyját, kijelentését hallhatta, rendelkezéseit vehette. Szent volt. A legnagyobb lelki értékek birtokosa. S külső megnyilvánulása nem volt megfelelő művelt bensőjéhez. Darabos volt. Bárdolatlan; tárgyunkhoz illő kifejezéssel élve: műveletlen. Kedvesen érdeklődő látogatóját faképnél hagyta, egy-két henyén odavetett szóval elintézte.

Isten talán nagy szentségét takarta ezzel a csiszolatlan külsővel a kis molnárléánynak, mert a szentség nem áll útjában az emberi természetnek. Korlátolt határok között mozog, *önkéntelenül* nemesít, *finomít*, tehát nem erőszakosan.

Ki merné kétségbe vonni Bernadette jellemét? Kivétel ő, aki csak erősíti a szabályt. Eltérés a rendestől, a szokatlan felé.

A naptól az ember meleget, fényt, világosságot vár, csak nem teljes bizonyossággal állapíthatom meg minden körülmények között ezt a hatást.

A belső műveltség kisugárzása — rendes keretek között — az előzékenység, udvariasság, lelki előkelőség, bölcsesség, esztétikai csín és jóízűség, nyájjasság, kedvesség, úri viselkedés, jártasság ügyeimben. Szóval erényesség, a külső műveltség ruhájában, mely éltet és melegít, mely nemcsak az értelem gyümölcse, hanem az egyéniségé, a szívé is, és épp ez adja meg neki az *egyéni* színezetet.

Nem adatszerű felsorolást akarunk a papi külső műveltség jellemzésénél, hanem inkább annak megéreztetését egy-két életszerű példával, hogy mint kell *negative* az ellenkezőjét kerülnünk és *pozitíve* mint kell elérésére törekednünk.

Tiefenthaler: Krisztus papja c. munkájában említ egy Isten szolgáját, aki a szentmiséhez, általában istentiszteleti ténykedéséhez mindig a legrosszabb cipőjét húzta fel, nehogy a jó lábbeli a térdelés közben megtörjék és így orrot kapjon.

Feltételezem, hogyha az illető pap társaságban időzött, szalonban szórakozott, vagy egyáltalán távol volt az oltártól, elegáns sevró cipőjében jelent meg, amit papi állásához mérten a világ el is várt tőle és jónéven is vett. Ha igaz, hogy ruha teszi az embert, a pap feltétlenül megérdemelte az „*úriember*” címet. Mert a cipő maga után vonta egész egyéniségének előkelő megjelenését, a ruházat többi darabjaiban is.

A világ ítélete szerint tehát a külső műveltségnek egyik igen fontos, néha egyedül kívánatos feltételével a pap rendelkezett is. De azért roppant drága árat kellett fizetnie. Igazi lelkiségének feláldozását. Papi jellemének durva csorbulását. Valódi belső és következésképpen külső műveltségének meghamisítását. Micsoda bántó töréshibája ez a lelki kultúrának! Bántó kettősség, mely bűnben fogant.

Az igazi külső műveltség lényegesen több, mint forma, alak vagy keret. Hogy ezt egy pap felismerje, nem is kell csodálatraméltó bölcseséggel rendelkeznie. Elég, hogy szilárd jelleme legyen, amely csak

akkor mély és őszinte, ha lelki adottságait magasabb erkölcsi erők elevenítik. A műveltség fogalma az erkölcsi világrendben nyer igazi értelmet s teljes egészében csak úgy bontakozik ki, ha a legmelegebb emberi eszménnyel, a vallással telítődik. A pap életrendjében ez *conditio sine qua non*. S ha itt hiba van, elhibázott az egész. Száraz külsőség, hazug szemfényvesztés; hideg convencionalizmusba fullad az, aminek élettel, lelkiséggel, meleg bensőséggel kellene csordultig telítődnie.

Az igazi papi külső műveltség a jellem alapjain nyugszik és a lelkiség a lényege, tehát nem merevedhetik bele etikettszabályok által diktált illemkódex formuláiba. Tekintettel van ezekre is, nemcsak tiszteli, de igénybe is veszi paragrafusait, ahol ez szükséges, bár emberi megállapodásokat nem tekint dogmának és nekik örök szankciót nem tulajdonít. E tekintetben tehát a külső műveltség, amennyi kötöttséget jelent, ugyanannyi függetlenséget is biztosít. Nem teher. Valami súlytalan, fesztelen, természetes és közvetlen kiáradás. Vonz. Épp azért, mert a jellem és a lelkiség szerencsés összedolgozásából származik. E kettő szétválásából ugyanis torz dolgok jönnek létre.

Pap. Kellemes társalgó, hamar a lelke a társaságnak. Roppant otthonosan mozog a parketten, kedves megjelenése egyszerre fölényt biztosít számára, jóízű előadó.

Keresztlevelet keresnek irodájában. Tudjuk jól, mily teher ez mostanában a plébániák vállán és hozzá nem egyszer mennyire kövelődzők az őskeresztény származást kutató hívek.

Nincs; átlapoz tíz évet, tizenötöt . . . Nincs a keresett név. A hívő egyre erősíti, hogy itt kell lennie.

— Végül is, adja elő a történetet a pap, megfogtam a gallérját a hívőnek és kivittem a szobából . . .

Egy eset, amelynek tapintatlanságát és torz voltát nem enyhíti a türelmetlenség vagy idegesség, de súlypontját igenis a külső műveltségünk határvonalán kell keresnünk. Ide nyúlik ezer idegszállával. Nincs meg a jellem és a papi lelkiség összefüggése; innét a bántó ellentét kirívó megnyilvánulása külső műveltségünk megjelenésében. Ez a megjelenés állandó, belső erők kisugárzása, lelki támaszpontok érzékenyen egymáshoz hangolt rendszere, amelyet ha egyetlen vitális pontján megingatunk, az egész kártyavárszerűen omlik össze.

A külső műveltség nemcsak stratégiai, hanem erkölcsi életkérdés is a papság számára.

Nem tévedek talán, ha azt vélem, hogy végeredményben ebben a medencében van az a hatóerő, amellyel sikerül felülemelkednünk azon a veszedelmes csapdán, amelybe oly sokan esünk bele: az anyagiasságon. Mert nagy veszélyeknek van e téren kitéve a pap külső műveltsége, amelynek előkelő, finom vonalát anyagi pap tartani soká nem tudja. Egyszerűen képtelen rá. Oka talán, hogy hiányzik a neveltség, ami nem kis mértékben döntő hatással van a lelki kultúráltság cselekvő külsőségére.

Úgy tíz évvel ezelőtt, karácsonyi ünnepek küszöbén, gimnáziumunknak egyik volt tanítványa látogatott meg. Püspöki küsszeminiumnak volt növendéke akkor.

— Hogyan, hogy már *ma* elengedték őket? Hát nem maradtak ott holnapra is, hisz épp egy kanonok urat temetnek . . . Már a karének miatt is . . .

— Nem maradhattunk, kérem, ott, azt mondták, menjünk csak haza, legalább nem eszünk ott addig sem . . .

Hogyan leegyszerűsödik így minden. A lelkeségnek a rideg materiával való átmetzése ez, amely nem előnyös a külső műveltségre sem. Érthető. A testi ember céljának előretörését kombinálja a spirituális értékek megsemmisítésének gondolatával. A külső műveltségünk előnyös kibontakozásának egyik létfeltétele, hogy az anyagiaságnak legalább jóakarató semlegességet biztosítsunk és arra a helyre tegyük, ami megilleti. A pap külső műveltsége az anyag, a matéria frontjának állandó offenzív támadása. Bármily nagy is a másodrendű ösztönök potenciájának érvényesülési vágya, a külső műveltség vonalán meg kell törnie. Ha nem sikerül, a pap hamarosan a „so oder so” alternatívája elé kerül.

A nélkül, hogy a szerzetes és világi papságot, ezt a két hatalmas erőparalellogrammát egymással szembe kívánom állítani, meg kell mondanom, hogy hét esztendő telt el Pannonhalmán és ezen idő alatt egyetlenegyszer sem hallottam előjáróim ajkáról a gasztro-nómiával kapcsolatos dolgokról. Arra a helyre volt ez a kérdés degradálva, ahová valójában tartozik. Nagyon másodrendű helyre! Azaz hogy egyszer, de csak egyetlenegyszer hallottam felőle. Akkor történt, mikor novicius voltam. Hogy bennünket ez a kérdés mennyire mozgásba hozott, mutatja az a körülmény, hogy levelet írva szeretteinknek, megírta egyik-másik társunk: mi volt az ebéd. Nem jöttünk nyitjára annak, hogy ez mennyire prózai dolog és mennyire nem illik. Az előjáró, aki a leveleket hivatalból átnézte, erre, de igazán csak per tangens, felhívta a noviciátus figyelmét. S a kérdés egyszersmindenkorra le volt zárva.

Lehetetlen észre nem vennünk, hogy itt, ennél a kérdésnél és annak abszolút úri kezelésénél, külső papi műveltségünk elkerülheti a látszólag veszélytelen zátonyt. Nem akarunk hinni magunk sem a „ne aggódjatok” krisztusi tanításnak s minden aggódó évődés megannyi szektor papi kulturáltságunk egyenes vonalán. S egyenes út lesz így a pecséthez, mely egyelőre csak külső ugyan, de veszedelmes távlatot nyit a belső felé s ezzel jellemünket támadja meg gyökerében. A pap külső műveltségének bizonyítékait nem a könyvtárszobában keresem elsősorban és csupán, hanem az ebédlőben is.

Mi és a világ az odor Christi-t keressük a papon és jaj, ha helyette konyhaillatot találunk!

Ez olyan lesz a papi jellem és lelkeség számára, mint a talajvíz. Lassan és észrevétlenül hihetetlen károkat tud okozni. Talán többet, mint a szaktudás hézagosság hiánya. Az az isteni kegyelem, amely annyi sokat tudott pótolni Vianney János intellektuális fogyatékoságán, higgyük, hogy nem kisebbedett ma sem és nem hiányzik nálunk sem.

Egyik lelkigyakorlat alkalmával hallottam egy papról, hogy a hónap első csütörtökén este, hazamenet, elmenve a templom előtt, észébe jutott, hogy holnap első-péntek, több áldozás lesz, kíváncsi

volt, van-e elegendő mennyiségben konszekrált ostya. Bemegy a templomba, kinyitja a tabernákulumot, kiveszi a ciboriumot és *kucsmásan* belenéz...

Az illemnek, a köteles modornak, a jó viselkedésnek ekkora negatívuma a teljes műveletlenség fogalmát kimeríti. Itt ne azt keressük, bűn vagy nem bűn, hanem összeegyeztethető-e a papi jellemmel, lelkiséggel, vagy sem. Mert ha nem, úgy külső műveltségemmel sem! Micsoda torzó: Jézus és a kucsmás pap találkozása szemtől-szembe!... Fiam, ekkora műveletlenséged van!? Fiam, műveletlenséggel árulod el az Emberfiát?!... Ha szalonba mégy, már a folyosón vagy az előszobában jóelőre leteszed kalapodat és mily aggodalmasan ügyelsz az etikettre, és Jézusnál mindez nem kötelező talán?

A műveletlenség ekkora bemutatkozásánál, biztosra vehetjük, nagy baj van a papi jellem alapjainál. A külső papi műveltség iránti érzék felébresztése vagy felfokozása jótékonyan hat a jellem, a lelkiség erősítésére is.

Volt Pannonhalmán főpát, aki nem tűrhette, hogy az oltárnál asszisztáló papság öltözködése úgy fessen, hogy a szent, liturgikus ruhák alól kikandikáljon a nadrág. Valljuk meg, minden hamis látszat kendőzése nélkül: igen üdvös intézkedés, amelynek fontosságát oly sok pap nem is veszi észre.

Vagy: ugyanaz a főpap csak keménykalapot engedélyezett a növendékpapságnak. Vagy: reverendában, épp a reverenda miatt, nem lehet a vasúton harmadik osztályon utazni. Kérdés: mi köze ezeknek a papi jellemhez? Körülbelül annyi, amennyi a reverendának a paphoz. Reverenda nélkül, vadcivilben is pap vagyok, de a reverenda erősítőleg, állandó ébresztően hat lényeges minivoltomra. A vasúti koci harmadik vagy negyedik osztályán utazva is ugyanaz a felszentelt pap vagyok, de a környezet választékossága nem marad hatástanul külső műveltségemre.

Tévedés lenne külső papi műveltségemet elméleti tudásösszeg alapján lemérni, éppúgy, mintha csak mérő, külsőleges etikettszabályok szerint akarnék mérlegelni ott, ahol lemérhetetlen és megfoghatatlan, súlytalan, anyagtalan valamiről van szó: lélekről, lelkiségről. Megjelenésben, viselkedésben, magaviseletben ez a *lélek* diktálja a tempót. Ezért nem lesz cicoma, mesterkelt pedantéria, modorosság vagy erőltetett affektáltság, keresettség papi külső műveltségem, hanem előkelő, színvonalas lelki kultúráltságomnak látható formája.

A tudás nem teszi *jobbá* a papot sem. Márpedig tárgyunknál jobbátételről is szó van, azért kell tehát mélyről megfogni a témát, mélyebbre pedig nem mehetünk, mint jellem és lélek.

Amikor a pap külső műveltségéről szólunk, értjük mindazt, amit „általában a műveltségről” szoktak mondani, de ezt átjárja, áthatja, keresztül-kasul átdolgozza a *papi* lelkiség. Mint felhőt a napsugár. Megaranyozza. Széppé teszi. Bent van ebben a testi-lelki épség, a kiegyensúlyozottság, világos és éles gondolkodás, a fegyelmezett és önbizalom, a türelmesség, a kitartás és a hűség, az előzékeny udvariasság, a szociális érzék és barátságosság, a rendszeretet, a beosztás, gondosság.

Újmisémkor egy igen jó testvéremtől Prohászka arcképét kaptam, rajta a püspök sajátkezű szavai: Minimum minimum est, ast in minimis fidelem esse, maximum est.

Mondhatnók így is: kicsi dolgokban műveltnek lenni: jellemesség.

Ahogy bánok Jézussal a parányi kis ostyában, — benne van egész egyéniségem.

Ahogy foglalkozom azzal a fejkendős anyókéval, — benne van egész magam.

Ahogy intézem papi dolgaimat, a legkisebb rubrika, a leggyorsabb akta elvégzésében, — benne van egész jellemem.

Egy pappal beszélgetek és csak úgy zárójelek között említi, hogy minden esztendőben, ordinációja évfordulójakor levélben köszönti püspökét, megköszöni az ordinálást és biztosítja hűségéről és engedelmességéről.

Én nem vagyok kíváncsi ennek a papnak könyvtárára, szaktudására, még kevésbé magánéletére, nagyon sokat tudok róla. Ebből az egyszerű, látszólag semmit jelentő, véletlenül napfényre került adalékból, helyesebben azon keresztül megláttam egész jellemlelkiségét, a külső műveltség tükördarabkájában. Ekkora tapintat, előkelő ráeszmélés és úri viselkedés csak nagy léleknek lehet sajátja. A nagy lélek, amely nem keres számító önös érdeket nemes lelkületének e külső megnyilvánulásában, viszont el is várja, hogy úgy értékeljék, mint legnemesebb részének spontán kisugárzását.

Csak ne akarjunk mindent maradéktalanul és egyedül a természetünkkel magyarázni. Tudjuk, hogy a természetünk minden átalakító munka ellenére is terhelt és rosszra hajló, de tudnunk kell azt is, hogy a természet fölött van a kegyelem világa és nekünk papoknak ezzel nagyon kell számolnunk.

A papi külső műveltség teteje a lelkiség, gyökere a jellem. Az igazi műveltség lelki kultúrtermék és megvalósítása rengeteg papi hibának, sőt bűnnek teszi csuklójára kezét. Így roppant erőt képvisel a papi műveltség, hisz fókusza, központja: a lélek. A szép lélek. Vilányozza tudásomat, nemesíti akaratomat, színezi cselekedeteimet, áthatja szavaimat, gesztusomat. A papi élet ezer kérdéstömegében soha nem állítja második helyre azt, ami lényegénél fogva csakis az első helyre való. Lesz azután ebben a külső máztól, fölösleges cafrangtól és anyagiasságtól felszabadult külső műveltségben valami szabadszárnyalású nagystílus, előkelő úriasság. Mindegy, hogy hová állítja az Isten rendelkezése és előljáróinak akarata: katedrára, iskolába, elhanyagolt paróchiára vagy éppen a Szahara homoksivatagjára. Mindenütt egész ember, teljes karakter, jellem. Ha nagyon prózai és kissé nem ide illő hasonlattal akarnék élni, azt mondanám, parallel állítható elgondolásunk azzal az őserdőt járó kutatóval, aki, noha heteken át nem találkozott semmiféle emberi lényvel, mégis naponként borotválkozott.

Most ezt a puszta külső emberi cselekedetet egy más dimenziójú világba, lelki síkba víve át és a mélyebb tartalmat a jellem

szemszögéből vizsgálva, talán kezdjük sejteni, hogy mi az a papi külső műveltség.

Sok összetevő látható eredője ez.

Megannyi akadály, negatívum legyőzéséből adódik életterünkbe. Nagy plusz. Kivívása egyik legfontosabb érdeke papi mivoltunknak.

Nekem csak az volt a feladat, hogy nézetet mondjak a lényegről.

Csácsbozsok.

Schnattner Szigfrid O. S. B.

Papi tömörülésben papi erő.

III. RÉSZ.

Papi tömörülés lehetőségei.

Egyik illusztris főegyházmegye bölcs és tapasztalt Vikáriusa jelezte, hogy a „Papi Lelkiség” eddigi kiadványait az utolsó sorig elolvasta és bennük a „Papi tömörülésben papi erő” közleményeit is és nagyon kíváncsi arra, hogy mik lesznek a reális tervek és megoldások. — De ebben az érdeklődésben kicsendült a feladat nem könnyű volta is.

1. Bizonyos *kijegecesedési pontokra* az eddigi közleményekben már történtek utalások.

Ilyen az *ordináriátusokkal való feltétlen harmónia*. Ezt nem abban vélem meglátni, hogy direktívákat, megoldási módozatokat az ordináriátusoktól várjunk. — Hiszen éppen azért keresünk megoldásokat, mert az ordináriátusok nem kívánnak hivatalos nyomással terveket útnak indítani, hanem kétségtelen nobilitással engedik mind a gondolatok kicserélődését, mind az esetleges tervek felvetését. — Egyházunk hierarchikus isteni alkotmánya értelmében egy apostol-utód, a püspök egyházmegyéje az egyedül elképzelhető egység, melyet alapul vehetünk és amely garantálja a főpásztor szükséges bekapcsolódását és ellenőrzését. Ez semmiképen sem akadályozza meg egy országos szervezet felépítését, amire kitűnő példa a Katolikus Akció, mely szintén egyházmegyénként megszervezett országos mozgalom. Végső legmagasabb fórum a dolgok elirányításában e szerint a magyar püspöki kar püspöki konferenciája lenne.

Egy másik kijegecesedési pont a hivatalos Egyház modern pasztorális kerete, a *Katolikus Akció*, melyben a világi hívők aktív bekapcsolódása a gyakorlati egyházi életbe és szervezkedésbe a jövő reménye és támasza. — Részben benne bízva hisszük, hogy visszafelé tekintve nem tör elő ismét az a letargia és egyházellenesség, mely a liberális demokrata kor intelligenciáját vallásilag elfásította és távol-tartotta hitünkötől, sőt sok tekintetben ellenségesen is hangolta, a jövőre nézve pedig megvédi a magyar katolikus Egyházat a modern ateizmustól.

Az akció olyan alosztályokkal is rendelkezik, melyek alkalmasak a papi problémák felvételére, rátermett világi úri elemmel is tudná irányíttatni, ami még jobban összekovácsolná a klérust a világi hívekkel.

Az akció világi és egyházi előkelőségei vagy aktív tényezői hivatottak ezt a gondolatot felkarolni és mielőbb programmjukba fel-

venni. Ez biztosítaná a mozgalom egyházmegyei és országos jellegét egyaránt. — Az akció törekvései kétségkívül értékesek, sok gyönyörű mozgalmat bonyolított le, de talán még mindig túlteng munkaprogramjában a külső demonstrációk, látványos vallási megmozdulások rendezése. Ime, a papság gondjainak világiak támogatásával vagy vezetésével való felkarolása fontos munkateret biztosít számára.

2. A papi tömörülés célkitűzését és programját közelebb tekintve, három síkon kell a munkának haladnia.

Első az *értelmi sík*. A klérus alapvető kiképzéséről gondoskodnak a teológiaiak. Országos viszonyainkat figyelembe véve egy második egyetemi teológiai fakultás volna kívánatos. Országos számarányainknak ez teljesen jogos követelése. Erre a szegedi egyetem látszik a legalkalmasabbnak. — A jogi, orvosi és bölcséleti fakultások ontják a doktorokat. Az élet intellektuális versenyében ugyan nem döntő tényező, de mégis nagyon figyelemre érdemes. A papság tudományos élete visszaesést mutat. A teológiai tanárok sok helyen gyenge anyagi dotációja is egyik oka, de szerepel ebben az is, hogy csak egyetlen és még hozzá kis létszámú egyetemi teológiai fakultásunk van. (Ez nem cáfolja előbbi állításunkat, hogy másik egyetemi teológiai fakultás is kívánatos volna. Hittudományi hallgató ugyanis van elég az országban; csak éppen ma még kiváltságszámba megy, ha egy papnövendék egyetemi polgár lehet. Hogy ez számos papnövendék tanulására nyomasztólag hat, ismerős tény.)

Az intellektuális sík másik feladata: képzett nívón tartani a klérust, továbbképzését elősegíteni. Roppant nagy baj e ponton az, hogy éppen a fiatal klérus egy tekintélyes része, a káplánok — akik pedig még benne vannak a könyvéhség és továbbképzési feszültség éveiben — olyan szegények, hogy nem tudnak maguknak könyveket venni. A könyv drága dolog.

Gyakorlati megoldás lenne a papság használatára való kölcsönkönyvtárak felállítása. Az emberek — a kölcsönkönyvtárak kimutatása szerint — rengeteget olvasnak. De ezek a világi kölcsönkönyvtárak alig tartalmaznak valamit a papság számára, mert jórészt regényekre fektetik a súlyt. Könnyen megoldható lenne az esperesi folyóiratcsere megszervezése. A plébános urak mégis tudnak folyóiratokat járni. Itt bizonyos tervszerű elosztás nagyon gazdaggá tehetné egy-egy kerület folyóirat-kincsét. Nem baj, ha a folyóiratok elkopnak, vagy egyik-másik száma elkallódik, mert úgyis legkevesebben gyűjtik olyan gondosan össze, hogy minden száma hiány nélkül megvolna, vagy beköttetnék az évfolyamokat.

A teológiai tanárok találkozását úgy kellene továbbfejleszteni, hogy az egy szakmabeli tanárok találkozzanak, tanácskozzanak és foglalkozzanak stúdiumuk fejlesztésével és a klérussal való közlésével.

A második sík a *lelki*. — Fiatal papok valláserkölcsei elkallódása — mely azután aposztáziával végződik — és öregebb papok lelki elszikesezése sokkal nagyobb probléma és gond, mint azt sokan hinnék. E téren az intellektuális sík praktikumai, amelyekre fent utaltunk, is sokat segítenek.

De a képzettség egyedül még távolról sem oldja meg a feladatot.

Igaz, hogy a kölcsönkönyvtár és folyóiratcsere-akció a lelkeség ébrentartását szolgálná a könyvön, a betűn keresztül. De szükségünk van a kimondottan lelkeséget ápoló, fenntartó és elmélyítő megoldásokra.

Sokat tesznek e téren a lelkigyakorlatos házak, melyeket ma már a világiak is annyira megszerettek. Nem baj, ha a Manréza mellett — ezen providentiális intézmény mellett — még keletkeznek papi lelkigyakorlatos házak, hogy a papság minél könnyebben juthasson lelkigyakorlatokhoz. — Éppen a papság elfoglaltabb részének érdekében kívánatos, hogy állandóan folyjanak valahol papi lelkigyakorlatok.

Ideális lenne, ha a hivatalosan ellenőrzött három évenkénti lelkigyakorlat határain belül buzgóságból évenként juthatna minden pap hozzá. Ehhez sok alkalom szükséges.

Jobban a hóna alá kell nyúlni a papi lelkeséget, jámborságot gazdagító vallásos társulatoknak. Ezeknek ellankadásán segíteni kell és beleállítani őket a papi vallásosság löktetésébe. Mintha a csonka haza összeomlottságának letargiája ülné meg őket, pedig azóta már nagyot fordult a kicsi magyar glóbus. A papi Eucharisztia Társulat próbál is már regenerálódni. A papi Eucharisztia Társulat sajtója azért olyan gyenge átütő erejű, mert az eucharisztikus problémák, melyeket X. Pius eucharisztikus enciklikái felvetettek és szentéletű, buzgó magyar papok, mint Kanter Károly megindítottak, teljes megoldást nyertek, úgyhogy ennek az eucharisztikus folyóiratnak ki kell tágitania eszmekörét és a legméltóságosabb Oltáriszentség ügye mellett — mely mindig első marad a papi aszkézisban — a papi vallásos élet más szempontjaira is kitérni. — Az „Unio Cleri“ gyönyörű neve elnevezésének lényegét, tekintve is megoldásra vár. Itt is lehetne programtágitással belenyúlni a pap lelkeségének magárahagyottságába.

A harmadik sík az *anyagi*. Itt talán legfegyelmetlenebb az életünk. Százados szociális viszonyoknak elmaradottsága a modern élet követelésétől jellemzi a papság szociális helyzetét.

Lerini Szent Vince híres elve: Nihil innovetur, quod traditum est, csak a dogma terén sziklaszilárd elv.

Szociális korban élünk. A pápák szociális körleveleinek úttörő eszméitől visszhangzik a szociális kérdések megoldásán dolgozók tábora. Alkalmas idő és légkör, hogy a papság szociális viszonyai is — hogy úgy mondjam — korszerűsítettessenek. — Amint a magántulajdon elvének feltétlen fenntartása mellett is lehet és kell a magántulajdont beleállítani a köznek a szükségleteibe, éppen úgy meg kell találni a módját annak, hogy a beneficiátusi jog merevsége engedjen a szeretet, a szociális megértés mai szellemének. Ehhez a problémához nem lehet forradalmi radikálizmus vadságával, hanem egyrészt a történelmi jog tiszteletével, másrészt a kellő forma feltétlen betartásával hozzányúlni.

Az anyagi síkon is akadnak sürgős elintéznivalók. — A káplánok sorsának rendezésére felvetjük a kérdést, nem lehetne-e kongrua-kiegészítéshez hasonló megoldást találni? Valamit az ő sorsuk anyagi javításán sürgősen kellene kezdeményezni. Erre azonban elsősorban hivatottak a plébános urak, akiknek segédlelkészeik vannak. Az ő

munkatársaik, illő, hogy ők törődjenek szociális viszonyaikkal. Követeli a szeretet természetes rendje is.

A papság betegségyező és aggkori támogatásának pénztárát mielőbb fel kell állítani. Erre mintául szolgálnak a német szervezetek, melyek egyike-másika mai kedvezőtlen helyzetükben is működik. Külön probléma, hogy a már meglévő állami vagy magán szociális pénztárakba történjék a bekapcsolódás, vagy valami önálló szervezet létesíttessék-e. A mai szociális élet ebbeli rendezettségében ma-holnap csak a klérus, mely az első kórházakat létesítette, aggok házát építette, marad ki.

A papi nyugdíjintézetek, ill. alapok országos intézménnyé való egységesítésének gondolatát is érdemes megbeszélni.

Az anyagi sík dolgozhatik a papképzés terén is úgy, amint valamelyik esztergomegyházmegyei esperesi kerület megkísérli anyagi bázist biztosítani szegény gyermekek papi hivatása érdekében.

Cikkem elé e címet írtam: Papi tömörülés *lehetőségei*. Amiket itt elmondtam, azokat bátran lehet sürgető feladatoknak is minősítenünk.

Akik ettől a cikktől teljes kifejtést vártak a papi tömörülést illetőleg, azoknak elnézését kell kérni. De ez a téma is meg fogja találni azt vagy azokat, akik megvalósítják, illetőleg megindítják a gyakorlati előmunkálatokat. Addig is írni és beszélni kell róla.

A magyar klérus lelkipásztori lendülete egészen új korszakhoz fog jutni, hogyha földaraboltsága és elszigeteltsége megszűnik és minden időben és viszonylatban helytálló szervezetet érez maga körül, amely megmenti attól, hogy az anyagiasság ördöge bénítsa munkáját és rontsa idealizmusát.

Dr. Tiefenthaler József

Pásztornak is jó — a pásztor . . .

Tornyosuló felhők s feladatok tömege késztet, hogy — bár külső indítás alapján — szívemnek azonban legbensőbb szeretetével pap-testvéreim iránt, szerény hangot adjak egy gondolatnak, mely életbevágóan fontos kérdése teljes papi életünknek s így az Egyház életének is.

Tornyosuló felhők . . . Igen, eszmeáramlatok zagyvaságával, új világot alakító, benső erők tülekedésével papi sorainkban is lelki törések tűnnek fel. Az Egyház sziklája töretlen tömb, de *nem minden pap* építi maga s hívei lelki életét *erre* a sziklára . . . *Tornyosuló feladatok . . .* Igen, a legkínosabbak is. Talán, hogy *nem is kellünk* majd az új világnak, míg a maga kárán rá nem jön tévedésére. Ha nem is rajtunk, de *körülöttünk* tülekedik ez a kamasz magabizottság: „Filios enutrivi . . . et ipsi spreverunt me . . .”

S hogyan mentjük meg ettől a hajótöréstől magunkat és azokat, akik most is az Egyház töretlen sziklájába kapaszkodnak, vagy kívánnak kapaszkodni? . . .

*

Hát csak a bolsevizmus alkotott katonáiból élő emberláncot, ahogy a hadijelentésekből olvassuk? . . .

Hányszor írjuk le, hányszor olvassuk *papi levél végén: Frater in Christo?* Engem ez a szó mindig szíven üt s nem tudok addig tovább menni, míg szét nem nézek a lelkemben: Milyen testvére vagyok én neki vagy ő, aki nekem ír — *Krisztusban — egyénileg?* Igazi? — Közömbös? Talán éppen ellenszenves?

Azt kérдем: Szabad nekünk, papoknak megengednünk, hogy egységesebb, szeretetteljesebb testület lehessen bárhol a világon, mint a lelkipásztorok testülete?

E sorok írójának a jó Isten megadta azt a nem kicsi kegyelmet, hogy 1914-től 1933-ig olyan lelkipásztor szomszédok között munkálkodhatott, akik szívesen és örömmel tették magukévá a *közös tervet*: minden két hétben egyszer — *estefelé*, a nyáj elpihenése után — találkoznak szerre egymás házánál; közös szentségimádás alatt, közösen, egymásnál végzünk szentgyónást, úgyhogy mindig a házigazda lesz a gyónatató, s ő maga egyszer egyik, máskor a másik szomszédnak gyónik meg; szentségimádás előtt elmondjuk a két hét alatt felvetődött súlyosabb kérdéseinket s keressük az okos megoldást vagy ítélet alá bocsátjuk azt, ami megoldódott; aztán az Úr elé visszük közösen s a gyónás szent rejtekében mégegyszer átszűrjük, ha hiba csúszott be. Végül vidám, könnyű lélekkel együtt vacsorálunk s maradunk pár órácskát . . .

Ez nem volt kitervelt részletezés, *de így alakult ki*, zökkenők, morgolódások és hol vidám kacagással, hol tovább duzzogással, de mégis muszáj-megbékéléssel jólesően végződő kilengések után.

Ezt 1933 óta nélkülözöm, de íze még mindig a számban van s ha néha idő és időjárás engedi, szívesen felújítom ugyanazon jó szomszédokkal.

Ha ezen összejöveleteken egyéni hiúság vagy más emberi gyarlóságunk észrevétlenül lábatlankodni kezdett, akkor újból és újból felidéztük annak a két szomszéd papnak anekdotáját, akiknek egyike minden ilyen találkozás alkalmával ismételte barátjának a megelőző ünnepi szentbeszédet s ez — tisztességes, hosszú tűrés-nyelés után egyszercsak azzal előzte meg prédikációt-kérődző szomszédját, hogy mindjárt annak megérkezése után elkezdette szépen énekelni a „Veni Sancté“-t . . .

— Mi ütött beléd, testvér? — hüledezett a szomszéd.

— Hát tudom, hogy most szentbeszéd jó . . . — felelte a házigazda.

A szomszéd nyelt, de az orvosság használt.

Nekünk is volt rá esetünk, hogy *elvi alapon* alaposan összezőrrentünk és széles mező közepén egyik (a vendég) a másikat (a gazdát) faképnél hagyta a kocsiján s mérgében (rövidebb úton) előbb érkezett meg a ker. főespereshez *gyalog*, mint a másik a kocsiján, *de* — 24 órán belül a mérget kikacagva, együtt mentek az istenházába — penitenciát tartani.

Nem mondom én azt, hogy minden vidéken, minden papnak

akadhat ilyen kettős vagy hármasszomszédsága. Hiszen sok-sok paptestvérünk szenved a „*vae soli*” terhe alatt így vagy amúgy.

Egy azonban bizonyos: 1. *A lelkipásztornak is kell az állandó lelki gondozás.* Csakhogy ezt sem a püspöke, sem közelebbi fellebbvalója *nem adhatja neki maradék nélkül.* Előbbi azért nem, mert rendszerint messze van s fölötte van: csak a bizalom hozhatná közelebb és lennebb. Ez azonban veszedelmes útja lehet kétlelkűségnek vagy gyanúsításnak s mindkét eredmény lelki kárt, nehézséget jelent a pap lelki életében.

Ugyanez áll a közelebbi felebbvalókra, akik közé nem sorolnám a principálist, ha — rendesen — sokkal idősebb nem volna. Mert a principális: választáson kívüli adottság. A püspök akaratától függ, ki lesz a principálisom, illetve káplánom. Tőlem és tőle függ azonban, hogy a kettőnk között tátongó kor vagy felfogásbeli úrt, ha ilyen van — *hogyan* hidalom, helyesebben: *hidalguk át.* Ha nincs áthidalás, nincs paptestvérség. Pedig — sokszor nincs. S az a küzdő és vitézkedő Egyháznak nem a legkisebb kára.

De mi legyen veled, kedves testvér, ha vagy nincs megértő principálisod — káplánod — vagy ezen túl vagy s fiatal vagy öreg életed az *önálló* lelkipásztori munka próbája alatt görnyed már? Talán ilyenkor kell a legbiztosabb, leggyöngédebb lelki gondozás, amit sem püspök, sem felebbvaló, sem könyv nem adhat.

Hát, testvér, ebben a kietlennek és kilátástalannak tetsző magányodban jusson eszedbe Az, akinek te apja — anyja — testvére — mindene vagy, — a szentségi Jézus. Ővele már *kettesben* vagy, de milyen kettesben! „*Dilectus meus mihi, et ego illi*” . . .

És — ha lelked a társtalanság e „*silva obscura*”-jában nem tudná tisztán és biztosan venni az Ő indításait, akkor — testvér — imádkozzál s *jól imádkozzál*: mert biztosan eléd vezeti az Úr azt a paptestvéredet, akinek meg mered mondani minden bűnödöt s aki meg meri neked mondani — minden bűnödöt úgy, hogy sohasem lesztek ellenségei, hanem — *hiszen ez az!* — jóbarátai: szomszédjai egymásnak.

Nem szükség, hogy ez a szomszédság 2—3 km-es legyen: lehet az 20—30 km-es is. Mert — ha *igényed van rá s kéred az Úrtól* és megtaláltad azt a jóbarátot, aki neked más, mint lelkipásztor nem lehet: a világ végére is elmégy érte s ő a világ végén is megkeres téged — a „*Veni Sancte*” választóvizén keresztül. Az meg egyenesen telitalálat lesz, ha éppen *hárman* akadtok így össze, mert ebben az esetben a *tertius comparationis* nem a Szentlélek csupán, hanem egy közbelépő, rátok reccsenő, hozzátok hasonló *paptestvér* is — ott lesz köztetek.

Kristálypatak medrében kavics a kavicsot görgeti, csiszolja s a patak vize mégsem zavarodik fel: a világ nem tudja s ne is tudja, *hogyan csiszolódnak a papi lelkek.* Csak így lehetnek szent családi környezetből elindult, töretlen lelkű ifjú leviták boldog és szent papokká tüskén-bokron, tűzön-vizen át . . .

Csak így! . . .

S így lehetnek jó papokká azok, akiket vagy a család vagy egyéniségük terhe nyomott a papnöveldeben is, kísér és kísért az életben is...

Csak így tud felemelkedni bukásából az elesett paptestvér, hogy végleg elterülve ne maradjon azon a csatatéren, melyen soha sincsen béke, azaz szünet a harcban...

Csak így békél meg hivatásával az, aki mindenben csalódott, amit elérni remélt, *de keresett és megtalált paptestvéreben nem csalódott*...

Csak így néz csendes, megnyugtató életalkony és örökkévalóság felé az elaggott paptestvér, akinek Istenen és paptestvéren kívül senkije sem lehet...

„Ecce, quam bonum et quam jucundum — habitare fratres in unum!”...

Mert a papi lélek tiszta szeretete *csoda-nagyhatalom*: mindent megmenthet, mindent meggyógyíthat és — mindent föltámaszthat!...

Csíkszereda, május hó.

Biró Ferenc
főesperes, plébános

Magyar egyházmegyék papjainak tömörülése.

(Folytatás.)

Szent Gellért-Únió.

(A Szegedi Egyházmegyeközi Nagyszeminárium
végzett növendékeinek papi egyesülete.)

A Szegedi Egyházmegyeközi Nagyszeminárium az 1930—31. tanévvel kezdte el működését és a csanádi, nagyvárad, szatmári, kassai, valamint rozsnyói csonka egyházmegyék kispapjai számára biztosította a papi nevelést. 1933—34-i iskolaév végén kerültek ki az első végzett növendékek a nagyszemináriumból. Mindössze négyen, de már ekkor élt és dolgozott a kispapság körében az eszme: maradjunk együtt a szemináriumi évek után is! Mert az élet sok papot elsodort már s ha mi igazán testvérek vagyunk, nem nézhetjük egymás vergődését ölbetett kezekkel. Ebben a tanévben a papnövendékek Szent Gellért-Akadémiájának gyűlésein előadássorozat keretében dolgozták föl a külföldi és hazai papi egyesületek történetét és az átfogó papi összefogás problémáit. A következő (1934—35.) tanévben már 17 ötödéves nézett vágyakozva az Úr szőlője felé. Tárgyalt, tervezett a szeminárium egész kispapsága, számos gyűlésen, mikhez az időt szabadidejükből vonták el; tárgyalt a már gyakorlati formában bontakozó papi egyesület szabályzatáról. A törekvés az előjáróság teljes jóakarásával és hatékony támogatásával találkozott. Ft. P. Hunya Dániel S. J. spirituális, a Szent Gellért-Akadémia vezetője, különösen is tevékeny részt vett az Únió alakulásában.

1935 tavaszán végre megalakult az egyesület. Nevét a csanádi egyházmegye patrónusától nyerte: Szent Gellért-Únió. Júniusban, röviddel az iskolaév befejezése előtt a már fölszentelt V. évesek a kispapság kíséretében átvonulnak a püspöki székesegyházba. Rövid szertartás a Szent Gellért-oltárnál. Azután az Únió közös följajnlása következik. Majd szentségi áldás és ereklye-csókolás (Szent Gellért karcsont ereklyéje) fejezi be a felejthetetlen szertartást.

Az egységet azonban nem elég ígérni, ezt élni is kell. Fölmerült a kívánság, vissza gyakran a szemináriumba, melegedni, szívni magunkba az otthon lelkét, mely a papi lelkületet fejlesztette ki bennünk. S ugyanezen tanév utolsó napjaiban létrejött a közös elhatározás: augusztus végén, midőn úgy is Szegeden keresztül utaznak majd a legtöbben első állomáshelyükre, összejövünk háromnaposra, lemossuk magunkról a vakáció porát s lélekben megújulva foglaljuk el első diszpozíciónkat. Így is történt. A háromnaposban a főhangsúly még a lelki elmélyedésen van, de teljesen a lelkipásztori problémák látószögéből.

Az egység ébrentartására a Szabályzat valamilyen körirat elindítását tette kötelezővé. 1935 október 1-én megjelent az első szám. Azóta már hét évet fordult a körirat, évi 4 számmal, s ki tudná megmondani, hány fáradt papi szívben szította újra életre az isteni életnek talán már piszlákolni kezdő lélekparazsát? Ez írások mind a szemináriumból kikerülteknek szóltak és magánjellegű levelek gyanánt kezelték a testvérek. Cikkei az őszinteség, a testvéri szeretet, a papi kegyelmi-ség jegyében íródtak.

1936-ban újabb esemény: megjelenik nyomtatásban is a Szent Gellért-Únió alapszabályzata. A Szabályzat 90 lapon hat részre osztva tárgyalja a papi egyesület életét. I. Az egyesület célja, II. Jellege, III. Eszközei, IV. Szervezete, V. Szelleme, VI. Munkája.

Ennek a hat résznek tartalmi kivonata nem adna hű képet az egésztől, mert mint afféle szabályok, amúgyis tömören vannak fogalmazva. Lényeges iránya az, hogy a papi lelkiség fenntartása érdekében minden lehetséges eszközt megragadjon és a tagok számára hatékonyra tegyen. — Az egyesületen kívül való hatást nem tűzte ki célul az Únió, hangsúlyozza azonban minden paptestvér iránt való őszinte szeretetét.

A lelki teendőkre vonatkozó előírásai hasonlítanak az Unio Apostolica sacerdotum saecularium előírásaihoz.

Ebben az iránytartásban múlnak az esztendőök. Közben kijegecsednek az Únió kegyelmi támogatásának a formái. Mindjobban kiforr az évenként megtartott háromnapos is: a lelki jelleg mellett előtérbe lépnek a megbeszélések is előre megadott központi témákról, az elhangzott előadásokat és hozzászólásokat pedig a körirat őszi száma minden esztendőben leközi. Megindulnak a havi közös rekollekciók, a manrézai nyolcnaposokon az úniósok szép számmal vesznek részt. P. Spirituális is fölutazik, mivel lelki beszámolóikat nála akarják elvégezni. Újabban főképen a havi rekollekciók vettek nagyobb lendületet, melyeken az Únión kívül álló papság is jelentős számban képviselteti magát.

Ezek nagyjából az Únió külső történetének főbb állomásai. Ami pedig az Úniónak a lelkekben lejátszódó történetét illeti: erről csak az adhatna képet, aki a szíveket vizsgálja s a kegyelmeket adja. Annyit azonban mindannyian tapasztaltunk, hogy az erős kegyelmiség, főképen a körirat soraiból, az őszi háromnaposakból, a manrézai nyolcnaposakból, a lelki beszámolókból valósággal áradt a lelkünkbe. Az úniós összetartás gyümölcseit fölmérni nem vagyunk képesek. Egy bizonyos, hogy eddig még minden úniós találkozt az igazi szívöröm keretezte, s hogy ez az egymáshoz való ragaszkodás mindannyiunk számára az isteni szeretet csatornáit nyitotta meg.

V. ö.: Szent Rendiség. A KALOT első papi nagytáborának előadásai és megbeszélései. (Budapest, 1941.) A Szent Gellért-Únió szabályzata. (Kézirat gyanánt. Szeged, 1936.)

Perényi József S. J.

Az Eucharisztia-Társulat története.

Az „Eucharisztikus Értesítő” alcíme „A Magyarországi Papi Imagegyesület és Eucharisztia-Társulat havi folyóirata”. E kettőn kívül a „Papi Liga” hírei is az „Eucharisztikus Értesítő”-ben szoktak megjelenni. A fogalmak tisztázása céljából jó lesz mind a háromnak keletkezését és rendeltetését ismertetni, hogy jobban lássuk az alapítók szándékait és buzgóságukon épülve, mi is fellelkesedjünk példájuk követésére.

1. A „*Magyarországi Papi Imagegyesület*”, „*Associatio Orationis Sacerdotalis*” olyan papok lelkéből sarjadt, akik a felszentelésben kapott kegyelmet és az újmisések szent tüzét a papi lélekben állandóvá akarták tenni. Az egyesület alapszabályait dr. Zalka János győri püspök 1885 szeptember 21-én hagyta jóvá; e szabályok alapján az egyesület 1886 november 2-án alakult meg. Tagjai nemcsak a győri egyházmegyéből kerültek ki, hanem az ország minden részéből, csakhamar 139-en lettek; köztük dr. Nogáll János felszentelt püspök, dr. Prohászka Ottokár, dr. Fischer Colbrie, későbbi megyéspüspökök.

A tagok kötelességei közé tartozik naponként elmondani a következő imát: „Resuscita in nobis Domine, gratiam salutarem, quam per manuum impositionem nobis largiri dignatus es, ut quos tibi ministros consecrasti, fideles dispensatores inveniamur. Qui vivis et regnas in saecula saeculorum. Amen.” És ezt a röpimát: „Jesu, mitis et humilis corde, fac cor meum secundum cor tuum.”

Az alapszabályok szorgalmazták a papi életszentségnek mindazon eszközeit, amelyeket azóta a Codex Juris Canonici is előír. Az egyesületi tagok külső összeköttetését elősegíti az egyesület „Közlönye” és „a tagoknak kisebb körökben való összejövétele azon célból, hogy egymást kölcsönösen buzdítsák, hasznos dolgokat megbeszéljenek, tapasztalataikat egymással közölgék, a lelkipásztorkodás fontos

kérdéseiben tanácskozzanak s hogy végre illő módon felviduljanak és felüdüljenek”.

1887 elején megjelent az egyesületi „Értesítő” 1. száma. Az I. évfolyam az 5. számmal záródott.

1893-ban, március 25-én kelt a Brève, amely a Sodalitas Sacerdotum sub titulo „Orationis”-nak több búcsút engedélyezett. 1903 március 1-én a S. Congr. Cons. Trid. Interpres megadta az engedélyt, hogy a tagok a breviárium anticipálását délután egy órától fogva végezhessék. A búcsúk engedélyezése is, az anticipálásra vonatkozó kiváltság is bizonyos időre szólt. Mindkettőt ismételtén megújították. Az utolsó határidő már letelt, s mivel egyiket sem újították meg, egyik sincs érvényben.

A Papi Imaegyesület a világháborúig szépen virult. 1894-ben társul fogadta az Eucharisztia-Társulatot, a kettőnek közös lett az Értesítője. Amíg azonban az utóbbi nagyban izmosodott, addig az előbbibe egyre ritkábban jelentkeztek új tagok. Úgy látszik, a háború nemcsak az egyesületi közlőnyt némította el, a kommunizmus lefoglalta papírkészletét, hanem sorvasztotta az egyesületi életet is. Hozzájárult ehhez az is, hogy többen, különösen a fiatal papság, a két társulatot egynek vették és ezért a háború után már csakis az Eucharisztia-Társulatba iratkoztak.

Pedig kár érte. A „Papi Lelkiség” 3. számában közölt cikkek a papok tömörüléséről élénken igazolják, mennyire szüksége van a papi léleknek arra, amit a Papi Imaegyesület tagjainak kötelességévé tett. Ez az egyesület kész szerv volna alapszabályokkal, könnyen megújítható búcsúkkal és kiváltságokkal mindarra, amit a fiatal papság lelke szomjaz és több helyen minden kényszer nélkül, önként gyakorol. És éppen ezek a kedves és hasznos összejövetelek igazolják, hogy a Papi Imaegyesület az Eucharisztia-Társulat mellett nem felesleges.

2. Az „Eucharisztia-Társulat”, „Confraternitas Sacerdotalis Adorationis Sanctissimi Sacramenti” alapítója *Boldog Eymard Julián Péter*, aki 1811 február 4-én született és 1868 augusztus 1-én halt meg. Egész életében a szentek iskoláját járta, sokat küzdött és szenvedett. Már kisgyermek korában nagy vonzalmat érzett a legfölségesebb Oltáriszentség iránt, már akkor azt mondta: „Pap akarok lenni!” Atyja azonban ellenezte, hogy tanuljon s később is akadályokat gördített eléje. Kispap korában Julián Péter súlyos betegségbe esett, környezete már-már azt hitte, hogy nem éri meg a felszentelést, de ő kijelentette: „áldozópap leszek!”.

Mint világi pap páratlan buzgóságot fejtett ki, hívei, püspöke egyaránt nagyrabecsülték és szerették. De az isteni kegyelem ösztönözte, hogy lépjen szerzetesrendbe. Marista lett. Ebben a szerzetben érlelődött meg benne az a meggyőződés, hogy olyan szerzetesrendet kell alapítania, amelynek hivatása a legfölségesebb Oltáriszentség állandó imádása. „Minden hittitok számára van szerzetesrend, csak az Oltáriszentség, a titkok e legfölségesebbje van még a nélkül”, így imádkozott 1851 január 21-én. 1858 augusztus 25-én terjesztették Eymard kérvényét és az alapítandó társaság szabályainak vázlatát IX. Pius pápa őszentsége elé. Aki ekkor azt mondta: „Meg vagyok

róla győződve, hogy a terv Istentől jön: az Egyháznak erre szüksége van, minden követ meg kell mozdítanunk, hogy az Oltáriszentség hódoló imáadásban részesüljön. E célból a marista-áldozár az ő főnökével és a megyéspüspökkel értekeztek." 1859 január 5-én P. Eymard megkapta a IX. Piustól aláírt dicsérő Brévét, 1863 június 10-én IX. Pius véglegesen jóváhagyta a „Congregatio Sanctissimi Sacramenti“-t.

A legfelségesebb Oltáriszentség imádasáért lángoló szív, bár kimondhatatlanul boldog volt, ezzel nem elégedett meg. A jámbor női nem részére megalapította a legfelségesebb Szentség szolgálóleányainak társaságát, amelyet mi „Maria Reparatrix, szentségimádó apácák” néven ismerünk, — és amelynek hazánkban Budapesten és Neszmélyen van zárdája. „Az Eucharisztikus Értesítő” hasábjain már felvetődött az a gondolat, hogy a budapesti eucharisztikus világkongresszus megörökítésére legszebb emlék lenne az „örökimádási atyák” megtelepítése Magyarországon. Bár lenne ez a gondolat olyan mag, amelyből alkalmas időben ennek a fenséges hivatású szerzetespapok társaságának magyar hajtása sarjad ki.

Hogy nagy művét, az Oltáriszentség imáadását még szélesebb körben elterjeszthesse, ezért különös gondot fordított a világi papság megszervezésére. „A mi főapostolkodásunk azonban a világi papoknak szól”, írja a tovább buzgólkodó P. Eymard. „Ó, én mindent szívesen odaadnék a papokért. A papokat megszentelni, ez minden áldozattal felér.” „Ők megsokszorozítják, amit értük teszünk. A papokat megszentelni az Eucharisztia által, ez a mi legszebb feladatunk a földön.”

A Szentségimádó Papok Társulatának gondolata tőle ered. „Lényegét, feladatát, célkitűzéseit, sőt szabályait is kidolgozta.” P. Eymard e szép tervének megvalósulását nem érte meg. De szerzete ezt a gondolatot, mint szent örökséget híven megőrizte, ápolta és csak kedvező alkalomra várt, hogy megvalósíthassa.

„1881-ben, az első internacionális eucharisztikus világkongresszuson, Lille-ben P. *Tesnière* előadást tartott az egybegyűlt papság előtt P. Eymard szép tervéről. Az előadás olyan nagy hatást tett a jelenlévő papokra, hogy szent lelkesedéssel kimondották a papi Eucharisztia-Társulat megalakítását, amelynek tagjai közé a jelenlévők mindnyájan beléptek.” Így ír *dr. Kerner*, az „Eucharisztikus Értesítő” 1938. évi 4—5. számában.

Perraud bíboros, autuni püspök volt az első, aki 1882-ben a papi Eucharisztia-Társulatot egyházmegyéjébe bevezette és annak egyházmegyei igazgatóját kinevezte. Az első tíz év alatt több mint 250 püspök ajánlotta és a tagok száma meghaladta a 30 ezret. 1887-ben *XIII. Leo pápa* megáldotta a Társulatot, külön Brévé-ben jóváhagyta és ajánlotta. Ugyanazon évben megtörtént a szabályszerű felállítása a római San Claudio-templomban. A Congregatio Sanctissimi Sacramenti-hez kapcsolódik, ennek alapítójától indult ki, ennek tagjai ma is legfőbb vezetői és irányítói.

A magyar papság dícséretére válik, hogy a Társulatnak már 1892-ben, öt évvel a megalapítás után, vannak magyar tagjai. A szent

mozgalom hullámai először a győri egyházmegyét érintették, a Társulat első országos igazgatója 1894—1896-ig Nagy József, harkai plébános volt. Miután azonban az országnak majd minden egyházmegyéjében jelentkeztek tagjai, a vezetőség az ország szívébe került. Eleinte két királyi udvari plébános: *Vezinger Károly és Kanter Károly* voltak az országos igazgatók, majd a központi papnevelő intézet lelkiigazgatói következtek: *dr. Babura László, dr. Kerner István*, végül a jelenlegi *dr. Erdey Ferenc*.

Az egyes egyházmegyékben és szerzetesrendekben a Társulatnak külön igazgatói vannak. Ezeknél történik a jelentkezés, ezekhez küldik be a tagok az imaóra elvégzéséről szóló libellusokat. Az egyházmegyei, illetőleg rendi igazgatók az országos igazgatókhoz juttatják úgy a felvételre jelentkezők adatait, mint a libellusokat. Ez pedig évtizedeken keresztül a Congregatio Sanctissimi Sacramenti bozeni házába továbbította mindkettőt. Mióta a bécsi házuk elkészült, itt történt a magyar tagok felvétele és itt helyezték el egy időre a kitett legfelségesebb Oltáriszentség előtt a libellusokat.

Az utolsó években azonban már igen nehéz volt a külfölddel az érintkezés, sok fennakadás történt. Ezért a Congregatio római vezetőségétől a Társulat országos igazgatója 1941-ben meghatalmazást kapott, hogy ő maga vehesse fel a tagokat, a libellusokat pedig a magyar egyházmegyei és rendi igazgatók határozata alapján a budapesti örökimádási templomban helyezték el. Ezzel az intézkedéssel a fejlődés akadálya megszűnt és *dr. Erdey Ferenc*, mint országos igazgató nagy lendülettel megkezdte az egész országra, nevezetesen a legutóbb visszacsatolt országrészekre terjedő újjászervező munkáját, úgyhogy a f. é. április 20-án rendezett zirci eucharisztikus napon már azt jelenthette, hogy az újonnan felfektetett országos törzskönyvbe eddig kerekén 500 új tag nevét jegyezhetette be. Ha figyelembe vesszük, hogy *dr. Kerner* 1938-ban azt írta, hogy „ma” a magyar klérus nagy része, több mint kétezer pap, tagja a Társulatnak, azt kell mondanunk, a magyar papság megértette a kor szükségletét, a legjobb helyen keresi a maga és hívei számára a világosságot, a vigaszt és erőt.

Világi emberek nem is sejtik, mennyi ma a lelkipásztornak a munkája és a gondja. A sok munka mellett néha mégis kell időt szakítania, hogy látogatásokat tegyen. S ha ennek a társadalmi kötelezettségének eleget tud tenni, kell időt találnia arra is, hogy hetenként egyszer hosszabb hódolatra jelenjék meg a köztünk élő és az ő gondjaira bízott Istenember előtt. Ebben az állandó munkatorlódásban a papnak szüksége van egy kis pihenőre, ebben a szakadatlan sietségben szüksége van egy kis megállásra, hogy a folytonos emberekkel való törődésben Istenre nézzen, hogy idegőrlő elfoglaltságában cselekedeteinek indító okairól, eljárásának módjairól lelkiismeretvizsgálatot tartson, hogy jövő munkáját isteni Megbízójával megbeszélje, Tőle tanácsot és segítséget kérjen. Munkával túlhalmozott papok állítják, hogy a hetenkinti imaóra nem időveszteség, hanem energiagyűjtés.

Az isteni Gondviselés a történelem egyes korszakainak bizonyos ájtatosságokat szán, amelyekkel a hitet éleszti és a vallásosságot

elmélyíti. A mi korszakunk a legfelségesebb Oltáriszentség korszaka. A mai papnak, hogy megértse híveinek lelki szükségletét és legyen készsége annak kielégítésére, eucharisztikus papnak kell lennie. A szentségi Jézus iránt elsősorban a papnak kell szeretetet éreznie, neki kell a tabernákulumból kiáradó erőből merítenie.

Az Eucharisztia-Társulat tagjai az egyes egyházmegyékben évenként váltakozó vidéki központokon eucharisztikus napokat szoktak rendezni. Ezeken elsősorban a papi szívekben élesztik a tüzet, de példájukkal és szép eucharisztikus istentiszteletekkel felszítják az egész környék híveinek lelkesedését és buzgóságát.

Az Eucharisztia-Társulat áldás a papra, aki annak tagja és áldás a hívekre, akiknek e Társulat révén a szentségimádást rendszeresen végző lelkipásztoruk van.

3. Még néhány szót az *Eucharisztikus Papi Ligáról*. A „Ligasacerdotale Eucharistica” a római Szent Claudius-templomban alakult. Latin neve: „Sodalitas Sacerdotalis Eucharistica pro quotidiana SS. Eucharistiae sumptione” — megmondja a rendeltetését. A tagok egyedüli kötelezettsége, hogy működési körükben a gyakori szentáldozás érdekében apostolkodjanak.

A tagok különböző értékes kiváltságokban részesülnek, nevezetesen: 1. Egy órával hajnal előtt és egy órával délután misézhetnek. 2. A napnak bármely órájában áldoztathatnak hajnal előtt egy órától kezdve, egészen napnyugtáig. 3. Szent hitünk legfőbb titkainak, a Boldogságos Szűznek és a Szent Apostoloknak ünnepein teljes búcsút nyerhetnek. 4. 300 napi búcsút nyerhetnek minden a Liga céljainak megfelelő cselekedetért. 5. Azok a gyóntatók, akik a Liga tagjai, minden hétnek valamelyik napjára teljes búcsút engedélyezhetnek azoknak a gyónóiknak, akik naponkint vagy majdnem naponkint szoktak áldozni.

A „Congregatio Sanctissimi Sacramenti” római vezetőségének tanácsára, az Eucharisztia-Társulat országos igazgatójának kérelmére dr. Serédi Jusztinián hercegeprimás úr Őminenciája a Ligát a Központi Szeminárium kápolnájában felállította és a római primaria Archiassociatio-ba történt bekebelezés révén ennek tagjai is részesülnek az anyatársulat kiváltságaiban és búcsúiban.

Mivel minden eucharisztikus pap teljesíti a „Ligá”-val járó kötelezettségeket, nagyon is érdemes ebbe beiratkozni (dr. Erdey Ferenc lelkiigazgató úrnál, Budapest, IV., Prohászka Ottokár-u. 7.) még akkor is, ha valaki az Eucharisztia Társulatnak nem tagja, hogy úgy a pap, mint a hívek részesüljenek a vele járó kegyelmekben.

Wagner Mihály
prépostkanonok,
az Eucharisztia-Társulat
győregyházmegyei igazgatója

Érdi papi tábor.

Az idén nem lesz olyan papi tábor Érden, mint az előző két nyáron.

Egyik oka az, hogy a Levente és KALOT rendezésében májustól kezdve százas csoportokban sorakoznak föl Érden az ország minden részéből a papok négy napos tanfolyamokra. Minthogy e tanfolyamokon a legtöbben megfordulnak az idén azok a papok, akik az előbbi papi táborokon jelen voltak, nem látszott célszerűnek megrendezni az előző papi táborok folytatását. Nem valószínű ugyanis, hogy a mai közlekedési és egyéb körülmények között megfelelő számban jelentek volna meg papok.

Az ideai szünetelésnek másik oka az élelmezés. A mostani tanfolyamok papságát a katonaság élelmezi. Ez a segítség nem állna rendelkezésére annak a másik papi tábornak. Nélküle pedig az érdi vezetőség nyilatkozata szerint az ellátás nemcsak nehéz, hanem kétértelmű is.

Reméljük, hogy az ideai szünetelés nem gyöngíti a papi táborok iránt való érdeklődést, s a politikai, társadalmi és gazdasági körülmények javulásával az eddigiek színvonalán, vagy még értékesebben, rendezhetjük meg a következő papi tábort.

Egy nagy papi lélek titkos küzdelme.

Irta: *dr. Metzger Konrád.**

Félénkség, gyöngeség s bizony a legmélyebb alázatosság járja át azt, aki Seipel prelátusnak a maga belső papi életéről szóló feljegyzéseit elolvassa. (Ignaz Seipel, Mensch, Christ, Priester in seinem Tagebuch. Mit einer Einführung von Rudolf Blümel. Verlag Hilfswerk für Schulsiedlungen. Wien VIII. 1933.) Ami ezekben áll, voltaképen nem is olvasni kell. Hanem remegve átélni. Mindegyikünk aggódva pillanthat lelkébe: Hogyan állsz te majd egykor Isten elé, ha így ítélte meg magát az az ember, aki mégiscsak tett valamit? Ha Seipel mellé állunk, az ő óriási munkaszeretete mellé, önmegszentelésének izzó vágya mellé, könyörtelen szigora mellé, mellyel minduntalan gyarlóságaira rontott, akkor az ő Naplója gazdag nyereség lesz számunkra.

A legelső s egyre erősödő benyomásunk: az ő szüntelen, belső növekedése.

Ez a tény bizonyossággá lesz, amint észrevevesszük, hogy szinte ön-maga előtt is rejtve volt ennek tudata. Isten működik így. Lélektanilag tekintve: Csak az növekedhet, aki nyomorúságának legmélyebb mélyéből látja magát. Aki belsőleg növekszik, mélységesen meg van győződve arról, hogy visszafelé halad. Mindenekelőtt csak a saját hibáiról beszél, elismeri, hogy nem lett jobb. Egyáltalán nem veszi észre, hogy hibáinak növekvő ismerete már az isteni élet fejlettségét jelenti. Egy hibán sem tűnik ki ez oly világosan, mint a nagyravágyáson. Ez egyre fokozódó — azt kell mondanunk — dühvel üldözi őt. Kezdetben csak elbizakodottságról szól (106). Azután úgy véli, hogy nagyravágyása folyton növekszik, mindíg többet és mindig más követel (115). Egyszer „fantasztikus hiúságára” panaszkodik (127). Végül azzal vádolja magát, hogy egyenesen „provokálja az áhított dicséretet” (143). Mennyi önismeret beszél ezekben a sorokban: „Szent Marcellus vértanú vezeklő ruhában is vértanú, míg mi a vértanúk díszruhájában szeretnénk látni magunkat.” (233.) De mindez nem volt elég neki; nem állt meg egyes hibáinak beismerésénél. Életében „bukásokkal és bűnökkel terhes élet-töredékeket” (114) lát, sőt „pusztulást” (124).

A belső növekedés azonban nem rekedhet meg a hibák egyre alaposabb ismereténél. Ezeken kívül bizonyos adottságok vannak bennünk, melyek az isteni életet megakadályozhatják, bizonyos alapbeállítottságok, melyeket csak kevesen fedeznek fel magukban. Seipel

* Szemelvény a kitűnő pap-író „Katholische Seelsorge der Gegenwart” (Tyrolia-Verlag, Innsbruck) c. könyvéből.

látta ezt. Hajlamát az „öntetszelgésre”, melyet kétszer is említ (148, 215). Félelmét az emberektől, irtózását a jövő nehéz feladataitól (144, 204 t. k.), „játékszenvedélyét” (126). Ezekben a dolgokban, melyeknek a bűnhöz nincs közük, elsősorban a maradéktalan önátadás hiányát látja. Ide tartozik az is, amit többször „naturalizmusának” nevez (136 és 251). Arra panaszskodik, hogy azelőtt többet épített a természetre, belső tökéletesedésének természetes eszközeire. Komolyabban kezdi belátni, hogy ezen az úton „sem erkölcsi haladás, sem eredményes munka nem lehetséges”. S ezzel egy igen nagy igazságot mondott ki. Sokan azt hiszik, hogy Istenben élnek, pedig teljesen a természetes világba vannak elmerülve. Seipel prelátus születésétől fogva testben-léleekben rendkívül pazar módon volt megáldva Istentől. Különben olyan nagy mértékű munkát, melyről a kiadó számol be, sohasem végezhetett volna (32 stb.). Kegyelem volt, hogy még ezen a mértéken fölül is dolgozott. Fejlődésének jele volt, ahogyan Seipel prelátus a politikai élet lelki veszedelmeit látta és hatalmában tartotta; ezek az ő kiváltáságos természetének veszedelmesebbek voltak. Mily szép, amikor fölteszi magában: „Légycsörgő harcra, de gyűlölködés nélkül” (193), amikor Aranyházi Szent Jánosról elmélkedve, így szól: nem szabad, hogy „belsőleg a párharcok áldozata” legyen (194). Megkapó, amikor írja: „Naponkint munkálkodni a belső szándékok tisztaságán” (123), amikor reggel pontosan meghatározza, mikor akarja megújítani a nap folyamán egyesülését Istennel (104).

Fejlődését ájtatossága formáit illetőleg is megfigyelhetjük. Eredetileg a szokásos eszközökkel való harcra és elmélkedésre van beállítva. Olykor úgy tűnik fel, mintha aggályoskodás és rettegés vilánná fel itt-ott s az ájtatossági eszközök túlságosan erős hangsúlyozása egészen a cselekedetek megszámlolásáig és mérlegeléséig. Ezen az irányzaton egyre jobban átlátott és ezt nevezte el „naturalizmusnak”. Erre vezeti vissza még az aktusok stb. följegyzését is (215). A nélkül, hogy az ezekben rejlő jót és helyeset megtagadná, lassan más módszerre tér át. Egyre jobban belekerül a liturgikus mozgalom vonzó körébe, mely a keresztény életszentségi törekvést a „gyakorlatok” mellé és fölé helyezi. Seipel hosszú ideig a klosterneuburgiak „Üdvösség Évéből” elmélkedik, a nélkül, hogy mindjárt mélyebb nyomokat vennének észre belső életében hatása következtében. Mégis elmélkedéseinek tárgya szemmel láthatólag egyre liturgikusabb lesz. Egy megjegyzése enged arra következtetni, hogy diszkurzív imája lassan egyszerű imává kezd átalakulni. Maga mondja: „A gyakorlatoknak jó lelkiismerettel történt beállítása már egy fajta az imának, vagy legalább is az imával van kapcsolatban.” (218.) Néhány héttel később ezeket írja: „A két út: 1. Az örök boldogságnak élni egyedül, menekülni a világtól! 2. Az örök boldogságnak a világban élni és szolgálni. Ez a második út hasonlíthatatlanul több önátadást és koncentrációt kíván.” (220.) Valóban, ez az út volt az, melyre a Gondviselés maga vezette őt fokként. Ezt az utat ő egyszer nagyon szépen „organizáló szeretetnek” nevezte (182). Úgy látszik, mintha az ilyenfajta ájtatosságnál aggályoskodásra való hajlama is csökkent volna. Ami ebből

az elhatározásból is kiviláglik: „A jövőben a gyónásnál jobban kell különbséget tennem és csak az igazi bűnöket meggyónnom.” (214.)

Belső fejlődése mellett még valami más is tükröződik Seipel Naplójában. Mindaz a gyarlóság, amiről itt olvashattunk, nemcsak Seipelé. Hanem a mai világi papé is. Ennyiben Seipel Naplója művelődéstörténeti jelentőségű dokumentum. Önkénytelenül is nagy természeti hűséggel tükrözi a mai papi élet specifikumát. Ilymódon ezek számára nagyobb vigasztalást jelent, mint amilyent mégoly értékes aszkétikus könyvek is nyújthatnának.

Néhány utalással rávilágíthatunk erre.

Vagy nem vágyódnak mindnyájan „egyszer már végérvényesen döntő lelkigyakorlatok” után (57)?

Nincs-e sokunkkal úgy, mint Seippel, hogy a rózsafüzér a „legnehezebb ima” (106)?

Azután „belső sietségről” beszél (122), amiért „idegesnek és konfuznak” érzi magát (136). Sőt azt mondja: „Többnyire belső lázadás van bennem” (144). Igen finoman ír egy alkalommal „a restség és kapkodás keverékéről” (124). Nem ez a mi helyzetünk is?

Ezt is tapasztaljuk: „Más ima kell, különösképen nem annyira az erősebb munkanapokon, mint inkább a szétszórtság napjaiban.” (119.) „Rájöttem arra, milyen figyelemreméltó módon jelentkezik nálam az imádság, a lelkigyakorlatok után való éhség és szomjúság olyankor, amikor leginkább merőben külső ténykedéssel vagyok elfoglalva.” (121.)

Fáradhatatlanul kínozza magát azzal a konfliktussal, mely benne a lelkipásztor és a politikus között támadt. És mily remekül oldotta meg! Felívelését az Isten Országá ügyéért neki adott talentumok közé sorozza. (112, 113.) Politikáját Kis Szent Teréz oltalmába ajánlja (111) s fölteszi magában, hogy mindig mint „lelkipásztor fog orientálódni”. (101.) Kérdezi magától, vajjon mint szövetségi kancellár nincs-e mindennap „applicatio pro populo”-ra kötelezve s mint külügyminiszter ezekről a pontokról elmélkedik: „1. hallgatás, 2. vallási gyakorlatok, 3. önfegyelmzés” (224). A politika számára eszköz, hogy „az Isten akarata szerint való élet föltételeit megteremtse” (209). Amikor azt tapasztalja, hogy politikája bosszúságot kelt az Egyház iránt, teljesen a vezeklés gondolatai töltik el (119, 129).

Mindez a mi konfliktusainkra emlékeztet s mutatja, miképen kell belsőleg kivédeni és megoldani őket.

Már 1918 augusztus 27-én ezt írja Seipel prelátus: „Az az érzésem, hogy beteg vagyok, a súlyos és nyugtalan éjtszaka után igen erős volt” (57). E szerint életének legnehezebb és legkimerítőbb szakaszát mint beteg ember küzdötte át. Mit jelent ez egy államférfi munkájánál oly súlyos időkben! Ám valóban komoly kíméletre csak 1931-ben gondol. Január elsején jegyzi föl: „... rendszeresen, nemcsak hébe-korba vigyázni az egészségre és az erővel való takarékoskodásra” (231). Ugyanezen a napon szól először és utoljára a „lelki higiéniáról” (232), miután előbb megállapította, hogy „1930-ban testben-lélekben beteges tünetek” mutatkoztak nála. Ebben a tekintetben is sokan magukra ismerhetnek közülünk.

1932 augusztus 2-án halt meg Seipel prelátus. Már március 16-án bejegyzí Naplójába: „Meg kell barátkozni a test enyészetével” (235). E följegyzés előtt éveken át annak bizonyosságaira találunk, hogy alkotó életének gondolatához már hozzászólt. Talán ez volt legszebb jutalma önmaga ellen folytatott harcának és fáradhatatlan munkájának, hogy oly sokáig, oly öntudattal, oly bátran készülhetett elő halálára.

Németből ford.: P. Gyéressy Ágoston O. S. P.

Levelekből.

Papi tehetség, tehetségtelenség.

Amióta az érdi füzeteket megkaptam, állandóan nyakukra járok, mert ők is nyaggnak. Igen sok érték, tanulság, lélek.

A magyar papság összefogása a magyar népért. Ez olyan eszme, amelyért érdemes hevülni. Csak egyet kell erősen szemmel tartani, Isten és a pápa kormányozza a világot. Isten a titkait, a jövő alakulásait készíti elő a pápa szavai által. Ő tudja, merre van a halfogás. Isten a világot nagy eseményekkel, föladatokkal, helyzetekkel és előre elkészített emberekkel oda vezérli, ahová a lelkek üdvössége és a kereszténység diadala megkívánja. Nekünk egyetlen föladatunk beállani a Szentszék napszámába, mert a győzelem biztos. — Az örökérvényű lelkiség az a gyökér, amelyből megoldás származhat minden helyzetre és minden kérdésre.

Gratia supponit naturam. Ez itt most a papság természetes substratumára, tehetségének természetes alapjára, a papság kiválasztására vonatkozik. A múlt század végén, de egyes helyeken a XX. sz. elején is, erősen megválogatták a természetes anyagot és a legkiválóbb tehetségek versenye és kibontakozása volt a teológia. Még élnek belőlük és bámulom a naturát. Néhol a gratiát is. A mai fiatalság csupa ideg és jelszó, csak kevés kivétel tehetség. A szülők az oltárra Káin-áldozatot tesznek: hadd lássa a püspök és tanári kar, mit tud nevelni belőlük. A fiatalok mindig zöldek, de látnók az oroszláncköröket, ha volnának... Tudom, hogy más a természet és más a kegyelem rendje, tudom, hogy a kegyelem fölemeli és zsenialitásokkal ruhazza föl a természetet is (dona Spiritus Sancti), de ha ilyen közepes tehetségekkel találkozok, a kegyelem is elakad.

Ez az „áldott” középszerűség az a függöny, az az áthatolhatatlan réteg, mely Isten és a nép közé mered és tönkre teszi az egyházi életet. Nemcsak a bűn, hanem a tehetségtelenség is. Hiába verjük beléjük a három-nyolc-harminc napos lelkigyakorlatot, hiába a rövid vagy teljes teológiát: az ilyenekből csak mesterember lesz, aki az „áldott” javadalmi keretek között tud megélni, de „non est de genere virorum, per quos salus in Israel”. Elszuszog, eltűri, hogy lustának mondják, pedig dehogyan lusta, csak közönséges, kis kaliber.

Ez a középszerűség szétterjed aztán az egyházi élet egész vonalán és bizonyos alsóbbrendűség alakul ki. Ez az a momentum inertiae;

ez a bürokrácia átterjed a hivatalokról az Egyházra is. Sőt Prokruszesz-
ágy lesz a tehetségekre: akinek feje vagy lába kilóg, levágják: nincs,
aki megértse, hogy a nagy talentum ellensúlyozására Isten nagy és
nehéz szenvedélyeket, nehéz természetet is szokott adni, s nincs, aki
ezt lássa és türelemmel és lendülettel kezelje. Így azok is, akiktől
százerek üdvössége és a magyarság fölemelése függ, eltávoznak
tőlünk, vagy a papnöveldeben vagy pályájuk delén... (Szerzetbe
lépőkre gondol az író. Szerk.)

Nem vagyok naturalista, csak azt az egyet mondom, a tehet-
ségek erősen megfogyatkoztak az egész egyházi élet vonalán, s mit
ér a leglelkibb papi tábor, ha megöli a kicsinyesség. A gyökérhez, a
természetes gyökérhez, a hivatások anyagához értem. Ott van a sok
katolikus gimnázium sok hittanárral és egyházi férfiúval és mégis oly
kevés a hivatás... Dolgozhatunk, amíg orra esünk. Pedig lelkünknek
is tartozunk valamivel. Szent Ignác egy Xavér megtérítésével többet
nyert Istennek, mint száz mással. Szent Pállal többet nyert az Úr Jézus
ügye, mint egy fél apostoli kollégiummal. Az apostoli hatásnak, mely
lényegében kegyelmi, vannak természetes *előfeltételei* is. És itt is sok
a hiány. Ha még a bűnt is hozzászámítjuk, mi marad Krisztusnak?

Krisztus ügye azért nem fog elveszni. Isten küld ránk megpróbál-
tatásokat, a sátán rostáján sokan kihullanak sorainkból, quos in cari-
tate tua, Domine, non solidasti; aztán azok, akik nem tudunk fortia
agere, majd tudunk fortia pati. És az egymillió magyar sorkatonaság,
mely világnézeti csatában harcol, hazajön és eljönnek a legjobbak
kispapnak s népünk élére állva, egy kardvágással széttépik azt a
függőnyt, amit a zsidóság, a hatalmasok, liberálisok stb. akasztottak
Isten és a nép, Isten és a kenyér közé. Nem mi kormányozzuk magun-
kat, sem a világot. Krisztus ügye győzni fog akkor is, ha a magunk
elégtelenségén kétségbe is kellene esnünk.

Ego plantavi, Apollo rigavit. Nekünk hintenünk kell a magot,
öntözni kell vérünkkel és könnyeinkkel a krisztusi és magyar jövő
ugarát, hogy méltóknak találtsunk arra, „ut incrementum det Deus”.
Mi lenne, ha sem lelkeséget, sem más előkészületet nem találna nálunk
a korforduló?

Det nobis Dominus incrementum per veras et excellentes voca-
tiones! És akkor Isten országa és Szent István országa a kettős kereszt-
tel biztosítva van. Addig tartjuk a tüzet.

A Hargita tövéből.

Plébános

Az igazság egyszerű.

Komoly hitbéli kételyeket keltett bennem tanulmányaim alatt
egy időre az a tapasztalatom, hogy a vallást annyira intellektualizálják.
Átlagésszel alig lehet a sok minden közül kihámozni, mi is hát szent
vallásunkban az isteni igazság, a lényeg? Vágyódtam arra, hogy be-
álljak a tömegbe, a legalsóbb népréteg emberei közé és valaki meg-
magyarázza nekünk, de úgy, hogy mindenki világosan megértse, mi
az egészben az, ami el nem ejthető, amin fordul az üdvösségünk. —

Mi mindent kell tudni, mennyi elmélettel, elvvel, iránnyal kell megismerkedni, mennyi részleten vizsgálódni, amivel semmiképp nem boldogul az, aki lélektant, logikát, dogmatikát, aszkézist stb. tudományosan is nem böngész. A végén annyi jóakarát után is a fától nem látjuk az erdőt s hogy erdőben bandukolunk, csak onnan tudjuk, hogy esünk, botlunk, szagगतódnunk, vérzünk . . . Elfáradunk, kimerülünk, mielőtt az igazsághoz, az egésznek egyszerű lényegéhez érünk. Isten egyszerű és igazságai is azok, — de hol vagyunk mi ettől? Pedig így van . . .

Érzelmi szeretet.

Mindig úgy értelmeztem a főparancsolatot, hogy az *egész* ember szeresse Öt. Minden, ami bennünk van, amik vagyunk. „ . . . teljes szívedből, teljes lelkedből és minden erődből”. Úgy gondolnám, hogy mindent meg kellene tennünk, ami csak rajtunk áll, hogy *ézelmileg* is szeressük Öt. Mennyit lehet ezért tenni is! Mennyi áldozatot lehet ezért hozni! Mennyi sok tökéletlen és részlet szép, jó és igaz mellett kell elhaladni, hogy ézelmileg hozzájuk ne tapadjunk, hogy egész szívünk megmaradjon az Ö számára! — Ez áldozatok alapján mennyi fokozat a szentig, akinek a megkülönböztető tehetsége talán éppen az, hogy szeretni tudja Istent *teljes szívedből*. — Nem egészen tudom megérteni, hogy miért vetik meg úgy sokszor az Isten *szívbéli szeretetét*. Az ember valósággal szégyeli, hogy ilyenre is képes. Gondolom, a régi keresztények, a vértanúk nemcsak oly hidegen, az eszükkel és akaratukkal szerették Öt. Vajjon mi adta nekik azt a mély és átfogó, határtalan és szenvedélyes, életet odadobó izzást? Mely tanítások, tételek? Mi ezekről alig hallunk. Csak az alapokról: értelem, akarat, — és nincs tovább, amit ezek hordoznak . . . Értelem, akarat, — ezzel szinte esküszünk Isten nagy igénytelenségére teremtményeivel szemben. Pedig hát valamire való földi szeretet is de nagyon nem éri be ennyivel . . .

Mi kell nekem?

A mi bajunk a nagy magunkrautaltság. Húsz éve csak a Szentlélek vezet. Ha baj van valahol, megmozdul az egész gépezet . . . De ha az ember nem ér az aposztázia párkányáig, senki sem törődik vele. Pedig egy kis összefogással kétszeres, tízszeres volna a szószék, a hitoktatás, a pasztoráció hatása, a közéleti hatás, az anyagi kérdések, a papság megélhetésének javítása stb., stb.

Mi kellene?

Nekem élő ember kell, aki több lélek, aki több vezér és itt akarom látni házamnál, asztalomnál 2—3 napig, vele mindent végigbeszélnék és aztán a többit intézném magam.

Pap van elég: apácák, szerzetek, iskolák eleget lekötnek. Aki nekünk él, megfizetjük. Csak mi vagyunk elhagyottak.

Atnyergelek.

Többször kellett már az életemben átnyergelnem. Fiatalabb korában könnyen megy az embernek. Változatosságot nyújt. De most már nem egészen ilyen a helyzet. Pedig látom, hogy meg kell tenni. Nem megyünk így semmire. Akármennyire is nehezen megy, el kell dobnunk a régi fegyverzetet és újjal felszerelődni, új harcmodort kezdeni, egészen új vágásba állítani az életet, pasztorációt. Mert csak debahálni és várni, „hogymajd lesz még másként” — totális lemaradást eredményez. Neki kell feszülni, és pedig a ma vonalán, akár megfelel izlésünknek, akár nem... De ki a követendő példa? Hol vannak az irányelvek? Úttörőnek lenni? Rém nehéz. Különösen itt! Ha volna egy tapasztalt testvér, szívesen venném tanácsait. Persze a központi vezetés alatt gyerekjáték lenne!

Imádkozzunk!

Visszhang.

Azt hiszem, hogy a papi realizmusnak még ha csupán szemernyi maradéka léteznék is bennünk, legfontosabb épséges ténye a *lényeges önbírálat*. Lényeges önbírálat, mert ez a szellemnek legreálisabb első teendője önmagával szemben, és fokozottan is a papi szellemnek ez legreálisabb első teendője önmagával szemben.

Ilyen önbírálatra indít a papi tehetségek, illetve tehetségtelenségek kérdése.

A tehetség fogalma elég viszonylagos. Lehet valaki ebben tehetséges és ugyanakkor abban tehetségtelen. Aztán akik osztani szokták a tehetségi minősítést, szűkre szabják határát. Többnyire az emlékezet, értelem, képzelet és alkotás területét fogják be. Jellembeli, erkölcsi, vallási, kegyelmi adottságok háttérbe szorúlnak a tehetségi minősítésben. Pedig ezek legalább ugyanolyan joggal alkotó elemei a „tehetségnek”.

A papi tehetség a papi feladattól veszi mértékét. Aki az objektív papi feladatot jól („recte et sancte”) képes betölteni, az jogosan mondható papi tehetségnek, legalább alapfokon. Idevonatkozóan érdemes megtekinteni a Szentszék 1912. július 2-i döntésének szövegét a papi alkalmasságra nézve. E szerint a püspök méltán választhatja papságra azt, akiben megvan az „idoneitas in iis gratiae et naturae dotibus reposita, et per eam vitae probitatem ac doctrinae sufficientiam comprobata, quae spem fundatam faciant fore ut sacerdotii munera recte obire eiusdemque obligationes sancte servare queat...” (Enchiridion Clericorum n. 860.)

Itt a „sacerdotii munera et obligationes” minden bizonnyal nemcsak külső szolgálatot jelentenek, hanem valódi belső papi magatartással történő helytállást mindabban, amit hivatásunk kíván tőlünk. Hogy ez egyben *korszerű* feladatteljesítést jelent, nem kell bizonyítani.

A papi tehetség ezen a vonalon emelkedik. Kiváló papi tehet-

ség az, akinek képességei alkalmasak arra, hogy az Egyház oszlopa legyen teljes korszerűségben és nagylendületű krisztusi életet fejlesszen. (Vezérlő szent papokban éri el a csúcspontot.)

A papi tehetség tehát a hamisítatlan papi feladathoz aránylik. Minél maradéktalanabban oldódik fel a feladatban és minél nagyobb erkölcsi, vallási és kegyelmi hatóságárral érvényesül, annál inkább papi tehetség.

Kétségtelenül ez a legértékesebb a tehetségek sorában és a legigazibb tehetségfogalom is, mely Isten végtelen bölcsesége előtt is helyeslésre talál.

A papi tehetség sohasem öncél, hanem mindenestül életet szolgál, örökérvényű életet, az embertestvérek életét, önzetlen altruizmussal. Ez az életszolgálat lényegesen a szentmisében, szentségek kiszolgáltatásában, példaadásban, igazsághirdetésben és nevelésben történik; egyebekben pedig nagyon különféleképpen történhetik: távolról vagy közélről, alapvetően vagy befejezésszerűen.

De történjék — a felsőbb akarat szerint — bármi módon, a pap minden munkájában örök életet szolgál. Minél inkább képes erre, annál inkább papi tehetség. A papi tehetség totális valami, az egész embert, összes viszonylataival átfogja és vele szemben nagy értékigényeket támaszt, főleg jellemigényeket.

Igy fogalmazva a papi tehetséget, nincs egynevezőn a hétköznapi tehetségfogalommal, amely megelégszik akármilyen részlettel (például rajztehetség), nem sürget életszolgálatot, annál kevésbé önzetlen életszolgálatot, és nem követel a tehetséghez személyi értékeket.

Ha így vesszük a *papi* tehetséget és kénytelenek vagyunk így venni (másként csak a *papban* létező tehetségekről lehet szó), akkor már nem találunk olyan nagy különbséget az előbbi papi nemzedék és a mai között. Mindkettőnek nagy kérdőjele, hogy hivatása magaslátán állt-, avagy áll-e? Az kétségtelen, hogy régebben sokkal több tehetséges ember volt a papságban, mint ma (a tehetség hétköznapi értelme szerint). Ezek jöttek; talán azért is, mert az egész korszak nem követelte annyira a sajátos papi értékeket és ezek érvényesülését az életben, a közéletben is, s épp ezért nem botránkoztak ezek a fiatalok sok mindenben, amin ma már képtelenek nem botránkozni, mert más a korszak és korigény. — Ma jóval kevesebb a tehetséges ember a papságban, de a papi világnézet és a papi életszolgálat sokkal több megértésre talál.

Természetesen nagy baja a most munkában álló és munkára készülő papi nemzedéknek, hogy sok benne a *papilag is* tehetségtelennek mutatkozó. És mintha egészen tehetetlenek volnánk e jelenséggel szemben. Azért mondom, hogy „tehetségtelennek mutatkozó”, mert valószínűleg arról van szó ezeknél a személyeknél, hogy a jó alapottságok és a hivatási kegyelem nem bontakoztak ki.

Szomorú helyzet, amelynek sokféle oka van. Legfőbb okoknak ezeket gondolom:

a) A családok mély hite és vallásos élete jelentősen megcsappant. Ezt magával hozta a múlt század anyagi, szabadelvű szelleme. A papság pedig nem védte ki ennek a szellemnek családokra való

befolyását. A családok egészséges vallási buzgósága elsorvadt. Alig maradtak mutatóba mélységes hitből élő családok. Tehát a legfontosabb papnevelő intézetek: a krisztusi családok, hiányoznak. A papság csak most kezd komolyabban gondolkozni arról, hogy mik a teendők a katolikus családok mentésére és valódi krisztusi szellemének helyreállítására.

b) A papság elmulasztotta a hivatáscsírák komoly gondozását. Isten adott hivatásokat bőven arra való fiúknak. De a papságnak nem volt első és legfőbb gondja, első és legfőbb áldozata ezekre. Még ma sem értjük, hogy a papság első és legfőbb gondja és áldozata (anyagi is) a hivatásoknak szóljon; hogy a mainál összehasonlíthatatlanul többet kell tennünk a hivatásokért, főleg a hivatáscsírákért a gyermekekben; hogy ide tanulmány, munka és áldozat kell, és semmit nem szabad sokalunk és sajnálnunk ezért.

Az istenadta hivatásoknak nem szabad parlagon sorvadniok. A lehető legnagyobb gonddal, teljes gonddal kell őket fölkarolnunk. Ez a gond aztán majd hamarosan megteremti a szakszerűséget, vagyis a hozzáértést, a kontárság kizárását.

Ha lesz igazi gondunk és szakszerű hozzáértésünk, akkor majd világosan látjuk azt is, hogy: a papi hivatás nemcsak misztérium, amelyet legföljebb imával lehet befolyásolni, hanem jelentős részben papi közreműködés gyümölcse is. Amilyen a közreműködés, olyan, ha nem is egészben, de jelentős részben, a gyümölcs. Próbálnánk két kézzel nekilátni az itt lehetséges teendők végzésének! Kiemelkedni a kezdetleges gondolkodásból és a lehető legmagasabbra irányozni és fejleszteni papnevelésünk kultúráját!

Ebben a magasabbrendű papnevelési kultúrában aztán majd természetesnek tartjuk a papnevelés tudományának minden telhető eszközzel való ápolását és tudományos intézetek föntartását. (Papi tehetőségkutatás, hivatásvizsgálat, tanácsadás, statisztikai nyilvántartás stb.) Majd természetesnek tartjuk a legmélyebb papi jellemteni, hivatástani és neveléstani problémák irodalmi boncolgatását. Természetesnek tartjuk majd a papok nevelőinek alapos előképzését arravaló felsőbbrendű tanintézetben, a legkomolyabb papneveléstani vizsgálatok sikeres kiállításáról szóló oklevél alapfeltételeit ahhoz, hogy valakit papneveléssel bizzanak meg. Természetesnek tartjuk majd azt is, hogy a papnevelés tudománya és gyakorlata sok pap élethivatása lesz, amelybe minden szeretetüket, tehetségüket, idejüket, erejüket beledadják. Nem lesz majd szokatlan a papnevelők gyakori tanácskozása, szakszerű megvitatások, szakfolyóirat.

A világ egyik legtermészetesebb dolga lesz, hogy országonként egy-egy jól kiépített, hatalmas, erős, egységes szervezetet jelent a papnevelés ügye, amelynek önmagukban is jelentős ágai lesznek, a legmagasabb lelki vonatkozásoktól le a legutolsó anyagi kérdésig.

Ezekkel ugyan még nem lesz adva a papi mivolt legbelsőbb értéke és a papi élet szeplőtelenége; de olyan keretet jelent, amelyben játszva nőhet meg a legfejlettebb papi jellem és szentség is. Egy eredménye pedig föltétlen biztos lesz és nagyon sokat mond Isten és emberek színe előtt egyaránt: fecimus, quod potuimus. Erre aztán

méltán következhetik: *cetera dabit Dominus*. Mit jelentene ez ifjú lelkek papság felé való vonzódásában!

Nem tudom jól kifejezni, hogy mennyire nyomasztólag hatott rám éveken át mindmáig az a körülmény, hogy a legmagasabbrendű és kihatásában legjelentősebb nevelésügy, a papnevelésügy, a világ legelső nevelőtestületének, az Egyháznak kezében, tudományos és gyakorlati szakszerűségében ott áll, ahol áll; és nem láttam izmokat pattanásig feszülni azért, hogy ott álljon, ahol kell állnia. — Krisztus csak a természetfölötti létsíkot jött elrendezni. Ami természetes ésszel, erőkkal, javakkal kitelik tőlünk, azt Ő nem jött tanítani, azt nekünk magunktól kell minden gonddal a természetfölötti alá vagy belé építeni. Ha ezt elmulasztjuk, nagyot hibázunk és hibánkat igen megsínyli a természet és a természetfölötti is, amely utóbbi nem hivatott arra, hogy ezeket a hibákat és hiányokat pótolja.

Meg vagyok győződve, hogy az Istentől való papi hivatások hordozóiban, legalább kezdetben, csíraszerűen, biztosan együtt voltak mindazok a természetes és természetfölötti adottságok, „tehetségek” (hol csak alapfokúan, hol pedig kiváló mértékben is), melyekkel együttesen az Egyház kitűnően betölthette volna és kitűnően betölthetné embermegváltó és emberboldogító feladatát. Hogy e feladatot ennyi gátlással és ennyi eredménnyel tudja csak valósítani, abban leghibásabbnak a papi hivatások kezelését látom. — Így kapja meg legsúlyosabb értelmét az „*omne malum a clero*” szólás-mondás.

c) A meglévő *papi* tehetségtelenségnek, vagyis a papi tehetségek ki nem bontakozásának harmadik okát abban látom, hogy a papi tehetségi csírákra, mikor öntudatosodni kezdenek, malomkő-teherként telepszik rá a papi életek példája. Minél több papi tehetség van egy ifjában, annál érzékenyebb az iránt, hogy milyennek kell lennie egy papnak és életének. Ha aztán lépten-nyomon ellentétes külső benyomásokat kap, azok megölik lelke őszinte igényét a papság után.

Ritka és kivételes nagy papi hivatások azok, amelyeket egyáltalán nem tud befolyásolni papok alacsonyrendű példája. A legtöbbre elemi erővel hat a példa. Ezzel a példával szemben a (jövőben majd bizonyára létező) legszakszerűbb papnevelés sem tud teljesen hatékony lenni.

A kérdés tehát: miért nem jönnek a mai tehetségesebb ifjak számosabban és szívesebben papnak, — súlyosan, vádlólag hull vissza ránk papokra. Elfordul tőlünk a nagyobb értéket igénylő igazán tehetséges ifjúság. A mai ifjúság színe-java pont az érett személyi értékeket és a hivatás százszázalékos betöltését igényli a papságban. S ha épp ezt nem találja bennünk, nem csoda, hogy nem áll közénk.

Próbáljunk csak egészen belehelyezkedni egy nagyon becsületes, jellemes, tehetséges, elszánt, papi munkára hivatást érző mai ifjúnak lelki világába. Ha ismerünk ilyent, könnyen megértjük. Az ilyeneknek lelke tele van éhséggel és szomjúsággal evangéliumi szellemű nagy embersegítség után. Fülükbe jutnak külföldről ilyenfajta példás tettek; talán pogányos szellemtalajon született tettek. (Mennyi van ma ilyen!) Keresik itthon is ezeket. S ha nem találják, lelkük nehézzé lesz, vádakkal telik meg s e vádakkal elsősorban a papságot illetik,

mert szerintük is, ha valakinek, hát a papoknak kellene emberboldogító erőfeszítésekben és önfeláldozó tettekben élni, mindíg, de különösen ma!

Bárcsak módunkban volna látni az ellenkezőt: a Krisztus szeretetétől és ügyének buzgóságától fűtött papok hatalmas együttesét, akik megértik és szeretik egymást, erejüket összeteszik, s akiknek Istenküldötte lelke egészen érzi a mai kort és minden képességével és önzetlen nekifeszüléssel dolgozik az emberek mai boldogításán, konkrétan: magyar emberek honi boldogításán. Bárcsak módunkban volna látni ezek hatását hazánk legértékesebb ifjaira! Nem kell prófétai lélek annak kimondására, hogy feltűnő számmal sorakoznának ennek a papságnak zászlaja alá. Az egész Kalot-mozgalomban talán legmegkapóbb az, hogy e mozgalomért (pedig hát micsoda biztos és bőséges egzisztenciát adott régebben!) hány értékes ember hagyta ott biztos társadalmi és anyagi helyzetét, csak azért, hogy segíthesse saját vállának nekivetésével is!

Ne tartsuk bekötve szemünket! A hitében megfogyatkozott, de életigényeiben és bíráló szellemében igen megizmosodott korszellem és közvélemény tetemre hívja a mai papságot. A szélsőséges irányok átmeneti győzelme esetén is módunkban lesz majd vérünkkel megáztatni, megszentelni és megtermékenyíteni azt a talajt, amelyet verejtékünkkel és életünk beletemetkező (gabonaszem-) áldozatával nem sikerült új és több életre átnemesíteni.

Amivel ezt megelőzhetjük, az nem más, mint egészséges önbírálat mindarra nézve, amit bennünk, világi és szerzetesi papságban, már régen megbíráltak rajtunk kívül állók. Hátha sikerül ennek az önbírálatnak a tiszta látás, a kölcsönös megbecsülés, szeretet, összefogás és erő kifejtés útjában álló kínai falakat lebontani, a teendőket jól meglátni, erős férfikezekkel hozzájuk nyúlni és arasznyi életünket nem sajnálva rátennünk a nagy célra, mely elsősorban a papság célja: népek boldogítására! Mit jelentene ez a népek életében! De mit jelentene új nagy papi hivatások élesztésében is!

Még valamit a *papi erőfeszítések* nehézségeire nézve.

Az bizonyos, hogy papi feladatunk, főleg a világi papság feladata, hatalmas feladat, az emberiség *vezérfeladata*. Ennek a feladatnak azonban nem annyira fizikai teljesítménye nagy és nehéz (hol van ez például nehéz katonai helytállásokhoz, bánya- vagy földmunkások erőfelfejtéséhez?!), hanem *eltalált mivolta*. Mit értek ezen?

A pap Isten embere. Az emberek boldogulása is lényegesen Isten áldásától függ. („Hasztalan az ember iparkodása, ha nincs rajta Isten áldása.”)

A pap tehát Isten és az ember felé roppant hivatását akkor tölti be, ha Isten kezében csakugyan az, aminek lennie kell; vagyis akiről elmondhatja Isten: „Inveni virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.” (Act. Ap. 13, 22.)

Két nagy dolgot mond ez: 1. Az Isten emberének egész lényében értékesnek, vagyis Isten előtt kedvesnek kell lennie. 2. Mint ilyen, aztán alkalmas arra, hogy kutassa, fölismerje, elfogadja és végrehajtsa Isten szent terveit az emberek boldogítására.

Mindkettő lelkeség dolga, egészséges lelkeségé. Olyasmi ez a lélekben, sőt az egész emberben, mint a hangszerben a *helyes hangoltság*. E nélkül nem lehet kihozni belőle a valódi zenét, csak hamisat. Sőt szinte minden hang hamis lesz rajta.

Akinek lelkesége nincs rendben, még azt sem tudja, hogy mennyire visszatetsző Istennek a papi lélek hamis alaphangja, és éppen azért mennyire alkalmatlan az ilyen pap arra, hogy Isten elfogadja és az emberek boldogítására fölhasználja. Ilyen pap kezén a legjobb eszközök is hamissá és hatástalanná válnak.

Megdöbentető, hogy a gyakorlati papi életben pont ez a leglényegesebb és legérzékenyebb elem, az alaphang: a lelkeség, van kitéve a legtöbb ártó behatásnak és kezd elsősorban elváltozni. De még megdöbentőbb az, hogy a papi lélek oly könnyen elveszti józan ítéletét és minden készségét is annak megbírálására, hogy papi léte és működése nem hamis-e, áldás helyett nem átok-e.

Hazánkban a katolikus papság jogi, társadalmi, vagyoni helyzete még ma is olyan, hogy kevés van hozzá hasonló a világon. És alaphangunk és alkalmasságunk Isten előtt a lelkek boldogítására?! . . .

Mit tehetnénk mi ebben az országban még ma is a rendelkezésünkre álló eszközökkel és lehetőségekkel, ha Isten jól hangolt hangszere, kezes eszköze volnánk!

Nem lenne akkor probléma a sok tehetségtelenség, mert magunkban is megindulna az istenadta képességek bontakozása, aztán pedig ismernénk a módját, hogyan kell a parlagon heverő sok nyerstehetségből kiemelni a papnak valót és jól vezetni el az oltárig s az oltártól vissza az emberek boldogítására!

Tegyük meg, amit tehetünk! Mert ez a mi leglényegesebb teendőnk. És ha ezt a tettünket sikerül vértanúi hittel és tüllel megpecsételni is: ez lesz az új magyar élet legbiztosabb alapja és fedezete.

H. D.

Pihentem.

Május. Eljöttem pár napra a nógrádverőcei Migazziba pihenni. Azt mondtam az embereknek, hogy „pihenni”, pedig elsősorban *imádkozni*. Otthon nem lehet. Minden izgat, minden zavar és elég fáradt vagyok ahhoz, hogy ki tudjam dobni magamból ezeket a zavaró mozzanatokot. Itt pedig áldott, simogató, édes csend. Mindjobban megerősödöm abban az elgondolásomban, hogy a remeték a legjobb részt választották (Lk. 10, 42.) és a lélekszükséglet sürgetésének tettek eleget, amikor magányba vonultak. Ők a legbölcsebb emberek!

*

Amerre nézek, mindenütt Isten üzenete a természetben. Ide intget az öreg Duna ezüstös tekintetével. Az erdő tele életerővel, remény-nyel, ígérettel. A hegyi patak olyan bűgással rohan le, mintha valamelyik Laudate-zsoltárt akarná helyettesíteni.

*

Este kimentem a verőcei kereszthez. Beszédes májusi este. Nagymaros felől tüzes kigyó vonaglik, az esti vonat. Nagy nyugalom a Dunán, a hegyeken . . . minden és mindenki a Gondviselő kezébe hajtja fejét. Egyszerre messze megszólal a dunabogdányi estharang. Felel rá a kisoroszi, rájuk köszönt a kismarosi . . . nos cum Prole pia . . . Mily sok melegség, megnyugtató szépség az esti Áve Máriában.

*

A mező, a rét teleszórva virággal. Annyiféle, oly sok szín és oly kellemes illat. A legillatosabb a kakukkfű. Alig látszik ki a többi közül. A többi színeivel kérkedik, ez pedig elrejtözve szolgálja az Isten akaratát. Madárdaltól hangos az erdő. Az élet himnusa csendül fel ajkukon. Nekik a tavaszi élet az, ami nekem a kegyelem élete.

*

Otthon oly nehéz meditálni . . . Még a ferences oratóriumban is. Azt hittem, hogy már elfeledtem meditálni. Itt az erdőben egyszerre megy. Nem ugyan a rideg előírások szerint, hanem csak úgy — Jézus társaságát keresve — közvetlenül, minden erőltetés nélkül. Ma reggel az Ascensióra induló Jézust szemléltem, amint tanítványai-val és Máriával meg a hűséges evangéliumi asszonyokkal megy . . . és ennyi elég volt, hogy hosszú szomjazás után ezzel az egyetlen képpel teleszívjam magam. Néztem az Urat . . . mily fenségesen szép . . . Aztán a tanítványokat: Pétert, most már boldog, de szemében még ott sír a miserere; Tamást, aki már erősen hisz, de sokszor lehajtja fejét és fájlalja hitetlenségét . . . ez Jézus társasága!

Mily könnyű dolog a meditáció és szentmise után állandóan Jézus társaságában maradni . . . Csak söpörjem ki a nem tiszta reminiscenciákat és rázzam le a földies érdekeket, érzéseket. Ilyen ólomsúlyok nélkül oly könnyű Jézussal maradni egész nap!

*

Délután kimentem az erdőbe breviáriumozni. Ó, milyen jól esett! Állandóan a patak partján járkáltam, amely úgy rohan lefelé, mint a szilaj gyermekcsapat a szülői házba. Együtt zsolozsmáztunk! Mennyire lelkemből jöttek a zsoltárok!

*

Tegnap is, ma is imádkoztam esőért. Ma már esik! Micsoda édes kacagás . . . madárajkon . . . virágkelyhen . . . hogy tudnak örülni az esőnek. Hát én tudok-e örülni a reggeli kegyelemharmatnak? . . .

*

Ha nagyon száraz a föld és jön az áldásos eső, olyan ez, mint a bűnös Ágostonok lelkére a megbocsátás irgalma. Kiszikkadt, megrepedezett, szomorú életre hull a friss kegyelemvér! De most még nem volt nagy szárazság . . . És mégis mennyi örömet hoz az eső. — Kell, hogy a napi elmélkedés, a szentmise ilyen örömet váltson ki lelkemből, mert különben megszégyenít az a fekete rigó, amelyik itt füttyül a fán a májusi esőnek olyan erővel, ahogy kicsi torkán kifér.

*

Tisztul a láthatár. A régi kastély ablakából látom az öreg Dunát. Felfelé úszik egy teherhajó. Már egy órája erőlködik a nagymarosi kanyarodón. Nehéz az árral szemben! Ó, igen! Hányszor néztem én ezt a képet a váci püspökkertben, mint bámuló gyermek, de soha nem értettem meg. Ezért lettem aztán nyugtalan és kislelkű. — Krisztus után menni: az árral szemben törtetni. Az ár: előítéletek, közfelfogások . . . no, még valahogy megy; a saját nehéz természetem, kényelemszeretet, világias gondolkozás, önzés, hiúság . . . Ó, ezek sodornak vissza. A hajó halad előre. Nekem is haladni kell, visz Jézus kegyelmének gőze, ereje.

*

Vádra menet az egyik patakmeder száraz volt. Ebéd után erős zápor jött. Amikor hazajöttem, alig bírtam átlábolni rajta. Piszkos, barna víz őrjöngve rohant és vitt magával mindent. Mily szomorú. A víz — jó. A fa — jó, a kő — jó . . . de ha áradás forradalma megindítja, pusztít, rombol, öl. Ilyen az emberi tehetség, ha szenvedélyre ül.

*

Ma délelőtt bementem Vádra. A püspök úr kívánta. Ennek a jóságos léleknek nem tudok ellentmondani. Pedig van, amiben egészen más a felfogásom. Igen! Ó nem volt kint a lelkipásztori életben. Ezért! De ez is a gondviselő Isten akarata. Ó így határozottabban és keményebben hajthatja végre a Codex reformjait. Mindíg Borromei Szent Károly, az „élő Tridentinum” jut eszembe, ha előtte állok. Sokszor ellenkezem vele lelkemben. De ha előtte állok és lélektől sugárzó szemével rám néz, nem tudok ellentmondani. Ha életemet kívánná, azt is odaadnám. Kár, hogy sokan nem akarják megérteni. Nagy kár, hogy fáradt; nagyon látszik rajta.

*

No meg a régi jóbarát . . . aki még vonz engem Vádra. Húséges, jóságos, áldott barátom! Ó az, akiben nem fogok csalódní. Két egymással ellentétes temperamentum vagyunk és 12 évig minden jóban-rosszban egyek voltunk, s mindkettőnknek nagyon fáj, hogy egymástól elszakadtunk.

*

Ma délután a rohanó patak partján játszottam, mint a gyerek. A rohanó víz elvitte a partot és kimosta a talajt. A fák gyökerei teljesen szabadon állnak. Ilyen vízmosás után, itt lehet látni, hogy milyen csodálatos a fa gyökérszete. A nagyobb gyökérszálakból száz és száz kis vékony, hajszálnyi gyökerek kapaszkodnak a földbe és szállítják az életerőt a fának. — S akkor még vannak, akik csodálkoznak vagy morognak azon, hogy annyi kegyelemeszközzel van áthálózva az Egyház organizmusa. Az Istenből sugárzó életerő továbbítására szükségesek ezek a kegyelmi gyökérszálak. Minél öntudatosabban használja valaki, annál több élete van.

Fra Tarsicio

A papi életszentség a papszentelési szertartásokban.

Mi a papi életszentség lényege, összetevői, célja, eszközei? A legértékesebb választ erre csakis az Egyház adhatja meg. S az Egyház ezt a választ meg is adja, elsősorban a papszentelési szertartásokban. A papszentelési liturgikus szövegek melegségükkel, lelkes lendületükkel, keresetlen egyszerűségükkel, sokatmondó szűkszavúságukkal a papi lelkületről olyan képet állítanak elénk, amelyhez foghatót sehol másutt az egyházi irodalomban nem találunk. A különféle ordinációk szövegei az átadott ordónak megfelelően mind más és más oldalról engednek bepillantást a papi életszentség szentélyébe.

Tonsura. A hajkorona föladásának szertartása a hivatás nagy gondolatait domborítja ki. A klerikusi állapotot úgy állítja elénk az Egyház, mint a mennyei Jeruzsálemet, amelybe most vonul be örömeiket zengve a választottak csapata, hogy birtokába vegye ott a királyi örökséget, melyet az Úr készített számára. A mennyek országába azonban nem léphet be semmi tisztátalan. Az új klerikusoknak ezért a világi öltönnyel le kell vetniök magukról a régi embert és föl kell öltözniök az új emberbe, „qui secundum Deum creatus est, in justitia, et sanctitate veritatis”. Az egyházi ruha fölöltése ennek a Krisztusba öltözésnek mélyleges jelképe. Föltáruznak most már a szentély kapui, belépnek oda az Isten választottai, akik elhagyják a világ minden kincsét, melyek ugyan szintén az Isten teremtményei, de ők a teremtmények helyett a Teremtőt választották, az Isten hegyén akarnak lakni. S a föltáruult örök kapukban maga az Isten fogadja áldásával övéit, mivel Ő megáld mindenkit, aki Őt keresi. (23. zs.) Az egyházi állapothoz és ruhához ragaszkodni kell. Elvesztését előidézí a bűn, megőrzését pedig biztosítja az Istennek tetsző viselkedés, jó erkölcsök és jó cselekedetek.

Az Egyház e szertartásában tehát elsősorban is a nagylelkű önmegajánlást kéri szolgáitól a papi hivatással szemben. Mik lesznek e nagylelkűségnek gyakorló terei? Erről az Egyház itt még nem beszél, ezt majd fokról-fokra a többi szertartásokban fejti ki.

Ostiarius. A szentelési szertartás kettőt kér tőle: szeresse a templomot és adjon jőpéldát. Őre nemcsak az anyagi istenházának, hanem a lelkiné is. Az anyagi templom iránti szeretetét mutassa ki azzal, hogy szeretettel gondozza és őrzi, valamint hogy sokat imádkozik benne. A lelkek templomát szolgálnia kell jőpéldával, amely által e templomokat is meg kell nyitnia az Isten igéjének befogadására és be kell zárnia az ördög számára.

A templomhoz való ragaszkodásról beszél itt tehát elsősorban az Egyház. Az anyagi templomban épülnek Istennek lelki templomai. A lelkek szeretetéről beszél minden cselekedet, mellyel a templom őrzője az Isten házát gondozza, őrzi és imádságos lelkületével gyakran fölkeresi.

Lector. Az igaz tant nem szabad meghamisítania. A szent olvasmányok megkívánják, hogy nyíltan, érthetően, a hívek fölfogásához mértén és a hallgatóság épülésére adják elő azokat. A tanításban azonban az ajkon kívül vegye ki részét a szív és a cselekedet is. Aki tanít, az kiemelkedő helyen áll a nép előtt, ezért az erények magas fokán kell állnia, hogy mindenki számára példakép lehessen.

Az ige hirdetése tehát, még a puszta fölolvása is, az Egyház szerint a belső lelkületnek föltárása a hívek nagy nyilvánossága előtt. A hatékonyság titka a benső szentség és minden rejtett kettősség kerülése: „agenda dicant, et dicta opere impleant, ut in utroque sanctae Ecclesiae exemplum sanctitatis suae consulant.”

Exorcista. A sátánt elsősorban önnönmagából kell kivetnie. Csak akkor parancsolhat méltóképen a gonoszléleknek, ha önnönmagában legyőzte már annak szellemét. Studete igitur, ut, sicut a corporibus aliorum daemones expellitis, ita a mentibus et corporibus vestris omnem immunditiam, et nequitiam ejiciatis: ne illis succumbatis, quos ab aliis, vestro ministerio, effugatis.”

A sátán szelleme a zavar, a kettősség, a hazugság, a kevélység. E szentelés szövegei tehát nagy lelki egyszerűségről, nyíltságról, őszinteségről, szerénységről beszélnek, csakis az ilyen lélek képes fölismerni és kivetni magából a sátán cseleit.

Acolythus. Feladata világítani az Egyházban és segédkezni a szentmiseáldozat bemutatásánál. A fénynek és az áldozatnak a gondolatát gyönyörűen kapcsolja össze a szentelési szöveg. A fény és az áldozat egyaránt kiáradás. A fény a világosság, az áldozat pedig a jószág kiáradása. Mindkettőnek ősforrása az Isten, Jézus Krisztus által. Az isteni fény Jézus életéből és tanításából, az isteni jószág pedig keresztfájából áradt ki a világra. Másoknak világítani csakis az tud, aki vállalja az önfelemésztődés gyertyaáldozatát. Ezt az önátadást kéri az Egyház az acolythustól: akkor eleget tesz majd mindkét feladatának: tud majd világítani és az áldozatnál méltóképen segédkezni. „Estote igitur solliciti, in omni justitia, bonitate et veritate, ut et vos, et alios, et Dei Ecclesiam illuminetis. Tunc etenim in Dei sacrificio digne vinum suggeretis, et aquam, si vos ipsi Deo sacrificium, per castam vitam, et bona opera, oblati fueritis.”

Az első ordo, mely már az oltár szolgálatára vonatkozik. S az Egyház máris a hívek érdekében történő teljes önfeláldozásról beszél. Megsejteti már itt az Egyház, hogy hívek, oltár, áldozat, mint összetartozó nagy tények, a papi életszentség alappillérei.

Subdiaconus. Az alszerpapi szentelésben jut először előtérbe a papi felelősség gondolata. „Iterum atque iterum considerare debetis attente, quod onus hodie ultro appetitis.” Még szabadok, még visszaléphetnek, a szentelés folytán azonban mindenkorra tisztaságra és az

Egyház szolgálatára lesznek elkötelezve. Főfeladatuk az oltár gondozása. Látható feladatuknak láthatatlan értelme van. Az Egyház oltára ugyanis maga Jézus Krisztus, az oltár ruhaneműi a hívek, kik Krisztus ékes övezetét alkotják. Ha a hívek besszennyeződnek, az alszerpapak kell az égi tan vizében tisztára mosni őket, hogy újra az oltár ékességei és az áldozat részesei lehessenek. Krisztus testének, az Egyháznak kell szolgálnia; éspedig az Egyház legnagyobb kincsének, az áldozatnak lesz szolgálója. Ezért elsősorban is az egyházas szellemet, a katolikus hitet kell fölszítania magában. Főadata nem engedi meg, hogy csak törekedjék a jóra, hanem már alapos erények birtoklását is megköveteli. „Et ideo, si usque nunc fuistis tardi ad Ecclesiam, amodo debetis esse assidui. Si usque nunc somnolenti, amodo vigiles. Si usque nunc ebriosi, amodo sobrii. Si usque nunc inhonesti, amodo casti.” Az alszerpapak hűségesen kell őrséget állnia az Úr szentélyében, lelkiismeretesen kell szolgálnia az oltárnál, ezért szüksége van a Szentlélek hét ajándékára. Ha eltöltik őt ezek, akkor tud majd tettben és szóban engedelmeskedni. A vállkendő a szólásban való önfegyelmet jelenti. Nem beszélhet többé fék nélkül az, akinek ezen túl isteni Ura szavára kell állandóan figyelnie. A manipulus a jócselekedetek gyümölcsét jelenti, mert az Isten szolgálóinak verejtéke sohasem marad meddő. A tunica a vidámság köntöse és az örvendezés ruhája, mivel az Isten szolgálatában szomorúságnak helye nincs. Minél többet adhat a lélek Istennek, annál több oka van az öröme, hogy Isten elfogadta áldozatát.

„Deo servire regnare est” — mondja az alszerpapi szentelés szertartása. Az istenszolgálatnak ez a fönséges gondolata domborodik ki erőteljesen e szertartásban. Isten sokat követel szolgálótól: visszavonhatatlan önátadást, de Isten nagyon meg is jutalmazza szolgálót: Ő is visszavonhatatlanul átadja magát neki. És Isten önátadása összezeremthető-e bármilyen teremtményi önátadással? Az Isten szolgálata ezért sohasem nehéz, hanem mindig örömforrás azoknak, akik a maguk törekenységét följajnlhatták annak, akitől már e följajnlást is ingyen szeretetből és meg nem érdemelt jutalomból kapták.

Diaconus. A szerpapi rendet már *szentségi* szertartás közvetíti. A szentelendőknek ezért nagyon jól (magnopere) meg kell gondolniok, mily magas méltóságot nyernek el az Egyházban. A szerpapak mindig készenlétben kell lennie és állandó harcban kell állnia az ellenséggel. Méltóságuk révén mintegy állandóan magukkal hordozzák az Isten Egyházát, gondoskodniok kell ennek ékességéről, hirdelve az Isten ígétét és tökéletes példát adva. Távol kell állniok a testi kívánságoktól, a világias vágyaktól, fényeseknek, tisztáknak, szűzeknek, mocsoktalanoknak kell lenniök, hogy az Úr kedves nemzetségévé lehessenek. Az Úr szent testének és vérenek szolgálata főképen a tisztaságban követel tőlük nagy épséget. Minden erényben példaképeknek kell lenniök, főképen a tekintélyben és szerénységben, a szemérmességben és állhatatosságban, az ártatlanságban és a lélek fegyelmében. A tisztaságban és a parancsok megtartásában világító példaképeknek kell lenniök, hogy a nép erényeiknek követésére buzduljon. Erősen és állhatatosan kell kitartaniok a jó lelkiismeretben és Krisztus köve-

tésében. Csakis akkor lesznek az oltárnak méltó szolgálói, ha minden erényben kitűnve kedvesekké válnak az Isten előtt.

A szerep már Krisztus testének és vérének szolgálója az áldoztatási hatalom révén. Ezért a szentelési liturgia nem szűnik meg a nagy lelki tisztaságot hangoztatni. Az oltáron hófehérnek kell lennie mindennek, ami a legméltóságosabb Oltáriszentség kezelésével van kapcsolatban. De mindez csak jele annak a tisztaságnak, amivel az Oltáriszentség szolgájának kell közelednie a megszentelő kegyelem állapota révén Krisztus testének és vérének szent titkához.

Presbyter. A papszentelés szertartása közösségi ténykedéssel kezdődik. A püspök kikéri a nép véleményét, mivel itt közös ügyről van szó, nagy a felelősség, viszont több szem többet lát, s ha a nép is kifejezi beleegyezését az ordinációba, akkor a szentelés után könnyebben fog engedelmeskedni is az új papoknak. Ez a szentelési szertartás nemcsak buzdít az erényekre, hanem bizonyos erényeknek igen magas fokú birtoklását már föltételezi és meg is követeli. „Cum magno quippe timore ad tantum gradum ascendendum est, ac providendum, ut coelestis sapientia, probi mores, et diuturna justitiae observatio ad id electos commendent.” A papnak a nép vénei közé kell tartoznia. Ezzé válik, ha a Szentlélek hét ajándéka révén a Tízparancsolatot megtartja, ha mind tudományban, mind cselekedetben érett és kipróbált lesz. Az Udvözítő kettőnkint küldötte szét tanítványait, jelezve ezzel, hogy papjainak alaperénye a cselekvő szeretet, melynek két arca van: egyikkel Istenre tekint, a másikkal a felebarát felé fordul. Bele kell illeszkednie a hierarchiába azáltal, hogy önálló hatalma mellett is készséges szolgálója püspökének. Állandó elmélkedéssel kell elmélyednie az elnyert hatalom mélyiséges értelmében: az Úr halálának titkait csak akkor szolgálhatja méltóképen, ha ezt a halált napról-napra saját magában is megújítja az önmegtágadás és lemondás révén. A pap nem rejtőzhetik el. Világítania kell és erényeinek édes illatával kell eltöltenie Krisztus Egyházát. A papra Isten nagy kincseket bízott: a lelkeket és kegyelmeit, amiket a lelkeknek kell közvetítenie. Csakis akkor tud majd számot adni sáfárkodásáról, ha az igazságnak teljessége valósággal világít benne. A nép vénei közé elsősorban kegyelmi életével emelkedjék föl a pap. Szükséges ezért, amint a szentelési prefáció mondja: „ut in lege tua die ac nocte meditates, quod legerint, credant, quod crediderint, doceant, quod docuerint imitentur, justitiam, constantiam, misericordiam, fortitudinem, ceterasque virtutes in se ostendant, exemplo praebeant, admonitione confirment, ac purum et immaculatum ministerii sui domum custodiant . . . et inviolabili caritate in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi, in die justii et aeterni Dei, conscientia pura, fide vera, Spiritu Sancto pleni resurgant.” Az előző szentelési szertartások állandóan szolgálattól beszéltek s most fölhangzik az Udvözítő szava: „Jam non dicam vos servos sed amicos meos, quia omnia cognovistis quae operatus sum in medio vestri.” A pap nem szolgál, hanem a nép embere és Isten bizalmasa: mediator. Ezzel a gondolattal végződik a papszentelési szertartás: „Sitis benedicti in ordine sacerdotali, et offeratis placabiles hostias pro peccatis, atque offensionibus populi omnipotentii Deo,

cui est honor, et gloria per omnia saecula saeculorum... Studete sancte et religiose vivere atque omnipotenti Deo placere, ut gratiam suam possitis acquirere."

A papszentelési szertartás az Istent és a népet kapcsolja össze a pap személyében. Ez az összekapcsoló erő a szentmiseáldozat, melyet a pap keze által mutat be Krisztus a mennyei Atyának, engesztelésül a nép bűneiért. A misézési hatalom révén a pap belépett a szentek szentjébe, a bűnbocsátó hatalom révén pedig Isten a mennyország kulcsát adta a kezébe. Csodás isteni hatalommal felruházott ember a pap: valóban, csakis barátait tüntetheti ki Isten ennyire. A pap egészen a népé és egészen Istené. De ez nem kettősség benne, hanem éppen viszfénye annak a csodás lényegi egységnek, melybe az isteni természet emelte föl magához az emberi természetet, az emberiség egyetlen Főpapjában, a megtestesült Isten Fiában. A papszentelési szertartásban így összefoglalásban kifejeződésre jut mindaz az életszentségi eszme, amit az Egyház az előző szentelési szertartásokban, a szentelésben elnyert hatalom természetének megfelelően hangoztatott. A tonsurában új emberbe való öltözésről beszélt. S itt megtudjuk, hogy ez az új ember maga Jézus Krisztus: „Öltésétek magatokra az Úr Jézus Krisztust”. (Róm. 13, 14.) Ez a Krisztusba-öltözés csodálatos módon valósul meg fokról-fokra a szertartások alatt, míg végül is a klerikus, mint fölszentelt pap egészen beöltözik Krisztus hatalmába. Az előző szertartások az Isten szolgáinak méltóságát magasztalták, s itt a pap Isten barátjává lesz. Az előző ordinációk a szent ténykedésekre hivatkozva a legmagasabb életszentségi programot tüzték ki a szentelendőek elé s itt a pap magának az Isten Fiának világmegváltói működéséből kap részt, főképen az áldozatot bemutató és a bűnbocsátó hatalom elnyerése révén. A tonsura szertartásában feltárultak az örök kapuk s a kiválasztott sereg felvonult az Isten hegyére, s itt a pap eljutott a legnagyobb Isten-közelségbe. A legelső szertartás arról beszélt, hogy a klerikusnak ki kell szakadnia a világból, hogy egészen Istené lehessen, s most Istennel egyesülten vissza kell mennie a nép közé, hogy mint alter Christus, Krisztus hivatalos követe, körüljárjon jót cselekedvén.

A szentelési szertartások sorozata így kapcsolja össze fokról-fokra az eget a földdel Jézus Krisztusban és az ő szolgájában, a papban. Mert Jézus Krisztus, „hogyan felment, mit jelent egyebet, mint hogy le is szállt előbb arra, ami mélyebben van: a földre. Aki leszállott, ő az, aki felment, feljebb minden égnél, hogy betöltsön mindent. És ő maga megtett némelyeket apostoloknak, némelyeket pedig prófétáknak, másokat meg evangélistáknak, másokat pedig pásztoroknak és tanítóknak, hogy alkalmassá tegye a szenteket a szolgálat munkájára Krisztus testének kiépítése végett, mignem mindnyájan eljutunk a hitnek és az Isten Fia megismerésének egységére, férfiúi tökéletességre, olyan életkorra, melynek mértéke Krisztus teljessége; hogy ne legyünk már ingatag gyermekek, és ne vessen ide-oda a tanítás bármely szélfúvása emberi megtévesztéssel és tévedésbe ejtő álnoksággal. Ellenkezőleg, járjunk az igazság útján szívetben s mindenképen növekedjünk óhozzá, Krisztushoz, aki a fej, és akitől van az egész

testnek az egybeerősítése és egybekötése minden összekötő íz közreműködésével mindenegybes tagra kimért tevékenységben; így történik azután a test növekedése a maga épülésére a szeretetben." (Ef. 4, 14—16.)

Krisztusba öltözés, Krisztus testének növekedése, Krisztus tökéletességének teljessége: ez az az életszentségi eszmény, melyet a papszentelési szertartások szövegei tárnak elénk.

A papszentelés karaktert nyom a lélekbe. Ez a karakter teszi fölszenteltté a lelket és örök jogcím a kegyelmekhez, melyek a papszentelési eszmény kibontakozásához bennünk szükségesegek.

Ezt a tárgyi szentséget követnie kell a pap alanyi szentségének is: soha nem lankadó munkával kell lépésről-lépésre valósítania magában azt, amit formális életszentségnek neveznek a teológusok és ami előfeltétele annak, hogy a tárgyi papi fölszenteltség kibontsa minden hatását a pap és a hívek számára.

Perényi József S. J.

A bencés lelkiségről.

II. Rész.

Az ember nemcsak szociális lény, aki a közösségben teljesen felolvad, hanem *egyéniség* is. Éppen az egészséges közösség, a jelen esetben a bencés család, kívánja meg az egyéni formálódást, az egyéniség kialakítását.

Az egyéniség helyes értelemben véve távolról sem jelent szembenállást a közösséggel, mégkevésbé különcködést; hanem az emberben lévő általános emberinek, az aeternum humanumnak kibontakozását, kicsiszolását; Isten örök terveibe beilleszkedést és abban való működést.

A liturgikus keretek között élő bencés közösség, a maga egyetemességre irányuló hatása folytán, harmónikusan, a közszellemnek megfelelően fejleszti az egyént. A Regulában így van ez kifejezve: „... nihil agat monachus, nisi quod communis monasterii regula vel maiorum cohortantur exempla”. (7. f.) Tehát számításba kell venni még az ősök buzdító és vonzó példáit is. — Azért volt szükség előbb vázolni a bencés apátságot mint közösséget, hogy meglássuk, milyen környezet veszi körül az egyént, milyen annak a közösségnek a lelkülete, mert az már magában hordja azokat a principiumokat, amelyek meghatározzák az egyén fejlődésének irányát. A természeti adottságok azután variálják a közszellemnek egyéni formáit; s bár az alapjelleg ugyanaz, mégsem széria egyedek kerülnek ki. Mint a természetben sincs két teljesen egyforma lény, egy fán nincs két mindenben megegyező levél: hasonlóképen van a bencés családban is. Más volt egy Nagy Szent Gergely és más Szent Anzelm, vagy újabb példákat tekintve, más Columba Marmion apát és más a tanítványa, Hemptinne Pius (róla szól a Napló a jó Isten számára). S ki mondhatná, hogy

egyik vagy másik nem volt bencés lélek? Azok voltak mind, a bencés szellem gazdag, termékeny fájának egy-egy hajtása.

*

Szent Benedek kolostorát „schola servitii dominici”-nek nevezi, ahol egyik alapvető erény a *humilitas*. A tanulás, a mástól való elfogadás, különösen szellemi, lelki téren, mindig megköveteli az alázatosságot. Jól tudja ezt az, aki szünet nélkül kap és csak keveset vagy semmit sem tud viszonzni. A bencés lélekben az alázatosság először készség Istennel szemben. Állandó figyelem az Úr sugallataira és azoknak fenntartás nélküli végrehajtása. Ecce adsum! Mitte me! — a válasz mindenre. Szent Atyánk ezt így köti fiaik lelkére: „Nihil amori Christi praeponere... Praecepta Dei factis cotidie adimplere.” (Reg. 4.)

A léleknek ez az állandó függése megtanít arra, hogy a saját erőnk kevés a Krisztust formáló munkához, az Úrnak magának kell a lelket átalakítania. Tőle kell kérni a helyes gondolatokat, elhatározásokat. Gyönyörűen fejezi ki ezt Breviáriumunk hétfői orációja: „Largire nobis, Domine, gratiam tuam, quae nos praeveniat, ut bene agamus, subsequatur, ne frustra agamus, accendat intentionem, qua ad bona opera peragenda inardescamus, tribuat efficaciam, qua haec ad perfectum perducere valeamus.” (Fer. II.) — A mi feladatunk azután a szabad együttműködés a kegyelemmel. A lélek tehát alázatos készséggel borul le az Úr előtt s maradéktalanul megnyílik az alakító fény előtt és teljesen átadja magát az isteni szolgálatra.

Másodszor az alázatosság készség az *emberekkel szemben*, külső és belső engedelmesség az előljáró, az apát iránt. „Primus humilitatis gradus est obedientia sine mora.” (Reg. 5. f.) Maga a külső engedelmesség még kevés, mondja Szent Atyánk, ha belül zúgolódik a szív, mert Isten látja a bensőt is. Ha az apát parancsol valamit, fontolgatás, bírálgatás nélkül teljesítse a szerzetes. „Obauditu auris obedivit mihi... hi tales relinquentes statim, quae sua sunt, et voluntatem propriam deserentes, mox exoccupatis manibus et, quod agebant imperfectum relinquentes... jubentis vocem factis sequuntur, et veluti uno momento praedicta magistri jussio et perfecta discipuli opera communitur citius explicantur.” (Reg. 5. f.)

A léleknek ebből az objektív magatartásából ered az is, hogy látja az Isten és én, Teremtő és teremtmény, két teremtmény egymás közötti helyes viszonyát és mint értékálló rendet elfogadja. Őszinteség, a végső következményekig. Isteni megvilágításban látjuk magunkat is, a bennünk lévő jót és rosszat, kegyelmeinket és hűtlenségünket. Óvakodik a felfuvalkodottságtól, de nemkevésbé a hálátlan kislelkűségtől is. Nem lepődik meg hibái láttára és nem is előbb a külsőt iparkodik szabályozni, erőltetett viselkedéssel jónak látszani, hanem a bensőt formálja előbb. „Non velle dici sanctum, antequam sit, sed prius esse, quod verius dicatur.” (Reg. 4. f.) A hamisság, kétszínűség nagyon távol esik a bencés lélektől.

Az objektivitás nyilatkozik meg az *egyszerűségben* is. A testnélküli, a szellemi világban az egyszerűség tökéletességet jelent.

A lelki életre is áll ez. Az egyszerűség feltételezi az emberi élet céljának világos felismerését és oly erélyt, mely egyenesen e célra tör; nem csügged s nem engedi magát eltéríteni. A hit egyszerűségével fogadjuk el mindazt, amit az Igazság számunkra kinyilatkoztatott. Ezzel egyetlen aktussal átfogjuk életünk apró mozzanatait s nem engedjük célocskák által szétforgácsolódni egyszerű és világos élet-hivatásunkat.

A különböző jámbor gyakorlatok, amelyekben a lélek erői az imaélet kezdetén többé-kevésbé szétszóródnak, egységes értelmet nyernek azáltal, hogy világosan tudjuk ezeknek mankószerepét. Az egyszerűség nagyvonalúságát nem adjuk oda kedves kis részletekért. — Kéréseink is olyanok, mint az Úr imája volt a Getszemáni-kertben: ... ha lehetséges ... mindazonáltal ne az én akaratom legyen, hanem a tied. — Kerüljük tehát a lelki életben a mesterséges fogásokat, mód-szereket és a különféle áhítatgyakorlatok sokaságát, különösen azok halmozását. Valaki igen szellemesen írta egyszer erről: Ha valaki azt tartaná, hogy ezek az áhítatgyakorlatok külön-külön jók lévén, együttesen még jobbak; annak azt válaszolná, hogy a tej, főzelék, saláta, torta, mártás egyenkint jók lévén, egyszerre megéve még jobb. — Aki külön célokat, külön tökéletességet keres, mely lehetőleg más legyen, mint a szomszédjáé, az gyakori ingadozásnak, felesleges összehasonlításoknak teszi ki magát. Hol levert, mert nincs eredmény, hol pedig büszkeség feszíti a véghezvitt gyakorlatok miatt.

Nálunk másképen van. Az Úr Jézus minden. Benne élünk, mozgunk és vagyunk. Aki az Urat bírja, annak semmi sem hiányzik. Ott látjuk előttünk az előljáróban, testvéreinkben; bennünk van a kegyelem által, személyesen egyesülünk az eucharisztikus áldozatban, velünk van a karimában, elkísér a munkahelyünkre. „Ubique credimus divinam esse praesentiam.” (Reg. 19. f.) Minden Krisztustól jön és Neki tesszük. Így feleslegesnek látszik a mesterkéltné gyakorlatok keresése.

Az egyszerűséggel rokon a bencés léleknek egy másik vonása: a nyugodtság: a *gravitas*. Visszamegy ez az erény arra a tulajdonságra, mely Krisztust egészen eltöltötte: *fiat voluntas tua*. — *Bonis omnia cooperantur in bonum*.

Nyugodt bizalommal viseltetik az Atya iránt. Éli a kegyelmi életet s nem engedi, hogy a kezdet első nekibuzdulásai majd ide, majd oda rángassák. Istenhez emelt lélekkel, Vele egyesülten jár a lelki élet útján. Rábizsa magát Isten helyettesére, lelkiatyjára, aki a lélek buzgalmát nem fojtja el, hanem bölcs mérséklettel kipróbálja, vajjon pillanatnyi fellángolásról van-e szó, vagy pedig a kegyelem indításáról, mely az alázatosság és engedelmesség hamuja alatt kitartóan parázslík, míg elérkezik az ideje, hogy az Isten szolgálatában mint áldozatos többretörekvés lángra lobbanjon. Ekkor azután a kipróbált tüzet munkába állítja. Ez a szabályozott tűz lesz azután egyik legjobb biztosíték arra, hogy a lelki élet nem marad csupán időnkint fellobbanó érzelem, hanem állandó *morum conversio*, Istenhez fordulás.

A külsőre is kiül a harmonikus lélek gravitása. Szent Atyánk

ugyanis megkívánja, hogy minden cselekedetben megőriztessék a komolyság, a gravitas.

Egyszerűség és nyugaltság uralkodik az elmélkedésben is. Nem annyira az időbe szorított, mesterségesen felkeltett és táplált érzelem vagy pusztá gondolkodás, következtetések sorozata, még csak nem is moralizálás; hanem Szent Benedek és a régi hagyományok szerinti imádságos olvasás mindaddig, míg a lélek erőt és kegyelmet nem kap az Istenhez való felemelkedéshez, Vele való beszélgetéshez. Ilymódon meglátja, megismeri s magába szívja az isteni igazságot, jóságot és szépséget. S ha már egyszer kapcsolatba jutott az Istennel, nem marad el a szeretet sem. Et caritas nunquam dicit: sufficit.

Ilyen fajta lehetett ugyanis az elmélkedés Szent Benedek korában. Kimondottan elmélkedés, ahogyan azt ma értjük, bizonyára nem volt. De hasonló lehetett, hiszen már a keleti atyák hosszú órákat töltöttek imádságos szemlélődésben. Ilyen elmélkedési módnak tekintetjük a breviárium lekcioit és rezponzoriumait. Folytatólagosan olvastak, közben, mikor megkapta őket valami, nyugodtan megálltak. Lelkükben visszhangzott rá a válasz, forgatták elméjükben. Majd egy kis csend, hagyták működni az Isten ígését, a kegyelmet. Termékeny, fogamzó csend volt ez, mert ebből született meg az imádság, a meditacio és contemplatio. S ha egyszer megvan az istenközelség, az már távoltart a rossztól, sőt ösztönöz a jóra. Nem a tessera figyelmezteti a továbbiakban, hanem az Isten jelenlétében való járás.

A sok önmagunkkal való foglalkozás, hibáink bogozása vagy megszokott lesz, vagy annyira hatalmába keríti a lelket, hogy nehéz elgondolni, tudnak-e az ilyen lelkek egyáltalán örülni. Aki ellenben Istennel foglalkozik, soha ki nem fogy annak gazdagságából. Örömet talál a lelki életben s a legerősebb eszköz, az istenszeretet égeti ki a bűnöket és tisztítja meg a lelkét, miként az arany is tűzben tisztul meg. Így örömforrás lesz az elmélkedés: gaudium de veritate.

„Az igazságnak örülnünk kell, — írja Prohászka — ujjongva kell őket szívünkhöz ölelnünk. Miért van a madárnak szárnya, ha lépesvesszőre ül... mit ér a tündöklő napsugár, ha sötét pincékbe zárkozunk?” (Élő vizek forrása.)

Ezzel már átsiklottunk a bencés lélek örvendező alapvonására. A szeretetnek gyümölcse az öröm. Szereti a bencés szerzetes az Istent, szereti testvéreit, mindent, amit csak lát Istenben, és tud ezeknek örülni. Örömforrás számára, mint láttuk, az Isten fényében meglátott hitigazságok hosszú sora, a megváltás, megszentelés stb., de örömforrás: a liturgia. Betölti egész napját és teher helyett örömet szerez.

Tele van a *liturgia* az öröm, ujjongás hangjaival. Venite, exultemus Domino, jubilemus Deo salutari nostro! A himnuszok lelkes örvendezések.

Nunc ergo laetas vindici
Grates rependamus Deo;
Agnique mensam candidis
Cingamus ornati stolis. (Brev. Maur. Vesp. Pasch.)

S így tovább lehetne hozni hosszan a szövegeket. — A szentmisében pedig csak a nagybőjt idején halkul el az alleluja, hogy az egész húsvéti időszakban annál bőségesebben forrasozzék elő. „Pascha nostrum immolatus est Christus, alleluja: itaque epulemur in azymis sinceritatis et veritatis all. all.” (Communio D. Pasch.) Vagy kicsoda erő és lendület van a pünkösdi szentmise introitusában! „Spiritus Domini replevit orbem terrarum, all.: et hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis all., all., all.” Mindezekhez kevés és gyöngye a szó, ének kell, ujjongó, jubiláló gregorián kórus. Jubilate Deo omnis terra!

Az öröm lendületet ad imádságunknak és még nagyobb odaadásra, istenkeresésre ösztönöz, mert Istenben megtaláltuk a tiszta örömök forrását. Aki egyszer meglelte ezeket a forrásokat, az nem fog többé ciszternát keresni, sem másfajta örömök után futni.

Másik állandó örömforrás az a *közösség*, amelyben élünk, a testvéreinkkel való együttlét. Gondoljunk csak arra, hogy a vérségi kapcsolat a családban milyen örömet tud kelteni. És a lelki család? Őszintén elmondhatjuk a Zsoltárossal: „Quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum!”

Nézzük egy kissé közelebbről. Itt is, mint mindenütt, ahol a bensőt kell kifejezésre juttatnunk, kevésnek bizonyul a nyelv és száraz szavakat mond csupán és a betű élettelen formát ad vissza. Ezt meg kell ismerni, át kell élni. Kivülállónak pedig halvány fogalma lehet csupán, milyen öröm a bencés családban a szerető testvérek koszorúja. „Ubi caritas et amor, Deus ibi est. Congregavit nos in unum Christi amor. Exultemus, et in ipso jucundemur. Et ex corde diligamus nos sincero” (Ant. Nagycsüt.) éneklí az Egyház is Krisztus szenvedése előtti utolsó és legbensőségesebb együttlétének láttára.

Istennek választott lelkei vesznek körül, kiknek mindegyike benső kapcsolatban áll a Teremtővel. A kegyelemnek gazdag változatai a Szentlélek templomai!... Mindegyik más és mégis hasonló, mely kedves harmóniában olvad össze.

Milyen szép és buzdító látni, hogyan alakul a nem régen kolostorba jött ifjú lélek, hogyan nemesedik s milyen készséges eszköze a Szentléleknek. — Azután az engedelmességnek és hitnek, alázatoságnak és kiforrott nemeslelkűségnek milyen vonzó példáját nyújtja az az idős szerzetes, aki alázatosan letérdel a nálánál talán sokkal fiatalabb apátja előtt, hogy annak áldásával induljon a munkájának. Nem megkapó és buzdító példa az ilyen a hasonló lelkület kialakítására? Nem hiába nevezték a régi szerzetes atyák a kolostort a mennyország előcsarnokának.

A testvéri kapcsolat, mint látjuk, nagy és gazdag motívum az öröm számára. Egymást iparkodnak megelőzni a szeretetszolgálatban, mert egyik sem keresi azt, ami magának hasznos, hanem azt, ami a másoknak az. Így iparkodnak tettekkel valóra váltani a Regula 72. fejezetét, melyet fogadalmuk letévésakor Krisztusnak a szentek és a kolostor jelenlétében megfogadtak. Aki már sokat kapott életében és már ő is adhat, az tudja csak igazán, mit jelent az, hogy segíthet másokon. — Így kéz a kézben, örvendezve egymásnak, az Úrban haladunk a szeretetben.

O quam juvat fratres, Deus,
Unum quibus Christus caput
Vitale robur sufficit,
Uno moveri spiritu! (Brev. Maur. Fer. III. Vesp. Hymn.)

A kolostori életben a szoros kapcsolat mellett is van valami finom tartózkodás, ez a *discretio*, a kölcsönös tisztelet. Az együvé tartozás ellenére sem akar a másik belső világába hatolni önkakarral. Szent tisztelettel viseltetik a lélek iránt, kíváncsiskodás nélkül. Ez az a tapintat, mely finom dolgokkal szemben gyengéd bánásmódot alkalmaz.

Ez a lelkület magával hozza, hogy őszintén fordulhat bárki nehézségeivel testvérehez. Biztos lehet, hogy nyitott szívre, részvevő és segíteni akaró lélekre talál. Minden pillanatban készek a testvérek ilyen segítségre, bármiről legyen is szó. — „Si animae vero peccati causa fuerit latens, tantum abbatii aut spiritualibus senioribus patefaciat, qui sciant curare et sua et aliena vulnera, non detegere et publicare.” (Reg. 46. f.) A discretiónak eszközei a misericordia, indulgentia, compassio, a bencés léleekben nem csupán fogalmak, hanem átélte munkára kész képességek. Nagyon találóan mondja Germain Morin Szent Atyánk törvénykönyvét „az együttérző szeretet Regulájának”. Még a bűnössel is együtt érez s neki fáj, hogy az hibázott. Megjavításában a legvégső és leghatásosabb eszköznek a közösség imáját tartja. (28. f.)

A lelkek vezetésénél különösen fontos ez a discretio. Igazi lelki élet állandó lelkiatya nélkül nehezen képzelhető el. Tehát alapvető fontosságú, hogy megfelelő legyen az a lelkivezető, akire rábízta magát a lélek. Bizalommal mondhatta el minden ügyét s az pedig megfelelő ismerettel, szent lelkesedéssel, de egyúttal tapintattal kezelje.

A bencés szerzetes tapasztalatból is tudja, hogy mindent a kegyelemnek köszönhet, hiszen annak alakító erejét látja napról-napra; s ezért mélységes tisztelettel van a mindent kormányzó Szentlélek iránt. Ennek következtében minden lélekkel szemben hasonlóképp viseltetik. Tudja, hogy a kegyelem alakítja s ő nem avatkozhat bele erőszakosan. Számításba veszi a kegyelmi indításokat, a természeti adottságokat, készségeket, vagyis mindazt, ami által a lélek egyedként kerül ki Isten kezéből. Nem akar mindenkit a saját képére és hasonlatosságára formálni. Ami úgy sem sikerül, ha nem hasonló alkatú, legfeljebb ideig-óráig; később, ha kikerül a hatás alól, leveti magáról a nem rászabott köntöst. — Ezért tudja irányítani a sanguinikus, tetterkész, bátor lelket, de megfelelő útmutatással, bátortással és szerető megértéssel nyúl a gyengéd, visszahúzódásra hajló, olykor kislelkű emberekhez is.

Óvakodik szükségesnek feltüntetni azt, ami legfeljebb kívánatos; lényegesnek a járulékosat és így tovább. Istenszeretetet akar elsősorban ébreszteni, vagy a meglévőt erősíteni, fokozni. Erre bízza a legfőbb munkát, maga azután irányít, vigyáz és legfőképp imádkozik.

Kiszélesztett lelkülettel be tudja fogadni, magáévá tudja tenni Isten különféle terveit, melyeket az egyes lelkekkel akar megvalósítani. Nem botránkozik és nem ítél meg másokat, mert másként cselek-

szenek, mint ő. Nem a saját kicsinyes szemszögéből ítél, hanem Isten mértékeivel mér.

Ez a kitágult, Istent befogadott lélek bármihez nyúl, mindennek megadja a kijáró *tiszteletet*. Itt röviden még a tudományhoz való viszonyunkat említem meg.

A bencés lelkiségből fakadó külső megnyilvánulást, termékenységet mindig jellemzi valami komoly, impozáns harmónia, mely sejteti a mögötte rejlő komoly lelki meggyőződést.

Igy van ez a *tudományokban*, de még inkább a tudomány gyümölcseinek továbbadásában, a nevelésben. A bencés lelkület tisztelettel közeledik az igazságokhoz, mert bennük a legfőbb igazságnak egy-egy kicsendülését látja.

A bencés életnek a tudománnyal való kapcsolatai visszanyúlnak a kezdetig. Szent Benedek nagyon hangsúlyozza az olvasást, a lectio diviná-t. Ide könyvek kellettek, különben nem jutott volna mindenkinek. Ezeket a kolostorokban másolták és írták s ebből alakul ki a tudományos munkálkodás.

Életmódunk nem zárja ki a tudományok ápolását, sőt a komoly és alapos munkának minden előfeltétele megvan. Franciaországban a pontos és lelkiismeretes művet „benediktinus“ jelzővel fémjelezték. Gondoljunk csak Mabillonnak, a Maurinus-kongregációnak nagyszabású tevékenységére. — A szellemi és kézimunka egyformán beillik a kolostori napirendbe, de úgy, hogy az Isten dolgai, az opus Dei, mindig megtartsa elsőbbségét: Operi Dei nihil praeponatur!

Sőt tovább mehetünk. Fontos szellemi munkára a szokottnál több időt is fordíthat az egyén, Szent Benedek is ír olyanokról, kik dolguk vagy utazás miatt nem tudnak visszatérni a karimára. De ez nem lehet általános, ezek miatt az egész kolostor sohasem hanyagolhatja el a karimát. — Ezek megtartása mellett a bencés lehet tudós, aki sok időt fordít a tudomány ápolására, de akkor is elsősorban megmarad szerzetesnek, mai viszonyok között szerzetes papnak, akinek a tudomány nem mindene, mely teljesen kielégítené úgy, hogy egész életét kitölti. Mindíg látja, hogy az az egésznek csak egy része, magasabb célt munkáló eszköz, melyet az engedelmisség szellemében használ, amint a Regula mondja: „Artifices si sunt in monasterio, cum omni humilitate faciant ipsas artes, si permiserit abbas.” (57. f.) — S ha az engedelmisség úgy kívánja, akkor a kiváló tudós alázatos és derült lélekkel megy akár az elemi iskolába a hit elemeire oktatni buksi nebulókat. Az apátban ugyanis Krisztust látja, kinek nem tud megtagadni semmit.

A hit segítségével mindenben meglátja Isten akaratát, szándékát, a rationes aeternae-nek kibontakozását, az egész világra kiterjedő fenntartó működését. Mert nemcsak Istent nézi hittel, hanem a teremtményeket is. Az embertársait, kivétel nélkül. A halhatatlan lelküket látja, az Isten kezemunkáját, mely termékeny és szünet nélkül működik. A vendégben, a szegényben, a szenvedőben Krisztust fogadja, tiszteli és szolgálja. „Omnes supervenientes hospites tamquam Christus suscipiantur... Christus in eis adoretur, qui et suscipitur... ”

Pauperum et peregrinorum maxime susceptioni cura sollicite exhibeatur, quia in ipsis magis Christus suscipitur." (Reg. 53. f.)

A hit szilárdságát nem ingatják meg koráramlatok, tetszetős elméletek, irányzatok. Non circumferamur omni vento doctrinae! Megtaláltuk Istent, kihez életünkre csatlakoztunk, mikor szent esküvővel felajánlottuk magunkat: Suscipe me, Domine, secundum eloquium tuum et vivam... Vállaljuk az áldozatot, bátran és határozottan mondjuk Szent Pállal: Scio cui credidi et certus sum!

*

Ezekben próbáltam vázolni a bencés lélek jellemző vonásait. Így felbontva, első pillanatra talán bonyolultnak látszik, pedig a bencés lelki élet egyszerű és egységes. A fentebb említett vonások sem majd ennek, majd annak gyakorlásából alakulnak ki, hiszen az ide-oda rándgatná a lelket; hanem a kegyelmi élet éléséből szervesen, fokozatosan fejlődik ki. A lélek képességeit lehet lassan, fokozatosan emelni. Seholy sem jut uralomra külön cél, mely a szellemi, lelki vonalvezetést egy oldalra billentené, — egyoldalúvá tenné. — Mindenütt és minden időben a keresztény életideált akarjuk tökéletesen megvalósítani a természetfölötti közösség segítségével. Isten felé vezető útjában a bencés a kegyelem elsőbbségét vallja az akarattal szemben; objektív szemlélete folytán felismeri a lényegest; hűségesen ragaszkodik az őskeresztény tradíció szent örökségéhez és szeretettel, megbecsüléssel csüng benediktinus multján.

Lehetnek olyanok, akik az ilyen lelki életet nem tartják sokra, mert nem mutatkozik hamar az eredmény, nincs gyors átalakulás, s inkább olyan felé fordulnak, hol láthatóbb a siker. — Sajnos, a tapasztalat azt mutatja, hogy a három-négy napos lelkigyakorlattal elért siker ugyanolyan gyorsan el is múlik. A mindennapi élet hamar letörli a kívülről ráarakódott többletet. Nem lehet máról-holnapra átalakulni. Egyben igen: a súlyos bűnnel való szakításban. De ennek az állapotnak a megtartásához, vagyis a belső átformálódáshoz már idő kell. Egy komoly, idős szerzetes mondta, hogy kilenc-tíz év kell, míg az ember igazán szerzetes kezd lenni. De persze a mai rohanó forgatagban időt és eredményt nézve bírálják mindent az emberek. Úgy van az, azt gondolják, hogy például a fánál az egész élet a fiatal hajtásokban, levelekben dolgozik. Igaz, ott mutatkozik meg legjobban, de a mellett, hogy ott pusztulhat el legkönnyebben, — egy erősebb vihar már letördelheti — hogyan növekedhetne a fiatal hajtás, nyílna virág erős törzs nélkül, a föld titokzatos mélyébe nyúló gyökerek nélkül? Ezek adják, szívják az életet, melyet a levelek, virágok fel dolgoznak.

Kétségtelen, mind a kettőre szükség van. De az erős, szilárd törzs biztosítja, hogy a lombok és virágok minél gazdagabban fejlődjenek. De míg azok időről-időre változnak, a törzs mindig gyarapodva, mégis ugyanaz marad.

Mi egyszerre nagyon öregek vagyunk: életünkön, különösen liturgikus életünkön, letűnt századok, keresztény vértanúk és szerzetes-ősök patinája ragyog, mely régisége ellenére is termékeny, életet

fakasztó. — De ugyanakkor nagyon fiatalok is vagyunk, mert szinte nem ismerünk korlátokat Isten iránti szeretetünknek és imádásunknak, szent dolgok iránt érzett tiszteletünknek nyilvánításában. Mert miként a fiatalság szeret dalolni, úgy a mi ajkunkon is gyakran kél az ének Isten dicsőségének láttára. Ez az időfelettség és általános érvényűség mindig korszerűvé teszi a bencés lelkiséget.

Még egyet kell hozzáfűznöm: a bencés lelkiségnek ideális képe került itt előtérbe; néhol azonban ez, néhol az domborodik ki, de mi mindig az egész után törekszünk. Magának a bencés ruhának a felöltése még nem adja meg ezt a lelkiséget, de a liturgiában, őseink hagyományaiban előttünk van s egy életen át tartó komoly *conversio morum*, belső érés által magunkba is szívhatjuk ezt a szellemet. — Ennek kialakításán, tökéletesítésén dolgoznak Szent Benedek fiai a kolostor magányában, az iskolák katedráin, plébániák szószékein s ha kell a frontokon is.

Bízunk, hogy ez a lelkiség, keresztény őseink lelkülete, újból erőre kap, hiszen éppen a mi korunk nagy hasonlóságot mutat az első keresztény századokkal. Mi pedig hisszük, hogy imádságos életünkkel és munkánkkal előbbre segítjük a keresztényebb világ kialakulását. „*Confidimus, quia bonam conscientiam habemus, in omnibus bene volentes conversari.*” (Brev. Maur. Ant. Bencés Mindenszentek napján.)

Ut in omnibus glorificetur Deus!

P. Frey Kasszián O. S. B.

Ami a lényeges a szerzetesi életben.

Engedelmesség

az imádandó isteni Akaratnak.

III.

Engedelmesség a Szentléleknek.

Az előző két fejtegetés („Engedelmesség a jászolban“ és „Engedelmesség a kereszten“) könnyen abba a tévedésbe ejthet bennünket, hogy már — nincs tovább! Célunkat elértük: a nagypéntekre következik a feltámadás; a keresztfeszített engedelmesség — szeretet a csúcsa, a befejezése a szerzetesi életnek. Pedig nem így van!

A Püünkösdsnek el kell jönnie, a Szentléleknek le kell szállnia, hogy mindenre megtanítsa a tanítványokat. Jézus azért ment el, hogy elküldje az Ő Lelkét. — A tökéletesség itt a földön tehát a püünkösdi lelkületben lesz teljessé.

Püünkösdi lelkület!

Érezzük, hogy ez több, mint a végtelenül bájos karácsonyi lelkület, de több még a diadalmas húsvéti lelkületnél is. — Betetőzés, megkoronázás. Ez a keresztény lelkület végső állomása. A Püünkösds az ünnepek koronája. Jézus tette rájuk ezt a koronát: elküldte szent Lelkét.

Olyanformán van, mint mikor tengerparton beülünk egy vitorlásba. Megragadjuk az evezőket, ellökjük magunkat a parttól, aztán meghúzzuk őket. A tengeren vagyunk, de szemünk, szívünk még ott a parton, a tárgyakon, a kendővel integető személyeken — a földön . . . Oly nehéz a teljes elszakadás! De azután felhúzzuk a vitorlákat, még jó pár száz evezőcsapás, az izzadságcseppek megjelennek homlokunkon, — de a part tűnik már! Még egy erős szorongó érzés: eltűnik a part, a föld, a szemek, a szívek, az emlékek . . . Ég és víz — semmi más! . . . Azután egyszerre csak friss szellő jön, belekap a fehér vitorlákba, és — repül a sajka. Eladdig evezünk; most letesszük az evezőket, a szél átvette szerepét. A spiritus, a szél, a lehellet! A lelki életben a — Spiritus Sanctus, a Szentlélek. Jézus elküldte Lelkét: püünkösdsje lett az emberi léleknek.

Nem mi hajtjuk többé életünk csónakját, nem a mi erőnk viszi előre, hanem valami más. Ez a más: — a Szentlélek.

Evezés és vitorlázás! Micsoda különbség! A Szentlélek átvette szerepét. Az Isten Lelke!

Kint, a végtelenség vizén egyszerre megdöbentően fölséges

tudatára ébredünk állapotunknak. A Spiritus fuvallata beledalolja fülünkbe-lelkünkbe az ígét: *Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.* (Rom. 8, 14.) Akiket Isten Lelke vezérel, azok Isten fiai.

Isten fiai! . . .

Édes borzongás fut át rajtunk. A véges belekapcsolódik a végtelenbe, ember az Istenbe, a mulandó az Örökkévalóságba. Ugyanaz az érzésünk, mint a szentmise végén. A Communióban egyesültünk az örök Szeretettel, átvette a hatalmat rajtunk; az Ite missa est-tel kiröpít bennünket az apostoli élet mélységes tengerére és mikor már az utolsó Evangéliumot olvassuk: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem, filios Dei fieri . . .*, akkor már tudjuk: Isten fiai vagyunk, Isten gyermekei . . . Kik azok? Akiket Isten Lelke úz, hajt, vezérel . . . *Quicumque Spiritu Dei aguntur.*

Mi tehát a pünkösdi lelkület? — A Szentlélek eljövetele? — Nem pusztán az. Hanem mi? Átengedni magunkat a Szentléleknek!

Engedelmesség a Szentléleknek!

Indítsa, vigye, hajtsa, röpitse életsajkánkat. *Mint az Apostolok!* Vitte őket közelbe, távolba, majd haza, majd idegenbe, népekhez, pogányokhoz, életbe, halálba, dicsőséges vértanúságba. A Szentírásban ilyeneket olvasunk: *Ministrantibus autem illis Domino, et ieiunantibus, dixit illis Spiritus Sanctus: Segregate mihi . . . Miközben ezek az Úrnak szolgálatát végezték, mondá nekik a Szentlélek: különítsétek el nekem . . .* (Ap. Cs. 13, 2.) Vagy: *Ipsi quidem missi a Spiritu Sancto abierunt . . .* ők tehát a Szentlélektől küldetve elmentek . . . (Ap. Cs. 13, 4.) Vagy: *Paulus repletus Spiritu Sancto vakká teszi a varázsló Elimast.* (Ap. Cs. 13, 11.) Kis-Ázsiában egy macedón férfi jelenik meg álmában Szent Pálnak: *Jöjj át Macedóniába és segíts rajtunk!* (Ap. Cs. 16, 9.) Megfordítja útirányát és megy Macedóniába. A Szentlélek megfordította.

Vagy mint a *szentek* valamennyien! *Igy lettek szentek, — Istennek igaz fiai.* Szent István vértanú, meg a többi ezer meg ezer! Engedték, hogy a Szentlélek dolgozzék bennök, — *engedelmeskedtek a Szentléleknek.*

Vagy az egész *Egyház.* Gondoljuk el közel kétezer éves életét. Mily csodálatos! A poklok kapui nem tudnak erőt venni rajta. Miért? Mert az Egyház hajójának vitorláit a Spiritus Sanctus fújja. — És az Egyház igazi gyermekei mind, valamennyien átengedik magukat a Szentlélek vezetésének. — Nem ugy-e az ártatlan gyermek? Meg az engedelmes keresztény lélek, nem mind *hangszere-e a Szentléleknek?! Zongorája, hárfája, hegedűje.* Az isteni Művész játszik rajta.

Csak át kell engednünk magunkat, azaz: engedelmeskednünk!

A pünkösdi lelkület kiteljesedésének tehát csak egyetlen feltétele van: beengedni a Szentlelket. Azaz: fölszerelni és kibontani a lélek vitorláit, hadd fújjon beléjük a Szentlélek! Igaz, ott fúj, ahol akar. De ha fúj, figyeljünk föl és ne ellenkezzünk. Vagy gondoljunk a végtelenül vigasztaló isteni kijelentésre:

Ecce sto ad ostium, et pulso. (Apoc. 3, 20.)

Mi az a kopogtatás? Pulsatio? A Szentlélek sugallata. Roppant finom valami. Érteni kell hozzá, hogy észrevegyük. Kell hozzá jó hallás, mint a muzsikához. Ép érzék, fül, mint amilyen van az egészséges, primitív embernek. Mindenekfölött figyelni kell rá:

mit mond a Lélek?

A macedón férfi által azt mondta Pálnak: Jöjj át hozzánk! S Pál ment. Vagy azt mondja nekünk, féleneknek, bátortalanoknak: Ne csüggedj! S hallgatunk rá, megyünk akár a halálba is: rendünkért, hivatásunk, lelkünk védelmében. — Vagy: Nézd az elsőáldozókat! A magad első szeretetét, mikor kiválasztattál a szerzetesi életre. S már is lobog bennünk az új buzgóság. Talán azt mondja: „Hütel!” „Ne tedd!” „Ne menj!”

Akármit mond: *föl kell ismerni a sugallatot!* Mert a Lélek nem kényszerít, csak szelíden unszol. Nem szünteti meg a szabadakaratot, csak hangolja, hivatgatja, ösztökéli. De nem erőszakoskodik.

Kevés a pünkösdi lélek! . . . A papi, szerzetesi lelkek közt is. Miért? — Erre egy újabb kérdéssel felelhetnénk. Miért borult a Szentlélek tüzebe az apostolok lelke? — Mert epedtek utána, azaz állhatatosak voltak az imádságban és azután — Mária köré sereglettek. — Miért ritka tehát a pünkösdi lélek? Mert kevesen várják *epedve* a Szentleket, azaz nem imádkoznak állhatatosan, kitartóan és — *Mária nincs velük.*

Mennyi Veni Sancte-t imádkozunk! Naponta legalább kettőt-hármat. És ezt közösből, a közösség erejével tesszük. Magunkra vesszük, ha nem jó el a Szentlélek. Ajkunk mozgott, de szívünk nem volt éber. A kopogást, a sugallatot már nem hallotta. Nem epedünk utána. Azaz nem imádkozunk Hozzá eljövételéért. Nem vesszük észre, hogy számtalanszor kopogtat minden istenáldott nap: a Szabállyal, a Szabványokkal, előírásokkal, előljáró parancsával, óhajával, intésével, feddésével, az eseményekkel. Roppant világosan a szentmisékkal, szentáldozásokban, különösképp elmélkedéseinkben, zsolozsmáinkban, a szentolvasó szemeivel, egész szerzetesi életünk berendezésével.

Mindíg gyujtani akar. Ő a Tűz — Ignis s nem gyulladunk föl, mert nem vagyunk gyúlékonyak. Hogyan gyujtsunk föl akkor másokat?! — Ő a Fény, a Világosság. Be akar törni hozzánk s mi becsukódunk Előle! — Ő a Szeretet! Szeretni akar. S mi nem akarunk szabadulni a gyűlölettől vagy irigységtől vagy féltékenységtől.

Ő az Igazság lelke! De mi szeretjük a hazugságot és a hiúságot.

Mi mindig magunkra gondolunk, oly igen-igen szeretjük magunkat. Az önszeretet megfojtja bennünk a legnemesebb vágyakat. Vagy: szüntelen másokra gondolunk — s ez zavar; sötétté teszi lelkünket; megöli a szeretetet.

Ha Őt várják, ha a tekintetünk a magasban kutatna, — a Szentlélek hamarosan elárasztaná fénnel a lelkünket és a szeretet melege begyujtaná hideg szívünket.

Nem imádkozunk. Vajjon miért? Nincs velünk *mindig* a Szűanya. Az apostolok nem nélkülözhatték. Siettek haza hozzá, erőért, szeretetért, bizalomért, hiszen ő volt számukra is a „vita, dulcedo,

et spes nostra!" A távolban pedig a reája való gondolás adott nekik erőt, vigaszt, bátorságot. Akkor is vele voltak, lélekben! Ők nem nélkülözhatték. Vajjon nélkülözhetjük mi?! . . .

A pütkösi lelkület, azaz a Szentléleknek engedelmeskedő lelkület koronája a lelki életnek, betetőzés, csúcspont. Az átalakult új ember eleinte ritkán, majd mind gyakrabban engedelmeskedik a Szentlélek sugallatainak. Majd egészen a Szentlélek vezet. Mellette a Mater Luminosa, Sedes Sapientiae, Virgo Prudentissima: a *Mindenkor segítő Szűzanya*. — A szerzetesi élet *kiteljesedik*: „az élő szeretetláng” kiolthatatlanul, szelíden lobog. A szerzetes szíve az isteni Galambnak, a Szentléleknek gyönyörűsége félszke. Az engedelmeség ezen a fokon már szinte isteni. Hiszen átengedte szívét-lelkét Jézusnak, így hát az Ő Lelkének. Minden úgy történik, mint ahogyan Ezekiel látomásában a kerubokkal. Mennek vagy megállanak, emelkednek vagy leszállnak, — mindez a *Lélek indítására!* Ha egyszer megindultak, nem néznek visszafelé, csak előre: akaratuk a Lélek akaratára. Szárnyuk azért van, hogy a lélek akaratát tökéletesen teljesíthessék. E szárnyak nem is egyebek, mint jelképei annak a tünevényes gyorsaságnak, amellyel Isten akaratát végrehajtják. — Csupa szárny az a négy kerub. Kettő kiterjesztve, velük érintik szomszédjuk szárnyát, kettővel befödik magukat: *szárnyasítják* egész lényüket. Miért? Hogy tökéletesen végrehajtsák Isten akaratát.

Szárnyasított lelkek!

A léleknek az *engedelmeség* adja meg ezeket a mennyei szárnyakat. *Az isteni akarat teljesítése szárnyasítja a lelket.* Minél tökéletesebb ez az akarateljesítés, azaz minél magasabbrendű az engedelmeség, annál *szárnyalóbb* a lélek.

A kerubok Isten kocsijába vannak befogva. Ezt a felséges kocsit viszik. Vihetnék-e azt a maguk feje szerint, a kocsi felséges Urának akaratára ellenére, vagy nem egészen Annak óhaja, kívánsága, parancsa, akaratára szerint?! . . .

Ime! Az engedelmeség szárnyakat ad, szárnyasítja, szárnyalóvá teszi a lelket — *az ember kerub lesz!* Ezen a fokon már elképzelhetetlen az engedetlenség. Próbálna csak az egyik kerub — Isten kocsijába befogottan! — mást akarni, csak egy hajszálynyi eltéréssel is mást, mint Isten! Nem rettenünk-e meg erre a hallatlan vakmerőségre?! Mi lesz a sorsa annak a kerubnak? — Eszünkbe jut Lucifer lázadása. Aztán a paradicsomi tragédia: az első szülők vétke. *Lát szólag* jelentéktelen engedetlenség, — *csak egy gyümölcsfáról* van szó! — s micsoda szörnyű következmény! . . .

El, el kell ismernünk, el kell fogadnunk, visszavonhatatlanul, végérvényesen, kikezdetlenül, *lelki életünk tengelyévé* kell tennünk az isteni akaratnak való tökéletes engedelmeséget.

És az *alázatosság?* — A lelki, tehát a szerzetesi élet alapja is. Az engedelmeséggel együtt halad, vele összeforva, egymást feltételezve: a jászol-engedelmeségben, mint rejtett alázatosság, a kereszt engedelmeségében mint keresztrefeszített alázatosság, itt aztán, a pütkösi lelkületben eléri a legnagyobb mélységeket: lesz diadalmas, győzelmes alázatossága.

Nem éles elhatárolásról van itt szó. Inkább *fejlődésről*. Az egyes fázisok át- meg átszövik egymást, visszatérnek egymásba meg különválnak. A lényeg: az *engedelmesség az isteni akaratnak*; s ez a lényeg éppen azon fordul meg, hogy az ember teljesen lemond *mindenről*, amiye csak vagyon s átengedvén magát az isteni szenteséges akaratnak, — immár tökéletes engedelmességével, azaz Isten akaratának teljesítésével — *imádja Urát, Istenét*. Így tölti be hivatását.

Az eszményt a nagyszerű Kis Szent Teréz rajzolja meg röviden, világosan és félreérthetetlenül: „Azt akarom, hogy *egyedül* Jézus uralkodjék tehetségeimen, hogy ne végezzek, *ne végezhessenek emberi cselekedeteket*, hanem tisztán istenieket, amelyeknek indítója, mozgató szelleme a Szentlélek, a szeretet lelke.”

Kempis áradozva beszél az ilyen lelkekről: „Boldog a lélek, amely mindig készséggel figyel az Isten szavára.” (III. k., 1. f.)

Mit számít az ilyen léleknek sokféle kísértés! Sorra győzi le őket; hiszen a Szentlélek vezeti. Figyeljük meg az oly sokszor idézett, de talán nem eléggé kiaknázott jelenetet Máténál: *Ductus est Jesus in desertum a Spiritu*. (Mt. 4, 1—11.) A Lélek vitte oda. Meg is védi. Ő beszél Belőle. Felel és cselekszik. És mi a vége ennek a küzdelemnek! — *Tunc reliquit eum diabolus, et ecce angeli accesserunt, et ministrabant ei*. Elhagyta a sátán és íme . . .

Mily csodálatos szó ez az *ecce* — *íme!* Végtelen távlatokat nyit meg az Istenember életében, de a mi életünkben is. *Ecce ancilla*, és — eldől a Szűzanya Igen-jével a megváltás kérdése, tehát a mi sorsunk is. *Ecce homo!* És megismerjük a fájdalom férfiát, hogy a vigasztalás és kemény szíveket fölszántó fájdalom kiapadhatatlan forrása legyen számunkra ez a feledhetetlen, soha el nem homályosodható jelenet egész, szenvedésekkel, megpróbáltatásokkal teli földi életünkre. *Ecce Agnus Dei!* Ott helyezkedünk el, — igaz, térdelve — az isteni lakoma hófehér asztalánál és megtelik a szívünk szelidséggel, mondhatatlan, édes békével, megtelik — Istennel.

Et ecce. És íme — angyalok szálltak le Hozzá és szolgálnak Neki.

Ez lesz a tökéletes engedelmesség jutalma!

Eszünkbe jut egy ókori jelenet. Julius Cézár dühöngő viharban igyekszik átkelni a tengeren. Remegő hajósai kétségbeesetten várják a pusztulást. De a nagy ember így biztatja őket: „*Mit féltek? Cézárt vizitek!*”

Mi nem Cézárt, de a minden Cézárok Istenét visszük — alázatos örömmel bátorkodunk hinni! — a megszentelő kegyelem fényében ragyogó lelkünkben. *Miért is félnénk?! . . .* Vállaltuk a szerzetesi élet minden keresztjét, a szenvedések óceánját.

A Szentlélek azonban nemcsak viteti magát, hanem indít, hajt, űz, ihlet, sugall, *ineffabilibus gemitibus postulat pro nobis*; fénybe takar, szeretetre gyullaszt, — *caritas Dei diffusa est in corodibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*; — isteniek lesznek a cselekedeteink, isteni az egész valónk: „Nem én mondom (Sz. Ág.), a Szentlélek mondja: *Ego dixi: dii estis, filii Excelsi omnes!*” Isteniek, a Magasságbelinek fiai, mindnyájan! . . .

Micsoda távlatok, mily szédületes eshetőségek az életszentség útján!

A föltétel egyetlenegy: engedelmesség. Mégpedig minél tökéletesebb engedelmesség az imádandó isteni Akaratnak! Ez az egy, s kizárólag csak ez a lényeges a mi boldog szerzetesi életünkben!

P. Marcell O. C. D.

A Kármel lelkiisége.

(Harmadik és utolsó közlemény.)

A Kármel imája.

A Kármelen sokat imádkoznak. A noviciátusi házban a közös ima napi hét óra, a studentátusokban, a tanulmányokra való tekintettel hétköznap öt óra, vasárnap hét. Ebbe a közös imába bele van számítva a napi két órai elmélkedés — egy óra reggel, egy óra délután; — a zsoltosma, az esti ima, a napi kétszeri lelkiismeretvizsgálat, stb. Az olvasó nincs beleszámítva: azt mindenki külön végzi, neinkülönben egyéb imát is a maga buzgalma arányában.

A kármelita „Eredeti Szabály” abban fogalmazza meg a kármelita életcélját, hogy éjjel-nappal elmélkedjék Isten törvényéről, a Szabványok pedig ezt a pontot akképen magyarázzák, hogy első helyre teszik a kontemplatív életet, s másodikra a bizonyos határok közé szorított apostolkodást, tudniillik prédikálást, missziók tartását, lelkigyakorlatok adását, gyóntatást, betegek ellátását és így tovább. A kontemplatív életen pedig azt az életmódot értik, mely alkalmas arra, hogy a Rend mindenegybes tagját a kontempláció felé irányítsa, annak akadályait elhárítsa, s mivel mindenkit nem lehet, egyeseket annak színvonalára feljuttasson. Mert hiszen a kontemplációra való tehetség nem mindenkinek adatott, s lehet valaki igen erényes, sőt szentéletű, a nélkül, hogy arra még csak hajlamos is volna.

A kontemplációról sokan és sokat írtak. A 17. és a 18. században a teológiának ezen részét a kármeliták monopóliumának tekintették, s egymásután jelentek meg Antonius ab Annuntiatione, Honoratus a Sancta Maria, Venerabilis Joannes a Jesu-Maria, Philippus a Ss. Trinitate, stb. terjedelmes kötetei. A portugál Josephus a Spiritu Sancto már 30 kármelita misztikus író tanait foglalja össze, hasonló nevű spanyol rendtársa pedig *Cursus Theologiae Mystico-Scholasticae* című munkája hat ivrét kötetre terjed.

Mármost a kontemplációnak hat fóliánsos elmélete és maga a kontempláció között körülbelül az a különbség, ami Szent Tamás Summája és az apostoli hitvallás; ami a rózsaeljnek ivoldalra terjedő szerkezeti képlete és egy szép tearózsa illata; ami egy két-kötetes Esztétika és ama firenzei lurkó érzelve között, aki a szökőkúthoz jön vizet meríteni, s feltekintve annak szoborcsoportjára lelkesülten felkiált: „Dio, mio, che bello!” Az előbbieket csak szaktudósoknak valók; az utóbbiakat minden gyermek megérti. Kell-e mondanom, hogy eszem ágában sincs elméletet előadni.

Az irányítás.

A Kármel tehát minden tagját a kontempláció felé irányítja. Többet nem tehet. Arra megtanítani valakit, az lehetetlenség.

Szegény, jó Père Malesherbes Schweizban internált hadifogoly volt, mikor én Fribourgban laktam, és jó barátom; az egyetlen, ki engem a Kármelbe való belépésre biztatott: Isten áldja meg érte — mondom, ez a jó francia bencés, azt hirdette, hogy hat hónap alatt minden embert fel lehet vezetni a természetfölötti kontempláció színvonalára. Az is lehet, hogy csak három hónapot mondott. Szent embernek tartották, de egyébként az volt a közvélemény róla, hogy többje van egy kerékkel.

Nem, a kontempláció nem mindenkinek való. Nem kell hozzá tudomány, nem műveltség. Irástudatlan embernek éppúgy megadhatja az Úristen, mint szaktudósnak. Azonban teljesen Ötöle függ, hogy megadja-e, mert nem szükséges az üdvösségre, még magában a Kármelben sem. Előkészítik azonban számára a talajt bizonyos természetes adottságok, s a megfelelő lelki nevelés, irányítás.

A kármelita ujoncnövendék mindjárt a legelső napon kapja meg az első irányítást, mikor megtanítják Isten jelenlétének gyakorlatára. Adnak neki egy úgynevezett kordulát, egy hét-szemű kis olvasó-félét, amelyet a skapuláré alatt a mellére akasztva visel, s amelyen mindig lehúz egy szemet, valahányszor megemlékszik arról, hogy az Úr Isten jelen van körülötte és benne, s látja, figyelemmel kíséri minden gondolatát, szavát és cselekedetét. Ha estére nincs mind a hét szem lehúzva — ami bizony a kis ujonccal gyakran megtörténik — akkor a hiányzó szemeket egy-egy földcsókolással pótolja. A hetes szám azonban arra figyelmezteti őt, hogy ezt a megemlékezést nem hétszer, hanem hetvenszer hétszer, vagyis az egész nap folyamán kell gyakorolnia, illetve megvalósítania Istennek Ábrahámmal intézett parancsát: „Járj színed előtt és légy tökéletes.”

A kontemplációhoz elkerülhetetlenül szükséges a belső csend. Keresztes Szent János atyánk gyönyörű költeményében, „A Kármel-hegy útja”-ban, a lélek akkor lopózik ki kontemplációra, „mikor a házában már minden elpihent”. Addig, amíg bensőnkben a szenvedélyek féktelenül lobognak, vagy ha nem is, de a hamu alatti parázsból könnyen előtörnek, addig nemigen remélhetjük, hogy Isten belénk költözzék és minket oktasson. „*Non in commotione Dominus.*” A kármelita ujoncot tehát évhosszat oktatják a szenvedélyek fékezésére, és pedig nemcsak elméletileg, hanem gyakorlatilag is. Hogy ugyanezt a fékezést célozza a hústalan koszt, arról már beszéltem.

Ki ne látná be, hogy naphosszat összeszedettnek lenni, ami a kontemplációnak *conditio sine qua non*-ja, nem lehetséges külső csend nélkül. Ezért van a Kármelen a nagy csendhallgatás a kompletóriumtól a prima bevégeztéig, tehát úgy körülbelül esti hat órától reggel fél hatig; napközben pedig, eltekintve a közös üdülő órától, csak szükségéből szabad szót váltani, — azt is halkán — a társalgás pedig tilos.

Az ideális Kármel tehát, amelynek még a legjobb szellemű zárda is csupán megközelítője, — mert hiszen emberek vagyunk, gyarló földi lények — mondom az eszményi kármelita kolostor így festene:

A folyosókon tökéletes csend; nem látni rajtuk senkit, mert hiszen mindenki köteles gyakorolni a *cella-magányt*. Ha valaki mégis kilép az ajtón, az sietve megy végig a folyosón, hogy gyorsan elvégezze a dolgát, s újra visszatérjen a cellájába. Ha kettőnek meg kell valamit beszélnie, azok egy ablakmélyedésbe vonulva, suttogva és gyorsan teszik meg. Vissza a cellába! Vissza a cellába! ez a jelző. A laikustestvér a műhelyében néma csendben dolgozik; szorgalmasan, mert hiszen Istenért teszi; a szíve-lelke pedig az égben jár. A konyhán néma csend; a testvérek jelekkel igyekeznek magukat megértetni, s csak akkor szólnak suttogva, ha föltétlenül szükséges. Az ebédlőben csakis a felolvasónak hangja hallatszik! A nagy csendhallgatás ideje alatt csupán jelekkel érintkeznek vagy pedig írásban.

Senkit sem akadályoznak a Kármelen abban, hogy ezt a képet önmagát illetőleg minden részletében és tökéletesen megvalósítsa, de ami az egész testületet illeti, attól nem lehet mást kívánni, mint azt, hogy megközelítse. Mert sok mindenféle jellemű és természetű ember kerül ám össze egy nagyszámú testületben. Hiszen belép oda olyan is, akinek nincs hivatása vagy pedig, aki azt idő folytán elveszíti. Csoda is volna, ha ez nem volna így. A kármelita élet kemény élet; egy hétre semmi, egy hónapra még hagyján, de évekre, az egész életre! — nem mindenki bírja ki. Az ilyen hivatásvesztési folyamat azután eltarthat évekig, s az illető ezen egész idő alatt sok szenvedést okoz azoknak, akik féltik tőle a ház fegyelmét. Azonban jól van ez így. Máskülönben mi szenvedése volna a kármelitának, ha már egyszer megszokta a kemény priccset, a kosztot, a hallgatást, a fárasztó napirendet és legeslegfőképen az engedelmisséget, vagyis a reggeltől-estig való parancsra-készenlétet. Mert végre is mindezt úgy megszokja az ember, hogy többé fel sem veszi.

De meg azért is jó, mert az ember tanul belőle. Megtanulja tapasztalatból, hogy minden ember véges; egyik sem fenéig tejfel. A legkiválóbb erényeket akárhányszor kicsinyes, bosszantó gyarlóságok ellensúlyozzák, s olyan ember, aki egyébként kincset ér a testület számára, egyik-másik fontos szabállyal szemben teljesen értelmetlennek mutatkozik. Sőt nem egyszer éppen azok, akiket a testület valódi szenteknek tart, igazán kiállhatatlanok; vaskalaposságuk, szöglelességük, szórszálhasogatásuk ráfekszik mindenkinek idegeire, holott ők a legeslegjobbát akarják. Mire megvénülünk, megszűnünk ezeken a dolgokon megütközni, sőt lassan-lassan ráeszmélünk arra, hogy bizony nekünk is vannak tömegesen hibáink, melyekkel másoknak szenvedést okozunk. De-Paul Szent Vince nem hiába tanácsolta fiainak és leányainak, hogy ha nincs köztük nehéz természetű, menjenek, keressenek és vegyenek drága pénzen egyet. A jellemcsiszoláshoz horzsoló egyénekre van szükség.

A kontemplációra való további irányítás az elmélkedés által történik. Naponta két óra van belőle. Az ujoncnövendéket megtanítják az elmélkedés gyakorlatára; a rendi utasítások kötelezik erre az ujoncmestert. Megismertetik vele az ignaciánus elmélkedésnek feszes, katonás, minden dicséretet megérdemlő rendszerét. Ha képes rá, gyakorolja: nem lehet neki jobbat tanácsolni. Azonban, azt hiszem, ke-

vesen képesek rá, mert fárasztó. Megmagyarázzák neki a szulpiciánus módszert és a kármelitáknak könnyed, kényelmes elmélkedését. Kezdeni egy igazság megfontolásával, s annál maradni, amíg melegíti a szívet, akár órahosszat. Ha csökken a hatása, tovább menni az elmélkedés előtt felolvasott szövegben, s egy újabb igazságot elemezni, magunkra alkalmazni, belőle jó föltételeket meríteni és így tovább. Vagy pedig, ha valakinek képzelete nagyon is csapong, könyvet a kézbe, s elmélkedve olvasni. Szent Terézia valami húsz éven át tett így. Mindez út a kontempláció felé. Ha valaki az út végére jut, adjon hálát Istennek. Ha nem, halassza a kontemplációt arra az időre, amikor már bent lesz az égben. Az lesz az igazi kontempláció. Ez, amit a lélek a földön élvezhet, még a legjobb esetben is csupán halvány árnyéka annak.

Hatalmas eszköze a kontempláció felé irányításnak a szemfékezés. Lesütött szemmel járni, nem nézni se jobbra, se balra. Persze túlzásba is lehet vinni, mint mikor egyszer a sétán egy egész sor novicius elment a győri püspök mellett köszönés nélkül. Magától értetődik, hogy kikaptak. No de hiszen a gyereket legtöbbször nem kell attól féltetni, hogy rálép a saját fejére, s nem hiába határozta meg valaki a kármelita noviciust így: „Ens — semper ridens — clausis oculis omnia videns. — Quaecunq̄ue tangit — omnia frangit — és így tovább.

Ezekon kívül az egész kármelita életmód ezt az irányítást szolgálja. Vannak, akik magát ezt az irányítást helytelenítik. Mint az a Győrben idegen magyar prelátus, aki a Kármel előtt elhaladva megkérdezte, hogy mi az. Mikor megtudta, azt jegyezte meg: „Hát ezek még mindig léteznek? Hogyan illenek ezek bele a mai korba? Milyen elavult intézmény!” Annyi bizonyos, hogy a pápai szék más-képen gondolkodik a Kármelről és annak imádságos életéről.

Az istenszemlélet.

Ha Szent Terézia anyánk töről metszett magyar leány lett volna, sohasem fordította volna a kontemplációt szemlélődéssel. Ezt merem mondani. Nem tette volna pedig azért, mert ő tudta, mi a kontempláció. Mert hát hiába ahhoz a fogalomhoz, hogy szemlélődés, az ember önkénytelenül afféle hüvelykforogással egybekötött üldögélést, maga elé révedezést szokott kötni.

Hiszen már a latinban is a szó töve cselekvő ige, mely tárgy- esetet követel: tehát szemlélni *valamit*, s ebből a főnév szemlélet. Az ember szemléel egy tájat, szemléel egy képet s Szent Terézia földi élete folyamán szemléeli Istent, ha még nem is a maga valóságában, hanem csupán *per speculum et in aenigmate*, „tükör által, homályban”.

De hát a közönséges hívő ember nem ugyanígy látja talán Istent? — s ha igen, akkor mi a különbség közte és a kontemplatív lelkek között?

Igaz, minden hívő ember „tükör által és homályban” látja Istent, vagyis kiolvassa létezését a teremtményekből, melyek okot követelnek. Ugyancsak igaz az is, — szent meggyőződésem, bármit mondjanak is egyes lelki írók — hogy szentanyánk sem látta őt soha másképp, mint az Apostol szavaiban kifejezett módon; de azért a két látás

között mérhetetlen a különbség. Olyanféle, mintha valaki koromsötét éjjel egy szentjánosbogár fényénél akarna kibetűzni valami szöveget, egy másik pedig ugyanazt fényes nappal olvasná. A különbséget részben a hit fokozataiból lehet megmagyarázni, mely az egyik emberben ikor-ókor felmerülő Istenre-gondolásban nyilvánul, a másikon pedig állandó égre-tekintés. Azonban ez a különbség csak a természetes istenszemléletet magyarázza meg. Ami azon felül van, az Istennek közvetlen belenyúlása a lelki tehetségek közé, tehát rendkívüli isteni kegyelem. A kevéssé imádságos hívő elől bástyafalak fogják el Isten látását; a buzgó léleknél már csak a templom kárpitja szerepel; Keresztes Szent János pedig vékony fátyolról beszél, melyen már áttetszik az istenség ragyogása.

A természetben azt látjuk, hogy sötét barlangok vizében élő halaknak nincs szemük, ellenben a napvilágon élő állatok látószerve igen fejlett. A szemlélő léleknek az isteni napfényben való tartózkodása szintén kifejleszt magán a lelken bizonyos érzékszerveket, melyekkel mások nem bírnak, úgyhogy ha nem is a szó szoros értelmében, de azért mégis beszélhetünk arról, hogy Istent látja, hallja, tapintja, izleli, sőt illatában gyönyörködik. Ezért nevezik a misztikát élvezetes istenismeretnek. Ha valaki ezek hallatára hitetlenül rázza a fejét vagy gúnyosan nevet s az egészet képzelődésnek minősíti, azzal szemben megvalljuk, igen nehéz volna bebizonyítani állításunk igazát. Körülbelül olyan nehéz, mint elfogadtatni egy vakkal, hogy vannak a világon színek, ha az makacsul elzárkóznék ezen tény elől. Mi csak arra hivatkozhatunk, hogy a szemlélő lelkek százezrei, köztük az Anyaszentegyház nagy szentjei, egyhangúlag állítják ennek a lelki érzékelésnek valóságát. Illetve — mert hiszen a szellem és az érzék ellentétben vannak egymással, amennyiben ez utóbbi anyagilag megy végbe, mintha az valóban látna, hallana és tapintana. A többi két érzékkel párhuzamos benyomásokról ritkábban esik szó, de Keresztes Szent János ezeket is említi.

Különb is, — és jó lesz ezt már most leszögezni — amint Szent Terézia ismételten mondja, az istenszemlélet mibenlétét megmagyarázni olyasvalakinek, aki azt sohasem tapasztalta, ha egyáltalában lehetséges, úgy mindenesetre igen nehéz dolog. Míg ellenben, ha csak egyszer volt része a természetfölötti istenszemlélet legalsóbb fokában, egy kis nyugalmi imában, akkor világos lesz előtte az egész.

Bennünket elsősorban az a kérdés érdekel, hogy mit lát az a szemlélő lélek az ő elmerüléseiben?

Magát Istent?

Erre a kérdésre igen óvatosan kell felelnünk. A dogmatika szerint az emberi léleknek, sőt még az angyalnak is, az égben külön isteni kegyelemre van szüksége, hogy Istent megláthassa. Ez a kegyelem a *lumen gloriae*, „a dicsőség fénye”. Mármost, vannak ugyan egyes lelki írók, akik szerint megengedhető, hogy egyes lelkek, mint például Mózes ott a Sínai-hegyen, vagy Szent Terézia, mikor a Szentháromság látomásáról beszél, *átmenetileg* részesültek ebben a kegyelemben, azonban ezt a felfogást nem tartjuk összeegyeztethetőnek a Szentírás annyiszor ismételt állításával, mely szerint Istent élő ember nem

láthatja és soha nem is látta. „Istent soha senki sem látta”, mondja Szent János evangéliuma: kell-e ennél világosabb beszéd? Tehát maradjunk annál, hogy még a legszentebb közönséges emberi léleknek legmagasztosabb Isten-látása is csupán hitbeli, nem pedig színről-színre való látás. Azonban, végre is magáról Istenről és a Szentháromságról is készít a festő és a szobrász képeket és szobrokat s ha azokat nézzük, mindenesetre látunk olyasmit, ami *valamit kifejez Istennek lényegéről*. Hiszen azt amúgy is tudjuk, amit Szent Pál az areopág előtt hangoztat, hogy „nem kell azt gondolnunk, mintha az Istenség hasonló volna aranyhoz, ezüsthöz, kőhöz, a művészet és az emberi gondolat alkotásához”. Világos, hogy egyikhez sem hasonló, de azért *mennyi mindent tudnak azok nekünk Óróla mondani!* Nem hasonló a dogmatikai tankönyv *betűi*hez sem s mégis mennyit tanulunk belőlük Óróla. Egyszóval, végtelenül sokféle látomás lehetséges, mely közül ugyan egy sem szemlélteti Istent a maga valójában, de azért tengernyi igazságot közöl róla.

Továbbá tárgya lehet a szemléletnek minden, ami összefügg Istennel s a mi örök üdvösségünkkel. Jézus, Mária, a mennyország, az angyalok, a szentek, saját lelkünk vagy másoké, végül pedig a rossz szellem és a pokol. A szentek életében mindezekre találunk példákat.

Azt hiszem azonban, hogy a szemlélet tárgya sohasem haladja meg a kinyilatkoztatás határait, hanem mindig azokon belül mozog. Magától értetődik, hogy Istenben végtelen sok olyan igazság van, melyet nekünk nem nyilatkoztatott ki, de ezek közül egyetlenegy sem fog szemlélő lélekkel közölni, már csak azért sem, mert az ilyen közlés hitelességét nem lehetne ellenőrizni. *A hiteles misztikának mindig teljes, tökéletes összhangban kell lennie a dogmatikával és az erkölcstannal.* A legkisebb eltérés ezen zsinórmértéktől elég ahhoz, hogy elveszünk, akár mint ördögi szemfényvesztést, akár mint a képzelődés termékét. Ezzel azonban nem azt állítjuk, hogy a magánkinyilatkoztatás nem mond semmi újat, tehát értéktelen. Szó sincs róla. A kinyilatkoztatásnak nemcsak terjedelme van, hanem mélysége is, mégpedig óceánmélysége. A szemlélő lélek is legjobb esetben csak a partokig lát el, mint akármelyik más hívő, azonban, míg ez talán csak a felszínt nézi vagy csupán néhány arasznyira lát alája, addig nála a kegyelem a mélységekbe világít be. Sőt az is lehetséges, sőt gyakori eset, hogy a szemlélő még a partokig sem lát el, vagyis nincs áttekintése az egész kinyilatkoztatás fölött: hiszen ez a dogmatika és az erkölcstan tanárainak feladata; de egyes részeken sokkal mélyebbre lát, mint a szakemberek. Az Úristen gyakran gyermekeknek nyilatkoztatja ki azt, amit elrejt a tudósok és a bölcsek elől. Ezt a mindennapi tapasztalat mutatja. Nagy hittudósnak, kitérő hitvitázónak nem egyszer igen csekély a mélységbe-látása, míg ellenben egyik-másik gyermek keveset tud, de amit tud, azt alaposan tudja. Például csodálatos mélységig ismeri az édes Jézus és a Szűzanya Szívét; melyről az a tudós professzor óráhosszat beszél a nélkül, hogy értené.

A természetes és a természetfölötti istenszemlélet.

Szent Terézia Anyánk beszél az istenszemlélet egy fajáról, melyet természetesnek nevez egy másikkal, a természetfölöttivel szemben. Nem úgy érti a dolgot, mintha az előbbi pusztán az embernek természetes erejéből jönne létre, mert hiszen világos, hogy ahhoz is, mint minden üdvös cselekedethez, szükséges Isten kegyelme, hanem úgy, hogy hozzá elegendők a rendes kegyelmek, melyeket az Úristen mindig meg szokott adni, míg az utóbbihoz rendkívüli kegyelmekre van szükség. Mások „szerzett” és „belénk öntött” szemléletet különböztetnek meg. Ez is helyes.

Ha Szent Terézia szövege egészen világos volna, akkor talán senki sem vonná kétségbe a „szerzett” istenszemlélet lehetőségét. Így azonban vannak, akik megteszik. Legyenek boldogok vele. Mi itt senkivel sem vitatkozunk. Egyszerűen előadjuk, hogy mit értünk rajta.

Induljunk ki abból, hogy az isteni Udvözítő szerint „Szükséges imádkozni és soha meg nem szünni”. Magától értetődik, hogy ezt a parancsot nem lehet szóbeli imára érteni. Ki volna képes naphosszat szövegeket mormolni s vajjon kinek volna ehhez ideje? De ugyancsak nem gondolhatott az édes Jézus elmélkedésre, mert hiszen abból már egy óra is alaposan kifárasztja az embert, amint azt mindenki tudja, aki gyakorolja. Nem lehet a parancsot tehát másképp érteni, mint úgy, hogy a hívő lélek naphosszat az égre szegezze tekintetét, vagyis Istenen járjon mindig az esze. „Már megint hol jár az eszed?” kérdezhetik egy hadifogolytól, aki szórakozottan tekint maga elé. Hát hol járna? Mi máson, mint a hazáján, családján. Ilyen szórakozott hazagondolásra értettem én mindig a természetes szemléletet. Lehet, hogy nincs igazam, de én eddig nem tudtam másképpen felfogni.

Az arsi szent plébános észrevette, hogy egyik híve mindennap beül a templomba s nyugodtan ülve tölt ott meglehetősen hosszú időt. Megkérdezte tőle, hogy mit csinál ilyenkor. „Én nézem Öt, Ő meg néz engem” volt a megkapó felelet. Mi más volna ez, mint az istenszemlélet, és pedig valószínűleg, annak természetes faja. Valószínűleg, mondom, mert hogy melyik a kettő közül, azt a mondottak alapján nem lehet biztonsággal megítélni. Külsőleg ugyanis nincs köztük szükségképpen különbség.

Ez a természetes szemlélet részben az illető egyéniségéből folyik. Hajlamos rá. Lehet valaki igen buzgó és tiszta lélek, a nélkül, hogy főleg fiatalabb korban, ez a merengésre hajló természet megvolna benne; helyette csupa tetterő, csupa apostoli buzgalom és tevékenység. Az is lehet, hogy így marad késő aggkoráig. Másoknál ellenben, különösen rendszeres, mindennapi elmélkedésben töltött évek után, bekövetkezik egy bizonyos fásultság az elmélkedési tárgyak iránt, melyeket az illető, legalább is a neki jutott kegyelemvilágosságnak megfelelőleg, kimerített, úgyhogy nem talál bennük újat s ennek következtében mindinkább hajlandó lesz idejét egyszerűen Isten jelenlétében eltölteni.

Egy cisztercita apátnő mondta nekem, hogy megkérdezte a kertésznővértől, miképpen szokta végezni a reggeli elmélkedést.

„Hát tetszik tudni, — volt a felelet — ilyenkor, nyári időben én már hajnalhasadtakor kimegyek a kertbe s már vagy három órai munka van mögöttem, mikor elmegyek a reggeli hatórai elmélkedésre. Mivel pedig el vagyok fáradva, úgy teszek, mint a mi nagy bernáthegyi kutyánk a délutáni üdülő óra alatt: odafekszik az ön lábaihoz s időnkint felnéz önre. Én is fel-felpislogatok az Úristenhez, de valami sokat bizony én nem gondolkodom.” Ime, nézetem szerint, ez a természetes szemlélet. „A hit imája”, mint egy kiváló kapucinus szerző nevezi, aki könyvet írt róla, de akinek nevét, sajnos, elfelejtettem, habár a művét annakidején élvezettel olvastam.

Mármost miben különbözik ez a „*contemplatio acquisita*” a másiktól, melyet Istennek rendkívüli kegyelmei, Ó Szent Felségének a lélek tehetségei közé való közvetlen belenyúlása hoz létre?

A természetrajzból tudjuk, hogy a legalsóbb fokú, egysejtes lényeknél a növény- és az állatország határai elmosódnak, — amőba, bacillus: se nem állat, se nem növény — míg ellenben a virágos növények és gerincesek között félreérthetetlen élességgel vannak megvonva. Hasonlóképen van a dolog ezen két imamód között. Alsó fokaikon nem olyan könnyű őket egymástól megkülönböztetni, míg ellenben magasabb színvonalakon az ellentét szembeszökő. Én azt hiszem, hogy a hatásaik alapján tudunk róluk legkönnyebben ítéletet alkotni. Még a legkezdetlegesebb fokú nyugalmi imának is sokkal mélyebbre ható következményei vannak, mint a természetes istenszemléletnek. De meg azután, úgy gondolom, hogy a természetfölötti, vagyis belénk öntött istenszemlélet sokkal fejlődésképesebb, mint a másik s rövidesen belenő abba a síkba, melyen már kétségbevonhatatlanul megállapítható. Ha lelki vezetés kapcsán merül fel ez a kétely, egyszerűen várni kell: majd elvállik, hogy melyikkel van dolgunk. Hacsak nem tévedek nagyon, a természetfölötti istenszemlélet mindig igen nagy, a hősiesség határán járó tettekre képesít, a természetes pedig nem. Amint rendkívüliek a kegyelmek, amelyek az előbbi létrehozzák, úgy maga az a lélek, aki bennük részesül, nem marad a köznapiság szürkeségében, hanem kiemelkedik abból, amit ha más nem, a lelkiatya mindig észrevesz. Nem világraszóló teljesítményekről beszélünk, hanem valami lelki nemességről, melyet könnyebb megállapítani, mint meghatározni.

Nézzük csak azokat a jó öreg néniket, akik oly hosszú ideig elüldögélnek a templomban s ha rajtuk múlna, ott maradnának egész nap. Ha valakit, úgy bizonyára őket lehet azzal gyanúsítani, hogy gyakorolják a természetes istenszemléletet, mert hiszen igaz, forgatják az öregbetűs imakönyvet, de mégse mindig. Mármost álljunk csak velük szóba: azonnal elkezdnek panaszkodni mérhetetlenül sok bajuk miatt. A családjukban is legtöbben hivatásos jókedvrontók. Savanyúak, mint az ecet. Szóval kimondhatatlanul messze vannak attól a színvonaltól, melyet egy felejthetetlen gyónómnál találtam, aki utolsó, kínos betegségében egy alkalommal így szólt hozzám: „Atyám, nagyon megijedtem a multkor. Képzelve, elkezdtem magamat jobban érezni! Már-már azt hittem, hogy az Úristen el akarja tőlem venni a szenvedést. Pedig hát mi jobbat adhatna annál

a földi élet!" Ezt nevezem én lelki nemességnek; ezt a hősiesség határán járó viselkedésnek.

Mármost az is igaz, hogy ugyanezt a lelki nemességet el lehet érni pusztán erénygyakorlat útján is s az párosulhat istenszemlélettel vagy meg lehet a nélkül, amint meg is van ezer és ezer esetben, főleg olyan szerzetekben, melyeknek foglalkozása egyáltalában nem kedvez az istenszemléletnek.

Hát hiszen van ennél sokkal egyszerűbb ismertető jele a természetfölötti istenszemléletnek, és pedig az, hogy nincs az ember hatalmában. Isten adja, akkor, amikor akarja; a lélek hiába erőlködne, nem képes rá felkapaszkodni. Míg ellenben a természetes istenszemléletet, ha egyszer tudja gyakorolni valaki, akkor bármely pillanatban belemerülhet, föltéve, hogy olyan helyen van, ahol nem zavarják. Azonban ehhez a megkülönböztetéshez is az szükséges, hogy legyen az embernek gyakorlati fogalma a dolgról. A fribourgi egyetemen hallgattam valamikor növénytant egy tudós tanártól, akinek azonban az élettan erősebb oldala volt, mint a rendszertan. Azt szokta mondani, hogy a növényhatározó segélyével igazában csak azt a növényt tudjuk biztosan meghatározni, amelyet amúgy is ismerünk; s ebben, mi hallgatók, valamennyien igazat adtunk neki. Hasonlóképpen igen könnyű a két szemléleti módot egymástól megkülönböztetni, ha az ember a magasabbat akárcsak a legalacsonyabb fokában is tapasztalta.

A sötét és a világos szemlélet viszonylagos értéke.

A legtöbb ember lelkében ez a szó: misztika, olyanféle gondolatot ébreszt, mintha valami bűbájosságról vagy legalább is olyanféle csodás jelenségekről volna szó, amilyenektől duzzad a kis Abuardi Miriam élete. Pedig hát, bár az utóbbi tényleg nagy misztikus volt, nála sem az a lényeg, hogy úgy kellett őt lecsalni a hársfák lenge csúcsainak vékony ágairól, sem pedig az, hogy elragadtatásaiban, amint ezt hiteles fényképek tanúsítják, fölvette IX. Pius pápának arcvonásait, habár egyébként legkevésbé sem hasonlított hozzá. Ez mind csupán kísérő tünetény, mely a természetfölöttiekkel való belső kapcsolatból, az Istenséggel való szoros egyesülésből ered. A fő mindig a *theologia mystica*, vagyis a titokzatos istentudomány: Istennek nem természetes úton, nem a teremtményekből való következtetés, nem a Szentírás olvasása, a szentatyák és nagy hittudósok műveinek tanulmányozása, nem egyetemi hittudományi előadások hallgatása, hanem a szemlélő imában nyert közvetlen, belső kegyelmi oktatás útján való megismerése.

Ez a titokzatos megismerés történhetik csodás tünetek kíséretében, de egészen jól el lehet azok nélkül is. Éppen azért nagyon is elképzelhetünk akár legmagasabb fokú lelki életet, akár egy kanonizált szentét, minden szembeszökő rendkívüliség nélkül, ellenben a mondott értelemben vett misztikát a kármelita iskola az életszentség lényeges kellékei közé sorozza.

A szent bizalmasa Istennek. Két angyal kíséretében indult az Úr Szodoma felé s Ábrahám velük méne. „Mondá ekkor az Úr: Eltitkoljam-e Ábrahám előtt, amit tenni akarok? Hiszen ő nagy és ha-

talmas nemzeté legyen s benne nyer áldást a föld minden nemzet-sége." S azzal bizalmasan közölte vele, hogy szándéka Szodomát és Gomorrát elpusztítani rettenetes bűneik miatt. Isten nem változott meg az ószövetség óta, s mindenkor voltak e földön bizalmasai, akiket titokzatos közlésekre méltatott. Mikor a szentéletű ember az ima mélységeibe merülve, ott az Ő oldala mellett bizalmas társalgást folytatott vele, miért ne ejthetne az Úr szót olyan dolgokról, melyek természetes úton nem tudhatók, amilyenek például a jövő eseményei vagy az illetőt közelebbről érdeklő lelkek állapota? S íme ezzel megvan a jövődőlés és a lelkekbe látás adománya. Azt is értjük, hiszen magunk is megtennők Őszentfelsége helyében, — márpedig tudjuk, hogy Ő nagyon is emberi módon bánik szentjeivel — mondom, azt is értjük, hogy mikor az Ő drága kis teremtménye csak úgy izzik az Ő iránta való szeretettől, akkor néha mindenható karjaiba kapja, fölemeli a földről a levegőbe, s ezzel megvan a levitáció tüneménye. Vagy hogy az ő kedvéért csodát tesz, beteget gyógyít. Nem tennők-e meg ezt mi is, ha hatalmunkban volna, valakinek kedvéért, aki bennünket olyan forrón és olyan önzetlenül szeretne, mint ahogy szeretik a szentek az Ūristent. De meg azután ne feledjük, hogy Őszentfelségének öröme telik abban, hogy az ő kis emberi barátjának hitelet mások szemében emelje, s ezért, ha a körülmények egyébként alkalmasak rá, például, ha csodahívő környezetben van, akkor szívesen tetet vele csodát. Hitetlen környezetben nem igen lehetséges az ilyesmi, mert hiszen az Úr nem akarja szeretetének ilyen gyöngéd bizonyítékait gúnynak kitenni; nem veti kutyák elé a szent dolgokat, sem pedig sertések elé a gyöngyszemeket — amint ezt a Szentírás igen szemléltető módon kifejezi.

Nálunk Keszthelyen, Kis Terézke tízéves jubileuma alkalmából az ünnepi szónok igen szépen fejtegette, hogy Magyarországon, még papi körökben is nem ritkán igen kevés a csodahívés. „Azok a tudós teológusok, — mondotta — kik napjainkban is a katedráról és könyveikben olyan szépen bizonyítják a csodák lehetőségét és a multban tényleges megtörténtét, a kultúra jelenlegi magaslatain egyáltalában nem tartanak őket időszerűeknek, s bizonyára idegesekké lennének, ha nekik maguknak kellene valami csodálatos eseménnyel kontaktusba kerülniök.”

Ezzel ellentétben a mi jó népünkben, igaz, van csodahívés elég, de abban meg gyakran nincs köszönet. Nem egyszer átcsap a babona terére.

Egyszóval, a mi Urunknak Istenünknek van oka arra, hogy a csodás misztikus jelenségek terén a mi korunkban tartózkodóbb legyen. Számba kell vennie az előbb említett körök idegeit s az utóbbiaknak babonás hajlamait. Nem csoda tehát, hogy egy teljesen a mi korunkba illő szentnek, Lisieuxi Kis Teréznek életében annyira szűkösen bánt a misztikus rendkívüliségekkel. Mikor Rómában annak-idején, ha jól emlékszem 1911 tavaszán, tárgyalták azt a kérdést, vajjon meg lehet-e indítani Kis Terézke boldoggáavatási pörét, egy kiváló prelátus azzal érvelt ellene, hogy hiszen annak a kis francia apácának életében egyáltalában nincs semmi, ami rendkívülinek volna mondható. Mikor azután audiencián volt Őszentségénél, X. Pius pápa

azt mondta neki: „Jegyezze meg magának, Monsignore, hogy Lisieuxi Teréz nővérnek éppen abban rejlik a nagysága, hogy minden rendkívüliség nélkül tudott rendkívüli lenni.“ Magam is Rómában laktam akkor s megbízható oldalról hallottam az esetet.

Nem tudom, szükséges-e ezek után megmagyaráznom, hogy sötét szemléleten értjük azt, melyben a lélek sem nem lát, sem nem hall, sem egyébként nem érzel, hanem csupán a hit sötétjében, de azért rendkívüli kegyelmek útján érintkezik Istennel. Míg ellenben világos szemléletnek nevezem azt, mely látomásokkal, hallomásokkal vagy egyéb érzékelésekkel jár, beleértve azt is, amikor ezek a tünetmények nem a testi érzékek, sem a képzelet síkján, hanem a lélek szellemi részében folynak le.

Amennyi kézzelfogható, szembeszökő, rendkívüli és csodás misztikus kegyelem van például Kis Szent Teréz életében, annyi akad nem egy buzgó lelki életet élő, de azért a szentség színvonalán alulmaradó egyénnél is. Ezt lelkivezetői tapasztalataim alapján állítom. Együtt élünk az ilyenekkel; társalgunk vele; tanúi vagyunk életmódjának, s ezeket a dolgokat nem is sejtjük róla. S ez természetes, mert az ilyeneket senki sem viszi piacra, s legfeljebb a lelkiatyjának számol be róluk s annak is csak akkor, ha nem szenved csodaiszonyban. Hiszen a magyar katolicizmusnak és papságnak egyik legkiválóbb tagja nyilatkozott előttem most vagy húsz esztendeje úgy, hogy szerinte minden látomás pusztán képzelődés, bár azért kegyelemnek tekinthető, mert jó irányban befolyásolja az illető lelket. — Ne neked, Szent Terézia! — 1916-ban pedig a fribourgi magyar teológusok meghívtak engem az önképzőkörükbe s ott az egyik kispap felolvasta a dolgozatát a szentek lelki világáról. Azt állapította meg benne, hogy azok a jó szentek nem normális, hanem kissé meghibbant emberek!

Az ilyen gondolkodású pap nyugodt lehet affelől, hogy élethossziglani gyóntatása alatt sem fog misztikus lélekkel találkozni, mert az, mielőtt kigombolkóznék, előbb az ő bámulatosan finom lelki csápjáival végigtapogatja gyóntatója lelkét s csak akkor szólal meg, ha megértésre számíthat.

Ami mármost a két szemléletnek összehasonlító értékelését illeti, magától értetődik, hogy e tekintetben Szent Terézia és Keresztes Szent János felfogását tesszük a magunkévá, akik mindketten a leghatározottabban állnak a sötét szemlélet pártjára, s annál is megkövetelik, hogy sziklaszilárdan legyen megalapozva az erénygyakorlat vasbetonjával. Erénygyakorlat szemlélet nélkül: biztos út az égbe. Szemlélet erénygyakorlat, sőt elegendő erénygyakorlat nélkül: képzelődés vagy ördögi szemfényvesztés. Ebből a teljesen józan, higgadt felfogásból sohasem szabad egy jottát sem engednünk. Szép, szép, nagyon szép a misztika, de azért a legfontosabb dolog az erényesség; az erényeknek az a lánca, melynek mindenegyves karikája kiállott már egy-egy, sőt sok erőpróbát s nem szakadt el a kísértés súlya alatt. E nélkül az egész misztika csupán kártyavár, melyet az első kísértési fuvalom halomra dönt.

Visszont azonban az is igaz, hogy a misztikus kegyelmek igen erősen ösztönzik a lelket az erénygyakorlatra. Ha igaziak, talán min-

dennél erősebben. Innét az a nem ritka eset, hogy az Úristen nagy bűnösöknek juttatja őket, s általuk eszközli egy Saulnak és egy Ratisbonne Alfonznak megtérését.

Szent Terézia anyánk Grácián atyához írt egyik levelében mondja valakiről, akit misztikus kegyelmek ösztönöztek saját rendjéből a Kármelbe való átlépésre, hogy az illető ezeknek a kegyelmeknek sokkal nagyobb jelentőséget tulajdonít, mint ő, tudniillik a szent Anya maga. Ez igen nagyfontosságú nyilatkozat.

Ő maga sohasem indult misztikus kegyelem után, hacsak azt a gyóntatóatyja jóvá nem hagyta. Mikor pedig Veas-ban, Grácián atya szavára megkérdezte az édes Jézust, hol történjék a legközelebbi alapítás: Madridban-e vagy pedig Sevillában s az isteni Udvozító az előbbi mellett döntött: szó nélkül engedelmeskedett Grácián atyának, aki ennek ellenére Sevillába küldte őt. „Atyám, mondta utóbb, az én látomásaim esetleg az én képzeletem szülőttei, tehát tévedésbe ejhetnek, míg ellenben az előljárói parancs mindig hiteles kifejezője Isten akaratának.”

Ez a tökéletesen józan felfogás Szent Terézia legnagyobb fiánál, Keresztes Szent Jánosnál még hangsúlyozottabban jut érvényre. Nála már bizonyos ellenhatási törekvés erősíti azt. Mikor ugyanis Grácián Jeromos atya vette kezébe az ifjú reformált Kármel gyeplőit, mivel jól ismerte Szent Terézia lelkét, — hiszen a szent Anya lelki-atyjául választotta és sohasem titkolt el előle semmit — ez a nagy tehetségű, de a mellett igen felületes ember, akinek a misztikáról alkotott fogalmai inkább voltak sajátosak, mint helyesek, mint vizitátor egyenesen kutatta a nővérek lelkében a rendkívüli kegyelmeket. Hát hiszen más sem kell, mint nőtől azt kérdezgetni, vajjon nincsenek-e látomásai: azonnal szolgál velük. Nem csoda tehát, hogy főleg a szent Anya halála után járványszerűleg szaporodtak el a nővérek között a látomások, melyeknek rendes forrása a saját képzeletük volt. Keresztes Szent János ezzel a veszedelmes irányzattal helyezkedik szembe. Hiszen az nevetségessé tehetné volna az egész Kármelt, sőt, mint afféle álmisztika, a legrettenetesebb tévedésekbe sodorhatta volna a hit és az erkölcs terén. A rossz szellem borzalmakat tud általa termelni.

Szent Atyánk valóban sugalmazott bölcseséggel fejtegeti tárgyát. Magától értetődőnek tartja, hogy vannak rendkívüli misztikus kegyelmek, látomások, hallomások és így tovább. Mivel azonban azoknak hitelességét egyes esetekben nem igen lehet megállapítani, mert hiszen, mint Szent Terézia is annyiszor mondja, származhatnak Istentől, de ugyanúgy saját képzeletünktől és az ördögtől is, azért legjobb arra az egyedül biztos álláspontra helyezkedni, hogy ezekben a tüneményekben nem az a fontos, ami érzékelhető, hanem az, amit az érzékelhető rész burkol, vagyis maga a kegyelem, melyet általuk az Úristen a lélekbe áraszt. Amint a fáról leszakított dióról lefejtjük a zöld burkot, feltörjük és eldobjuk a kemény héjat s csupán az élvezhető bélt keressük benne: úgy kell tenni a látomásokkal is. Nem szabad magán a látomáson rajtfeledkezni; nem szabad azt az érzéki benyomást nagyra becsülni, mert annak magában véve nincs

értéke. Hiszen az, ha például az Úristenre vonatkozik, nem hasonlít hozzá és nem is hasonlíthat.

Keresztes Szent János nem alkalmazza ugyan a következő hasonlatot, de nézetem szerint ez is tökéletesen kifejezi az ő felfogását: ha például egy remekírónál olvasunk valamely kiváló egyénről, az a leírás lehet olyan eleven, hogy egészen a szemünk elé állítja az illetőt s úgy vagyunk vele, mintha látnók. Mindazonáltal az a papírlap, azok a betűsorok, melyek róla szólnak, egyáltalában nem hasonlítanak hozzá. Ugyanúgy a dogmatika is kötetszám beszél nekünk Istenről s közöl velünk mindent, amit Óróa tudni lehet; de vajjon jutna-e eszébe valakinek azt mondani, hogy Isten olyanféle, mint egy kötet vagy mint egy betűkkel telenyomtatott könyvoldal? Így tesz velünk a látomás is, mondja a misztika nagy doktora. Nem egyéb az, mint jelkép, mely gondolatokat, eszméket közöl és ezek által jóra buzdít, lángra lobbantja a szeretetet.

Ezzel meg is állapítottuk volna már a sötét és a világos szemlélet viszonylagos értékét. Az előbbi mindig megbízható, — vagy mondjuk így, mert embernél a tévedés soha sincs kizárva: többé-kevésbé megbízható — míg az utóbbinál igen könnyen megesik a tévedés; a hitelességére tulajdonképen csupán az illetőnek szent halála teszi rá a pecsétet. Ne felejtjük, hogy az Anyaszentegyház erről a hitelességről nem tanúskodik. Lourdes, Paray-le-Monial, Úrnap, stb. kivételek e tekintetben. A szenttéavatási pörben csupán az erények hősi foka s az illetőnek közbenjárására történt csoda számít. Hiszen tudjuk, hogy egyébként hiteles misztikus jelenségek közé is belecsúsíthat olyan, amely nem tulajdonítható Istennek. Emmerich Katalinnak az a látomása, melyben valami bibliai esemény folyik le szemei előtt, legalább részben mindenesetre saját képzeletének főztje, mert hiszen a szobában ott látja Mózesnek és Illésnek szobrát, holott tudjuk, hogy a zsidóknál ilyen ábrázolás a legszigorúbban tilos volt.

Még egyet. Sem a sötét, sem a világos szemlélet nem menti fel az embert az erénygyakorlat alól. Igaz, fölemeli egy pillanat alatt a lelki világosság olyan magaslatára, melyre talán csak emberélet hosszúságú erénygyakorlat juttatta volna fel, de *azon nem maradhat meg, hacsak nem pótolja azt a hosszú erénygyakorlatot*. Gyorsabban fog menni; talán nem kell hozzá egy egész emberélet: de izzadni fog bele. Sok szent bizonyult már nagy misztikus kegyelmek után hosszabb vagy rövidebb ideig, igen tökéletlen, ki nem forrott, ki nem egyensúlyozott egyéniségnek. Példa rá Szent Bernadette, kit ujoncmesternője mindennek inkább tartott, mint szentnek. De mások is.

Legyen elég ennyi.

Páter Ernő
kármelita

A kartauziak lelkiisége.

„Egy kartauzi beszél“ címen a „Weisse Paradies“ című, a kartauzi életet ismertető pompás könyv hitelesen első kézből nyújtva mutatja be a kartauziak lelkiiségét. Szorosan e szerint, ennek alapján készül az itt következő rövid ismertetés.

A szemlélődő (kontemplatív) életet külső megnyilvánulási módja és belső lényege szerint lehet vizsgálni.

Külsőleg bizonyos előfeltételei vannak, amelyeknek rendeltetése, hogy a szemlélődő embert védőfal gyanánt vegye körül a világ kísértései és bűnei ellen, hogy a régi, bűnös embert alaposan levetesse és komoly kegyelmi életre ébredhessen.

Mínthogy az emberben az eredeti bűn óta az egyensúly a test és lélek, az érzékiség és lelkiiség között zavart szenvedett: önfegyelmzésre, külső önmegtágadásra is van szüksége az embernek egész életén át, hogy a lélek, a helyes erkölcsi belátás uralkodhasson a test és a szenvedélyek felett.

A kartauzit szabálya önmagával szemben nagy szigorra, vezeklő életmódra kötelezi.

Ez azonban korántsem cél jellegével bír a kartauzi életében sem. Nem önérték, hanem csupán eszköz a lélek uralmának biztosítására.

A test ezen fegyelmző eszközeinek kapcsolódnia kell a lélek nagy fegyelmző tényezőjével, az engedelmisséggel. E nélkül a külső szigor önmagunk iránt önféjű csapongássá és szerelenséggé fajulhat.

Az engedelmisségnek pedig alázatból és szeretetből kell erednie. Ez teszi az engedelmisséget valódivá, nem csupán külsőségessé, hanem belsővé, teljessé és egyben készségevé, örömtelivé.

A kartauzi életének három célját különböztethetjük meg:

Első célja az önmegszentelés.

Második célja a lelkek üdvösségén munkálkodni: imával, áldozattal, kisugárzó lelki erővel. Ezen apostolkodás egyetemes: az egész emberiségre, az egész világra kiterjed.

E kettő azonban nem végleges és főcélja a kartauzinak.

Az egyes erények és az erények gyakorlása nem végső célja a lelki életnek. Ha azt hinnők, hogy aprólékos erénygyakorlatoskaink által már tökéletesek leszünk, nagyon is tévednénk és veszélyes lelki öntetszeglésbe, hiúságba, sőt kevélységbe esnénk.

Istenből és Istennel élni: ez a kartauzi legmagasabb feladata és célja. A kartauzi szemében Istennel kívül minden mellékes; semmi sem valóban fontos. Túl kell neki jutnia minden teremtetett dolog, minden teremtmény iránti közvetlen, mintegy öncélú törődésen és érdeklődésen.

Egyé válni Istennel, másik Krisztussá válni, Krisztus életét élni: ez a kartauzi hivatása.

Ez persze nem azt jelenti, hogy a kartauzi, ha erre a körülmények révén alkalom kínálkozik, nem hivatott embertársán a legnagyobb szeretettel segíteni. Azonban ezt neki legszorosabb kapcsolatban Istennel és az Isten iránti szeretettel kell tennie.

A keresztény misztika, ellentétben bizonyos nem-keresztény misztikával: nem tétlen, nem álmodozó, hanem ha kell, ha Isten hívását érzi, a külső világ teendőibe is a legnagyobb eréllyel, kitartással, áldozatkészséggel és természetesen önzetlenséggel belemarkol.

Minden valóban nagy dolog egészen egyszerű.

Le kell a kartauzinak egyszerűsíténe egész akaratbeli és értelmi világát.

A sokféleségből az egységre kell törekednie, a jónak szorgalmazásában, az erénynek gyakorlásában is. Eggyé lenni Istennel, az Ő akaratával; mást nem akarni, mint amit Isten akar, parancsol és sugall: ez a beteljesedése, vagy ha úgy akarom kiteljesülése a kartauzi élethivatásának.

Ez teljes lelki lehiggadtságra, kiegyensúlyozottságra vezet. Ez az, amit a középkori német misztikusok a „Gelassenheit“ szóval szoktak jelölni.

Le kell egyszerűsíténe a kartauzinak értelmi életét is. Nem az ismeret sokfélesége, mégkevésbé bizonyos tudományos kíváncsiság vagy fitoktatás az ő feladata; hanem egész értelmének, minden szellemi képességének odairányítása a lét és az igazság Teljességéhez, az Abszolúthoz, az Istenhez.

Isten és az istenes dolgok megismerésének pedig legkiválóbb útja a szeretet. Szeressetek és megtaláljátok Istent minden teremtményben és Istenben minden teremtményt. Így jut a lélek világságtól világosságig.

Egyszerűsíténe kell a kartauzinak lelki életét, áhítatgyakorlatit is. Minden áhítatgyakorlatnak csak egy valódi értelme és célja lehet: eggyé lenni Istennel és az isteni kegyelmet, Istent magamra hatni engedni, hogy már ne én éljek, hanem Krisztus éljen énbenem. (Gal. 2, 20.)

Ha a lélek az önösségtől és önkereséstől szabaddá lett, akkor az ő helyére az isteni bölcsesség jön. Minden teremtett kép és a földiekhez kötött törekvés és akarás megszűnik és Isten Lelke csodálatos és kimondhatatlan szeretetben sugárzik és tükröződik a lélekben. Ez a földön lehetséges legtökéletesebb hasonulás Istenhez, egyesülés Istennel.

Ha a lélek Teremtőjéhez így visszatér, akkor csodálatos hatással van a többi emberre is. Hisz minden ember, habár elmosódottan is, sőt tán csak tudat alatt: vonzódik a valódi érték, a valódi erkölcsi nagyság felé. Így válik a lelki ember valóságban Krisztus titokzatos, lelki értelemben vett Testének részévé, tagjává és uralkodik az élet minden esélye, esetlegessége és viszontagsága fölött.

Minél széthúzóbb és zűrzavarosabb a mai élet, minél inkább járulékos rész-értékeket vagy ál-értékeket hajhász, minél kevesebb érzéke van a valódi Teljesség, az Abszolút, a lét és tökéletesség Telje, Isten iránt: annál fontosabb, hogy legyenek férfiak, akik fenntartás nélkül a Teljességnek, Istennek akarnak élni.

Ők a legerősebb, leghatásosabb védőpánt az egyes ember, a népek és nemzetek és az egész emberiség teljes széthullása, szétzülése ellen.

Az ő és hozzájuk hasonlók lelkeségéből vett morzsákból táplálkozunk tulajdonkép mi is, a külső katolikus munka szürke, még jócselekedeteinkben, erényeinkben is a földhöz és ezer földi nézőponthoz és indító okhoz kötött napszamosai.

Minden országnak, tehát Magyarországnak is szüksége van kartauziakra.

Dr. Pfeiffer Miklós

Első találkozások Istennel . . .

3. levél.

Felemelő élmények.

Már előző levelemben megemlíthettem volna azt, amiről most szeretnék írni, de jobbnak gondoltam, hogy egészen külön írok majd róla később. Most, íme itt az alkalom. Arról van szó Főtisztelendő Atyám, hogy a jó Isten nemcsak súlyos, nehéz élményekkel kényyszerít időnkint mintegy térdre, hanem gyakran vigaszos kegyelmekkel is meglátogat. Ez a kétfajta kegyelem váltakozva hullámozott a lelkemben: egyszer lesújtott, máskor felemelt. Nem tudnám megmondani, hogy volt-e ebben a változatosságban különös rendszer. Nem hinném. Még azt sem mondhatom, hogy a hibáim után minden esetben lesújtó élményem lett volna és az itt-ott gyéren születgető jótetteim után viszont vigaszt kaptam volna jutalmul. Jöttek-mentek, ahogy a jó Isten akarta. Legfeljebb csak annyit állapíthatok meg, hogy az utóbbi időben inkább a vigasztalások voltak gyakoribbak.

A lelki dolgok még mindig nem mennek úgy, ahogy kellene. A türelem is sokszor hiányzik belőlem, ezért aztán az összhangulatom kissé nyomott és szomorkás. Hogyis volna kedvem ugrálni, mikor tudom, hogy szomorú látványosság vagyok Isten, angyalok és az emberek előtt! Olyan az én lelki életem most, mint mikor valaki vaksötét szobában ül. Oly végtelen egyedül ül. A lelkét annyira megüli a sötétség, hogy csak ezen emésztődik, e miatt bánkódik. De itt-ott akaratlanul is kinyújtja kezét s ilyenkor valami boldog borzongással érzi, hogy valaki mellette van: legnagyobb jótevője és hatalmas védelmezője ott áll mellette. Kis boldog ujjongás fut végig a lelkén, megérintve a leggyöngédebb húrokat . . . aztán elmúlik s megint csak a sötétséget tapasztalja. Ezek az én vigaszos találkozásaim a jó Istennel.

Különösen a tabernákulum előtt döbbenek meg néha egész rendkívüli módon. Rendszerint szórakozott szentséglátogatással kezdődik. Térdelek és bámulok. Egyszer azonban mintha a torkomat összeszorítanák, eláll a lélekzetem. Eláll . . . szinte valóságosan, mert én előre dülve hiszem, tudom, csaknem érzem, hogy az Oltáriszentségben maga a személyes Krisztus van jelen. Leírhatatlanul élénken átlátom, hogy Krisztus valóságosan jelen van. És beszélgetni kezdek Vele. Persze csak én beszélek, de tudom, hogy Ő minden szót hall. Nem hiszem, hogy egy valóságosan előttem álló emberrel tudnék a jelenlétének oly élénk tudatával beszélni, mint ebben a pillanatban a

kápolnában az Úr Jézussal. Ilyenkor el sem tudom képzelni, hogy hogyan lehet a kápolnából egyáltalán kijönni? Hisz ott a személyes Isten, a történelmi Krisztus, a Genezáreti-tó partján prédikáló Krisztus van jelen; akiről az egész evangéliumot írták, akiért a vértanúk százezrei haltak meg . . . és én csak térdlek és nézek a tabernákulum ajtajára és lesem, hogy mikor nyílik ki magától. Talán nem csodálkoznék el jobban, mint ahogy már megdöbbenem.

Ez többször megisméltódott velem, de sohasem tartott tovább negyedpercnél. Sőt rendszerint csak egy térdhajtás ideje alatt és ott is csak egy pillanatnyi felvillanásig tartott maga az igazi elsodró élmény, a többi már csak utórezgés volt. De az a pillanat, merem állítani, örökre felejthetetlen marad. Olyan, mint egy fokozatosan erősödő nyomás, amely elég hamar eléri legnagyobb intenzitását s aztán lassan visszahúzódik. A legmélyebb pillanatban valami különös feszültséget hoz létre a lelkemben, amely feszültség, azt hiszem, a nagy értelmi fénynek a következménye s megdöbbenéssel, csodálkozással színezi be az egész élményt.

Ugyanezt éreztem néha az utóbbi időben, amikor az Úr Jézus szent testét magamhoz vettem: csak egy pillanatra, de ez mindent elnémitott bennem. Megesik, hogy ilyenkor mintegy magamhoz térve közömbös és elszórakozott maradok; erőlködöm és szeretnék buzgón hálálkodni vagy imádkozni, de képtelen vagyok rá. Máskor meg az egész élmény valami ujjongó nagy hálálkodásba torkollik és én az istenszeretettől mintegy lángra gyulladok. Viszont ilyenkor is világosan tudom és tapasztalom, hogy abból az előbbi mély behatásból előbb mintegy magamhoz térek és a rákövetkező lelkesedés és hálálkodás már külön kegyelem és egészen másfajta kegyelem: inkább a vágyó tehetségben működik és onnan hoz elő szép, tiszta érzelmeket. Hogy ezek az érzelmek sem az én akaratom szülöttei, azt abból gondolom, hogy képtelen vagyok önmagamban felidézni. Pedig sokszor megkíséreltem. Sikerül kihozni valami hasonlót, valami kis festett utánzatot, de ezek kilométerekre elmaradnak az igazi kegyelmi megmozdulások páratlan lendületétől, melegségétől és főleg közvetlenségétől.

Egyik előbbi levelemben már említettem, hogy néha reggel mily ujjongva ébredek fel. Ez azóta is megtörtént velem, de minden esetben más és más színezettel. A jó Isten, aki két falevelet sem teremtett egyformának, szereti kegyelmeit a legkülönbözőbb alakban osztogatni és önmagát talán soha ugyanúgy meg nem ismételni. Én azt hiszem, ez már hozzátartozik a bőkezű jó Isten mértéken felüli gazdagságához. Egyszer ujjongva ébredek, mert Isten oly fenséges és hatalmas . . . máskor pedig, egy hét múlva már a teljes felébredés előtti pillanatokban egész különös meleg szeretet tölti be a lelkemet. Tudom és érzem, hogy a jó Istent nagyon szeretem. Semmi több nincs ebben a lelki hullámlásban. Viszont ez igen élesen és egyedülvalóan uralkodik egész lelkemen. A szeretetet magát minden kísérő gondolat és meglátás nélkül megélem. Van ebben valami meleg húzódozás a jó Isten felé vagy bizonyos jóleső ráfeledkezés: én szeretem az Istent! De nincs benne se fantáziakép az Istenről, se okoskodás vagy jószágának felmérése, se adományainak meglátása . . . ezek mind valahogy feltételezett dolgok abban a kegyelmi pillanatban, régen letárgyalt

igazságok, amelyeket nem kell most újra elővenni, hogy a belőlük levont összecszerű eredményt, a szeretetet ismét megkapjam. Máskor nem így van, máskor végig kell ezeket mind gondolni vagy legalább is egyetlen tekintettel rájuk felfigyelni s ekkor gyullad ki a szeretet tüze szívünkben. Nekem az a benyomásom, hogy ez a kegyelem közvetlenül magát a szeretetet adja meg, az egyedülálló szeretetet. S épp ezért tisztább, áttetszőbb, jobban kihangsúlyozásra kerül benne a belső lényege és így boldogítóbb is. Sajnos azonban, Főtisztelendő Atyám, ez a kegyelem sem tartott tovább néhány pillanatnál. Utána megint összecsaptak a hullámok a fejem felett és én folytattam kisdéd játékaimat.

Egy eset valamelyik nap érdekesen bemutatta számomra a megadott és magam termelte buzgóság közti különbséget. Felébredek még jóval a felkelés ideje előtt s mindjárt az első gondolatom az volt, hogy a szívemet és értelmemet a jó Istenhez emelem . . . igen, rögtön, csak előbb megigazítom a takarómat; meg is igazítottam s akkor elkezdtem beszélgetni a jó Istenhez. Csak később lettem figyelmes, hogy fent leírt esetekben nem kellett magamban külön feltennem, hogy na, most a jó Isten elé állok, mert egyszerűen ott találtam magamat; és időm sem volt külön takaró-igazításokra gondolni vagy egyáltalán bármit is igazgatni, mert a kegyelem ragadott magával és szinte elsodort: közvetlenül az értelmemet és szívemet fogta meg. Most azonban csak az akaratot ragadta meg s így a továbbiakat már magának az akaratnak kellett előhoznia. Ezekből a kis apróságokból látom nagyon világosan, hogy nem a fantáziám működik, amikor azokat a mélyebb kegyelmi élményeket tapasztalom időnként a lelkemben.

Természetesen ez a nagyobb kegyelmi segítség nemcsak a hétköznapi közönséges teendői között csap le rám s ragad magával, hanem néha az imában való gyötrődéseim közben is. Ilyenkor az élmény nem olyan mély, de viszont nem is olyan rövid. Néhány percig nagy béke és nyugalom önti el a lelkemet. Rendszerint ilyenkor nem ragad el se lángoló lelkesedés, se ujjongó öröm, hanem csendes, de bensőséges hódolat és imádat. Szinte kézzelfogható az a megnyugvás és csendes boldogság, amely a jó Istent, mint jó Atyámat mutatja be. Az egészen valami fenséges és le nem írható biztonságérzet uralkodik: én az Isten kezében vagyok, Ő vigyáz minden lépésemre, gondomat viseli. Ilyenkor nincsenek kételyeim, nincsen semmi aggodalmam, mindent oly világosnak, magától értetődőnek látok. Saját helyzetemet is nagyon vigasztosnak ítélem és mintegy érzem, hogy bekerültem a kegyelem áramkörébe. Mindenre késznek érzem magamat, szeretnék az Istenért valami nagyot tenni és várom, várom, hogy mi következik majd ezután.

Legtöbbször azonban semmi sem következik. Elmúlik ez a csendes béke s ha a jó Isten különös kegyelmével nem segít, adandó alkalommal én megint türelmetlen vagyok s csak a hiba elkövetése után eszmélek rá, hogy miket is fogadtam én az előző buzgó imában. Ilyenkor ez nagyon lehangol és rettentően szégyellem magamat.

Néha ezt a kegyelemtől különösen segített imát átszínezi valami tisztult, mély és finom öröm. Olyan jólesik imádkozni. Érzem,

hogy erre szükségem van és hogy a lelkem most ezekben a pillanatokban gazdagon töltekezik.

Ezekből aztán mindig világosabb lesz előttem, hogy én két életsíkon szoktam és tudok a jó Istennel beszélgetni, hozzá imádkozni s vele mintegy társalogni. Az egyik egészen rendes, normális, hogy úgy mondjam közönséges. Nagyon egyszerű, kissé hideg is, nincs benne különös belső tűz. Imádkozom és ezzel kész! Legyen az akár szóbeli, akár elmélkedő ima, akár a kitett Oltáriszentség előtt vagy a szentmisén. Elszórakozás, küszködés, becsületes okoskodás, józan praktikum. Ilyenkor már megpróbáltam erőlködni és feljutni arra a másik életsíkra, de nem sikerült. Nem tudtam magamból élményt kiváltani. Hamar elkalandozott az eszem és én ismét a kötő munkában találtam magamat. Ez az ima az általános nálam.

Van azonban egy másik ima-lehetőségem, igaz, csak nagyon rövid kis időig, de az egészen más. Ilyenkor szinte másként fog az eszem, másként látom be a dolgokat és egészen másként látom az Istent is. Ez a lelki állapot nagyon elüt az előbbitől. Fő jellemvonása a nagy értelmi világosság, a dolgok rendkívül világos meglátása. Minden olyan áttetsző és minden olyan közel van. Valamiképpen a jó Isten is. És mivel a jó Isten közelében béke és boldogság van, azért a lelkem is részesül ebben egy kis mértékig. Ezekben az imákban igen erős bizonyosság-élményem van az éppen meglátott igazságokról: így van! S ez az „így van” egész átütő erejű lesz, sodor magával, meggyőz és sokkal erősebb, mintha a bizonyítékok erdejével ültetném körül.

Lássa, Főtisztelendő Atyám, így vergődöm én a jó és rossz között. A jó Isten még nem mutat meg semmit, csak mutogat! Szépeket mutogat és bennem lassan éhes vágy támad fel a tökéletesebb élet után. Imádkozzon értem, hogy nagylelkű tudjak lenni.

Válasz a 3. levélre.

Azok az élmények, amelyekről, Kedves Testvérem, Ön a legutóbbi levelében ír, a kegyelemnek gazdag percei voltak. Ne gondolja, hogy csak Ön részesül ezekben. A jó Isten nagyon sokaknak felajánlja így nagyobb kegyelmeit, de sokan vannak, akik nem ismerik fel ezeket az isteni látogatásokat. A nagy megtérések éppúgy innen indulnak ki, mint ahogy a kárhozottak is ezekről a percekről számolnak majd el a legnehezebben.

Aztán azt se gondolja, hogy ezek a kegyelmi élmények már az életszentség jelei. Ezek csak hívogatnak az életszentségre. Nagy Szent Teréz írja egy helyen (A tökéletesség útja. XVI. fej.): „Vannak egyesek, teljesen tévútra került lelkek, akiket Isten csupán csak ezzel az eszközzel tud megmenteni. Mikor tehát Őszentfelsége ezt látja, nem akarja, hogy Ő rajta múltak a vesztek s ezért, habár bűn állapotában vannak és nem rendelkeznek erényekkel, szellemi édességeket, örömeket és elérzékenyülést küld nekik. Ez aztán üdvös vágyakat gerjeszt bennük, sőt olykor még szemlélődésbe is meríti őket, bár ritka esetekben és rövid időre . . . Én a magam részéről azt hiszem, hogy az Úristen sokakkal megteszi ezt a kísérletet.”

Tehát ezekből inkább alázatosságot merítsen és el ne bizza magát, mert ezekkel inkább csak a felelőssége nőtt igen nagyot. Az Isten rátette Önre a kezét s Önnek most nagylelkűen kell válaszolnia. Odadobni mindent az Istennek, odaáldozni mindent, mert ez a legnagyobb igazság a földön, mint ahogy mindent is az Istentől kaptunk. A jó Isten szóbaállt Onnel nem azért, mert tiszta és szent volt, hanem mert azzá akarja tenni. Ezekben az élményekben Önnek kevés szerepe volt, annál több kell, hogy most legyen az elkövetkező küzdelmekben. Készüljön fel, hogy mindent kiirtson a lelkéből, ami nem kedves az Isten előtt.

Ez most az egyetlen feladat. Ha ezt megoldotta, mindent megoldott, mert a többit már majd a jó Isten fogja elvégezni; ha pedig nem oldotta meg, félbemaradt ember lesz és ki tudja, a jó Isten nem fogja-e megvonni Öntől a szükséges kegyelmeket is mert hálátlanak és méltatlannak bizonyult. Tehát előre!

N. T.

Beküldött könyvek:

Dr. Szántay-Szémán István: *Szívünk vigasztalója*. (Oktató imádásos könyvecske a Jézus Szent Szívét tisztelő görög katolikus hívek lelki épülésére.) II. átdolgozott kiadás. Miskolc, 1942. Ludvig István könyvnyomdája. 120 l. Ára 1.— P.

A nagy gonddal és Jézus szentséges Szíve iránt való lelkes szeretettel összeállított második kiadás biztosan a legkedvezőbb fogadtatásra talál a görög katolikus híveknél. — A római katolikus papságnak rendkívül tanulságos, mert példát ad arra, hogyan kell közös ájtatosságokban egybekapcsolódniok a híveknek. A görög ritus vezet ebben a római előtt. A liturgikus mozgalommal kapcsolatban nő lassan az igény a hívek imaközösségének kifejlesztésére. Ime, egy fejlett magyar példa!

*

Gálffy László: *Jezsuita szellem*. Második kiadás. 1942. Budapest. Korda R. T. kiadása. 87 (nagyobb nyolcad) lap. Ára 2.— P.

A szerző — mint az előszóban mondja — belülről vizsgálja a jezsuita rend életét. Többnyire ugyanis, akik a „jezsuita szellem” titkára akartak eddig fényt deríteni, inkább csak a rend működésének külső jelenségeit rajzolták. A szerző ebben az írásában a rend tevékenységének benső rúgóit és legbensőbb éltető szellemét igyekszik megvilágítani.

A rövid fejezetek címei között ilyenekkel találkozunk: Az a sokszor félreértett szent „egykedvűség”. — A jezsuiták és a misztika. — A valóságok érzéke. — A ma emberei a jövő Krisztusáért. — A jezsuiták humanizmusa — stb.

A szerző neve biztosíték arra, hogy a maga elé tűzött feladatot nemcsak jól oldotta meg, hanem eltalálta a bölcs mérsékletnek azt a hangját is, mellyel egészen tárgyilagosan sikerül erre a kérdésre fényt derítenie.

A pap és a hazaszeretet.

A hazaszeretet és a szabadság szent érzéseiből és feladataiból hogy vonhatná ki magát a katolikus pap? Nem vonta ki magát száz évvel ezelőtt sem, a márciusi napokban és az utánuk következő időkben. Az a fiatal cenki káplán, aki Herczeg Ferenc Híd-jában szerepel, aki mindjárt az első órákban felcsap tábori papnak, szimbolikusan mutatja az utat. A 48—49-es magyar papok közül Czuczor Gergely és a branyiszközi hősök csak a legkiemelkedőbb és legjobban napfényre került nevek, de hosszú sora áll mögöttük a többi katolikus papoknak is, akik hazájukért égő lelkesedéssel vetették bele magukat a szabadságharc viharába. És a papok mögött nem maradtak el a kispapok sem. Ha az ember ennek a kornak emlékeit, egyháztörténeti és világi folyóiratait forgatja, sűrűn bukkan megkapó adatokra. Fel van jegyezve, hogy 1848 márciusában az esztergomi kispapok Magyar Iskolája kiadott egy honfi-dalt — Sánta Mihály, az egyik kispap szerezte, a másik zenét szerzett hozzá — és ez elterjedt az egész országban. A kalocsai kispapok Magyar Olvasó Iskolája pedig 25 pengőforintot gyűjtött össze — kispapi zsebekből! — a honvédelem céljaira. Mindnyájunk előtt ismeretes, hogy milyen nagy számmal hagyták ott a kispapok a szemináriumokat és mentek honvédeknek. Mindszenty Gedeon életéből tudjuk, hogy az egri kispapok mind elmentek, csak éppen ő, mivel beteg volt, maradt otthon. Ilyen adatokat bőven lehetne felsorakoztatni; mutatják, hogy a kispapság és a papság nem vonta ki magát a hazaszeretet nagy kötelességei alól. Pedig bőven lehetett volna rá ok, hiszen a negyvenes évek liberalizmusa igen súlyos ellentmondásokat tartalmazott és sok fájó órát szerzett akkor a magyar egyháziaknak, egészen addig a napig, amikor a katolikus autonómia-kérelmet Kossuth azzal utasította el, hogy már elkésett. Mégis eltűrték ezeket a megaláztatásokat a magyar katolikus papok, mert érezték, hogy egynek kell lenniök nemzetünkkel.

A nagy mult kötelez ma is; nem lehetünk mi sem kevésbé hazafiak, mint a szabadságharc magyar papjai. Kötelez erre magyar voltunkon kívül elsősorban hivatásunk, amellyel Isten felavat minket, hogy elől menjünk a hazaszeretetben is. Nemcsak kevésbé nem szabad tehát szeretnünk hazánkat, de jobban kell, — nemcsak abban az értelemben, hogy erősebben, de erkölcsi értelemben is: élő példaképnek kell lennie a katolikus papnak a hazaszeretetben. Ez az alapjában véve annyira nemes, de a valóságban oly helytelen irányokba elcsavart és beszennyezett érzelem rászorul arra, hogy valakinek a példájában megtisztuljon.

Gondoljuk azért végig: mit jelent a hazaszeretet, mit kér tőlünk

és miben különbözik a mi hazaszeretetünk a ma oly sokfelé és sokféleképen hangoztatott hazaszeretettől.

Alaptétel: a hazaszeretet szeretet, ez pedig természetfeletti erény, számunkra tehát a hazaszeretnek is természetfelettinak kell lennie. Itt a különbség a mi hazaszeretetünk és mindama hazaszeretet között, amely természetes alapokon nyugszik. Hazaszeretet ösztönből — az egyik oldalon, hazaszeretet Istenért — a másik oldalon.

Természetes, hogy ösztönösen is szereti az ember hazáját, ahogy szereti szüleit, rokonait: ez a vér törvénye s ez is isteni törvény. Kell-e tehát akkor több, kell-e más motívum a hazaszeretetre? Felvetették már ezt a kérdést a negyedik paranccsal kapcsolatban is: miért kell külön parancs arra, amire az ember már ösztönösen is hajlik? — Igen, bele van írva a szülők iránti szeretet az emberi szívbe, de mellette vannak egyéb, ellentétes ösztönök is, s hogy ezek közül melyik az erősebb, az vajmi kétes. Ki ne tisztelné szüleit általánosságban; de ez nem elég arra, hogy ha a szülők nem méltók a tiszteletre: ha nem törődnek a gyermekekkel, ha kegyetlenek, igazságtalanok, a gyermekek akkor is éppen olyan szeretettel ragaszkodjanak hozzájuk. Milyen jó ilyenkor, ha ott van az a másik szeretet is, amely a törvénytől és ennek megtartásához mindig kegyelmet is adó Istenhez köti az embert!

Igy vagyunk a hazaszeretettel is. Igaz, hogy bennünk van a hazaszeretet szent ösztöne; de az a sok gonoszság, amely a haza ellen történik mindennap, a sok lelkiismeretlenség, a sok kötelességmulasztás, stb. vajjon nem azt bizonyítja-e, hogy hiába van bennünk ez a törvény, hiába van beleírva vérünkbe, húsunkba, mégis gyöngé lesz, ha cselekvésre kerül a sor? Amikor tehát a magyar pap hazaszeretetének akarunk szemébe nézni, akkor első és leglényegesebb annak motívuma. Mi tiszteljük természetesen az ösztön szavát, de ez nekünk kevés. A hazaszeretnek is bele kell símulnia a szeretet rendjébe. Minden mást, tehát a hazát is Istenért kell szeretnünk. Az ok előbbre való, mint az okozat. Első az Isten, aztán jön minden. A minden közt lehet első a haza, de csak a minden közt, amely Isten után következik. — Látszólag játék ez a szavakkal, de valójában szenvedések, vértanúságok rejtőzhetnek mögötte.

Nem az Istené az elsőség, hanem valami másé, — az osztályé, mondják északról, a fajé, mondják nyugatról; sem az egyiké, sem a másiké, hanem egyedül Istené, mondjuk mi. Nem szabad a kérdést úgy felfognunk, hogy Isten és a hazaszeretet közt ellentét van. Valahogy úgy kell az igazi hazaszeretet tüzeiben égő léleknek is hazájával szemben viselkednie, mint Shakespeare egyik hősnője, aki azt mondja: Kedvesem, szeretlek, de nem szeretnélek igazán, ha nem szeretném nálad jobban az erényt. Éppen így az igazi magyar is csak így beszélhet a hazaszeretetről: Hazám, szeretlek, de nem szeretnélek igazán, ha nem szeretném nálad jobban az Istent. Ellentét a két szeretet közt csak akkor lehet, ha az egyiket nem jól értelmezzük. Nem lehet igazi hazaszeretet az, amely lerontja az erkölcsnek és végeredményben magának a hazának is az alapját, az Istent.

Egy további tulajdonsága a katolikus hazaszeretnek, hogy konkrét és nem elvont, szemben a frázisok hazafiságával. Soha annyira

nem vagyunk rabjai ennek a frázis-hazafiságnak, mint az ünnepeleken. Pedig nagyon jól tudjuk, hogy a szó nem tett, még kevésbé erény, mert az erény elsősorban tettet jelent: konkrét cselekvést, minél konkrétább kötelesség-felfogást! Mikor kimondjuk ezt a szót: haza, nem valami poétikus messzeségekből előtűnő történelmi árnyat kell gondolnunk alatta, mint a legtöbb ember, hanem olyat, ami fogható és valóság. Hogy mit? — Pósa Lajos szerint lakhelyünket, azt a helyet, hajlékot, ahol születünk. Ez a föld kétszeresen szent, az igaz; de ki ne érezné szentnek az egész Magyarország földjét! Sokkal konkrétább tartalma a hazának az emberek. Fogható valóság kettő van a hazában: az egyének és a családok; a többi elvonás, bár nem mondhatjuk, hogy nincs értéke. A magyar emberek és családok a haza szentsége. Ami a magyar egyedeknek, családoknak jó, az erősíti a hazát. Ahol e kettő ellentétbe kerül egymással, ott már valami elvonság, valami frázis lopódzott be. Ez nem azt jelenti, hogy nincs igaza Madáchnak, mikor azt mondja: Enyészsen az egyén és éljen a köz; hiszen mi a közösség, ha nem az egyedek összessége! Amikor az egyed lemond valami kisebb jóról a közösségért, akkor éppen az ő legnagyobb javát mozdítja elő a közösségben. Tíz millió gyönyörű beszédnél, amelyet eldörgünk s tíz millió gyönyörű törvénytől, amelyet nem hajtunk végre, többet ér egy magyar lélek megmentése, egy gyermekkel több születésnek a biztosítása, amit mi papok végzünk. Legnagyobb és legszentebb politika, amikor papi kötelességünknek teszünk eleget. Így konkrét a mi hazaszeretetünk.

Egyetemes is a szónak szent értelmében. Aki ilyen mélyről és magasról tudja nézni az emberi élet különböző vonatkozásait, az felül tud emelkedni az önző kis szempontokon és hazaszeretete tiszta lesz minden kicsinyes érdektől. Az a sok szó, amely manapság elhangzik hazáról, népről, az esetek nagyrésztében nem a nemzetről, hanem csak egy pártról szól. Ez a hazaszeretet — ha lehet így neveznünk — egy osztály érdekét tartja csak szem előtt. De viszont, ha azonosítom a hazaszeretetet a pártszeretettel, ez azt jelenti, hogy a párthoz nem tartozókat kizártam belőle; ha azonosítom a hazaszeretetet egy osztály érdekével, legyen az még a legnagyobb és legnépesebb osztály is (pl. a proletarizmus), akkor is még nagyon sokan vannak, akik kimaradtak belőle. Ebből pedig az következik, hogy nem lehet igazán hasznára még annak az osztálynak sem, mert az egésznek kárára van. Az ilyen elfogultságból t. i. óriási bajok, ellentétek keletkeznek. Sokan titokban gondolják, még többen nyíltan is kimondják: „Magyar csak az, aki úgy gondolkodik, mint én, a többi hazaáruló.” Ezzel szemben akik tudják, mi az igazi hazaszeretet, azok velünk együtt első kötelességüknek tartják ezt terjeszteni és megnyerni másokat is neki: hisz nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek.

A katolikus hazaszeretet ezenkívül megóv az elfogultságtól, sőt még a nemzeti önzéstől is. A család mindenesetre sokkal tágabb fogalom, mint az egyén. De aki családi önzésből gyilkolja meg felebarátját (pl. hogy gyermekének jobb jövőt biztosítson), az éppen olyan helytelenül jár el a társadalommal, a hazával szemben, mint az egyén a családdal szemben, mikor érdekei miatt ellene fordul.

Éppen így helytelen az a hazaszeretet, amely saját nemzetének javát tartja csak szem előtt és kész a többi nemzetet letiporni, hogy saját fajtája önző érdekeit minél jobban biztosítsa. Ma már jóformán az egész világot tönkre teszi ez az önző nemzetszeretet, a nemzeti önzés. Ezzel szemben a katolikus hazaszeretet, ez a pozitív, cselekvő szeretet, nem mond nemet és nem akarja azt, akit nem szeret, mindjárt gyűlölni. Nincs is, akit ne szeretne: még ellenségeit is szereti, Krisztus parancsa szerint. Mély erkölcsi törvény, egyúttal történelmi törvény is: a gyűlölet mint bűn, nem szülhet jót. A rossz csak rosszat szülhet; a gyűlölet felkelti a gyűlöletet a meggyűlöltben is. Sokan hirdetik ma: Gyűlölni kell az ellenséget. Ma én gyűlölöm őt és leütöm, holnap ő gyűlöl meg és ő üt le s ez így megy tovább . . . de hova visz ez? Oda, ahol most vagyunk. Aki majd ebből a borzalmas világháborúból győztesen kerülne ki, bele fog pusztulni abba a szörnyű gyűlöletbe, amelyet felébresztett a másik félben maga iránt. Bismarck mondotta: Mindent le lehet győzni szuronyokkal, de ülni sokáig nem lehet rajtuk. Ma is mondhatjuk: Tankokkal mindent le lehet tiporni, de az erőszak és a gyűlölet harcában csak a gyűlölet lesz az erősebb, az erőszak kifárad. Ez is a mi igazunkat bizonyítja, azt, hogy az evangéliumi élet a hazaszeretetben is irányadó. Ennek az életnek pedig irányelve: aki megüti jobb arcodat, tartsd oda a másikat is . . . Tehát ne védekezzünk az ellenség ellen? Nem úgy: ez a parancs csak az egyénnek szól, nem a nemzeteknek. Az egyénnek örök élete van, a nemzeteknek azonban nincs örök életük; s amint az egyénnél jogos az önvédelem, sőt kötelesség is, éppúgy jogos, sőt kötelesség az önvédelem, ha nem rólam, hanem testvéremről van szó. Eszembe jut az első világháborúban hallott német katonanóta: Ússétek őket, de ne gyűlöljétek. A magyar katona akkor erről bőséges tanúságot szolgáltatott. Hősiesen tudtak ütni, de mégis meleg szívvel sajnálni. Sajnos, ma már más a sorsuk a hadifoglyoknak! Nyugodtan mondhatjuk, hogy az első világháború szent és morális színvonalon volt ebből a szempontból, amit a mai napról nem lehet elmondani. De amennyire eltávolodtunk ettől a színvonaltól, annyit züllöttünk a pogányság felé is.

Akik a magyar történelemmel és a magyarságnak erkölcsi történetével foglalkoznak, sokszor megállapították, hogy nálunk — úgy hiszem, másutt is — kétféle hazaszeretet mutatkozott a történelem folyamán. Az egyik a teljesen optimista, amely csak hízelegni tudott a magyarságnak s ezzel igyekezett önérzetét fokozni. Erre szüksége van a népnek, mert önérzet nélkül még az egyén sem élhet erkölcsi életet. A másik a kritikus hazafiság, amely a nemzet hibáit tárta fel és ezzel akarta a magyarságot erősebb és intenzívebb munkára serkenteni. Melyik a kettő közül az igaz, a katolikus? . . . Nem kétséges ez nekünk, akik tudjuk, mit vitt véghez bennünk az eredeti bűn, érezzük hátrányait, nehézségét az emberi természetben, jól tudjuk, hogy ami ember és embertől való, az gyönge, a haza pedig szintén emberekből áll. Azért kritikus a hazaszeretetünk, de szeretetből táplálkozik. Mi nem ringatjuk illúziókba népünket, meg tudjuk látni hibáit. De éppen az a Zrínyi, aki a Török Áfiumban elsőnek fedte fel a nemzet hibáit, rámutat ugyanott jótulajdonságaira is. És éppen

az a Széchenyi, aki a legmélyebbre ment a magyar hibák feltárásában, a szabadságharc után egy szót sem szólt a nemzet bűneire vonatkozólag és büszkeséggel tudta dicsőíteni a magyart. Ezek a példák megmutatták, hogy a kettő nem zárja ki egymást, csak lenyesi egymás túlzásait. Mi, akik hozzá vagyunk szokva a lelkiismeretvizsgálat-hoz, az elmélkedéshez, nem felejtjük el, hogy a bűn szörnyű tény, és önmagát csalja meg, aki azt mondja, hogy az ember teljesen jó; de nem leszünk pesszimisták sem, mert tudjuk, hogy noha nyomorultak vagyunk, van, aki bennünket megerősít és mi éppen azért vagyunk, hogy azt a Valakit, aki minket is megerősít, a magyarságnak hirdessük. És ha az ember a legnagyobb magyarok megnyilatkozásait tanulmányozza, úgy érzi, mintha a magyarságban benne élne ennek a két lelkiállapotnak sajátos összetétele. Az Ember Tragédiájában, a Vén Cigányban a rossz egészen a kétségbeesésig van előtárva. A végén nincs megokolva a: Mondottam ember, küzdj és bízz bizzál! és a: Lesz még egyszer ünnep a világon! Az optimizmusnak ez a megcsillanása a kereszténység mély maradványának érződik azokban a lelkekben, akik rég elidegenedtek tőle. Előttünk azonban világos, ki az, akitől ünnepet lehet várni a világon: egyedül az Isten. Ha az Isten nem segítene bennünket, a magyarság itt volna-e ezer év óta vagy talán az utóbbi évek vérzivatarában csak két év óta is? Petőfi, aki távolabb került a kereszténységtől, de akiben a természetes erkölcs annyira megvolt, mint senki másban, azt írta a Magyarok Istenéről szóló költeményében: Kishitű az, aki kételkedik abban, hogy az Isten megsegíti a magyarokat. — Ez a legalapvetőbb különbség tehát a mi kritikai hazafiságunk és a másoké közt: Isten van a végén.

A ma divatos felfogás szerint az adja meg az értékedet, hogy milyen néphez tartozol. Ha ehhez, akkor értékes vagy, ha a másikhöz, akkor értéktelen. Tehát az avat értékesé valakit, amiért nem kell küzdenie. Ha pedig ez nincs meg, akkor minden hiába. A katolikus Egyház ezzel szemben azt tanítja, hogy ott, ahol vagy, ahová az Isten állított, ott élj, dolgozz és küzdj minél különbül! Tehát ha valaki beleszületik valamelyik népbe, az nem mindig érték, annak értékeit ki kell vívnia. Magyarnak lenni sem önértet, hanem kötelesség, felelősség, erkölcsiség, munka! Ez a különbség a faj- és a katolikus felfogás között.

A mi számunkra magyarságunk szent parancs, amely komoly kötelességeket ró ránk. Szent örömmek és önértetnek is forrása; de szentségtelen öröm és bűnös önértet az, amely megállásra és semmittevésre késztet. Ellenkezőleg! Szent elégedetlenségre kell sarkallnia bennünket ennek a hazaszeretetnek, arra, hogy tudatára ébredjünk nagy felelősségünknek: Velünk áll és dől ennek a népnek jövője és boldogsága!

Dr. Sik Sándor

Papságunk magyar népi küldetése.

Erjed a magyar élet.

Bevezető cikkünkben föltettük a kérdést: *Mit nyerne az Egyház, ha a népiség tiszta ereje érvényesülne papjaiban?* Felvázoltuk a korfordulót, mely a *cselekvő akarat* és a *közösségi eszme* uralma alatt áll. Rávilágítottunk arra is, hogy az időkben szóló Isten szava a pápai körlevelekben is ezt a kettős vonást domborítja ki az örök ifjú Egyház arcán: a katolikus *tettet* és a Misztikus Test dogmájából fakadó egyetemes *szolidaritást*: egyszóval a kereszténység legmélyebb *szociális* oldalát. Rámutattunk arra, hogy a magyar papság és vele a magyar katolikus Egyház Isten rendelése folytán magyar, és Isten felé törtető, vezető, mozdító munkáját is *ebben* az istenadta keretben kell teljessé érlelnie. Tehát magyar népünk papja a hivatás és küldetés jellegét nemcsak papi mivoltában hordja, hanem *magyarságában* is, sőt abban is, hogy a *nép* papja. Mert az, hogy papságunk nagyrésze községekben, falvakban kezdi meg munkáját és folytatja élete végéig, nem dispoziációból folyó esetlegesség, — amelyet így vagy úgy, megkeseredve vagy a mielőbbi továbbjutás reményével egykedvűen elfogadunk — hanem a Gondviselés ujjmutatása, mely hivatásunkkal úgy egybeforrott, mint a gyümölcssel a zamat. Ha a *magyar nép* vezetését bizta ránk az Isten, nem lehetünk jó papok, nem teljesítjük hivatásunkat és dezertálunk az Isten frontjáról, ha ugyanakkor nem vagyunk szívvel-lélekkel *népünk* papja, ha nem vagyunk körműnkszakadtáig magyarok.

Valami csodálatos erő mozdul ma a világrengésbe szédült föld tenyérynyi, de nekünk legdrágább darabkáján, Magyarországon. Elemi erővel, szinte evangéliumi hittel mozdul meg látóink lelkében a magyar élet teljes, erős, boldogító képe; és ezt oly hitet adó és hitet ébresztő elemi erővel tudják elkiáltani a magyar lelkek felé, hogy a nagy céltalanságban egyszerre itt is, ott is mozdulás támad, egyritmusú indulások erednek itt is, ott is: és elszánt hívó akaratlan, magyarságukba tíz körömmel kapaszkodó makacssággal indulnak el magyar lelkük erkölcsi parancsai útján. Íróink Széchenyi emésztő lobogásával fogalmazzák meg a magyar élet öncélúságát, életeremtő akaratát. *Németh László Debreceni Kátéjára* és a *Turul Szövetség Magyar Kátéjára* utalunk csak: mindkettőben szinte hitvallásszerű eleven erővel zúg föl a nagy látás nyomán föltitánodó akarat: *egészen, maradéktalanul magyarságunknak élni és szolgálni*, velünk minden rebbenésével, izmunk minden moccanásával, lelkünk minden lobbanásával. Széchenyi óta talán soha nem éreztük annyira, hogy mit jelent nekünk ebben a milliószerű emberforgatagban, „fajok cirkusában” az, hogy keletről hozott, sokat kitűrő, nagyot álmodó, hősire mozduló ázsiai lelkünk van, melynek vad vonásai a nyugati kereszténységben istenarcúvá fényesültek. Ezt a minden ízében egyéni arcot iparkodnak most a gondolat, a kutatás és mindent megmérő ítélet választóvizével ragyogó eredetire visszamosdatni: lehántani róla minden füstöt, kormot, ráfestett „bécsi pirosat”, hadd tűnjék elő a maga páratlan őseredeti valóságában. Evvel az igazán egyet-

len magyar arccal akarnak elindulni az új életbe: ebben látják ma főnmaradásunk legmélyebb gyökerét, jövődő biztosítékát.

Actio protestantico-hungarica.

Sajnos, nem érünk rá bővebben foglalkozni a föntemplített két Kátéval, pedig mindkettő súlyos, magvas mondanivalókat is tartalmaz. Bár a Magyar Káté egyik-másik része keresztény világnézeti szempontból — enyhén szólva — félreérthető, mégis örvendetes jelenség a magyar léleknek ez a föltornyosulása. Bennünket azonban most elsősorban nem ezek érdekelnek. Ez a két Káté ugyanis *világnézeti alapul* egyetemesen a *magyarságot* jelöli meg. Sokkal érdekesebb és számunkra mélyebb tanulságokat, indításokat kínáló az az írás, melyben a magyar református lélek ébresztő, korszerű cselekvésre hivatató kakasszója szólal. Ebben az írásban a magyar reformátusság lelke riadoz, *actio protestantica*-t hirdet az egyetemes magyarság megerősítése, fölemelése, Isten felé mozdítása érdekében. Ez az írás: *A magyar református öntudat mozgósítása*. Írója pedig Szabó Dezső. Nem árt, ha gondolatmenetét röviden, vázaltszerűen összefoglaljuk.

A) 1. A református felekezet nemcsak hit, nemcsak vallás, hanem mint minden felekezet: *egyetemes életforma is, mely az élet minden viszonylatában, az egyén egész egyéni, családi, társadalmi, kulturális, gazdasági életében, honpolgárságának és magyarságának minden tényében, mint akaratot formáló, tetteket létrehívó, felelősségeket elvállaltató eleven erő hat.*

2. Ebből következik: a református hit túlrad a sajátos körü hitéleten, és *az egyetemes magyar élet minden terén hatótényező lesz.* Nem külön párt, nem külön összefogás, nem külön boldogulás a credo, hanem az emberekben, intézményekben, a történelmi és társadalmi élet tényeiben ható, építő, megvalósuló, református magyar embernek állandó közeledése az Istenhez, az összetartozás, az *emberi iolytonosság legmélyebb kötelességeinek teljesítésével.*

3. Az én problémám területe ez: hogyan, milyen intézményekben, milyen munkássággal és milyen lelki fegyverekkel tudja a magyar református egyház a *hit erejével* a lelkeket úgy formálni, tagjait olyan *egységbe, olyan szervezetbe tömöríteni, hogy minden református magyar nemcsak felekezetének, hanem a magyar szolidaritásnak, a magyar fejlődésnek legnagyobb védelme és legtöbb erejű építője legyen?*

B) Majd leszámol az ellenvetésekkel és e közben három, számunkra igen érdekes megállapítást tesz:

1. *A hit és a hitnek tettekbe, élt életbe épülése csak a beszélt nyelvben két dolog. A világban történő és cselekvő ember valóságában elválaszthatatlanul egy és ugyanaz.*

2. *Nincs a világi életnek oly tere, mely közömbös volna a vallás számára.*

3. Nem a véletlen mókázza az embert magyarrá vagy németté: magyarságunk is küzdelmes, gyönyörű, fájdalmas és dicsőséges elhivatás.

C) Majd fölveti a kérdést: milyen intézményekkel, milyen neve-

léssel, milyen embertípus megteremtésével teljesítheti meg a magyar református egyház történelmi hivatását a magyarság kebelében?

Erre a református öntudat elemeinek kiemelése útján jut el. Megállapítja, hogy az öntudatnak pozitív alkotóelemeket csak az a hit, az a vallás adhat, amely az embereken át közeledik Isten felé. *Hitünknek magyarságunkban adott földadatokban kell életté, emberi természévé élnie.*

Mit jelentett a múltban a református egyház egész tevékenységével az egyetemes magyarság szempontjából?

1. Először is *magyarságot*: a magyar lélek visszaébredését sajátos termőformáihoz, erőihez, életösztonieihez, egymáshoz tartozósága szolidáris tudatához, megmaradása szerves céljaihoz. *Céltudatos magyar életszervezést, egységes tervű magyar történelmi életet.*

2. *Demokráciát, Isten demokráciáját a földön*, mely intézményei egységes rendszerében a közösség dolgozóinak egyetemét a munka jogaira és védelmére, helyzete, problémái, szerves céljai fölismerésére, a közösség és egyén egészséges viszonyára, önsorsa intézésére, a gazdasági, szociális és kulturális fejlődés minél több igényére képesíti és neveli.

Ennek a demokráciának eredményei a múltban:

a) fölébresztett, izmosodó, *anyagiakban és szellemiekben szervezkedő, épülő magyarság.*

b) *A népnyelv és néplélek mind teljesebb megismerése.*

c) *A nép kultúrájának, szellemének, lelki szervezkedésének és anyagi érdekeinek ápolása és előmozdítása.*

d) *A nép arravaló gyermekeinek felsőbb osztályáé nevelése.*

e) *Mind egyetemesebb műveltség* a külső kultúrhatások olyan asszimilálásával, hogy a magyar lélek mind határozottabb vonalakban mutatta meg arcát.

f) *A magyar munka tömegeinek, a népnek állandó nevelése önsorsa irányítására, jogainak tudatára és védelmére, kötelességének ösztönös beidegzésére.*

g) *A közösségi és egyéni elv egészséges, termékeny egybeszervezése*: önfegyelem a szabadságban, a közösségi érdekek egyéni életakarattá ösztönösítése.

3. Végül a reformáció legegységesebb jelentése: *a magyar lélek állandó mozgósítása, az életharc teljes tudata és hősi vállalása.*

D) Megvan-e ez a jelenben is? Tagadólag felel és a legkeményebb ostorokkal ver végig saját egyházán, hogy annak vezetőit a múlt dicső hagyományai kötelező parancsához fordítsa és annak vállalására kényszerítse. Ezek az éles vádak és ostorozó szavak, bár önmagukban rendkívül érdekesek, nem tartoznak szorosan gondolatmenetünk keretébe; csak egyet említünk meg, mely bennünket is közvetlenül érdekel:

Elfelejtette a református egyház, hogy: *magyar református egyház és népszervezés, magyar reformátusság és népi politika — politika az életszervezés és életvédelem egyetemes értelmezésében — elválaszthatatlanul, szervi parancsokból azonos életharcot jelentenek.*

És még egy fontos megjegyzés:

. . . Lehetetlen meg nem látni, hogy . . . a magyar katolicizmusnak diadalmos megújrodása a közeljövőben éppen az lesz, hogy minden irányító elemében, egész életté válásában magyarrá hódítja a magyar katolikus Egyházat. Ez a tény egyszersmind az egyetemes magyarság egységes, minden elemében szolidáris történelmi építését fogja jelenteni.

A történelmi kiválasztottság mítosza.

Ez röviden, szinte vezérszavakban Szabó Dezső gondolatmenete. Kihámozni nehéz a szerves összefüggéseket tételei között; nem is fordítottunk rá különösebb gondot. Erdemi részével szemben nem is akarunk kritikát gyakorolni. Nem érezzük ezt most feladatunknak. Ugyanakkor nem is akarjuk elvitatni megállapításai igazságát, viszont nem is írjuk alá azokat. Egyszóval írásának nem *ténybeli* oldalát vizsgáljuk, — nem az érdekel bennünket, igazak-e megállapításai — hanem arra fordítjuk figyelmünket, hogy a magyar református egyház egész egyéni lelkiségét, közösségi szervezetét, minden erejét maradéktalanul, mondhatnám *totálisan a magyarság szolgálatába akarja állítani*. Van valami lenyűgöző abban a szenvedélyes sodrásban és sodorni akarásban, abban a szinte prófétai erejű ostromzásban, amellyel protestáns testvéreit a nemzetközi és pietisztikus állóvizekből a *reális magyar életfeladatok teljes vállalásába* akarja igézni — és mindezt a *hitnek eleven erejével!*

Mondhatná valaki, hogy ez megint csak újabb állomása és tünete annak a régen tapasztalt jelenségnek, hogy a reformátusok mindenben a katolikus Egyházat utánozzák. Azonban ezt a jelenséget — Szabó Dezső ébresztő hivatását — nem lehet csak így egyszerűen elkönyvelni. Szabó Dezső szinte *történelmi mítoszt teremt* a református egyháznak, a református magyarok számára és nagy hitető erejével szinte lelkükbe igézi: *a magyarság legigazibb hordozói ti vagytok!* Nem tagadja meg a gyönyörű középkort sem: vállalja, sőt Szent Istvántól kezdve minden nagy magyart az igazi reformáció bűvös, folytonos vonalába sorakoztat. És mindezt miért? Hogy a református egyházat minden hívő magyarjával, minden pásztorával és főpásztorával, minden intézményével, anyagi erejével és politikai befolyásával, az egyetlen örök magyarság maradéktalan szolgálatába állítsa.

Ugyanakkor azonban, amikor a református egyházat ennyire mozgósítja, nem téveszti el szem elől a katolikum és a katolikus Egyház nagy erejét, sőt mint láttuk, rólunk is értékes jóslatot ad. Nem akarja kétfelé hasítani a magyarságot vallásfelekezetek szerint, de nem is mossa el a vallási különbségeket: sokkal élesebb látású, semhogy könnyed mozdulattal egyszerűen elhanyagolható tényezőnek tekinthetné a vallást és azzal a közismert frázissal, hogy magyarságunk elegendő lelki és világnézeti alap mindnyájunk számára, napirendre térne e fölött a kényes kérdés fölött. Célja mélyen keresztény: a magyarság ázsiai, őseredeti arcán is a *krisztusi, transzfigurációs Isten-arc föltündökléséért küzd és harcol*, és ezt állítja oda elérendő célul. Éppen ez a keresztény látása indítja arra, hogy *vallási alapon* mozgósítson a magyarságért. Jól tudja, hogy az

embert, a személyiség legmélyebb magvát csak a legfőbb, minden evilági függésen túlmenő, isteni függéssel lehet önzetlen és gyümölcsöző szolgálatba befogni. Éppen ezen értékei miatt ajánljuk az egész tanulmány átolvasását. Értékes indításokat ad minden népvezetőnek, akinek lelkén fekszik a rábízott magyar nép fölemelésének gondja.*

Papságunk totális mozgósítása a népért.

Ennek a nagy mozgósításnak láttára is, de e nélkül is kell hogy legalább valami hasonló nagy elszánás fogja el a magyar katolikus klérus egész egyetemét: a magyar nép totális segítésének, fölemelésének, szervező tettekben nyilvánuló, apostoli láza. Ezzel a követelménnyel természetesen nem akarjuk azt mondani, hogy a magyar katolikus klérusnak ezen mozgósítás nyomán kell talpraszöknie: talpon van már és gyönyörűen dolgozik is. De a munka még szórványos, kiki a maga lövészárkába ásta be magát és ott küzd a magyarságért úgy, ahogy ő a legjobbnak látja. Nem tud arról, hogy mások is dolgoznak; nem igen látja, hogy mások hogyan dolgoznak, legföljebb csak közvetlen környezetében működő paptestvérei erőfeszítéseinek szemtanúja. És valljuk meg őszintén: sokban közülük több a jóakarát, mint a világos célismeret, mint a szakszerű és céltudatos munka. Mert a jóakarát még nem elég ahhoz az égiszítő feladathoz, amelyre a magyar katolikus papság, a magyar nép papjainak egyeteme hivatást és küldetést kapott. Ez nem egyszerű lelkipásztori munka, nem egyszerű lélekbiztosítás és lélekmentés Krisztus örök országa számára. Nem, sokkal több annál: *a Krisztus arcának már itt a magyar földön, magyar lélekben, magyar intézményekben, az eljövendő magyar életben való diadalmas fölragyogtatása.*

Ehhez a munkához pedig fölkészültség, szervezettség, egységes, egyirányú céltudatos törekvés kell.

Felkészültség: a magyar nép egész helyzetének, multjának, jövőjének, vágyainak és törekvéseinek, minden égi és földi lehetőségeinek ismerete, tudata és fölkarolása.

1. Sokan megdöbbennek és megtántorodnak, amikor falura kerülnek. A falusi fiatalság a szociális és társadalmi kérdések, problémák özönével van tele. Elsősorban *földi sorsának kérdéseire vár kielégítő választ* és azok megoldására vár legalább is erős biztatást. De nemcsak ezt, hanem tevékeny segítséget is. Papjától elvárja, hogy ebben vezesse. És ha nem vezeti, akkor más vezetőket keres, mert már utat lát, kiutat keres és ha nem is látja, hogy merre menjen, de menni akar és mindkét kezét kinyújtotta a vezető után. Ha most a pap visszahúzódik és a szociális kérdésben való esetleges bizonytalansága folytán nem mer vállalkozni a vezetésre, vállalkoznak majd mások, akik nemcsak a testét, hanem a lelkét is pokoli ebek harmincadjára vezetik. Ha pedig a pap arra gondol, hogy a szociális kérdés, az evilági élet már nem az ő hatásköre és visszahúzódik attól a munkától, melyet nyája ma tőle követel; hiába

* Jegyzet. Szabó Dezső: Az egész látóhatár. I—III. k. Magyar Élet kiadása. Idézett tanulmánya: II. k. 1—57. o.

beszél a legékesebben is Isten országáról, az emberek nem hallják meg szavát, elvesztik bizalmukat iránta.

2. De a nép nemcsak szociális eligazítást, nemcsak kérdéseinek, sorának és lehetőségeinek pontos helyzetismeretét és reményeit akarja látni, hanem *kultúrára is éhes*. Az ujság és rádió annyira fölkellette benne a szellemi embert, hogy a látástól vakulásig való munkát rettenetes tehernek érzi, melyben a szellem elnyomorodik, meghalnak az emberi élet szépségei. Emberi életet akar élni. A magyar nép papja nem hagyhatja őt magára ebben az akaratában, mert különben maga ássa ki a forrásokat lelke szomjúságának oltására; és ki tudja, nem mérget szív-e azokból? Viszont vakok volnánk és az emberi élet megcsonkítói, ha azt mondanánk, hogy a szellemi javakból elsősorban és kizárólag vallási, lelki javak kellene a népnek és másra nincs szüksége. A „keressétek előbb Isten országát” evangéliumi elve nem jogosít fel bennünket erre a megállapításra. Sőt bátran mondhatjuk, hogy *előbb a földi országot kell emberivé tenni és polgárait embe-
rekké, hogy megvalósuljon az Isten országa és istentiaivá legyenek benne az emberek!*

Mármost: a magyar nép papjának nem lehet közömbös, hogy a rábízott fiatal magyarság mivel oltja el lelke szomjúságát. Neki kell az élen haladnia az apostoli segítés csodálatos varázsvesszejével és forrást fakasztania a szomjazó népnek. Egészségest, tisztát, üdítőt: krisztusit, népit és magyart! Ezért *kezébe kell vennie a falusi fiatal-
ság egész szórakozását, mulatozását, műkedvelését*. Neki kell avatottan, szakszerűen, céltudatosan vezetnie, állandóan táplálnia. Ez a magyar nép papjának éppoly hivatása, mint a gyóntatás és prédikáció, mert itt *magát az életet szentelheti meg*.

3. A gondjainkra bízott magyar népnek *létkérdései* is vannak: *földkérdés, telepítés kérdése, szövetkezeti kérdés, a család problémái*. Mindezek éppoly vitális föladataink, mindezek megoldására éppoly nagy erővel kell sorompóba állnunk, mint hivatásunk bármely területén. Nem lehet közömbös ránk nézve, hogy a magyar nép nagy szabadságharca sikerül-e vagy sem, emberi létre jut-e parasztságunk vagy a pusztulás martaléka lesz és másszínű néptengerek csapnak át fölöttünk. Márcsak azért sem, mert mi is magyarok vagyunk. De azért se, mert papok vagyunk. Mert ha a hivatott vezetők félreállnak az előbb-utóbb kitörő, az így vagy úgy megoldást kereső népi problémák megoldása elől, majd akadnak lelkiismeretlen vezetők, akik a nép lelkében fölgülemlett roppant feszítő erőt nem építő formában vezetik le, hanem romboló forradalmakra használják föl. Legyünk meggyőződve, hogy a *magyar parasztság emberi és magyar életbe emelésének kérdése elodázhatatlanul a közeljövőben szőnyegre kerül*. A magyar nép hivatott vezetői, Krisztus követői pedig nem állhatnak összetett kézzel és fohászzkodó ajakkal a gátakat ostromló, elemi erejű árvíz utat kereső törekvéseivel szemben, hanem segíteniük kell a csatornázás előre megépítésén, hogy ez a fölgülemlett roppant energia ne a rombolás, hanem a kiegyensúlyozott, egyetemes magyar élet építő alaptényezője legyen.

Világosabban: a magyar katolikus papságra és az Egyházra nézve *nem közömbös, milyen lesz a magyarság jövőendő életformája*.

Nem mindegy, hogyan csinálják meg és mekkora hely marad az új rendben az Isten felé vivődő ember és a lélekért dolgozó Egyház számára. Nem adhatjuk kísérletezők kezébe a kezdeményezést és a szervezést, ha maga Krisztus helytartója állít sorompóba bennünket a társadalom keresztény megszervezésére. Meg lehetünk győződve róla: ha nélkülünk készül el az új rend, ellenünk is készülhet. De nem pusztán ez az *önvédelmi* motívum kell hogy munkára szólítson bennünket, hanem az *igazság és a lehetőség birtokából folyó természetes kötelezettség* is.

Minden szellemi áramlat megteremti a maga új társadalmi formáit, mihelyt általánossá vált. A liberalizmus is megteremtette és meg fogja teremteni a közösségi gondolat ereje is. És nem árt itt egy politikai vonatkozásra is rámutatnunk: amint a liberalizmus diadala az akatolikus erők föltörését és érvényesülését jelentette az Egyház és a papság mérhetetlen kárára, — a kollektivizmus is azt fogja jelenteni, ha az igazi építő erők félreállnak és kezüket mossák. Csak az általunk képviselt és fölépítendő *hivatásrendi társadalom* lesz az isteni eszmét e földön egyidőre a legmegfelelőbbben megtestesítő és érvényesítő életforma. És *amint a liberalizmus nálunk az Egyházon kívüli erők politikai győzelmét eredményezte, úgy fogja a hivatásrendiség a maga belső törvényszerűségével diadalra juttatni a katolicizmus építő erőit.*

Történelmi küldetés.

Ezek a roppant feladatok állnak előttünk és ezekre kell most felkészülnünk. Sokan szeretnek ma, az eszmék és erők titáni, eget-földet rengető mérkőzésében a kereszténység válságáról beszélni. Mi azt szeretnők hinni: a kereszténység diadalmas társadalmi előretörésének előestéjén állunk. De hozzáteszem: csak akkor, ha a katolikus papság, kihasználva, helyesebben: fölhasználva népvezetői hivatásában adott helyzeti energiáját, teljes erejével beleáll dispoziójától megjelölt helyen és környezetben a főtebb vázolt totális magyar munkában. Nem szabad hivatásunk szentelt sáncai mögé húzódnunk és kezünket tördelve, reszketve nézni, mivé fejlődik az emberi társadalom, hanem nekünk is bele kell állnunk, ha kell, mellig is, a jobb rendért küzdő világ harcaiba. Egész életünk válságba jutott, az egészket kell menteni. Hivatásunk kötelessége ez. Az orvos nem mondhatja, hogy ő csak a rákbetegségben hívta párbajra a halált, — érvel szellemesen Szabó Dezső — hiszen őt hivatása az *emberi élet egyetememes védőjévé tette*. Mi is most az egyetememes, krisztusi magyar élet, magyar nép védői vagyunk, papok és civilek egyaránt, akik ezt a szentelt nagy küldetést átérezzük és vállaljuk. Az élet egész területén sorompóba kell állnunk.

Hasonlók a mai idők Szent István korához. Itt, magyar földön roppant erőfeszítéssel új világ támadt Szent István akaratóból. A nomád, pogány, műveletlen magyarság keresztény, művelődő és emberi kultúra felé indult el. És kik hajtották végre Szent István akaratót? A katolikus papság. A bencések nemcsak prédikáltak, nemcsak keresztvizet szórtak és szentségeket szolgáltattak, hanem a templomok mellett *házakat építettek, megmarkolták az ekeszarvát,*

szántottak, vetettek, oktatták, tanították a népet gazdálkodásra, betűvetésre, égi és földi tudományra. A magyar kereszténység hajnalán nemcsak lelki, szellemi, hanem társadalmat építő és gazdasági nevelő erő is volt a papság. Az egyetemes életet vette kezébe és szentelte krisztusi magyarrá.

Ma is ez a föladat tornyosul a magyar papság elé. Melléállni a nép mellé a kenyérharcban, az emberibb emberségért és a magyarabb magyarságért folyó küzdelemben. Kultúrárt kell adnunk nekik, magyart és krisztusit, meg kell szentelnünk egész életformáját. Nekünk kell megszerveznünk a jobb felé vívódó akaratát is!

Gigászi föladat, óriási munka, de vállalnunk kell. Nem vagyunk rá fölkészülve? De igen: hivatásunk kegyelmében megvan a lehetőség is, hogy hozzáadjunk történelmi feladatainkhoz. De nem is kell sokat keresnünk, kutatnunk, tanácstalanul állnunk. A magyar nép papjának kész a programja. Nem kell fejet törni rajta, csak meg kell csinálni.

A Kalot Agráritűjsági Mozgalom hangot adott a nép egyetemes vágyainak és akaratának, szervezett formába fogta törekvéseit. A mozgalom ma már országos méreteket öltött, roppant eredményeiről beszélni is fölösleges. És ez a hatalmas, totális célkitűzésű népi mozgalom az Actio Catholica keretében dolgozik. Mindennél világosabb útmutatás tehát, hogy nem szabad fáznunk a történelmi feladat vállalásától, hanem a Kalot-mozgalom kereteiben annak szervezése és útmutatása szerint bele kell állnunk abba a nagy, népünkért, magyarságunkért, annak krisztusi arccá teljesüléséért folyó nagyszabású munkába, amelyben máris a magyar katolikus papság ezrei dolgoznak fáradhatatlanul és pihenéstelenül. A mozgalom kiadványaiban, tanfolyamain, papi táborain kapják meg papjaink azt a fölkészültséget, azt a biztos célismeretet és azt a mindent elsöprő lendületet, amellyel ezt a fölvázolt nagy munkát sikeresen elvégezhetik.

Ha minden katolikus pap meglátja ezt a küldetést és a Kalot keretein belül ennek fáradhatatlan apostolává szegődik: *ebből a nagy munkából bizonynyal történelem lesz* és napjaink klérusának dicsősége Szent István-kori papjaink dicsőségének fényében fog tündökölni. Így lesz Katolikus Akciónk Magyar Akcióvá, így alakul át az Actio Catholica Actio Hungarica-vá és lesz döntő hatótényező az egész magyar élet alakulásában.

Ezt a nagy munkát, ennek a föladatnak hősie, totális vállalását várja a magyar nép az ő papjától.

Kákonyi István

Levél a szemináriumba.

Készülj! Várnak!

Kedves Titusz!

Fogadd szívesen ezt a levelet, amelyet napbarnított arcú oltárszolga küld Neked, hogy előkészítsen a nagy munkába-állásra és hogy jövőd érdekében egy-két dologra figyelmeztessen. Szinte magam előtt látlak, Tituszom, és megvallom, hogy nagy lelki örvendezéssel gyönyörködöm bizakodó egyéniségedben, mert az égrenéző szemek és a messzenéző tekintetek akár barnák, akár kékek, mindig szépek. De meg aztán azért is gondolok Rád szívesen, mert hamvaslelkű ember vagy, még egészen gyüretlenül és egészen töretlenül omlik le válladról a hivatástudat.

Uzenni valóm van. Olyan átkiáltásféle ez az utcáról a virágos kiskertbe. Tekintsd leveletem manipulusomra írt baráti jó szónak, amit vér- és könnycseppekkel írtam s amit az utca pora szárított meg, mielőtt postára tettem volna. Az üzenet abból a világból érkezik, amit Te a szemináriumi nekibuzdulások szent percében „élet”-nek emlegetsz. Hát igen, az élet ezerféle hangfoszlányából szőttem ezt a rövidke szőnyeget, amit ezennel lábad elé terítek.

Eléd terítem és kérek, lépj rá. Állj rá! Hordozd magaddal s legyen szent ruhád alatt egy kis lélek-szöttes imaszőnyeg, amelyre nyugodtan ráborulhatsz, amelyre nyugodtan ráépítheted azt a százszor eltervezett színes jövőt, amelyben áldozati anyag akarsz lenni, mint egy ajtóküszöbön álló égő gyertyaszál, melyet két oldalról fogyaszt a süvöltő szél.

A külvilág nagy forgatagából fordulok Hozzád, Tituszom és egy kis hasadékot tartok orcád elé az élet nagy függönyén, hogy láss és hallj és hogy fogalmad legyen a küzdőtér léleksorvasztó stílusáról és a mindennapi élet saráról és poráról. Idekünn ugyanis nem hátba kapja a reverenda a szelet, hanem szemben s ilyen körülmények között bizony kimondhatatlanul nagy erőfeszítésbe kerül a szemináriumi tervek pontos kivitelezése.

A szemináriumból való szent kijövedeled fenséges percében az Alma Mater kapufélfájánál szeretnék állani. Ó, micsoda meleg helyszíni rádióközvetítést lehetne adni arról a küszöb-átlépésről! De másért is szeretnék ott állani akkor. Imádságos gratulációt súgnék a füledbe, amit ebbe a rövid mondatba sűrítenek össze: Tituszom! Légy áldás a világon! Légy egy konszekrált olajcsepp a háborgó tengeren. Légy egy égből hullott sugár, amely szétoszlatja a felhőket. Légy egy jó hír, amely legalább annyi szelídséget varázsol erre a megcsúfitott világra, mint egy álló vízből kiemelkedő vizirózsa...

*

1. — Járj mosollyal az arcodon!

Nem a gondtalan emberek derűjéről van itt szó, nem is a könynyelműek napbanezéséről, hanem a tiszta lelkiismeretűek tükörtiszta, nyugodt tekintetéről. Ezt a biztos és apostoli tekintetet kívánom én Neked az élettől. Adja meg a jó Isten, hogy ne kelljen sohasem kitűződ szívedre a bűnösök lobogóját, a bűnözők hitvány rongyát, az elesettek gyászlobogóját. Mert — jaj! — ha a pap vétkezik, akkor szükségszerűen bekövetkezik a papi lélekben a gonoszság inflációja.

Hogy mindvégig „biztos” legyen a tekinteted, igyekezz „igaz” ember maradni. „Az igazak virulnak, mint a friss lomb” — mondja a Példabeszédek könyve. Légy „vir iustus”, igaz férfiú. Ez azért nagyfontosságú útbaigazítás, mert a farizeusok papi rokonsággal dicsekednek és nem indokolatlanul Légy szép lélek, amelyben nem rak fészket az egér, amelyben nem ered meg sem az első, sem a második, sem a tizedik esztendőben az eső s nem következik el a rossz időjárás: a negyvennapos eső. A nagyon hosszú eső, amikor az élet már csak sár az Isten számára...

Vigyázz, Tituszom, lelkületed tisztaságára, életed kifogástalan-ságára és reverendád vasalására, mert a tiszta lelkiismeretű ember orcájának nyugodt világszemlélete és mosolya a legjobb arcképes igazolvány a lélek birodalmában. Meg aztán azért is vigyázz nagyon lelkiségedre, mert az út a sarkcsillagtól a pecegödörig csak egy ugrás, csak egy lépés: egy ballépés... vigyázz, nehogy sárba rántsion egy gonosz kéz.

*

2. — Járj hűséggel a szívedben!

A papi szív egy csodálatos tabernákulum!

A papi szív az Úr Jézus lakosztálya!

Ha igaz az, hogy az ember csak a szívével érdemelheti meg az ember nevet, akkor igaz az is, hogy a papot a szíve szerint ítélik meg. „Óvd szívedet minden gonddal, mert az élet ebből fakad” — mondja a Példabeszédek könyve. Valóban, addig leszel bibliás ember, amíg az Úr áldozata marad a szíved.

Láttál már olyan papot, aki 26—30 éves koráig tisztaszívű volt, de aztán egyszer csak megváltozik? Látszik rajta, hogy titkot cipel. S ez a „titok” ködbe vonja egész lényét. Ködbe vonja az arcát, amely nem mosolyog többé egészen és egyenesen. Ködbe fátyolozza a szemét, amelyik révedezővé válik. A szava sem a régi már. Minden szavának árnyéka van. Sötétek a szavai. Idegesek. Kimértek. Nem melegek.

Látod, az ilyen pap nagyon sajnálni való!

Vagy nem sajnálni való a korhadó fa a gyümölcsösben? Nem lehet sajnálni a korhadó embert az ember-erdőben? Szegény papi szív, mennyit szenvedhet! Mert mindig a szívhez ér az ember, ha belenéz az emberbe. Akkor is, ha egy kacagó emberbe nézünk és akkor is, ha egy síró lelken sétálunk át.

A titkok is a szívbe vannak belegyűrve, mint az imádságok. S milyen furcsa instrumentum a szív! Sohasem zár jól. Az öröm selyemszalagjaiból is és a bánat rongyaiból is s a bűnök hajszálaiból is mindig kilátszik egy kis rész. Egy kicsike csücsök. Egy vékony hajszál.

Mi látszik ki az öreg papok szívéből? . . .

Vigyázz, Tituszom, hogy papi szíved gyöngytermő, elrejtett kagylója mindhalálíg lekötözve maradjon a felszentelési szalaggal . . .

*

3. — Ne keveredj korpa közé!

Aki korpa közé keveredik, abból előbb-utóbb moslék lesz!

Nem azt mondom, hogy az orrodát magasan hordjad, hiszen mi az Alázatosság Tartományának lennénk a polgárai. Én azt mondom, hogy emelkedj mindig a forgatag, a vihar fölé. Ne engedd, hogy lerántsanak — sem a hölgyek, sem a cimborák — a porba és a sárba, a borba és a társaséletbe. Maradj a magasságok embere! Ne ereszkedj le olyan alacsony színvonalra, ahol lelked gondolájába hulladékokat és rongyokat dobhatnak a gyalogos, rossz emberek.

Mi Krisztus választottjai vagyunk és Krisztus az emberek fölé helyezett minket. „Már nem mondalak benneteket szolgálknak, mert a szolgál nem tudja, mit mivel az Úr, hanem barátainak mondottalak titeket, mert mindent, amit hallottam Atyámtól, tudtul adtam nektek.” (Jn. 15, 15.) Nos, ez a kiváltságos helyzet arra kötelez minket, hogy őrizzük meg magunkat az Úr Jézus barátságára. Az övé lettünk. Maradjunk tehát az övé: az ő ételének tányérja és az ő italának pohara.

Mi magasságok vagyunk az élet vonalán. Szentek a bűnösök között. Montes in periculo maris. Homines in periculo vitae. Emberek vagyunk, akikhez százan és százan igazodnak. Minket megjelölt egy Kéz. Elkülönített. Mi vagyunk az élet szélén álló, akit mindig újra annak közepébe hívnak, hogy elviselhetőbbé tegyünk nekik az életet, de ezen életmentés közben nem szabad nekünk sem elveszni.

*

4. — Légy a vértanúságig erős!

Elmúlt az az idő, amikor a plébános úr fekete hintóját fehér táltosok röpítették végig a falun . . . Ez a kép hintóstul-lovastul a mesék és mult távlatába vezett . . .

A poros kövesúton ma már csak a pap bandukol, de gyalogosan. Töprengve. Gondokba merülve. Mi úzi? Mi vezérli? Mi hajtja? Az evangélium alázatos szolgálata. Harmóniát kíván terjeszteni a diszharmonikus világba. Békét a harcba. Szeretetet a világmarakodásba.

Az új idők papja a nagy lemondások és a hősi igénytelenségek hírnöke.

Az igénytelenséget önmagán kell bemutatnia. Keresztelő János stílusában. Példában.

Igyekezz, Tituszom, már a szemináriumban lefaragni magadról az igények vadhajtásait. Tővig. Csonkig. Aki ma kijön a szeminárium-ból, annak a veréb szürkeségével kell eltűnnie az utca forgatagában,

de — ne féljen — személye mindig szenzáció marad, nem a reverendája miatt, hanem tanítása miatt.

Tanítása: az evangélium, melyet betűről-betűre ismernie kell.

Ez az evangélium nem képzelhető el vértanúság nélkül. Nem képzelhető el áldozatosság nélkül. A pap életében minden a lemondás fundamentumára épül. „Ha egy szem búzának földbe vetése sok szemet szaporít, — mondja Pázmány Péter — a keresztény bajnokok vére hullása sokasította a hívek számát. Úgy vagyon jó termése a szőlőnek, ha megmetszetik; a Krisztus kertje is akkor szaporábban virágzik, mikor jól megnyesetik. Ha Mózes csipkéje, noha égett, de el nem égett; az Anyaszentegyház is az üldözések tüzeivel meg nem emésztetik, hanem fényeskedik és tisztul, mint az arany.”

*

Tituszom!

Ha majd kilépsz szemináriumi életed végén nevelő kalitkád nagykapuján, azzal a nagy elhatározással tedd meg lépésedet, hogy magadra is fogsz vigyázni, miközben másokat terelgetsz. Mert nemcsak a nyáj fogyatkozik, hanem a pásztor is eltéved néha...

Rengeteg pap kallódik el az Idő nagy sátrában és a Tér nagy arénájában. Elvesznek az Úr Jézus drága Garasai. Az Úr Jézus Barátai.

Vannak aztán, akik nem vesznek el, de kuszált lesz az életük, mint a szőnyeg visszája. Ezek azok, akik a második vagy harmadik évben már lomposan dőlnek az oltár mellé...

De vannak, akik igaz lelkek maradnak. A hősök ezek, akik saját életükben mutatják meg az evangélium előírását és az örök élet boldogságának evilági kisugárzását.

Mint az éhes madarak az édesanyjukat, úgy ülik körül az emberek ezeknek a tűzáldozatát, akik saját életükben meggyőzik a világot...

Búcsúzom, Tituszom! Légy áldás a világon!

Pusztadobos, 1942 június hó.

Schmiedt Béla dr.

Beszélgetés a kispapegységről.

„Kedves Tisztelendő Testvérek!”

„Integtet felétek az új magyar jövő; s lényegesen függ Tőletek is, milyen lesz ez a jövő.”

„Sohasem volt becsületes magyarnak súlyosabb kötelessége minden izmával, idegével, egész szívével és lelkével szolgálni a magyar jövőt, mint ma.”

„E tudat súlya alatt indult el a Papi Lelkiség kiadványsorozata.”
Igy kezdtem mult év október 17-én keltezett rövid levelemet, amellyel fölkerestem a Szemináriumok irodalmi iskoláinak kispapságát, hogy tájékoztassam a Papi Lelkiség ügyében.

Befejeztem pedig leveletem ezekkel:

„Ha kedvetek van, szólaljatok meg benne a Szemináriumi rovatban.”

„Az új magyar paptestvériség és az új magyar népi sors nagy, szent eszménye ragyogjon előttünk és forrasszon össze bennünket szeretetben, munkában és áldozatban.”

„Isten áldjon Benneteket!”

Több Szeminárium kispapsága levélben válaszolt. Ezek közül néhány levél lelkes megértésről tanúskodik.

Azóta a „kispapegység”-ről a mult nyári esztergomi találkozáson megbízott kalocsaiak az iskolaév végéig háromszor is küldtek köriratot.

Év végén én is kapcsolatba jutottam ez egységi munkával. Alább majd bővebben erről. Ez az indítóok, amiért most írok, illetve beszélgetni akarok a kispapi egységről.

De amikor ebbe kezdek, épp a kispapság megértése és szeretete indít arra, hogy mindjárt e megmozdulásnak ütőerére tegyem kezeimet. Meg akarom érezni, hogy mennyivel több ez a mozdulás, mint szép szavak, hangulat és vágy; mennyire van benne a kispapság elszánt akarása, cselekvő készsége és képessége.

Természetesen akkor volna az én megérzésem egészen valós, ha a kispapság valamely közös gyűlésén a szemekben csillogni lát-nám az egység igényét és akarását. Akkor mindjárt világos volna előttem az is, hogy mennyire kell komolyan venni ezt a kispapságot ilyenfajta igényeivel. Mert nagy szó ez: komolyan venni az ifjúság valamely igényét.

Ezért mindjárt ezzel kezdem beszélgetésemet: *egészen komolyan kell-e venni a kispapságot?*

A kispapok nevelőinél ez általában elfogadott magatartás. Ők komolyan akarják venni növendékeiket és veszik is. Segíti őket ebben erős hitük. Az a hit, hogy a papi hivatás Isten nagy adománya, a legértékesebb kincsek egyike, valóban „drága” kincs. Isten nagy szándékkal adta. Tehát e kincset is és benne Istent becsüli meg a nevelő, amikor a kispapot komolyan veszi. Segíti aztán a papnevelők jórészt sajátosan meleg, szinte anyai érzületük, mellyel szívükbe-lelkükbe zárják Krisztus papjelöltjeit.

De el kell most árulnom egy jelentős titkot, hogy mondanivalómat helyesen folytathassam. Ez a titok: nagyon befolyásolja azt a papnevelőt, aki nemcsak afféle anyai (jóságosan dajkáló) ösztön alapján közeledik a növendékekhez, hanem tárgyilagosan éles szemmel lát lelkükbe, az a körülmény, hogy kell-e igazán a komoly papnevelés a növendékeknek? Egész lelküknek éhsége, szomjúsága-e: értékes pappá nevelődni — mindenáron?!

Minél inkább valódi papnevelő valaki, annál inkább befolyásolja a kispapok ez értékigényt hordozó magatartása, illetve annak hiánya.

A mélyebb diagnózissal rendelkező nevelő hamar meglátja ezt az igényt, illetőleg hiányát növendékében.

Igaz, a nevelés alkotóművésze pont ezt az igényt igyekszik mindjárt megteremteni vagy fölfejlesztteni növendékében, ha hiányát látja. De hogy az igény érett legyen, ahhoz valóban művésznek kell lennie. S a nevelésben igen kevés a művész. Inkább mesteremberek vagyunk.

Leviták! Krisztus-apródok! A kispapegység igénye akkor hatna rám elemi erővel és sodorna magával, ha a mai magyar kispapságot halálosan komolyan kellene venni. Kellene azért is, mert ezt ők igénylik. Kifejezett igénnyel is. De ennél sokkal fontosabb a ki nem fejezett igény: az egyéniségükből szervesen kinövő, a krisztusi szellem őserős lendületével telített igény — egészértékű papi kibontakozásra. Igény, amelyet komoly embernek nem lehet nem komolyan venni. — Leginkább azonban akkor kell halálosan komolyan venni a kispapságot, ha ők valóban azok, amiknek lenniök kell: valódi papi jellemanyag, amelyből ki lehet hozni a krisztusi mintát; ha a most vajúdo kor vezéreinek hivatását és ígérését hordják egész lelki alkatukban, érzület-, gondolat- és akarás-világukban.

Testvérek! Hivatástok olyan nagy, hogy ha Benneteket halálosan komolyan nem lehet venni, akkor sírásóknak készültök, egy nép sírásóinak; de még többnek: egy nép sírba döntőinek!

A sírbadöntő papság, örök sorsokat bohó-játékosan kezelő és pokolra sodró papság: ez a világ legnagyobb botránya és legdöbbenetesebb szédelgése.

Irgalmazz, Uram, népednek és üss agyon előbb, mielőtt sírba-vinnék rámbizott lelkeket! Kérünk Téged, hallgass meg minket!

És most elmondom a még nagyobb titkot: ez a halálosan komoly hivatástudat és felelősségtudat nincs meg a mai kispapság nagyobb hányadában. Nem fellengzős megfogalmazásra gondolok, hanem a kispapi lélek legalapvetőbb beállítottságára.

Oka ennek sok lehet.

Isten nem oka, mert Ő csak egészséges hivatáscsírát ad annak, akit valóban hív. Megkívánja természetesen, hogy azzal a hivatáscsírával igen gondosan működjenek közre. Hogyan kell az anyai szervezetnek dolgoznia az embercsíra kifejlődése érdekében! Hát ennél sokkal értékesebb és finomabb csíra a papi hivatás. Micsoda gondadal kellene azzal közreműködni a hivatást nyert gyermek és ifjú egész egyéniségének! Aztán természetesen azoknak is, akikre az ilyen gyermek és ifjú Istentől bízva van. Ez a nagy gond ma még ritka. Nem csoda, ha papi életerőtől duzzadó hivatásokkal oly ritkán találkozunk az ember. Megvallom Nektek, hogy papnevelői 12 évemben ez fáj nekem legjobban a papnevelés terén.

A csíra-állapotnál kezdődő gondos nevelés hiánya érezteti hatását. Rengeteg hivatás megy tönkre. Nagyobb emberi adottságú fiúk elsősorban. Hiszen bennük rendesen több az életkedv és szenvedély, több a reménységük is az élet esélyeiben, több a csábítójuk is. Megmaradnak többnyire olyan hivatások, amelyeknek hordozói felé nem nagyon nyújtotta ki incselkedő és csalogató kezét az élet.

A nagyértékű és fejlett hivatások helyett fősorakoznak sorvata hivatások, amelyeknek egész mivoltát át- meg átjárja a hétköznapi emberiség. Az ilyen hivatás kicsinyes szempontok szövevé-

nyében él. A diákvilágnézeten nem igen jut túl. Neki a Szeminárium csak átmeneti intézmény, amelyben számára legfontosabb az ellátás kérdése és a komolyabb munka megértő mérsékeltsége. Legfőbb szemérméte: mit követelnek meg föltétlenül?! És amit így megkövetelnek, még abban is kérdés, hogy köteleznek-e azok bűn terhe alatt. Némelyiknél aztán bekerül a peccatum mortale is az egyéni világnézet szükségképeni elemei közé. A lelki élet a Szeminárium mellézköngéje, amelyet öt évig el kell viselni. Előírányzások a Szeminárium utáni életre: a már látott vaskosan emberies példák biztató adatai alapján rovídnak össze.

És milyen kevés módjuk van a Szemináriumoknak, hogy teljes szelekciót végezzenek azokon, akik a papság igazi terhei lesznek.

Igaz, Testvérek, legjobb, ha vámosként veri mellét a templom zugában a legértékesebb kispap is. Hiszen akad mindig miért verni mellét. De abszolút nélkülözhetetlen Krisztus leendő papjában az az igazlelkű és erőlelkű életszemlélet, melyben a hivatástudat, a felelősségtudat és a munka akarása olyan helyet foglal el, hogy e miatt azt a papnövendéket becsületes nevelője csak halálosan komolyan tudja venni.

Nem kell ehhez feltűnő tehetség, de kell papi lélek, amelyet semmiféle tehetség nem pótol.

Régen kispapi idealizmusnak nevezték ezt. Nem szoktam használni e kifejezést, mert hallatára könnyen a felhőkbe néz a fiatal lélek és elveszti a lényeges látnivalót.

A kispapi mérlegen — szerintem — legfontosabb érték, van-e egészséges, hamisítatlan papi lelke, melyből szervesen hajt ki a kispapi lelkület s ebben első helyen életének komolysága, felelősségtudata és kötelességteljesítése.

Tisztelendő Testvérek! Nem búsításul mondtam el ezeket, hanem szeretetből — mint leglényegesebb mondanivalómat a kispapságnak, amikor olyan nagy dolgot akar megteremteni, amilyen a kispapegyeség. Ezt ugyanis semmi mással nem lehet megteremteni, csak azzal a magatartással, mely olyan értékes és komoly, hogy halálosan komolyan kell venni azoknak, akik segíteni akarják vagy akiknek segíteni kötelességük.

Egyedül ugyanis, vagyis csak önmagában a kispapság ezt az egységet egészen megteremteni nem tudja. Túlságosan „hatalom alatt lévő emberek” ők ehhez. De meg aztán folyton kiválnak közülük a papszenteléssel pont a legjelentősebb tagok, akik igazították az egység menetét. Lehetséges eszközeik is olyan csekélyek önmaguk erejéből.

Tehát kellenek segítők. Akár Actio Catholica, akár Szemináriumok vezetőségétől. Tudnia kell azonban a kispapságnak, hogy akik valóban képesek és akarnak is segíteni, azok rendszeren olyan emberek, akiknek külön érzékük van aziránt, kit és mit lehet egészen komolyan venni. Ha ezek nem vehetnek Titeket, Testvérek, egészen komolyan, akkor mozgalmatok biztosan kérészéletű lesz (mégha nem is mondják ők meg ezt előre Nektek). Kénytelenek azonban reálisnak

tekinteni és komolyan venni egységmozgalmatokat, ha Ti magatok egészen komolyan veszitek.

Mondhatná erre egynémely „jóakarótok”, hogy az ifjúság nem képes ilyen komolyságra. Meg kell mutatnotok, hogy képesek vagytok.

Kell ez az értékes és komoly akarás a Ti részletekről azért is, mert az egységben komoly áldozatokról lesz majd szó. Bizonyára tudjátok, hogy az ilyen egység lelke a testvérszeretet. Ennek kulcsa pedig az önzetlen, áldozatos lelkület. Ez megint olyan valami, amit csak abszolút komoly elszántság tud létrehozni.

Ehhez a fönséges, szép templomhoz, amelyet kispapegységnek kereszteltetek el már születése előtt, bizony egyenkint szép kis áldozat-téglákat kell majd hordanotok. Akiknek ez nem probléma sem elméletben, sem gyakorlatban, sem jelenben, sem jövőben: ezek építik föl ezt a templomot. Biztosan!

A kalocsaikat bíztátok meg a szervezéssel. Ők meg is tették a magukét, amint körleveleikből láthattátok. Szerettek volna a közös lap ügyében is boldogulni. S itt kapcsolodom én szorosabban az egységmozgalomhoz. Tőlük kaptam május 30-i keltezéssel olyan kért tartalmazó levelet, hogy a kispapok egységmozgalmi szempontból írt cikkeiket elhelyezhessék a Papi Lelkiségbe. Hivatkoznak arra, hogy több Szemináriumból kaptak fölhívást arra nézve, hogy fejezzék ki ezirányú kérésüket.

Hogy én a kispapegység mellett vagyok szívvel-lélekkal, azt úgyis sejtettétek. Nem akartam azonban ügyetekbe beleszólni még akkor sem, amikor a körleveleket Kalocsáról nekem is elküldték és én azokra köszönőleg válaszoltam.

Most ezzel az írással mondok annyit, amennyit a kalocsai levéllel kapcsolatban mondanom kell. Leglényegesebbnek látom a már vázolt komoly alapmagatartást a kispapság részéről egységük mozgalmában. Aztán szükséges az összes Szemináriumokból összehozott *központi bizottság*, amelynél van a szervezés és ügyvezetés teljes joga és kötelessége. Ezt hamarosan össze kellene állítani, és az irányelveket meg a legfőbb teendőket megbeszélni.

A lapra nézve. Tartsátok fönn a gondolatot, hogy majd amikor lehet, önálló kispapi lapot adtok ki. Amíg annak szerkesztése, iránya, kiviteli lehetősége kikristályosodik, addig — ha a központi bizottság is úgy dönt — szívesen állok rendelkezétekre a Papi Lelkiség Szeminárium-rovatában. Részletkérdések külön megtárgyalandók erre nézve. Egészen pontos megállapodást kell csinálni, hogy kizárjunk minden komolytalan kapkodást és elakadást. Addig persze szorosan vett kispapi egység-rovat és anyag nincs. — Nem pont egységi, hanem tágabb értelemben vett kispapi anyag azonban amúgyis a Papi Lelkiség célkitűzései közé tartozik, s eddig alaposabban csak azért nem indult meg, mert a Szemináriumok érdeklődése és érdeklődésiránya bizonytalan volt. Az esztergomi és veszprémi Szemináriumok egészen élénk érdeklődése érlelte meg bennem azt az elhatározást, hogy szeptembertől fogva rendszeresen hoz a Papi Lelkiség kispapi anyagot. Részemről majd a *kispapi önneveléssel* foglalkozom a következő évfolyamban a Szeminárium-rovatban. Hangsúlyoznom kell, hogy ez a kispapi anyag

nem az, amelyet bizonyára Ti is és mindenesetre én is a kispapi egység anyagaként gondolunk el. Az más. Ma talán még nem is világos előttek sem, hogy mi mindent lehetne abban mondani. Ezt is körvonalazni kellene a központi bizottságnak.

Befejezésül azt, hogy a kispapegység *gondolatát* igen nagyra értékelem és roppant jelentőségűnek tartom; elsősorban sajátos kispapi értékek bontakozása szempontjából, de másodsorban a *papi egység* és általában életerős és a mai kornak való magyar papság szempontjából is.

Hogy a gondolatból mi lesz, rajtatok múlik. Mert segítők lesznek. Biztosan lesznek, csak imádkozzatok értük és keressétek őket.
Hunya Dániel S. J.

Györgypál Albert: *A dicséret áldozata*. (Elmélkedő megfontolások a papi breviárium felett.) Budapest, 1942. A Szent István-Társulat kiadása. 249 l. Ára 3.90 P.

Írója telve lelkesedéssel a papi zsolozsma iránt, papírra veti mindazt a tudást, amelyet részben a szemináriumban, részben az azóta eltelt öt év alatt szorgalmas tanulmánnyal gyűjtött. Minthogy a zsolozsma irodalma külföldön igen fejlődik, módjában volt az írónak főleg német források alapján komoly tanulmányt folytatnia. Aki ilyen tanulmányba még nem mélyedt el, azt meglepi az itt összehozott anyag sokoldalúsága.

A könyv igen alkalmas arra, hogy a zsolozsma megkedveléséhez és buzgó végzéséhez kellő tudást és számos indítóokot szolgáltatasson. Papnövendékeknek kitűnő kézikönyv. Papoknak szintén igen ajánlatos.

*

Kasbauer Szixta: *Isten vésője alatt*. Janssen Arnold, a steyli missziósművek alapítója. Fordította Gerely Jolán. 404 l. Kiadja a Szent Imre Missziós Szeminárium, Kőszeg. 1942. Ára 4.80 P.

Életrajz, melyben nem az író, hanem a tények és a szereplők beszélnek. Az író visszahúzódik a szereplők lelki világába és onnan néz és ítél meg mindent. A külső eseményeket és történéseket is hűségesen megörökíti, de annál hűségesebben vetíti elénk azokat a lelki folyamatokat, melyek egy nagy papi lélek mélyében játszódtak le s melyeknek eredményeképpen létesült mindaz, ami „Az Isteni Ige Társaságá”-val kapcsolatosan hazánkban és külföldön előttünk áll. Ennél emberibben, de ugyanakkor kegyelmiesebben megírt életrajzot még alig olvashattunk. Igazi modern írás: lélektan és kegyelem, benső élet és külső tevékenység olyan ábrázolást nyer benne, hogy megértjük ezeknek egymáshoz való lényeges viszonyát. Látjuk Janssen Arnold kegyelmi nagyságát, megszeretjük emberi jóságát, fölismerjük Istentől nyert páratlan képességeit és megértjük belőle azt a gazdag szellemiséget és lelkiséget, amit fölbecsülhetetlen papi örökség gyanánt művére, „Az Isteni Ige Társaságá”-ra hagyott.

A francia papi jellemtypusok.

Az egyik híres francia papi lelkivezető jellemtypus szempontjából hat csoportba osztotta a francia papságot:

1. Columnae Ecclesiae.	4. Az aszkéták.
2. Animae candidae.	5. A népi pap.
3. Isten küldöttei.	6. A tradíciók papja.

Ezt a csoportosítást vesszük alapul, amikor a háborút követő 20 év francia papságát óhajtjuk a jellemtypus szempontjából ismertetni.

1. *Columnae Ecclesiae*. Ritka szép tehetséggel és bőséges kegyelmekkel, lelki és testi erővel megáldott vezéregyéniségek. A többi öt típus jótulajdonságait egyesítik magukban. A nagy francia főpapoknak ez a jellemtypusa. Legtöbbjük a párizsi Saint-Sulpice szeminárium-ból került ki. Itt szívta magába azt a szellemet, amit a szeminárium elérendő célként nevel növendékeibe: Sentire cum Ecclesia et Mihi vivere Christus est. Gyakorlatiasak természetfeletti beállítottságuknál fogva, felkarolják mindazt, ami új, de tudnak válogatni a maradandó és értéktelen között. Kitűnően tudnak alkalmazkodni a mindenkori francia viszonyokhoz, a nép lelkületéhez. Hazafiságuk mélyesen természetfeletti. A nemzeti keresztény hivatás szószólói. A missziók érdekében terjesztik a francia birodalmi gondolatot. Nem politizálnak. Igen népszerűek és megbecsültek mindamelllett, hogy természetüknél fogva szerények. Harcolni csak akkor harcolnak, ha ez elkerülhetetlen.

Az egyik marseillesi külvárosi plébános is ez a típus volt. Plébániájának zsidó-kommunista képviselője inkább a parlamenti ülést is elmulasztotta, csakhogy a plébános vasárnapi szentbeszédét hallhassa. A plébános volt a szakszervezeti szociális referens, sőt a zsidó képviselő eltávozásával vörös hívei őt jelölték képviselőnek. Ezt természetesen el nem fogadhatta. Nyomorúságos hívei buzgóságáról Mauriac, a nagy francia író csak annyit mondott, hogy felülmúlják a legpolgárabb párizsi plébánia híveit is Egyházhoz és papjukhoz való ragaszkodásukban, hitéletük mélységében. Néhány évi munkával sikerült neki a híveit elszakítani a kommunizmustól és egy kiváló munkásvezető réteget kinevelnie.

Ezek a papok népük igazi pásztorai. Sokan vannak és ha mind nem is kimagasló egyéniség, de valóban az Egyház oszlopai.

2. *Animae candidae*, amint Mercier bíboros nevezte el őket. Istennek tetsző, a tökéletességre törekvő egyszerű lelkek. Ez a típus nem speciálisan francia. Talán annyiban francia mégis, hogy aszké-

tikus hajlamai kihangsúlyozottabbak a más nemzetek hasonló típusánál.

Fegyelmezett és engedelmes. Tiszteli a tekintélyt és cselekvéseiben szívesen veszi az irányítást. Ha a körülmények folytán nagyobb pasztorációs eredményeket nem is tud felmutatni, mégis hűségesen kitart püspöke elgondolásai mellett. Jóság és szeretet járja át lényét. Sajnos, kevés van belőle. De talán ez a típus nem is felel meg a francia pasztorációs viszonyoknak: itt harcos és önálló egyéniségre van szükség. Mégis mint nevelők igen szép eredményeket érnek el. Ezért kis- és nagyszemináriumok előljárói, a hitoktatók és a tanárok között található. Elsőrendű lelkivezetők, keresett gyóntatók.

3. *Isten küldöttei.* Egyszerű, szürke kis papok, akiket elfogott a cselekvés, a küldetés láza és csak egy bizonyos részletcélért egy életet is fel tudnak áldozni. Sem az életszentségre, sem másra rendkívüli módon nem nagyon törekszenek: sokszor egy látszólag nevetéséges kis célért küzdenek. Valóban Isten rendkívüli eszközei: egy-egy mozgalom lelkét képezik és ha már céljukat elérték, valahogyan lemaradnak. Jellegzetességük: a küldetésükön kívüli dolgokban nem kitartók.

Párizs egyik külvárosi plébániájának a területén csak vörös nyomdatermékeket olvastak az emberek. Nyári lelkigyakorlata alatt az egyik káplán azt a küldetést kapta, hogy gyökeresen változtasson a helyzeten. A szomszéd „polgári” plébánia híveit plébánosuk segítségével úgy szervezte be, hogy nem semmisítik meg keresztény szellemű lapjaikat, hanem még aznap hozzá eljuttatták és így estére elküldte a proletár családokhoz. Ha az atya estére hazatért munkájából, várta már őt a keresztény lap. Néhány hónapi megfeszített munkával elérte azt, hogy így 10,000 keresztény sajtóterméket tudott elhelyezni. Egyházi előljárósága elismerésképpen egy fontos és nehéz plébánia vezetésével bízta meg. Itt csak rövid ideig maradt. Kimerülten, összetörve a sorozatos sikertelenségektől, egy csendes kis helyre kérte áthelyezését, ahol a hívek vezetése sem nagyobb buzgóságot, sem nagy tehetséget nem igényelt. Itt még a sajtó rendszerét sem tudta jól megvalósítani. Ővele a jó Isten már célját elérte: küldetésének eleget tett és gondolatát később már mások sokkal tökéletesebben valósították meg. Itt a csendben példás, munkás életével megtalálta az egyéniségét kielégítő szerény életkeretet. Ez a típus igen gyakori és sokszor sok, nagynevű mozgalom ismeretlen elindítója.

4. *Az aszkéták.* Nem az igazi aszkétikus életről, hanem a 18. század janzenistáiról, akik az „aszkéták” titkos társaságait alkották, kapták a nevüket. Valóban, sok janzenista elgondolással rokonszenveznek. Sokszor szigorú külsőségekben élnek ki magukat. Az elveik, ha sokszor a tévedéstől nem is esnek messzire, mégis kikristályosodtak és szigorúan ragaszkodnak hozzájuk. A hívek, főleg az ifjúság között nem népszerűek, sőt nem egy esetben az egész papságot gyűlöltetik meg kemény és kimért viselkedésükkel. Nincsenek sokan. Főleg a központi papság és a káptalanok kebelében találkozunk velük gyakrabban. Különböző „szent és titkos társaságok” tagjai és keményen összetartanak. Ez a jellemtípus szöges ellentétben áll a francia

szellemmel és ezért hat groteszkül. Mégis a válságos időkben nem egyszer mentette meg a francia katolicizmust az ő keménységük. Őket nem lehetett sem megvenni, sem megijeszteni, sem félrevezetni. Ha egymás között szívesen bírálják az Egyházat és paptársaikat, külsőleg feltétlenül engedelmeskednek. Verdier bíboros így jellemezte őket: „Ha a földiekben sokat hagynak veszni, lelkiekben mindent mentenek.”

5. *A népi pap.* Ma már alig található. A kilencszázas évek francia papi típusa volt. Kötelességeit úgy-ahogy teljesítő, jó adag nyárs-polgáriassággal telített, de mindamellét híveivel együttérző, politikus, gazdász, egyszóval aktív típus. Mindent az élet gyakorlati oldaláról vesz. A tudomány nem nagyon érdekli. Természetfeletti beállítottsága nem mindenben egyforma. A világháború után már csak az idősebb generációban találkozunk vele. Talán a trappista kolostorok és más szemlélődő rendek és kongregációk rendkívüli terjeszkedése és hatásuk nyomán tűnik el ez a típus? A fiatalság között nem találkoztam vele egyetlenegyszer sem. Sokszor sok jót tehet, amint ezt a következő eset is bizonyítja.

A troyesi egyházmegye egyik kb. 1000 lelkes falujában a plébános, minthogy a harmincnégyes évek körül egy gyermeket sem kereszteltettek meg a hívei, bánatában lemondott a plébániájáról és kolostorba vonult. A püspök egy 50 év körüli népi jellemtípusú papot küldött a plébániára, hogy mentse, ami menthető. A lakosság idegenül fogadta. A plébános munkához látott: zöltséget termesztett, selyemhernyót tenyésztett és más, e vidéken ismeretlen dologgal foglalkozott és így lassan magához édesgette a híveket. Egy évvel később már a községi képviselőtestületbe is beválasztották és egy félévre erre elhozták az első gyermeket a keresztvíz alá. 1939-ben már hittant is tanított, sőt több mint negyven hívője a húsvéti gyónást is elvégezte. A francia falvak ennek a típusnak sajnos a hiányát érzik.

6. *A tradíciók embere.* Legtöbbször katonatiszti vagy jobb polgári családból származik. Jó anyagi körülmények között nőtt fel. Igen rátartí arra, hogy „önmagával” ajándékozta meg az Egyházat. Lereszkedő és affektáltan alázatos mindamellét, hogy kihangsúlyozza származását. Ha külsőleg el is ítélte, de lélekben a Szentszéktől elítélt Action Française híve volt. Az egyházi intézkedéseket és a Szentszék döntéseit a sovíniszta francia szempontok szerint ítéli meg. Bizalmatlan minden új megmozdulással szemben. Papi életében tökéletes hivatalnok. Udvarias és az etikett szabályainak őre. Öltözködésében előkelő és szívesen pózol. Állandóan önmagát vizsgálja, hogy így is minél tökéletesebben hasonlítson őseihez. Csak egy bizonyos társadalmi rétegben tud eredményesen tevékenykedni, különben a köznevetség tárgya kasztján kívül.

Az egyik szeminárium elöljáró őse a Bastille hírhedt börtönének a parancsnoka volt a 17. században. Családi hagyományaihoz híven az elöljáró úr növendékeit is rabként kezelte. Végül is a püspök kénytelen volt őt eltávolítani, hogy így mentse meg egyházmegyéje számára a hivatásokat.

Egy másik ismerősöm plébános volt egy nyomorúságos, szegény kis falucskában. Először öt évig éhezett, hogy megfestethesse a családi címert, majd nyolc évig nélkülözött, hogy melléje a portréját is elkészíttethesse. Mindkettőt természetesen egy világhírű festővel készítette el.

Elég sok francia papot találunk, akik e jellemtípushoz tartoznak. Tevékenységük legtöbbször több rosszat eredményez, mint jót. Verdier bíboros szerint a francia papság első számú közellenségei.

Röviden jellemezve, ezt a hat uralkodó jellemtípust találjuk meg a francia papság körében. A katolikus regényírók néha ezektől eltérő típusokat ismertetnek (Bernanos, Mauriac stb.). Mégis ezek a típusok inkább irodalmiak, mintsem a világháborút követő 20 év francia életének a papi alakjai. A valóságos életben természetesen nehezen talál rá az ember egy-egy tiszta típusra. Mégis a mai francia papságról az az összbenyomásunk, hogy az első három jellemtípushoz tartozó egyéniségek erős túlsúlyban vannak, míg a másik három csoport tagjai lassan a francia papság lelkiiségének állandó emelkedése következtében eltűnedeznek. Ezért tekinthet az Egyház bizalommal a sok megpróbáltatást kiállt francia papságra, mert a francia pap, bármely típushoz is tartozzék, mindenkor jellem és mindenkor elsősorban papi jellem.

Dr. Dénes Nándor

P. Marton Bernát O. P.: *Rózsafüzér a pap kezében.* — „Rózsafüzér Királynéja” kiadása. 1942. Budapest, XIV., Szent Domonkos-utca 3. 136 l. Ára 1.80 P.

Szellem és élet, lélek és gyakorlat van e könyvecskében. De mindenekfelett nagy Mária-szeretet.

A könyv első része (93. lapig) Ackermann kitűnő könyvének: „Der Priester-Rosenkranz” fordítása. „Kívánatos volt, — mondja P. Marton Bernát az előszóban — hogy ez a kis könyv magyar nyelven is megjelenjék. Még nem olvastam könyvet a rózsafüzérről ilyen szép feldolgozásban, vonatkozással a papi lelki életre és lelkipásztori működésre. A rózsafüzér titkait úgy tárja fel előttünk, hogy valóságos Vademecum, még szebben mondva „Kis Evangélium” lesz számunkra a szentolvasó.”

A könyv második része cikkek gyűjteménye neves szerzőktől.

A papok rendszeren maguknál hordják a szentolvasót és szívesen morzsolgatják naponta. De amilyen természetes ez, olyan homályos és kiforratlan ennek az imának helyes vagy leghelyesebb módszere, főleg a lélek belső lefoglaltságát illetőleg. Ez a meglegkű könyv sok indítást és útmutatást ad a helyes módszer kialakítására és azontúl a szentolvasó és általa a Szűzanya nagy szeretetére.

T A R T A L O M:

- A pap legfőbb erénye. — Apor Vilmos (1)
A pap Krisztus misztikus testében. — Dr. Eröss Alfréd (4)
Szent Bernát papi eszménye. — Dr. Halász Pius (15)
Anyaszentegyház a tökéletes jellemnevelő. — P. Oslay Oswald (28)
Világi papok életszentsége. — Hunya Dániel (38)

Lelki élet:

- Ismerjük meg, megszeretjük. — Révay Tibor (68)
A pap eucharisztikus lelkülete. — Dr. Farkas Lajos (71)
A tiszta istenszeretet földi sorsa. — Hunya Dániel (81)
Unio Apostolica. — vitéz Kiss Gyula (91)
Angelus Silesius mondásaiból. — Szedő Dénes (93)

Jópásztori szellem:

- Viharban. — Lajos Balázs (96)
Jópásztori jellemvonások. — Lukács István (99)
Krisztus és az én falum. — Schnattner Szigfrid (104)

Önképzés:

- A papi önképzés aszketikus és jellemalapjai. — Perényi József (110)
Külső műveltségünk. — Schnattner Szigfrid (121)

Egység:

- Papi tömörülésben papi erő. III. — Dr. Tiefenthaler József (128)
Pásztornak is jó — a pásztor... — Biró Ferenc (131)
Magyar egyházmegyék papjainak tömörülése (folytatás): Szent Gellért Unio. — Perényi József (134)
Az Eucharisztia-Társulat története. — Wagner Mihály (136)
Érdi papi tábor (141)

Confiteor:

- Egy nagy papi lélek titkos küzdelme. — Metzger Konrád (Gyéressy Ágoston) (142)
Levelekből (145)
Visszhang. — H. D. (148)
Pihentem. — Fra Tarsicio (153)

Liturgia:

- A papi életszentség a papszentelési szertartásokban. — Perényi József (156)
A bencés lelkiségről. II. — Frey Kasszián (161)

Szerzetespap:

- Ami a lényeges a szerzetesi életben. III. rész. — P. Marcell (170)
A Kármel lelkisége. A Kármel imája. — P. Ernő (175)
A kartauziak lelkisége. — Dr. Pfeiffer Miklós (188)
Első találkozások Istennel. III. levél. — N. T. (190)

Magyar népünk papja:

- A pap és a hazaszeretet. — Dr. Sik Sándor (195)
Papságunk magyar népi küldetése. — Kákonyi István (200)

Szeminárium:

- Levél a Szemináriumba. Készülj! Várnak! — Dr. Schmiedt Béla (208)
Beszélgetés a kispapegységről. — Hunya Dániel (211)

Vegyesek:

- A francia papi jellemtípusok. — Dr. Dénes Nándor (217)

SPIRITUALITAS SACERDOTALIS.

S U M M A R I U M.

Quartus hic fasciculus agit potissimum *de perfectione sacerdotali*.
Introductionem scripsit Vilhelmus Apor, episcopus Jaurinensis:
De praecipua virtute sacerdotali. (1)

Articuli fundamentales:

Munus sacerdotii in corpore Christi mystico. (4)
Exemplar sacerdotale Sancti Bernardi. (15)
Ecclesia educatrix perfecta characteris. (28)
Sanctitas vitae sacerdotum saecularium. (38)

Vita spiritualis:

Cognoscamus, amabimus. (68)
Spiritus Eucharisticus sacerdotis. (71)
Sors terrestris amoris puri erga Deum. (81)
Unio Apostolica. (91)
Ex carminibus Angeli Silesii. (93)

Spiritus boni pastoris:

In procellis. (96)
Notae characteristicae boni pastoris. (99)
Christus et communitas mea. (104)

Studium:

Fundamenta ascetica et characterologica culturae sacerdotalis.
(110)
Cultura nostra externa. (121)

Unitas:

In confoederatione sacerdotum robur sacerdotale. III. pars. (128)
Pastor quoque indiget — pastore. (131)
Adunatio sacerdotum in singulis dioecesibus Hungariae. (134)
Historia Societatis Eucharisticae. (136)

Confiteor:

- Contentio occulta magnae cuiusdam animae sacerdotalis.* (142)
- Ex epistolis.* (145)
- Reflexio super talenta sacerdotalia.* (148)
- Requievi.* (153)

Liturgia:

- Sanctitas sacerdotalis in liturgia ordinum minorum maiorum-*
que. (156)
- De spiritualitate Benedictina.* (161)

Sacerdos regularis:

- Quod essentiale est in vita religiosa.* (170)
- Spiritualitas Carmelitana. Oratio Carmeli.* (175)
- Spiritualitas Carthusiana.* (188)
- Epistola.* (190)

Sacerdos populi Hungarici:

- Sacerdos et amor patriae.* (195)
- Missio popularis sacerdotum Hungaricorum.* (200)

Seminarium:

- Epistola ad Clericos.* (208)
- Colloquium de unione Clericorum.* (211)

Varia:

- Typi characterologici sacerdotales in Gallia.* (217)

A PAPI LELKISÉG

első száma, 247 lap terjedelemben, főleg az Egyházzól és az egyházas papi lelkiségről tárgyalt;

második száma, 216 lap terjedelemben, főképen a papi hivatásról szolt.

Ugyanazon a csekken (19,078) rendelhetők még:

a három érdi papi tábor előadásainak és megbeszéléseinek kiadványai. Éspedig:

Szent Rendiség, vagyis az első érdi papi tábor kiadványa. Ára: 1.80 P.

Lelkipásztori Munka, vagyis a második érdi papi tábor kiadványa. Ára: 2.40 P.

Lelkipásztori Fölkészültség, vagyis a harmadik érdi papi tábor kiadványa. Ára: 2.20 P.

Ezek a kiadványok a Szent István-Társulat nyomdájában készültek.

Beküldött kéziratokat csak kérésre küldünk vissza, ha a postadíj mellékelve van.

Tévedés!

A szerkesztőség és kiadóhivatal senki csekkbefizetését nem utasította vissza. Ilyen visszaküldés csak postai tévedésből származhatott.

